

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานวิจัย

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุร้อน
กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา

Strategies for Hot Spring Tourism Development of
Lanna Tourism Cluster.

โดย

ผศ.อรรณพ หอมจันทร์ และคณะ

พฤษภาคม 2561

สัญญาเลขที่ RDG5950131

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานวิจัย

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุร้อน
กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา

Strategies for Hot Spring Tourism Development of
Lanna Tourism Cluster.

คณะผู้วิจัย

สังกัด

ผศ.อรรถพร หอมจันทร์

ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย และ
หัวหน้าโครงการวิจัยย่อยที่ 1

ผศ.ศุภกิจ ยิ้มสรวล

หัวหน้าโครงการวิจัยย่อยที่ 2

ดร.นิพล เชื้อเมืองพาน

หัวหน้าโครงการวิจัยย่อยที่ 3

รศ.ดร.ราณี อธิชัยกุล

หัวหน้าโครงการวิจัยย่อยที่ 4

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช.-สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีก็เพราะได้รับความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ได้แก่ หน่วยงานและชุมชนในท้องถิ่นที่มีหน้าที่ดูแลบริหารจัดการแหล่งพุน้ำร้อนที่ศึกษา ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแปง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน เทศบาลตำบลเวียงสวาย อ.แม่สรวง จ.เชียงราย และเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ ตลอดจนชาวชุมชนพุน้ำร้อนในพื้นที่ศึกษาที่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัย ทั้งในส่วนของ การสำรวจ เก็บตัวอย่าง และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างยิ่ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดในเขตพื้นที่ศึกษา และกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวประเภทพุน้ำร้อนที่ได้อนุเคราะห์ให้ข้อมูล และช่วยประสานงาน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ(วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้ให้การสนับสนุนทุนวิจัยครั้งนี้ คณะผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผศ.สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ, รศ.สุภาพร สุกสีเหลือง, คุณวรุณกาญจน์ ฐิติธรรมภรณ์, คุณสมิตรา มัทธุนนท์ และคุณวิโรจน์ สิตประเสริฐนันท์ ที่ได้ให้คำปรึกษาและข้อชี้แนะที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินการวิจัยเป็นอย่างดี รวมทั้งสำนักงานประสานงานโครงการวิจัยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ สกว. ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำในขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและการจัดทำรายงานการวิจัยเป็นอย่างดี สุดท้ายขอขอบคุณที่ปรึกษาแผนงานวิจัย และคณะผู้วิจัยทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัย และร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลพร้อมทั้งข้อคิดเห็นต่างๆ ทำให้การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบูรณาการที่ประสบความสำเร็จตามเป้าประสงค์ของโครงการวิจัย

อรอนพ หอมจันทร์ และคณะผู้วิจัย

บทสรุปผู้บริหาร

ชื่อแผนงานวิจัย	ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา Strategies for Hot Spring Tourism Development of Lanna Tourism Cluster
ชื่อนักวิจัย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรรณพ หอมจันทร์ (ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย และ หัวหน้าโครงการย่อยที่ 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภกิจ ยิ้มสรวล (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 2) อาจารย์ ดร.นิพล เชื้อเมืองพาน (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 3) รองศาสตราจารย์ ดร.ราณี อีสัยกุล (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 4)
หน่วยงานหลัก	ภาควิชาวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1. บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนมากและกำลังมีการขยายตัวของการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะทางเฉพาะกลุ่มมากขึ้น (Niche Tourism) เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health and Wellness Tourism)

พุร้อนเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย เช่น ใช้เพื่อการอุปโภคและบริโภค เป็นแหล่งพลังงานใต้พิภพ ตลอดจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวและบริการ ประเทศไทยมีแหล่งพุร้อนที่ได้สำรวจแล้ว 124 แห่ง กระจายตัวอยู่ทั่วไปยกเว้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2551) จากผลการศึกษาของอรรณพและคณะ (2554) และ วีระศักดิ์และคณะ (2556) พบว่า แหล่งพุร้อนหลายแห่งมีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อประโยชน์ทางการท่องเที่ยว ผลิตน้ำดื่ม น้ำแร่ และเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการ ซึ่งในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุร้อนกำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นแหล่งพุร้อนจึงเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าในเชิงการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก หากไม่ได้รับการพัฒนาหรือขาดการจัดการที่ดีก็จะเสื่อมโทรมและสูญเสียไปประโยชน์ไปในที่สุด จึงควรมีการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่องในแง่มุมต่างๆ เพื่อธำรงรักษาฐานทรัพยากรพุร้อนของชาติและพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการแหล่งพุร้อนที่อยู่ในความดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนส่วนใหญ่ยังมีปัญหาข้อจำกัดหลายประการ เช่น ขาดความรู้ทางวิชาการที่จะพัฒนาแหล่งพุร้อนให้สอดคล้องกับศักยภาพ สถานภาพตามธรรมชาติของฐานทรัพยากรพุร้อนแต่ละแห่ง การออกแบบไม่เหมาะสมกับสภาพธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นเท่าที่ควร ได้รับการจัดสรรงบประมาณไม่สม่ำเสมอ สิ่งอำนวยความสะดวกมักไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีมาตรการควบคุมให้บริหารจัดการเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม พัฒนาด้านสิ่งปลูกสร้างมากเกินไปจนเกิดผลกระทบทางธรรมชาติและเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยยังขาดการวางรูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวเชื่อมโยงที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวพุร้อนที่เหมาะสมและน่าสนใจ บุคลากรที่เกี่ยวข้องขาดทักษะความรู้ความสามารถในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

พุร้อนที่ถูกต้อง และยังไม่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนได้อย่างจริงจัง (นิพล เชื้อเมืองพานและคณะ, 2556; ราณี อธิชัยกุล และรชพร จันทรสว่าง, 2558; อรรถพร หอมจันทร์และคณะ, 2558)

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้มีแนวคิดการวิจัยเพื่อพัฒนากองน้ำร้อนให้เกิดผลสัมฤทธิ์และยั่งยืน โดยมียุทธศาสตร์การวิจัยในเชิงบูรณาการศาสตร์ต่างๆ ซึ่งครอบคลุมองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนากองน้ำร้อนในทุกมิติ ทั้งองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ ได้แก่ ธรณีนิเวศ (สภาพแวดล้อม ธรณีวิทยา อุทกวิทยา อุทกธรณีวิทยา อุตุอุตุนิยมวิทยา) สถานภาพและศักยภาพน้ำ และสมบัติโคลนพุร้อน ด้านสถาปัตยกรรม (การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและภูมิทัศน์บนพื้นฐานของทุนสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น) และการท่องเที่ยว (เพื่อทราบถึงฐานข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุร้อน ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ชัดความสามารถทางการท่องเที่ยว และการพัฒนาสมรรถนะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนอย่างมีส่วนร่วมให้กับบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน) ซึ่งทั้งหมดมีความสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุร้อนได้อย่างเหมาะสม

แนวคิดการวิจัยนี้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนากองน้ำร้อนตามแผนพัฒนากองน้ำร้อนแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนากองน้ำร้อนอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม และยกระดับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในรูปแบบกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพที่สามารถสร้างทางเลือกในการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรม ความต้องการ และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งยังมุ่งเน้นสร้างคุณค่าและอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งมุ่งพัฒนาสินค้า บริการ และปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวอีกด้วย

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแหล่งพุร้อนในพื้นที่ภาคเหนือกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ตามเส้นทางสายพุร้อนเมืองสปปและหมู่บ้านพุร้อนต้นแบบนาร่องเส้นทางที่ 1 (Route 1) เชียงใหม่ – เชียงราย - แม่ฮ่องสอน เนื่องจากเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีศักยภาพที่โดดเด่นหลายประการทางด้านการท่องเที่ยว คือ มีความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ด้านบริการคมนาคม ด้านโครงข่ายคมนาคมทางบก เป็นศูนย์กลางการบินในอนุภูมิภาค ด้านการศึกษา ประกอบกับทำเลที่ตั้ง สามารถเชื่อมโยงไปสู่กลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน (GMS) ได้โดยสะดวก มีทุนสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมล้านนาที่มีเอกลักษณ์ และเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงของวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน จากการสำรวจพื้นที่และศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของคณะวิจัย ได้พิจารณาคัดเลือกแหล่งพุร้อนจำนวน 3 แห่งใน 3 จังหวัด คือ แหล่งพุร้อนเมืองแปง จ.แม่ฮ่องสอน แหล่งพุร้อนโป่งปูเฟือง จ.เชียงราย และแหล่งพุร้อนดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

ด้วยความสำคัญและเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมด คณะผู้วิจัยจึงนำเสนอโครงการวิจัยซึ่งประกอบด้วยนักวิจัยหลากหลายสาขาจากสถาบันการศึกษาต่างๆ โดยได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่บริหารจัดการแหล่งพุร้อน จึงได้ดำเนินการวิจัยตามแผนงานวิจัย เรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนากองน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา” เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนากองน้ำร้อนของประเทศไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์หลักของแผนการวิจัย

1. ศึกษาองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา
2. เพื่อสร้างต้นแบบการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและภูมิทัศน์ของแหล่งพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา
3. เพื่อศึกษาศักยภาพและขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา
4. เพื่อสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวจากการใช้น้ำพุร้อน กิจกรรมเชื่อมโยงแหล่งพุน้ำร้อน และรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จสำหรับแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา
5. เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาอย่างมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน
6. เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาของแหล่งพุน้ำร้อนที่ศึกษา

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1). ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการดำเนินการศึกษามีการกำหนดขอบเขตเนื้อหาหลักออกเป็น 4 ด้าน คือ **ด้านวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ** ได้แก่ สภาพแวดล้อม ธรณีวิทยา ธรณีประวัติ อุทกวิทยา อุทกธรณีวิทยา อุตุอุตุนิยมวิทยา ปริมาณและคุณภาพน้ำพุร้อน สถานภาพการใช้น้ำ สมบัติโคลนพุน้ำร้อน **ด้านสถาปัตยกรรม** เพื่อสร้างต้นแบบการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและภูมิทัศน์ (คัดเลือกแหล่งพุน้ำร้อนเพื่อสร้างเป็นต้นแบบจำนวน 1 แหล่งจาก 3 แหล่ง) **ด้านการท่องเที่ยว** ได้แก่ บริบทชุมชน บริบทการท่องเที่ยว ศักยภาพการท่องเที่ยว ขีดความสามารถในการรับได้ของพื้นที่ การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวจากการใช้น้ำพุร้อน กิจกรรมเกี่ยวข้องกับแหล่งพุน้ำร้อน และ **การศึกษาปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน** (เพื่อกำหนดแผนงานอบรมและจัดทำคู่มือ)

2). ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ศึกษาแหล่งพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาใน 3 จังหวัด ได้แก่ แหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง จ.แม่ฮ่องสอน แหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง จ.เชียงราย และแหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

3). ขอบเขตด้านพื้นที่

ติดต่อประสานงานร่วมกับชุมชนในพื้นที่และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบแหล่งพุน้ำร้อนที่ทำการศึกษากัน 3 แห่ง คือ

- แหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง ต.เมืองแปง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน
- แหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง ต.แม่สรวย อ.แม่สรวย จ.เชียงราย
- แหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

4). ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการทำการวิจัย 1 ปี ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2559 – พฤษภาคม 2560

1.4 กรอบแนวคิดของแผนงานวิจัย

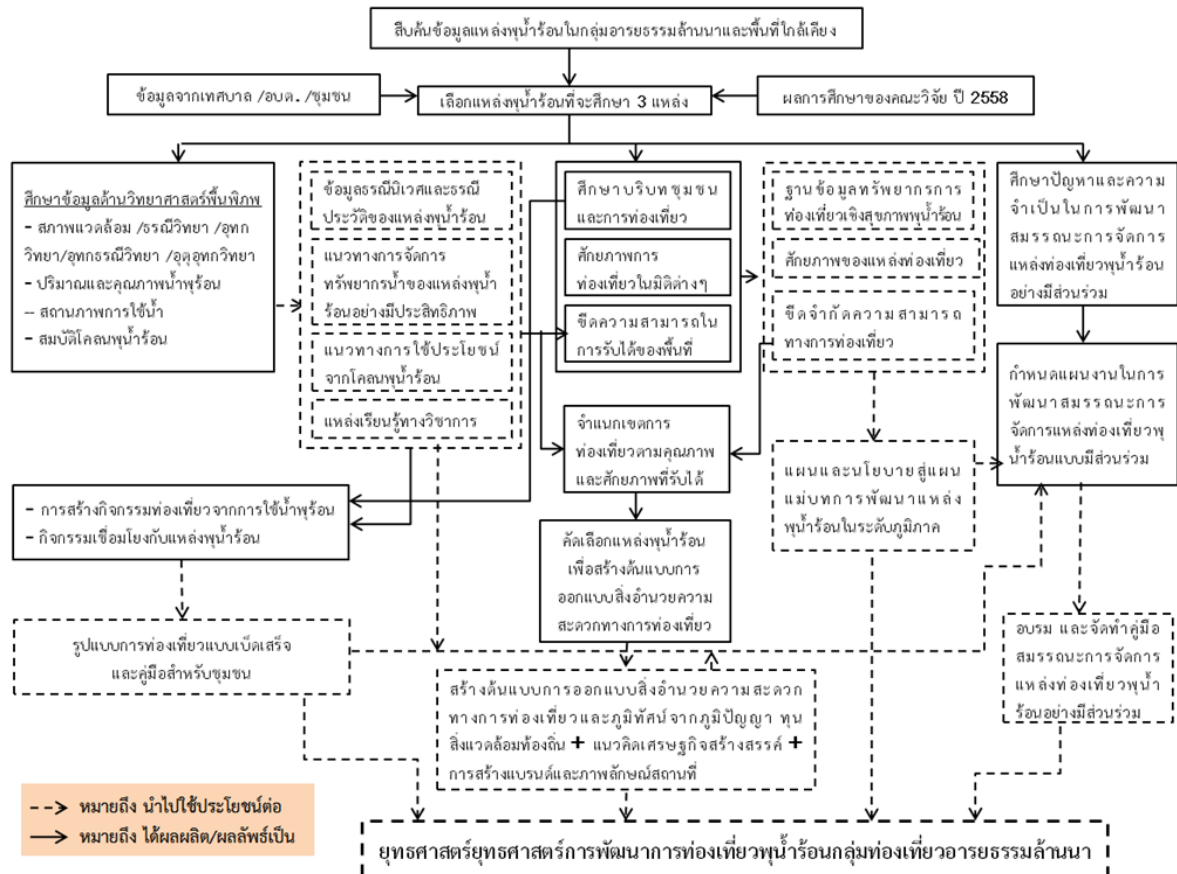
สมมติฐาน การดำเนินการวิจัยโดยผสมผสานเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ สถาปัตยกรรม การท่องเที่ยว และการศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนต้นแบบที่สอดคล้องกับฐานทรัพยากรธรรมชาติ ทุนสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ตลอดจนความร่วมมือจากหน่วยงานสนับสนุนทั้งทางภาครัฐและเอกชน จะทำให้ได้ผลการวิจัยที่สามารถนำไปพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ชุดโครงการวิจัยนี้ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 4 โครงการ ซึ่งดำเนินการภายใต้องค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใน 4 ด้าน คือ

1. องค์ประกอบด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว/แหล่งท่องเที่ยว (โครงการวิจัยย่อยที่ 1) ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาองค์ความรู้ทางกายภาพของแหล่งพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา เพื่อเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์เชื่อมโยงกับองค์ประกอบอีก 3 ด้าน
2. องค์ประกอบด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว (โครงการวิจัยย่อยที่ 2 และ 3) ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาศักยภาพ ชีตจำกัดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ และออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและภูมิทัศน์
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมท่องเที่ยว (โครงการย่อยที่ 3) ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ และเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนที่ศึกษา
4. องค์ประกอบด้านชุมชน (โครงการย่อยที่ 4) ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนให้กับบุคลากรที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการ/ดูแลแหล่งพุน้ำร้อนที่ศึกษา

โครงการวิจัยย่อยทั้ง 4 โครงการซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนทั้ง 4 ด้านดังกล่าว มีความเชื่อมโยงกันดังแสดงในกรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

1) ผลการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์พื้นพิภพของโครงการที่ 1 จะทำให้ได้ผลผลิต/ผลลัพธ์ที่จะเป็นประโยชน์เชื่อมโยงต่อโครงการย่อยอื่นๆ ดังนี้

1.1 ข้อมูลทางธรณีนิเวศ แนวทางการจัดการทรัพยากรน้ำ และแนวทางการใช้ประโยชน์จากโคลนพุน้ำร้อน จะเป็นประโยชน์เชื่อมโยงให้กับโครงการวิจัยย่อยที่ 2 เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจำแนกเขตการท่องเที่ยวตามคุณภาพและศักยภาพที่รองรับได้ของพื้นที่ การคัดเลือกแหล่งพุน้ำร้อนและสร้างต้นแบบการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและภูมิทัศน์ต่อไป และเป็นประโยชน์เชื่อมโยงกับโครงการย่อยที่ 3 ในการพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ และการสร้างสรรคกิจกรรมท่องเที่ยวจากการใช้น้ำพุร้อน รวมถึงกิจกรรมเชื่อมโยงกับแหล่งพุน้ำร้อน ส่วนผลการศึกษาด้านธรณีประวัติและการเกิดแหล่งเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์พื้นพิภพในพื้นที่พุน้ำร้อนที่ศึกษา ก็จะมีส่วนส่งเสริมการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อีกด้วย

1.2 แนวทางการจัดการทรัพยากรน้ำและแนวทางการใช้ประโยชน์จากโคลนพุน้ำร้อน จะเป็นประโยชน์เชื่อมโยงกับโครงการย่อยที่ 4 โดยเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแผนงานในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน และอบรมถ่ายทอดให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการแหล่งพุน้ำร้อนต่อไป

2) โครงการวิจัยย่อยที่ 2 เชื่อมโยงกับโครงการวิจัยย่อยที่ 3 โดยผลการศึกษาเรื่องขีดจำกัดความสามารถทางการท่องเที่ยวของโครงการวิจัยย่อยที่ 3 จะเป็นประโยชน์ในการจำแนกเขตการท่องเที่ยวของแต่ละแหล่งพุน้ำร้อนของโครงการวิจัยย่อยที่ 2 และผลการศึกษาด้านการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและภูมิทัศน์จะเป็นประโยชน์เชื่อมโยงกับโครงการวิจัยย่อยที่ 4 ในการกำหนดแผนงานเพื่ออบรมและจัดทำคู่มือสมรรถนะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนต่อไป

3) โครงการวิจัยย่อยที่ 3 จะเชื่อมโยงกับโครงการวิจัยย่อยที่ 4 โดยผลการศึกษาแผนและนโยบายสู่แผนแม่บทการพัฒนาแหล่งพุน้ำร้อนและรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดแผนงาน เพื่ออบรมและจัดทำคู่มือสมรรถนะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนอย่างมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชนพุน้ำร้อนต่อไป

4) ผลการศึกษาจากทุกโครงการวิจัยย่อยจะบูรณาการร่วมกันเพื่อได้ผลลัพธ์สุทธิ คือ การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาของแหล่งพุน้ำร้อนที่ศึกษา

เนื่องจากชุดโครงการวิจัยนี้มีระยะเวลาดำเนินงานเพียง 1 ปี ดังนั้นเพื่อให้สามารถเกิดการเชื่อมโยงบูรณาการกันได้ จึงได้ปรับระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยของโครงการวิจัยย่อยที่ 1 ให้เร็วขึ้น และปรับให้ทุกโครงการวิจัยย่อยมีการบูรณาการร่วมกันในแต่ละขั้นตอนการดำเนินการวิจัยอย่างสม่ำเสมอ

2. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะจากโครงการวิจัยย่อยที่สำคัญในการกำหนดยุทธศาสตร์

จากผลการวิจัยของโครงการย่อยทั้ง 4 โครงการ สามารถประมวลสรุปในภาพรวมได้ว่า แหล่งพุน้ำร้อนทั้ง 3 แห่ง มีปริมาณและคุณภาพน้ำเหมาะสมสามารถรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ ทั้งมีลักษณะทางธรณีนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี แต่ต้องกำหนดรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน การวางผังบริเวณ และกำหนดแนวทางการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและภูมิสถาปัตยกรรมในแต่ละพื้นที่ให้เหมาะสม ด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยวตามปัจจัยทางการท่องเที่ยวก็ต้องพิจารณาถึงสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก และที่พักนักท่องเที่ยว และจากการสำรวจความคิดเห็นของชุมชนพุน้ำร้อน พบว่า สิ่งที่ควรดำเนินการมากที่สุด คือ การตรวจประเมินมาตรฐานระดับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ และสภาพปัญหาแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนที่ควรได้รับการแก้ไข คือ ด้านงบประมาณในการพัฒนา การดูแลรักษา บุคลากรซ่อมแซมด้านบุคลากรควรได้รับการอบรมอย่างต่อเนื่องในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเสริมทักษะด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จัก และจากการดำเนินการอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชน สามารถเพิ่มความรู้และทักษะในการเพิ่มพูนสมรรถนะด้านการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในพื้นที่ ซึ่งผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปพัฒนาและจัดการพุน้ำร้อนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนที่มีคุณค่าต่อไป

จากผลการวิจัยของทุกโครงการย่อยในพื้นที่พุน้ำร้อนทั้ง 3 แห่ง สามารถนำมาบูรณาการ เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์โดยภาพรวมของการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาและยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งพุน้ำร้อนแต่ละแห่ง ที่สามารถนำไปใช้ทั้งในเชิงนโยบายและในทางปฏิบัติจริงต่อไป

ยุทธศาสตร์โดยภาพรวมของการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา และยุทธศาสตร์ของแหล่งพุน้ำร้อนที่ศึกษาทั้ง 3 แหล่ง สรุปได้ดังนี้

2.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนล้านนาโดยภาพรวม

วิสัยทัศน์

พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาที่โดดเด่นในธรรมชาติ ผสานกับวัฒนธรรมล้านนา และวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ

1. พัฒนาการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อนและสปา บนฐานทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมล้านนา และวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง
2. รักษาฐานทรัพยากรพุน้ำร้อนล้านนาและสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน
3. มุ่งมั่นให้บริการด้านท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาแก่นักท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพและเกิดความประทับใจด้วยโมเดลจิตชาวล้านนา
4. เพิ่มขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวที่หลากหลายและเฉพาะกลุ่ม
5. พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากน้ำพุร้อนและผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพและหลากหลายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
6. สร้างความตระหนักรู้และเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งทั้งภายในชุมชนและภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง

เป้าประสงค์

1. เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและสปาในแหล่งพุน้ำร้อนล้านนาได้ตรงตามศักยภาพของพุน้ำร้อนแต่ละแหล่ง
2. ดำรงไว้ซึ่งความยั่งยืนของฐานทรัพยากรพุน้ำร้อนล้านนาและสภาพธรรมชาติโดยรอบ
3. ขยายฐานนักท่องเที่ยวและให้บริการท่องเที่ยวคุณภาพที่ตอบสนองและสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม
4. ได้ผลิตภัณฑ์จากพุน้ำร้อนและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่หลากหลาย มีคุณภาพ สามารถผลิตและจัดจำหน่ายได้
5. เพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ชุมชนพุน้ำร้อนล้านนา
6. เกิดเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งและยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งในชุมชนพุน้ำร้อนล้านนาและองค์กร/หน่วยงานภายนอก

ประเด็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาด้านกายภาพและสภาพแวดล้อม

กลยุทธ์ที่ 1.1 ออกแบบ/พัฒนาการก่อสร้างหรือปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการท่องเที่ยวได้อย่างตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 1.2 บริหารจัดการด้านปริมาณและคุณภาพน้ำพุร้อน ให้สามารถใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพ

กลยุทธ์ที่ 1.3 กำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยจากน้ำพุร้อน

กลยุทธ์ที่ 1.4 กำหนดมาตรการรักษาความสะอาดและสภาพแวดล้อมบริเวณพุน้ำร้อน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างอัตลักษณ์ กิจกรรม และรูปแบบการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 2.1 สร้างอัตลักษณ์ของแหล่งพุน้ำร้อนจากลักษณะเด่นทางธรรมชาติ วิถีชีวิตชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่น สำหรับแหล่งพุน้ำร้อนที่ยังใหม่ต่อการพัฒนา

กลยุทธ์ที่ 2.2 สร้างกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวหลากหลายกลุ่ม

กลยุทธ์ที่ 2.3 พัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 3.1 พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากน้ำพุร้อน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้ชุมชน

กลยุทธ์ที่ 3.2 พัฒนาผลิตภัณฑ์ธรรมชาติในชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

กลยุทธ์ที่ 4.1 เพิ่มสมรรถนะบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

กลยุทธ์ที่ 4.2 สร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในท้องถิ่น

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่เน้นอัตลักษณ์ของแหล่งพุน้ำร้อน

กลยุทธ์ที่ 5.1 ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในหลายรูปแบบ

กลยุทธ์ที่ 5.2 สร้างความร่วมมือกับแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงและเพื่อการประชาสัมพันธ์

กลยุทธ์ที่ 5.3 ประชาสัมพันธ์สู่สาธารณชนอย่างกว้างขวาง

3.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนที่ศึกษาทั้ง 3 แหล่ง

3.3.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง

วิสัยทัศน์

เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อนและสปาในธรรมชาติ ผสานกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศกึ่งผจญภัยอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

คำขวัญ

แช่แปง ล่องปาย ปีนผา ศีรษะธรณีนิเวศ

พันธกิจ

1). พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนเมืองแปง สปาธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกึ่งผจญภัยแม่น้ำปาย

2). รักษาฐานทรัพยากรพุน้ำร้อนและสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

3). มุ่งมั่นตอบสนองรองรับการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อนและสปาธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่นักท่องเที่ยวด้วยจิตบริการและวัฒนธรรมชาวเหนือ

4). สร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือทั้งภายในชุมชนและภาคส่วนต่างๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง-แม่น้ำปาย อย่างต่อเนื่อง

เป้าประสงค์

1). เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนเมืองแปง สปาธรรมชาติ เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกึ่งผจญภัยแม่น้ำปายอย่างเป็นรูปธรรม

2). ดำรงไว้ซึ่งความยั่งยืนของฐานทรัพยากรพุน้ำร้อนและสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ

3). สามารถให้บริการด้านการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง-แม่น้ำปาย แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณภาพและประทับใจ

4). เกิดความร่วมมือที่เข้มแข็งและยั่งยืนระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชนและภาคส่วนอื่นๆที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง-แม่น้ำปาย

5). สามารถพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อนเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกึ่งผจญภัยในภาคเหนือ

กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง

1). กลยุทธ์เชิงรุกใช้จุดแข็งและโอกาสที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.1 พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่พุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกึ่งผจญภัยล่องแม่น้ำปาย

1.2 พัฒนารูปแบบการอาบน้ำแร่ที่ผสมในธารน้ำเย็นที่ไหลผ่านให้มีอุณหภูมิพอเหมาะ ท่ามกลางทัศนียภาพที่สวยงาม

1.3 พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากน้ำพุร้อนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

1.4 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาวเขาและไทย เชื่อมโยงกับแหล่งพุน้ำร้อนที่ยังคงสภาพธรรมชาติที่มีทัศนียภาพที่สวยงามท่ามกลางหมอกไอน้ำจากพุน้ำร้อน

1.5 เชื่อมโยงวิถีชีวิตเกษตรกรรมที่เรียบง่ายแต่มีจุดเด่น เช่น การปลูกกระเทียม และพืชไร่อื่นๆ เข้ากับการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน

1.6 พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวแม่น้ำปายให้น่าสนใจ (ล่องปาย-ลุยป่า) เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากอำเภอปาย โดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกึ่งผจญภัยในการล่องแม่น้ำปาย (เที่ยวไป) ที่มีความหลากหลายของธรรมชาติและเดินป่า (เที่ยวกลับ)

2). กลยุทธ์จุดแข็งจัดอุปสรรค

2.1 พัฒนาการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในบริเวณที่ไม่มีผลกระทบต่อพุน้ำร้อน โดยมีการเชื่อมต่อกับเส้นทางเดินชมพุน้ำร้อนที่มีอยู่แล้ว

2.2 (2.1.1) สร้างจุดแวะพักให้นักท่องเที่ยวได้ชมวิวและวิถีชีวิตชุมชนเป็นระยะก่อนเข้าถึงพุน้ำร้อนเมืองแปง

(2.2.2) พิจารณาการก่อสร้างที่พักค้างแรมนักท่องเที่ยว เพื่อแก้ปัญหาการเดินทางที่ใช้เวลานาน และความไม่สะดวกในการเดินทางตอนกลางคืน

2.3 เร่งการถ่ายโอนความรับผิดชอบพุน้ำร้อนให้ท้องถิ่น เพื่อจะได้ดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยว ตามแผนที่วางไว้ต่อไปได้อย่างเต็มที่

2.4 อบรมมัคคุเทศก์โดยเน้นความสามารถทางภาษาที่จะสื่อสารและให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติที่เริ่มเข้ามาล่องปายและชมพุน้ำร้อน

2.5 ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และผู้นำชุมชน ควรสร้างความเข้าใจแก่ชุมชนถึงแนวทางและประโยชน์ ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้ชาวชุมชนสามารถปรับตัวระหว่างชีวิตเกษตรกรรมกับการพัฒนา การท่องเที่ยวได้อย่างสอดคล้องกัน

2.6 สร้างอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนแปง-แม่น้ำปายที่แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน อื่นๆ ในภาคเหนือ

3). กลยุทธ์ลดจุดอ่อนเพื่อเพิ่มโอกาส

3.1 (3.1.1) พัฒนาทางกายภาพบริเวณพุน้ำร้อนด้วยการปลูกไม้ยืนต้นและเสริมสิ่งปลูกสร้างให้ ร่มเงาในตำแหน่งที่เหมาะสมเพื่อลดความอบอ้าวของความร้อน ซึ่งจะทำให้สามารถรองรับกิจกรรมการ ท่องเที่ยวบริเวณพุน้ำร้อนได้ดีขึ้น

(3.1.2) สร้างรูปแบบกิจกรรมเสริมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และสมบัติของ น้ำพุร้อน เช่น กิจกรรมการต้มไข่ ณ จุดต่างๆตามความลาดชันของพื้นที่และอุณหภูมิสูงต่ำที่ต่างๆ ซึ่งจะทำ ให้ได้รูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย สร้างความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว

3.2 สร้างมาตรการรักษาความปลอดภัยจากความร้อนที่สูงมากของน้ำพุร้อน และมาตรการดูแล สิ่งแวดล้อมในบริเวณพื้นที่พุน้ำร้อน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ตลอดจน ความยั่งยืนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

3.3 ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงกับการล่องปาย-ลุยป่า ให้แก่นัก ท่องเที่ยวที่อำเภอปายได้ทราบ ด้วยรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจ

3.4 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอกัลยาณิวัฒนา ซึ่งเป็นเส้นทางเชื่อม การท่องเที่ยวระหว่างเชียงใหม่ วัตจันทร์ และแม่ฮ่องสอน

4). กลยุทธ์มีจุดอ่อนและอุปสรรคอาจตั้งรับหรือยกเลิก

4.1 พิจารณาเว้นช่วงการให้บริการนักท่องเที่ยวในฤดูร้อน เนื่องจากปัญหาความร้อนในบริเวณ พุน้ำร้อนเมืองแปงที่มีสภาพโล่งแจ้งและอุณหภูมิของน้ำสูงมาก ประกอบกับมีปัญหามอกควันจากการ เผาป่าอีกด้วย

3.3.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง

วิสัยทัศน์

เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่โดดเด่นท่ามกลางความงดงามตามธรรมชาติแบบภูเขาสูง สลับเชิงเขา

คำขวัญ

โป่งอุ่นกาย วิธีสบายใจ ชมพงไพร และไหว้พระธาตุ

พันธกิจ

- 1). ยกระดับภาพลักษณ์พุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพท่ามกลางธรรมชาติแบบภูเขาสูงสลับเชิงเขาที่สามารถเข้าถึงได้จากเขตเมือง
- 2). บริหารจัดการทรัพยากรพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องและสภาพแวดล้อมให้สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และใช้ประโยชน์อื่นๆได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน
- 3). มุ่งมั่นให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวอย่างประทับใจด้วยไมตรีจิตชาวเหนือ
- 4). พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพมาตรฐานเป็นที่นิยม และดำเนินการด้านการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ
- 5). สร้างความตระหนักรู้และเครือข่ายความร่วมมือที่แข็งแกร่งทั้งภายในชุมชนและภาคส่วนต่างๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องอย่างต่อเนื่อง

เป้าประสงค์

- 1). สามารถพัฒนาพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพท่ามกลางธรรมชาติแบบภูเขาสูงสลับเชิงเขาที่นักท่องเที่ยวจากเขตเมืองให้ความสนใจมาท่องเที่ยว
- 2). เพิ่มรายได้ท้องถิ่นจากการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน
- 3). ให้การบริการแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณภาพและประทับใจ
- 4). ได้ผลิตภัณฑ์จากน้ำพุร้อนและธรรมชาติที่คุณภาพดี มีเอกลักษณ์ สามารถผลิตและจัดจำหน่ายเป็นสินค้าได้อย่างเป็นรูปธรรม
- 5). เกิดเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และภาคส่วนต่างๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง

1). กลยุทธ์เชิงรุกใช้จุดแข็งและโอกาสที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด

- 1.1 พัฒนาการท่องเที่ยวโดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเชิงนิเวศอย่างสอดคล้องกับทรัพยากรพุน้ำร้อน และความสวยงามของธรรมชาติแบบภูเขาสูงสลับเชิงเขา ผสมผสานกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายและวิถีชีวิตเกษตรกรรม
- 1.2 เชื่อมโยงการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องกับแหล่งท่องเที่ยวทั้งภายใน อ.แม่สรวย อ.พาน อ.เวียงป่าเป้า ดอยช้าง และดอยวารี
- 1.3 ออกแบบรายละเอียดทางภูมิสถาปัตยกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับตำแหน่งที่ตั้ง ภูมิประเทศ สภาพแวดล้อม ลักษณะของพุน้ำร้อน รวมทั้งปริมาณและคุณภาพน้ำแร่ร้อน เพื่อพร้อมเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากทางจังหวัดหรือแหล่งงบประมาณอื่นๆต่อไป
- 1.4 พัฒนาการเชื่อมต่อเส้นทางเดินป่าที่มีความสวยงามตามธรรมชาติจากดอยช้างสู่พุน้ำร้อนในช่วงฤดูหนาว เพื่อเป็นกิจกรรมเสริมการท่องเที่ยว
- 1.5 บริหารจัดการด้านปริมาณของน้ำพุร้อนให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ โดยพิจารณาจากอัตราการให้น้ำ (490 ลบ.ม./วัน) ที่สม่ำเสมอ และกิจกรรมการใช้ประโยชน์ต่างๆที่จะดำเนินการต่อไปในอนาคตให้สมดุลเหมาะสม

1.6 พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น หน่อไม้ และไข่ต้มน้ำพุร้อนที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากที่อื่นๆ ตลอดจนผลิตภัณฑ์แปรรูปจากน้ำพุร้อนและการเกษตรควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว

2). กลยุทธ์จุดแข็งจัดอุปสรรค

2.1 เทศบาลและชุมชนร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟือง ที่เน้นถึงความเป็นไปได้ที่จะประสบผลสำเร็จในการดำเนินการจริงอย่างสอดคล้องกับนโยบายของประเทศไทย เพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากทางจังหวัดหรือแหล่งงบประมาณอื่นๆต่อไป

2.2 จัดทำแผนการใช้ประโยชน์จากน้ำพุร้อนให้สอดคล้องกับอัตราการให้น้ำที่มีมากพอสมควร และสม่ำเสมอตลอดปี เพื่อให้ชาวชุมชนโดยรอบแหล่งพุน้ำร้อนมีความมั่นใจว่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อการทำการเกษตร

2.3 (2.3.1) สร้างอัตลักษณ์ของแหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟือง โดยเน้นการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่ธรรมชาติที่สวยงาม สามารถเข้าถึงได้จากเขตเมืองและแหล่งความเจริญผสมผสานกับรูปแบบการให้บริการและกิจกรรมแบบวัฒนธรรมล้านนา รวมทั้งผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อให้แหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟืองได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น

(2.3.2) ประชาสัมพันธ์เชิงรุก โดยเน้นตามอัตลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ

3). กลยุทธ์ลดจุดอ่อนเพื่อเพิ่มโอกาส

3.1 ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงใน อ.แม่สรวย อ.พาน อ.เวียงป่าเป้า ได้รู้จักและทราบถึงอัตลักษณ์ที่น่าสนใจของแหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟือง

3.2 สร้างระบบหมุนเวียนน้ำแร่ร้อนให้มีอุณหภูมิลดลง พอเหมาะแก่การอาบแช่ เพื่อสามารถให้บริการอาบแช่เพื่อสุขภาพได้

3.3 พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเอง เพื่อความยั่งยืนของการดำเนินงาน โดยเน้นการตอบสนองกระแสความนิยมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เชิงนิเวศ และผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ

3.4 สร้างความเข้าใจร่วมกันในชุมชนถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเชิงนิเวศของพุน้ำร้อนโป่งปูเฟืองอย่างเหมาะสม และประโยชน์ที่จะได้รับอย่างยั่งยืน

4). กลยุทธ์มีจุดอ่อนและอุปสรรคอาจตั้งรับหรือยกเลิก

4.1 เนื่องจากในปัจจุบันยังขาดการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและงบประมาณในการดำเนินการ จึงควรอยู่ในช่วงที่เทศบาลและชุมชนจะร่วมกันศึกษาและเตรียมความพร้อมที่จะได้รับโอกาสในการพัฒนาต่อไป

4.2 ในช่วงเวลาที่ชาวชุมชนโดยรอบพุน้ำร้อนยังไม่เข้าใจและยังไม่เห็นประโยชน์ของการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งกังวลเรื่องน้ำใช้เพื่อการเกษตร กลุ่มผู้นำในการพัฒนาไม่ควรเร่งดำเนินการ แต่ควรค่อยๆทำความเข้าใจกับชาวชุมชนอย่างต่อเนื่อง

3.3.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด

วิสัยทัศน์

เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำขวัญ

อาบโป่ง ห่มป่า สุขธรรมชาติวิถีเกษตรพอเพียง

พันธกิจ

- 1). พัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโดยสอดคล้องกับแผนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสพานฐานของทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาล้านนาควบคู่ไปกับวิถีชีวิตเกษตรพอเพียง
- 2). อนุรักษ์และบริหารจัดการบ่อน้ำร้อนที่มีอยู่มากมายให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน
- 3). สร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวโดยพัฒนารูปแบบการให้บริการและสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้หลากหลายกลุ่มและทุกช่วงเวลาการท่องเที่ยว
- 4). ขยายฐานนักท่องเที่ยวกลุ่ม High Value (นักท่องเที่ยวระดับกลาง-บน) โดยพัฒนาสถานที่เฉพาะกลุ่มรูปแบบการบริการอาบน้ำแร่และสปาที่ทันสมัยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว
- 5). พัฒนาและเพิ่มมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์จากพุน้ำร้อนและผลิตภัณฑ์ในชุมชนอื่นๆให้มีความหลากหลายและมีคุณภาพมาตรฐาน
- 6). สร้างความตระหนักรู้และเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างคณะกรรมการบริหารพุน้ำร้อนโดยสอดคล้องและภาคส่วนต่างๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

เป้าประสงค์

- 1). สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโดยสอดคล้องกับแผนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและยั่งยืน
- 2). สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนได้เพิ่มขึ้น
- 3). สามารถให้บริการท่องเที่ยวคุณภาพที่ตอบสนองและประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม
- 4). สามารถขยายฐานนักท่องเที่ยวกลุ่ม High value ได้ตามเป้าหมาย
- 5). ได้ผลิตภัณฑ์จากพุน้ำร้อนและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีความหลากหลายและคุณภาพมาตรฐานสามารถผลิตและจัดจำหน่ายเป็นสินค้าชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 6). มีเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งและยั่งยืนของคณะกรรมการบริหารพุน้ำร้อนโดยสอดคล้องและภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโดยสอดคล้อง

กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโดยสอดคล้อง

1). กลยุทธ์เชิงรุกใช้จุดแข็งและโอกาสที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด

- 1.1 ประชาสัมพันธ์โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา ผสมผสานกับการเรียนรู้วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงและผลิตภัณฑ์ธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยวจากตัวเมืองเชียงใหม่ ซึ่งสามารถเดินทางมายังแหล่งพุน้ำร้อนได้อย่างสะดวก
- 1.2 ส่งเสริมให้ชุมชนบริหารจัดการให้มีการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างแหล่งพุน้ำร้อนกับแหล่งท่องเที่ยวแม่กำปอง แม่ออน และสันกำแพง เป็นต้น
- 1.3 ส่งเสริมการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ทั้งในบริเวณพุน้ำร้อนและชุมชนโดยรอบบูรณาการเข้ากับการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน

1.4 เทศบาล/ชุมชน ร่วมกันจัดทำประมวลลำดับเหตุการณ์ที่ในหลวงรัชกาลที่9 เคยเสด็จมาที่พุน้ำร้อนดอยสะเก็ด เพื่อนำเสนอให้สังคมและนักท่องเที่ยวได้รับรู้ถึงความภาคภูมิใจนี้ ซึ่งจะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวในอีกทางหนึ่งด้วย

1.5 พัฒนาการใช้ประโยชน์จากบ่อพุน้ำร้อนที่มีอยู่มากมายให้เกิดความหลากหลายของรูปแบบการให้บริการ โดยขอคำแนะนำจากสถาบันทางวิชาการด้านพุน้ำร้อนในญี่ปุ่นที่ทางจังหวัดมีความร่วมมืออยู่แล้ว เพื่อเพิ่มศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

1.6 พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ธรรมชาติในชุมชน เช่น หน่อไม้ต้มน้ำพุร้อน สบู่เหลวน้ำแร่ ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ สมุนไพรปลอดสารปนเปื้อน และผลิตภัณฑ์แปรรูปอื่นๆ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

1.7 เพิ่มสมรรถนะในการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ เพื่อตอบสนองกระแสความสนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาให้มากขึ้น

2). กลยุทธ์จุดแข็งจัดอุปสรรค

2.1 พัฒนากิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวให้หลากหลายตามทรัพยากรธรรมชาติ สภาพพื้นที่ และวิถีชีวิตในชุมชน เพื่อสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล

2.2 สร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนพุน้ำร้อนกับผู้ถือครองพื้นที่โดยรอบ เพื่อการจัดการสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา รวมถึงวิถีชีวิตชุมชน

2.3 สร้างความเข้าใจแก่ชาวชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต เศรษฐกิจพอเพียง

2.4 (2.4.1) สร้างความเข้าใจแก่ชาวชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

(2.4.2) สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการอยู่แล้วเพื่อจะได้ช่วยบอกต่อ

(2.4.3) ประชาสัมพันธ์เชิงรุก โดยอาศัยรูปแบบที่ทันสมัย น่าสนใจ และเข้าถึงนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3). กลยุทธ์ลดจุดอ่อนเพื่อเพิ่มโอกาส

3.1 ปรับปรุงด้านกายภาพและการจัดการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการได้อย่างสอดคล้องกับกระแสความสนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา เชิงอนุรักษ์ เชิงวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 จัดทำระเบียบและควบคุมการใช้บ่ออาบน้ำและการใช้บริการอื่นๆของนักท่องเที่ยว ตลอดจนการรักษาสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม เพื่อยกระดับการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาสู่ความเป็นมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล

3.3 จัดทำและประชาสัมพันธ์แหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงให้เป็นระบบ และดึงดูดนักท่องเที่ยว

4). กลยุทธ์มีจุดอ่อนและอุปสรรคอาจตั้งรับหรือยกเลิก

4.1 พิจารณาความเหมาะสมในการสร้างที่พักค้างสำหรับนักท่องเที่ยวว่าสมควรทำหรือไม่ เนื่องจากในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ก็มีแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนที่มีที่พักอยู่แล้วหลายแห่ง

3.4 สรุปอัตลักษณ์ มุมมองการพัฒนาการท่องเที่ยว และหน่วยงานขับเคลื่อนของแหล่งพุน้ำร้อนที่ศึกษา ทั้ง 3 แหล่ง

แหล่งพุน้ำร้อน	อัตลักษณ์	มุมมองการพัฒนา การท่องเที่ยว	หน่วยงานขับเคลื่อน
● พุน้ำร้อนเมืองแปง	- พุน้ำร้อนเมืองแปงมีขนาดใหญ่ ปริมาณน้ำพุร้อนมาก อุณหภูมิสูงมาก และคุณภาพน้ำเหมาะสำหรับอาบแช่เพื่อสุขภาพ - สภาพแวดล้อมรอบพุน้ำร้อนมีความเป็นธรรมชาติแบบภูเขาและที่ราบเชิงเขาที่สวยงาม มีห้วยไหลผ่าน - มีแม่น้ำปายที่มีความสวยงามและจุดเด่นที่น่าสนใจทางธรรมชาติ - มีวัฒนธรรมชนเผ่าที่หลากหลายถึง 4 ชนเผ่า	เชื่อมโยงกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาที่แหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปงกับการท่องเที่ยวถึงผจญภัย คือ การล่องแก่งในแม่น้ำปายและการเดินป่า ดำเนินการพัฒนาโดยใช้ทุนทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างสอดคล้องและยั่งยืน	- อบต.แปง และชุมชนพุน้ำร้อนบ้านใหม่ดอนตัน
● พุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง	- พุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องอยู่ท่ามกลางความงดงามตามธรรมชาติแบบภูเขาสูงสลับเชิงเขา สามารถเข้าถึงได้จากเขตเมือง - น้ำพุร้อนมีปริมาณพอเพียงและอุดมด้วยแร่ธาตุที่เป็นประโยชน์ต่อการอาบแช่เพื่อสุขภาพ และการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว เช่น การดำน้ำที่มีคุณลักษณะพิเศษ - มีกลุ่มสมุนไพร กลุ่มหัตถกรรมชนเผ่า ในพื้นที่	พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาที่ในธรรมชาติแบบภูเขาสูงสลับเชิงเขา โดยสร้างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มสมุนไพรในท้องถิ่นมาปรับใช้กับการอาบแช่น้ำพุร้อน รวมทั้งการสร้างเส้นทางเดินชมสวนสมุนไพร การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำพุร้อนและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น ผ้าจากกลุ่มหัตถกรรมชนเผ่า	- เทศบาลตำบลเวียงสวาย และคณะกรรมการบริหารชุมชนพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง
● พุน้ำร้อนดอยสะเก็ด	- พุน้ำร้อนดอยสะเก็ดตั้งอยู่ไม่ไกลจากเขตเมืองเชียงใหม่ เข้าถึงง่าย มีจำนวนบ่อน้ำร้อนถึง 11 บ่อ กระจายไปในพื้นที่ บริเวณโดยรอบมีทัศนียภาพที่สวยงาม ทั้งภูเขาและพื้นที่เกษตรกรรม - มีวิถีชีวิตตามปรัชญา	- พัฒนาการใช้ประโยชน์จากบ่อน้ำร้อนที่มีอยู่มากให้เกิดรูปแบบการบริการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น ผสมสมุนไพรท้องถิ่นในการบริการอาบแช่ในบางบ่อ - พัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่า	- เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง และคณะกรรมการบริหารชุมชนพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด

แหล่งพุน้ำร้อน	อัตลักษณ์	มุมมองการพัฒนาการท่องเที่ยว	หน่วยงานขับเคลื่อน
	เศรษฐกิจพอเพียง และมีวัฒนธรรมชนเผ่าที่น่าสนใจ โดยเฉพาะชาวไทลื้อ - มีผลิตภัณฑ์ชุมชน	ผลิตภัณฑ์ชุมชนซึ่งจะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวและเพิ่มรายได้ให้ชุมชน - บูรณาการวัฒนธรรมชาวไทลื้อให้เข้ากับกิจกรรมการท่องเที่ยวในช่วงเวลาที่เหมาะสม เช่น เทศกาลต่างๆ	

นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยังได้จัดทำ Graphic Design ที่แสดงถึงอัตลักษณ์และการส่งเสริมการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนทั้ง 3 แหล่ง ดังไฟล์วิดิทัศน์ที่แนบมาในแผ่นซีดีพร้อมกับเล่มรายงานฉบับสมบูรณ์

3.5 ข้อเสนอแนะ

- 1). หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวควรได้รับทราบถึงยุทธศาสตร์นี้ เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา และพื้นที่อื่นๆต่อไป
- 2). ภาคส่วนต่างๆทั้งรัฐและเอกชนควรร่วมกันผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวตามยุทธศาสตร์อย่างจริงจัง
- 3). ควรมีการทบทวนและปรับปรุงยุทธศาสตร์ในระยะเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้การขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวตามประเด็นยุทธศาสตร์มีประสิทธิภาพสูงสุด
- 4). ส่งเสริมการศึกษาวิจัยต่อยอดตามยุทธศาสตร์ในประเด็นที่สำคัญ เพื่อสามารถดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวในส่วนที่มีความจำเป็นต้องดำเนินการก่อน
- 5). ขยายการศึกษาวิจัยไปในพื้นที่พุน้ำร้อนแหล่งอื่นๆ ในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาที่น่าสนใจ ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว(Destination) ให้สามารถเกิดการพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพตามอัตลักษณ์สู่ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวในระดับสากล และแหล่งพุน้ำร้อนที่มีศักยภาพ(Potential) ในการที่จะได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมต่อไป

4. ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัย

- 1). แผนงานวิจัยสามารถจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้
- 2). ยุทธศาสตร์ที่ได้สามารถนำไปเป็นนโยบายและแนวทางการปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนของแหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง พุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง และพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดได้โดยตรงอย่างมีประสิทธิภาพและปรับใช้กับแหล่งพุน้ำร้อนอื่นๆในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาได้
- 3). ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยต่อยอดในแหล่งพุน้ำร้อนที่ศึกษาทั้ง 3 แหล่ง หรือขยายการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในพื้นที่อื่นๆต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพที่เหมาะสม

ดังนั้นการดำเนินการวิจัยตามแผนงานวิจัยครั้งนี้จึงบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย และมีความคุ้มค่าทางการวิจัยตามโครงการวิจัยมุ่งเป้า

5. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลงานวิจัยที่ได้ คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง และมีความเป็นไปได้อย่างมีเหตุผลที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อนของแหล่งพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาและที่อื่นๆ

หน่วยงาน/องค์กรที่สามารถนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ เช่น

1). องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ดูแลรับผิดชอบการบริหารจัดการแหล่งพุน้ำร้อนที่ศึกษาทั้ง 3 แหล่ง ได้รับประโยชน์โดยตรงในการนำยุทธศาสตร์ไปดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยว (ซึ่งบางส่วนได้ดำเนินการไปในระหว่างการดำเนินการวิจัยแล้วด้วย)

2). หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยว เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น สามารถนำยุทธศาสตร์นี้ไปประกอบการกำหนดนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อนได้อย่างเหมาะสม

3). องค์กรที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวและดำเนินกิจการธุรกิจท่องเที่ยว เช่น สมาคมหอการค้าไทย สมาคมสปาไทย สามารถเข้ามามีส่วนในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องตามยุทธศาสตร์นี้ ซึ่งจะนำไปสู่การดำเนินการจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ซึ่งสกว.ได้ดำเนินการจัดประชุมระหว่างคณะผู้วิจัยกับองค์กรเหล่านี้ เพื่อการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยแล้วด้วย)

4). สามารถนำแนวทางตามยุทธศาสตร์นี้ไปวางแผนด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนได้อย่างตรงประเด็น ไม่เกิดความซ้ำซ้อน ตลอดจนเกิดแนวคิดการวิจัยในพื้นที่พุน้ำร้อนอื่นๆได้อย่างกว้างขวาง

ชื่อโครงการวิจัย ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา

Strategies for Hot Spring Tourism Development of Lanna Tourism Cluster

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปี 2559 จำนวนเงิน 3,099,400 บาท

ระยะเวลาทำการวิจัย 1 ปี ตั้งแต่ 1 มิถุนายน 2559 ถึง 31 พฤษภาคม 2560

ชื่อผู้วิจัย ผศ.อรอนพ หอมจันทร์¹ ผศ.ศุภกิจ ยิ้มสรวล² ดร.นิพล เชื้อเมืองพาน³ รศ.ดร.ราณี อธิชัยกุล⁴

บทคัดย่อ

การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ดำเนินการในแหล่งพุน้ำร้อน 3 แห่ง คือ พุน้ำร้อนเมืองแปง ต.เมืองแปง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน พุน้ำร้อนโป่งปูเฟือง ต.แม่สรวาย อ.แม่สรวาย จ.เชียงราย และพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ ระยะเวลาวิจัย 1 ปี ตั้งแต่ 1 มิถุนายน 2559 ถึง 31 พฤษภาคม 2560 ดำเนินการโดยรวบรวมผลการศึกษาทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ การออกแบบทางภูมิสถาปัตยกรรม และการท่องเที่ยว จากโครงการย่อยมาประมวลวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อน-โอกาส-อุปสรรค (SWOT analysis) ของแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนแต่ละแห่ง แล้วจัดทำยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ พร้อมแนวทางการปฏิบัติตามกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ คำขวัญ พันธกิจ และเป้าประสงค์ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งพุน้ำร้อนทั้ง 3 แห่ง แล้วประมวลเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา โดยภาพรวมได้ดังนี้

วิสัยทัศน์ คือ “พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาที่โดดเด่นในธรรมชาติ ผสานกับวัฒนธรรมล้านนาและวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง” ยุทธศาสตร์การพัฒนาประกอบด้วยประเด็นยุทธศาสตร์ 5 ด้าน คือ

- 1). การพัฒนาด้านกายภาพและสภาพแวดล้อม มี 4 กลยุทธ์ คือ
 - 1.1 ออกแบบ/พัฒนาการก่อสร้างหรือปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการท่องเที่ยวได้อย่างตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว
 - 1.2 บริหารจัดการด้านปริมาณและคุณภาพน้ำพุร้อนให้สามารถใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพ
 - 1.3 กำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยจากน้ำพุร้อน
 - 1.4 กำหนดมาตรการรักษาความสะอาดและสภาพแวดล้อมบริเวณพุน้ำร้อน
- 2). การสร้างอัตลักษณ์ กิจกรรม และรูปแบบการท่องเที่ยว มี 3 กลยุทธ์ คือ
 - 2.1 สร้างอัตลักษณ์ของแหล่งพุน้ำร้อนจากลักษณะเด่นทางธรรมชาติ วิถีชีวิตชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่น (สำหรับแหล่งพุน้ำร้อนที่ยังใหม่ต่อการพัฒนา)
 - 2.2 สร้างกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวที่น่าสนใจสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว
 - 2.3 พัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

¹ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

³ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

⁴ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- 3). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว มี 2 กลยุทธ์ คือ
 - 3.1 พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากน้ำพุร้อนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้ชุมชน
 - 3.2 พัฒนาผลิตภัณฑ์ธรรมชาติในชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์
- 4). การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ มี 2 กลยุทธ์ คือ
 - 4.1 เพิ่มสมรรถนะบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่น
 - 4.2 สร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในท้องถิ่น
- 5). การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่เน้นอัตลักษณ์ของแหล่งพุน้ำร้อน มี 3 กลยุทธ์ คือ
 - 5.1 ประชาสัมพันธ์ที่แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในหลากหลายรูปแบบ
 - 5.2 สร้างความร่วมมือกับแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเพื่อประชาสัมพันธ์
 - 5.3 ประชาสัมพันธ์สู่สาธารณะอย่างกว้างขวาง

ยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มอารยธรรมล้านนาได้โดยภาพรวม แต่อย่างไรก็ตามพุน้ำร้อนกลุ่มอารยธรรมล้านนาแต่ละแห่งอาจมีบริบทที่แตกต่างกันไป จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาข้อมูลทั้งทางกายภาพและการท่องเที่ยว เพื่อให้การปรับใช้ยุทธศาสตร์นี้เป็นไปอย่างเหมาะสมและเกิดประสิทธิผลต่อไป

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์, การท่องเที่ยว, พุน้ำร้อน, กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา

Abstract

Strategies for hot spring tourism development of lanna tourism cluster were assigned to 3 different sites in Muang Paeng hot spring, Pong Pu Fueang hot spring and Doi - Saket hot spring; starting from June 1, 2016 to May 31, 2017. Compiling data from studies in earth science, landscape architecture and tourism from subprojects were assembled and analyzed for strength, weakness, opportunity and threat (SWOT analysis) for hot spring development. The guideline strategies for vision, motto, mission and goals of hot spring development framework for 3 studied sites were designed.

The overview of the study are summarized in vision and developing strategies as follow:

Vision: Development of health tourism and unique nature spa merging with Lanna cultures and sustainable living of local villagers.

Developing strategies were focused on five main topics:

- 1). Physical and environmental development on 4 strategies as:
 - 1.1 Design and developing construction or remodeling the facilities and environment to increase capacity of service to the tourist basic needs.
 - 1.2 Management on quantity and quality of hot spring to meet the maximum benefit capacity of each site study.
 - 1.3 Set up the safety standard for the hot spring usage.
 - 1.4 Set up the safety standard for cleanliness and pleasant environment of the hot spring areas.
- 2). Creation of identity, activity and tourism patterns for new or non developed hot spring.
 - 2.1 Create the identity from unique natural resources, local life style and culture.
 - 2.2 Create activity and tourism patterns to attract the tourists.
 - 2.3 Develop the tourism pattern by local community.
- 3). Development of the products to enhance tourism.
 - 3.1 Development of products derived from hot spring to enhance tourism and income of the local community.
 - 3.2 Development of natural products processing and value increased of produced goods.
- 4). Development of tourism personnels and creation of cooperative connection.
 - 4.1 Increase capability the local tourism personnels.
 - 4.2 Creation of cooperative connection to enhance the tourism in each local hot spring.

5). Public relationship for tourism based on identity of the hot spring.

5.1 Using multidevices in advertizing the hot spring site for tourism.

5.2 Create connection with nearby tourist attraction.

5.3 broadcast the hot spring sites to full scale of public relations.

However, Hot spring in each Lanna culture site has its natural identity and resources. Therefore, it is necessary to study and collect the physical and environmental data to adapt these strategies to the most benefit and proper results.

Key word: Strategy, Tourism, Hot Spring, Lanna Tourism Cluster

สารบัญเรื่อง	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อ	ค
สารบัญเรื่อง	ด
สารบัญตาราง	1
สารบัญภาพ	III
บทที่ 1 บทนำ	III
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1-1
1.2 วัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัย	1-2
1.3 กรอบแนวคิดของแผนงานวิจัย	1-3
1.4 นิยามศัพท์	1-5
1.5 ขอบเขตการวิจัย	1-7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	1-7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 การสำรวจแหล่งพลังงานความร้อนใต้พิภพทางภาคเหนือของประเทศไทย	2-1
2.2 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	2-3
2.3 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติประเภทพุน้ำร้อนธรรมชาติ	2-6
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์	2-9
2.5 ทฤษฎีการสร้างแบรนด์สถานที่(Destination Branding)และทฤษฎีด้านภาพลักษณ์สถานที่(Destination Image)	2-10
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	2-12
2.7 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น	2-13
บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย	
3.1 ขั้นตอนการดำเนินงานของแผนงานวิจัย	3-1
3.2 วิธีการดำเนินการวิจัย	3-1
3.3 พื้นที่วิจัย	3-2
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย	
4.1 ยุทธศาสตร์โดยภาพรวมของการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา	4-1
4.1.1 บทนำ	4-1
4.1.2 สถานการณ์ แนวโน้ม และทิศทางการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนล้านนา	4-2
4.1.3 การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกที่มีผลกระทบต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนล้านนา	4-9
4.1.4 วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์	4-11

สารบัญเรื่อง	หน้า
4.1.5 ประเด็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์	4-12
4.1.6 แผนภาพแสดงความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์	4-17
4.1.7 การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ	4-18
4.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนสำหรับแหล่งพุน้ำร้อนที่ศึกษา ทั้ง 3 แห่ง	4-20
4.2.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง ต.เมืองแปง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน	4-20
4.2.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง ต.แม่สรวย อ.แม่สรวย จ.เชียงราย	4-31
4.2.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่	4-41
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	5-1
5.1.1 ผลการศึกษาองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ เพื่อเป็นพื้นฐานในการ พัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา	5-1
5.1.2 ผลการศึกษาเพื่อสร้างต้นแบบการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการ ท่องเที่ยวและภูมิทัศน์ของแหล่งพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา	5-5
5.1.3 ผลการศึกษาศักยภาพและขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยว พุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา	5-8
5.1.4 ผลการศึกษาด้านการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา	5-12
5.1.5 ผลการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการอย่างมีส่วนร่วมแหล่งท่องเที่ยว พุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	5-12
5.1.6 ผลการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยว อารยธรรมล้านนา	5-14
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	5-21
5.3 ข้อเสนอแนะ	5-22
เอกสารอ้างอิง	อ-1
ภาคผนวก	
ก ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ กิจกรรมที่ได้ดำเนินการมา และผลที่ได้รับตลอดโครงการ	ผ-2
ข การประชุมแผนงานวิจัย	ผ-4
ค การอบรมถ่ายทอดผลการวิจัย	ผ-13

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2-1 การประเมินมาตรฐานหลักแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อน ธรรมชาติ	2-8
ตารางที่ 2-2 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อน ธรรมชาติ	2-9
ตารางที่ 2-3 การแบ่งส่วนความรับผิดชอบเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	2-13
ตารางที่ 2-4 ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น	2-14
ตารางที่ 3-1 การดำเนินงานของแผนงานวิจัย	3-1
ตารางที่ 5-1 สรุปศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่	5-9
ตารางที่ 5-2 สรุปศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง จังหวัดเชียงราย	5-9
ตารางที่ 5-3 สรุปศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	5-9
ตารางที่ 5-4 ศักยภาพทางการท่องเที่ยวตามปัจจัยทางการท่องเที่ยว (5As)	5-9
ตารางที่ 5-5 ชัดความสามารถในการรองรับได้ของพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด	5-10
ตารางที่ 5-6 ชัดความสามารถในการรองรับได้ของพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง	5-11
ตารางที่ 5-7 ชัดความสามารถในการรองรับได้ของพุน้ำร้อนเมืองแปง	5-11
ตารางที่ ก-1 เปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ กิจกรรมที่ได้ดำเนินการ มาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ	ผ-2

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2-1 การเกิดน้ำพุร้อน	2-2
ภาพที่ 2-2 ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น	2-16
ภาพที่ 3-1 สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป (ซ้าย) และสภาพของบ่อกำเนิด (ขวา) ของพุน้ำร้อนเมืองแปง	3-3
ภาพที่ 3-2 แผนที่ตำแหน่งพุน้ำร้อนเมืองแปง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	3-4
ภาพที่ 3-3 ป้ายแหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง (ซ้าย) และป้ายบอกทางเข้าพุน้ำร้อน (ขวา)	3-5
ภาพที่ 3-4 สมาชิกสภาเทศบาลป่าเมี่ยงนำชมและให้ข้อมูล (ซ้าย) และบ่อพุน้ำร้อนที่ใช้ ต้มหน่อไม้ (ขวา)	3-5
ภาพที่ 3-5 พุน้ำร้อนที่พุขึ้นสูงและมีการนำน้ำไปใช้ในห้องอาบแช่ของเอกชน (ซ้าย) และ รีสอร์ตบริการอาบแช่ของเอกชน (ขวา)	3-6
ภาพที่ 3-6 แผนที่ตำแหน่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง จังหวัดเชียงราย	3-7
ภาพที่ 3-7 ป้ายแหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด (ซ้าย) และบ่อน้ำร้อนเพื่อต่อไปใช้บริการ ในห้องอาบแช่ (ขวา)	3-8
ภาพที่ 3-8 สภาพในห้องอาบแช่ (ซ้าย) และบ่อต้มหน่อไม้ (ขวา)	3-8
ภาพที่ 3-9 แผนที่ตำแหน่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่	3-9

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 4-1 ความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์	4-17
ภาพที่ 4-2 พุน้ำร้อนเมืองแปงและแม่น้ำปาย	4-22
ภาพที่ 4-3 สภาพแวดล้อมบริเวณพุน้ำร้อนเมืองแปง	4-22
ภาพที่ 4-4 บรรยากาศที่สวยงามท่ามกลางหมอกไอน้ำพุน้ำร้อนเมืองแปง และ ศิลปวัฒนธรรมของชาวเขาและไทย	4-23
ภาพที่ 4-5 วิถีชีวิตเกษตรกรรมที่เรียบง่ายของชาวชุมชนตำบลเมืองแปง	4-23
ภาพที่ 4-6 สภาพลำน้ำปายที่เหมาะสมสำหรับการล่องแก่งและธรรมชาติที่สวยงามสองฝั่ง แม่น้ำปาย	4-23
ภาพที่ 4-7 สภาพของพุน้ำร้อนเมืองแปงที่มีเพียงเส้นทางเดินชมพุน้ำร้อน	4-24
ภาพที่ 4-8 นักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสนใจมาชมพุน้ำร้อนเมืองแปง	4-24
ภาพที่ 4-9 สภาพพุน้ำร้อนเมืองแปง-แม่น้ำปายที่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว เชื่อมโยง	4-24
ภาพที่ 4-10 สภาพแวดล้อมบริเวณพุน้ำร้อนเมืองแปงที่ควรพัฒนาการสร้างร่มเงาเพื่อ ลดความร้อน	4-25
ภาพที่ 4-11 พุน้ำร้อนเมืองแปงที่แม้มีความร้อนสูงแต่ก็มีภูมิลักษณะที่เอื้อต่อการ สร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยว	4-25
ภาพที่ 4-12 สภาพแวดล้อมของพุน้ำร้อนเมืองแปงที่ควรมีการรักษาความ ปลอดภัยจากความร้อนที่สูงมากและการดูแลสิ่งแวดล้อม	4-25
ภาพที่ 4-13 สภาพโดยทั่วไปของพื้นที่ในอำเภอกัลยาณิวัฒนา	4-26
ภาพที่ 4-14 วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สรวย	4-33
ภาพที่ 4-15 แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับพุน้ำร้อนโป่งปูเฟือง	4-34
ภาพที่ 4-16 สภาพแวดล้อมบริเวณพุน้ำร้อนโป่งปูเฟือง	4-34
ภาพที่ 4-17 แผนที่แสดงเส้นทางระหว่างดอยช้างและพุน้ำร้อนโป่งปูเฟือง	4-34
ภาพที่ 4-18 การประเมินอัตราการให้น้ำของพุน้ำร้อนโป่งปูเฟือง	4-35
ภาพที่ 4-19 ผลิตภัณฑ์ชุมชนพุน้ำร้อนโป่งปูเฟืองที่มีอยู่	4-35
ภาพที่ 4-20 ที่ตั้งแหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟืองสามารถเข้าถึงได้จากเขตเมือง	4-36
ภาพที่ 4-21 แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงใน อ.แม่สรวย อ.พาน และ อ.เวียงป่าเป้า	4-36
ภาพที่ 4-22 สภาพโดยทั่วไปของสิ่งก่อสร้างที่ชำรุดใช้งานไม่ได้บริเวณพุน้ำร้อน โป่งปูเฟือง	4-37
ภาพที่ 4-23 แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงกับพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดได้	4-44
ภาพที่ 4-24 วัฒนธรรมของชาวไทยลื้อที่สามารถนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน ดอยสะเก็ดได้	4-44
ภาพที่ 4-25 บ่อพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดที่มีอยู่มากมายสามารถพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ ทางการท่องเที่ยวได้อย่างหลากหลาย	4-45

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 4-26 ผลิตภัณฑ์ชุมชนพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดที่มีอยู่ในปัจจุบัน	4-45
ภาพที่ 5-1 ความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์	5-20
ภาพที่ ข-1 การประชุมแผนงานวิจัยครั้งที่ 1	ผ-6
ภาพที่ ข-2 การพูดคุยประสานงานกับทางอบต.เมืองแปง อ.ป่าเย็บ จ.แม่ฮ่องสอน และการออกภาคสนาม ณ แหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง	ผ-6
ภาพที่ ข-3 การพูดคุยประสานงานกับทางเทศบาลตำบลเวียงสรวย อ.แม่สรวย จ.เชียงราย และการออกภาคสนาม ณ แหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง	ผ-7
ภาพที่ ข-4 การพูดคุยประสานงานกับทางอบต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ และการออกภาคสนาม ณ แหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด	ผ-7
ภาพที่ ข-5 การประชุมแผนงานวิจัยครั้งที่ 2	ผ-12
ภาพที่ ค-1 การถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนที่พุน้ำร้อนเมืองแปง	ผ-13
ภาพที่ ค-2 การถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนที่พุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง	ผ-14
ภาพที่ ค-3 การถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนที่พุน้ำร้อนดอยสะเก็ด	ผ-14

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนมาก และกำลังมีการขยายตัวของการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะทางเฉพาะกลุ่มมากขึ้น (Niche Tourism) เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health and Wellness Tourism)

พุน้ำร้อนเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย เช่น ใช้เพื่อการอุปโภคและบริโภค เป็นแหล่งพลังงานได้พิภพ ตลอดจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวและบริการ ประเทศไทยมีแหล่งพุน้ำร้อนที่ได้สำรวจแล้ว 124 แห่ง กระจายตัวอยู่ทั่วไปยกเว้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2551) จากผลการศึกษาของอรณพและคณะ (2554) และวีระศักดิ์และคณะ (2556) พบว่า แหล่งพุน้ำร้อนหลายแห่งมีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อประโยชน์ทางการท่องเที่ยว ผลิตน้ำดื่ม น้ำแร่ และเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการ ซึ่งในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อนกำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นแหล่งพุน้ำร้อนจึงเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าในเชิงการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก หากไม่ได้รับการพัฒนาหรือการจัดการที่ดีก็จะเสื่อมโทรมและสูญเสียไปประโยชน์ไปในที่สุด จึงควรมีการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่องในแง่มุมต่างๆ เพื่อธำรงรักษาฐานทรัพยากรพุน้ำร้อนของชาติและพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการแหล่งพุน้ำร้อนที่อยู่ในความดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนส่วนใหญ่ยังมีปัญหาข้อจำกัดหลายประการ เช่น ขาดความรู้ทางวิชาการที่จะพัฒนาแหล่งพุน้ำร้อนให้สอดคล้องกับศักยภาพ สถานภาพตามธรรมชาติของฐานทรัพยากรพุน้ำร้อนแต่ละแห่ง การออกแบบไม่เหมาะสมกับสภาพธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นเท่าที่ควร ได้รับการจัดสรรงบประมาณไม่สม่ำเสมอ สิ่งอำนวยความสะดวกมักไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีมาตรการควบคุมให้บริหารจัดการเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม พัฒนาด้านสิ่งปลูกสร้างมากเกินไปจนเกิดผลกระทบทางธรรมชาติและเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยยังขาดการวางรูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวเชื่อมโยงที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนที่เหมาะสมและน่าสนใจ บุคลากรที่เกี่ยวข้องขาดทักษะความรู้ความสามารถในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนที่ถูกต้อง และยังไม่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนได้อย่างจริงจัง (นิพล เชื้อเมืองพานและคณะ, 2556; ราณี อธิชัยกุล และรชพร จันทรสว่าง, 2558; อรณพ หอมจันทร์และคณะ, 2558)

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้มีแนวคิดการวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนให้เกิดผลสัมฤทธิ์และยั่งยืน โดยมียุทธศาสตร์การวิจัยในเชิงบูรณาการศาสตร์ต่างๆ ซึ่งครอบคลุมองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในทุกมิติ ทั้งองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์พื้นฐาน ได้แก่ ธรณีนิเวศ (สภาพแวดล้อม ธรณีวิทยา อุทกวิทยา อุทกธรณีวิทยา อุตุนุทกวิทยา) สถานภาพและศักยภาพน้ำและสมบัติโคลนพุน้ำร้อน ด้านสถาปัตยกรรม (การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและภูมิทัศน์บนพื้นฐานของทุนสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น) และการท่องเที่ยว (เพื่อทราบถึงฐานข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อน ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ชีตความสามารถทางการท่องเที่ยว และการพัฒนา

สมรรถนะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนอย่างมีส่วนร่วมให้กับบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน) ซึ่งทั้งหมดมีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนได้อย่างเหมาะสม

แนวคิดการวิจัยนี้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม และยกระดับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในรูปแบบกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพที่สามารถสร้างทางเลือกในการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรม ความต้องการ และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งยังมุ่งเน้นสร้างคุณค่าและอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งมุ่งพัฒนาสินค้า บริการ และปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวอีกด้วย

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแหล่งพุน้ำร้อนในพื้นที่ภาคเหนือกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ตามเส้นทางสายพุน้ำร้อนเมืองสปาและหมู่บ้านพุน้ำร้อนต้นแบบนำร่องเส้นทางที่ 1 (Route 1) เชียงใหม่-เชียงราย-แม่ฮ่องสอน เนื่องจากเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีศักยภาพที่โดดเด่นหลายประการทางด้านการท่องเที่ยว คือ มีความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ด้านบริการคมนาคม ด้านโครงข่ายคมนาคมทางบก เป็นศูนย์กลางการบินในอนุภูมิภาค ด้านการศึกษา ประกอบกับทำเลที่ตั้ง สามารถเชื่อมโยงไปสู่กลุ่มอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงตอนบน (GMS) ได้โดยสะดวก มีทุนสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมล้านนาที่มีเอกลักษณ์ และเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงของวัฒนธรรมกลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน จากการสำรวจพื้นที่และศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของคณะวิจัย ได้พิจารณาคัดเลือกแหล่งพุน้ำร้อนจำนวน 3 แหล่ง ใน 3 จังหวัด คือ แหล่งพุน้ำร้อนเมืองเป่าง จ.แม่ฮ่องสอน แหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟือง จ.เชียงราย และแหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

ด้วยความสำคัญและเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมด คณะผู้วิจัยจึงนำเสนอโครงการวิจัยซึ่งประกอบด้วย นักวิจัยหลากหลายสาขาจากสถาบันการศึกษาต่างๆ โดยได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ที่มีหน้าที่บริหารจัดการแหล่งพุน้ำร้อน จึงได้ดำเนินการวิจัยตามแผนงานวิจัย เรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา” เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนของประเทศไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัย

1. ศึกษาองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา
2. เพื่อสร้างต้นแบบการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและภูมิทัศน์ของแหล่งพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา
3. เพื่อศึกษาศักยภาพและขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา
4. เพื่อสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวจากการใช้พุน้ำร้อน กิจกรรมเชื่อมโยงแหล่งพุน้ำร้อน และรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จสำหรับแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา
5. เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาอย่างมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

6. เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากองน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาของแหล่ง
พุน้ำร้อนที่ศึกษา

1.3 กรอบแนวคิดของแผนงานวิจัย

สมมติฐาน การดำเนินการวิจัยโดยผสมผสานเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ
สถาปัตยกรรม การท่องเที่ยว และการศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนต้นแบบที่สอดคล้องกับฐาน
ทรัพยากรธรรมชาติ ทุนสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน
ตลอดจนความร่วมมือจากหน่วยงานสนับสนุนทั้งทางภาครัฐและเอกชน จะทำให้ได้ผลการวิจัยที่สามารถ
นำไปพัฒนากองน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ชุดโครงการวิจัยนี้ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 4 โครงการ ซึ่งดำเนินการภายใต้องค์ประกอบการ
ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใน 4 ด้าน คือ

1. องค์ประกอบด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว/แหล่งท่องเที่ยว (โครงการวิจัยย่อยที่ 1) ซึ่งมุ่งเน้น
ศึกษาองค์ความรู้ทางกายภาพของแหล่งพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา เพื่อเป็นข้อมูลที่เป็น
ประโยชน์เชื่อมโยงกับองค์ประกอบอีก 3 ด้าน

2. องค์ประกอบด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว (โครงการวิจัยย่อยที่ 2 และ 3) ซึ่งมุ่งเน้นศึกษา
ศักยภาพ ชีตจำกัดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ และออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและภูมิทัศน์

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมท่องเที่ยว (โครงการย่อยที่ 3) ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างสรรค์กิจกรรม
ท่องเที่ยวในพื้นที่ และเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนที่ศึกษา

4. องค์ประกอบด้านชุมชน (โครงการย่อยที่ 4) ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการ
แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนให้กับบุคลากรที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการ/ดูแลแหล่งพุน้ำร้อนที่ศึกษา

โครงการวิจัยย่อยทั้ง 4 โครงการซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนทั้ง 4 ด้านดังกล่าว
มีความเชื่อมโยงกันดังแสดงในกรอบแนวคิดการวิจัย

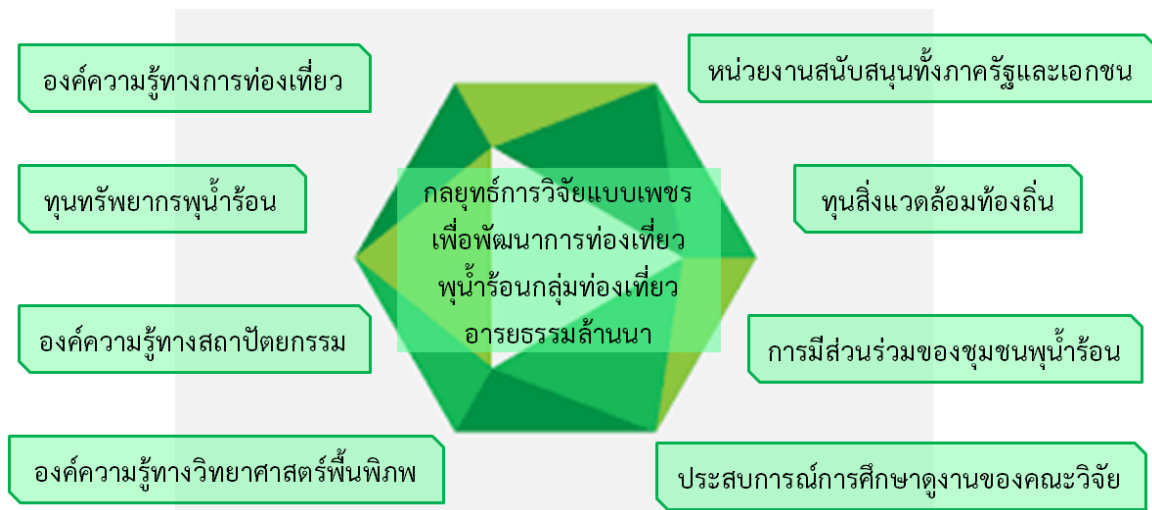

กลยุทธ์ของแผนงานวิจัย

แผนงานวิจัยนี้มีกลยุทธ์การวิจัยแบบเพชร(8c) คือ เป็นการผสมผสานเชื่อมโยงองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 8 องค์ประกอบ (components) ได้แก่

1. ทุนทรัพยากรธรรมชาติแหล่งพุน้ำร้อน
2. ทุนสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น
3. องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ
4. องค์ความรู้ทางสถาปัตยกรรม
5. องค์ความรู้ทางการท่องเที่ยว
6. ประสบการณ์การศึกษาดูงานของผู้วิจัย
7. ความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนพุน้ำร้อน
8. หน่วยงานสนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชน

กลยุทธ์การวิจัยที่ประสานเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 8 นี้จะทำให้เกิดความเข้มแข็งในการดำเนินการวิจัยและได้ผลการวิจัยที่เป็นไปตามเป้า คือ เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาที่ศึกษาอย่างแท้จริง

1.4 นิยามศัพท์

ยุทธศาสตร์ (Strategies) คือ แผนงานและนโยบายในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ซึ่งจะใช้ในระดับผู้บริหารหรือระดับนโยบาย ดังนั้นยุทธศาสตร์ในโครงการวิจัยนี้จึงหมายถึง แผนงานและนโยบายที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาที่ได้กำหนดเป็นพื้นที่ศึกษา บนพื้นฐานข้อมูลผลการวิจัยในหลากหลายมิติ เพื่อเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและวางแผนให้กับหน่วยงานทุกระดับที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวประเภทพุน้ำร้อนต่อไป

พุน้ำร้อน (Hot spring) หมายถึง แหล่งที่น้ำไหลขึ้นมาจากใต้ดินและมีอุณหภูมิสูงกว่าอุณหภูมิของร่างกายมนุษย์ โดยน้ำที่พุขึ้นมาอาจจะอุ่นๆจนถึงเดือดพล่าน อาจบริสุทธิ์หรือมีแร่ธาตุรวมทั้งแก๊สละลายอยู่ ทำให้มีรสและกลิ่นต่างๆกัน ปริมาณน้ำที่ไหลออกมาแต่ละพุต่างกัน บางพุไหลเพียงเอ่อๆ บางพุไหลแรง บางพุพุ่งกระเซ็นพ่นปากบ่อเพราะแรงดันของแก๊สที่ละลายขึ้นมาจากใต้ดิน

ธรณีนิเวศ (Ecological Geology) ในโครงการวิจัยนี้ หมายถึง ลักษณะทางธรณีวิทยา อุทกวิทยา อุทกธรณีวิทยา อุตุนิยมวิทยา อุตุอุทกวิทยา และสภาพแวดล้อมของพื้นที่บริเวณแหล่งพุน้ำร้อน

สถานภาพ (Status) ในโครงการวิจัยนี้ หมายถึง สภาพหรือสมบัติน้ำพุร้อนและโคลนพุน้ำร้อนในปัจจุบันของแหล่งพุน้ำร้อนที่ศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

ศักยภาพ (Potential) ในโครงการวิจัยนี้ หมายถึง คุณสมบัติของน้ำพุร้อนและโคลนพุน้ำร้อนที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและประโยชน์ด้านอื่นๆได้

โคลนพุน้ำร้อน (Hot spring mud) หมายถึง โคลนธรรมชาติที่มาจากสายน้ำแร่ใต้พื้นดินของแหล่งพุน้ำร้อนบางแห่งที่ขึ้นมาพร้อมน้ำแร่ธรรมชาติที่สะอาด ประกอบไปด้วยแร่ธาตุที่มีประโยชน์ในการรักษา บำรุงผิวหนังและช่วยกระตุ้นระบบไหลเวียนโลหิต เช่น แคลเซียม คลอไรด์ โพแทสเซียม แมกนีเซียม และโซเดียม เป็นต้น ถ้ามีอุณหภูมิตั้งแต่ 61-140 องศาเซลเซียส จัดเป็นโคลนเดือด

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ตลอดจนการเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาส่วนหนึ่งจากการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและกิจกรรมรักษาฟื้นฟูสุขภาพ โดยเฉพาะในแหล่งพุน้ำร้อนเพื่อบำบัดสุขภาพ

การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีการวางแผนพัฒนาที่คำนึงถึงขีดความสามารถของคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยตระหนักถึงข้อจำกัดของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่จะใช้ประโยชน์ในการพัฒนา ควบคู่กับการควบคุมป้องกันและติดตามผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดและยั่งยืนนาน รวมทั้งก่อประโยชน์กระจายต่อสังคมส่วนรวม

อัตลักษณ์ (Identity) หมายถึง ผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักหรือจำได้

แบรนด์สถานที่ (Destination Branding) หมายถึง การสร้างเอกลักษณ์หรือลักษณะเด่นของสถานที่เพื่อให้เกิดความทรงจำที่ดีและความน่าดึงดูดใจต่อสถานที่

ภาพลักษณ์สถานที่ (Destination Image) หมายถึง ภาพรวมในการรับรู้และความประทับใจที่มีต่อสถานที่หนึ่งๆ

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) หมายถึง การขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา (Education) การสร้างสรรค์งาน (Creativity) การใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม ตลอดจนการสั่งสมความรู้ของสังคมและเทคโนโลยีนวัตกรรมใหม่

สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว (Tourism Facilities) หมายถึง สิ่งต่างๆที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีจุดมุ่งหมายให้การเดินทางกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวกสบายมากที่สุด

ขีดความสามารถการรองรับนักท่องเที่ยว (Tourism Carrying Capacity, CC/TCC) หมายถึง ระดับความสามารถในการเจริญเติบโตหรือการทนต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับใดระดับหนึ่งเท่านั้น โดยสิ่งแวดล้อม

ทางการท่องเที่ยวยังสามารถคงอยู่หรือดำเนินอยู่ได้อย่างปกติและปราศจากผลกระทบที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือความเสี่ยงต่อสวัสดิภาพ สุขภาพ ปลอดภัย สิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยวนั้น ซึ่งรวมถึงมนุษย์ในฐานะนักท่องเที่ยว

สมรรถนะ (Competency) หมายถึง กลุ่มของความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ แรงจูงใจ และคุณลักษณะส่วนบุคคลต่างๆ ซึ่งจำเป็นในปฏิบัติงานในแต่ละบทบาทหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลหรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบ

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการดำเนินการศึกษามีการกำหนดขอบเขตเนื้อหาหลักออกเป็น 4 ด้าน คือ **ด้านวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ** ได้แก่ สภาพแวดล้อม ธรณีวิทยา ธรณีประวัติ อุทกวิทยา อุทกธรณีวิทยา อุตุอุตุนิยมวิทยา ปริมาณ และคุณภาพน้ำพุร้อน สถานภาพการใช้น้ำ สมบัติโคลนพุน้ำร้อน **ด้านสถาปัตยกรรม** เพื่อสร้างต้นแบบการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและภูมิทัศน์ (คัดเลือกแหล่งพุน้ำร้อนเพื่อสร้างเป็นต้นแบบจำนวน 1 แหล่ง จาก 3 แหล่ง) **ด้านการท่องเที่ยว** ได้แก่ บริบทชุมชน บริบทการท่องเที่ยว ศักยภาพการท่องเที่ยวขีดความสามารถในการรับได้ของพื้นที่ การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวจากการใช้น้ำพุร้อน กิจกรรมเกี่ยวข้องกับแหล่งพุน้ำร้อน และ การศึกษาปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (เพื่อกำหนดแผนงานอบรมและจัดทำคู่มือ)

1.5.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ศึกษาแหล่งพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาใน 3 จังหวัด ได้แก่ แหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง จ.แม่ฮ่องสอน แหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง จ.เชียงราย และแหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

1.5.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ติดต่อประสานงานร่วมกับชุมชนในพื้นที่และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบแหล่งพุน้ำร้อนที่ทำการศึกษากำหนด 3 แห่ง คือ

- แหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง ต.เมืองแปง อ.ป่าเย็บ จ.แม่ฮ่องสอน
- แหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง ต.แม่สรวย อ.แม่สรวย จ.เชียงราย
- แหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

1.5.4 ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการทำการวิจัย 1 ปี ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2559 – พฤษภาคม 2560

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลพื้นฐานทางด้านธรณีนิเวศ (สภาพแวดล้อม ธรณีวิทยา อุทกวิทยา อุทกธรณีวิทยา และ อุตุอุตุนิยมวิทยา) ของพื้นที่บริเวณแหล่งพุน้ำร้อนที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน
2. ได้แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนที่ศึกษา

3. ทราบความเป็นไปได้ที่จะนำโคลนพุน้ำร้อนมาใช้ทำ “mud spa” หรือประโยชน์อื่นๆ
4. เป็นประโยชน์ในการพัฒนาหรือเพิ่มสมรรถนะในการใช้ประโยชน์แหล่งพุน้ำร้อนในพื้นที่ภาคเหนือ โดยเฉพาะแหล่งพุน้ำร้อนภาคเหนือตอนบนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ตามเส้นทางสายพุน้ำร้อนเมืองสลาและหมู่บ้านพุน้ำร้อนต้นแบบนำร่องเส้นทางที่ 1(Route1) เชียงใหม่-เชียงราย-แม่ฮ่องสอน ในประเด็นการสร้างภาพลักษณ์ อัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน และการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและภูมิทัศน์ที่พัฒนาจากฐานอัตลักษณ์และทุนสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น
5. ผลการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวและขีดจำกัดความสามารถทางการท่องเที่ยวจะเป็นประโยชน์ในการจัดทำแผนและนโยบายสู่แผนแม่บทการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในระดับภูมิภาค
6. สามารถพัฒนาต้นแบบกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่และเส้นทางเชื่อมโยงพุน้ำร้อนในพื้นที่ โดยคำนึงถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ล้านนา
7. โครงการนำร่องการท่องเที่ยวในพื้นที่พุน้ำร้อนกลุ่มอารยธรรมล้านนา ผลการประเมินกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวจากการจัดโครงการนำร่องจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป
8. คู่มือการท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่พุน้ำร้อนกลุ่มอารยธรรมล้านนาจะเป็นประโยชน์ในการให้บริการการท่องเที่ยวและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
9. ได้ข้อเสนอแนะในการจัดทำมาตรฐานการใช้พุน้ำร้อนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระดับประเทศ โดยการบูรณาการข้อมูลทั้งจากนักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวอันจะนำไปสู่การพัฒนา นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมส่งผลให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ
10. ข้อมูลเกี่ยวกับความจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการพุน้ำร้อนอย่างมีส่วนร่วมกลุ่มท่องเที่ยวล้านนา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทำให้เกิดประโยชน์แก่เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนและชุมชนในพื้นที่กลุ่มท่องเที่ยวล้านนา
11. ได้แผนงานการพัฒนาสมรรถนะการจัดการพุน้ำร้อนอย่างมีส่วนร่วมแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวล้านนา
12. คู่มือสมรรถนะการจัดการพุน้ำร้อนอย่างมีส่วนร่วมกลุ่มท่องเที่ยวล้านนาจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาพัฒนาบุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน
13. ภาครัฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้รับความรู้ทางวิชาการด้านแหล่งพุน้ำร้อน สังคมและชุมชน ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวิชาการได้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม
14. นำไปสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ คือ การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเชิงวิชาการ เพื่อให้บริการต่างๆ จะทำให้องค์กรที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์โดยตรงที่จะนำไปต่อยอดเชิงพาณิชย์ได้

15. เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ได้แก่ การผลิตแหล่งท่องเที่ยวประเภทพุน้ำร้อนที่มีคุณภาพและเป็นต้นแบบในการนำทุนสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นมาใช้ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั้งในระดับภูมิภาคและในระดับประเทศ เกิดผลทางด้านคุณภาพของการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวคุณภาพ
16. เป็นประโยชน์โดยตรงกับประชาชนในท้องถิ่นบริเวณแหล่งพุน้ำร้อนที่ได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวิชาการ ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นทางด้านเศรษฐกิจและสังคม
17. เกิดแหล่งเรียนรู้ที่บูรณาการศาสตร์หลายด้าน คือ วิทยาศาสตร์พื้นพิภพ สถาปัตยกรรม และการท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการแก่นักท่องเที่ยว นักเรียนและนักศึกษา
18. ได้ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาที่ครอบคลุมในทุกมิติ สามารถใช้ประโยชน์ในการวางแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งพุน้ำร้อนที่ศึกษาต่อไป
19. หน่วยงานที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ สาขาวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ สาขาวิชาการท่องเที่ยว สาขาสถาปัตยกรรม สาขาทางด้านสังคมศาสตร์และการพัฒนาชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมทรัพยากรธรณี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ เป็นต้น
20. เกิดผลงานทางวิชาการในสาขาวิทยาศาสตร์วิทยาศาสตร์พื้นพิภพ สถาปัตยกรรม และการท่องเที่ยว
21. ส่งเสริมการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ทั้งจากการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตในการศึกษาระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษา ค้นคว้า และทบทวนวรรณกรรมจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวประเภทพุน้ำร้อนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 2.1 การสำรวจแหล่งพลังงานความร้อนใต้พิภพทางภาคเหนือของประเทศไทย
- 2.2 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
- 2.3 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติประเภทพุน้ำร้อนธรรมชาติ
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์
- 2.5 ทฤษฎีการสร้างแบรนด์สถานที่ (Destination Branding) และทฤษฎีด้านภาพลักษณ์สถานที่ (Destination Image)
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 2.7 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

2.1 การสำรวจแหล่งพลังงานความร้อนใต้พิภพทางภาคเหนือของประเทศไทย

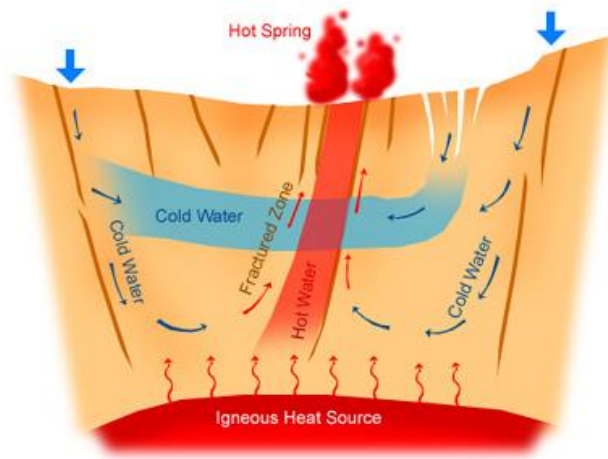
1) ต้นกำเนิดความร้อน

แหล่งพลังงานความร้อนใต้พิภพทางภาคเหนือของประเทศไทยส่วนใหญ่มีต้นกำเนิดความร้อนมาจากการถ่ายเทความร้อนของหินหนืดร้อนใต้ผิวโลก ผ่านชุดหินที่เป็น Heat Transfer Layer และบางส่วนอาจเกิดจากกระบวนการ Radiogenic Heating กล่าวคือ เกิดจากการสลายตัวของธาตุกัมมันตรังสี เช่น ยูเรเนียมและทอเรียมในหินแกรนิตที่แทรกตัวขึ้นมาใกล้ผิวโลก โดยค่า Heat Production ของตัวอย่างหินบริเวณเทือกเขาขุนตาล อ.แม่ทา จ.ลำพูน มีค่าประมาณ 17 kw/km^3 ซึ่งสูงกว่าหินแกรนิตทั่วไปซึ่งมีค่าประมาณ 2.5 kw/km^3 (Ramingwong et al., 1980) และค่า Heat Generation ในประเทศไทย พบว่า ในภาคเหนือมีค่าสูงกว่าที่พบในบริเวณอื่นๆทั่วโลก คือ สูงถึง $47.1 \times 10^{13} \text{ cal/sec.cm}^3$ (Thienprasert et al., 1982) สำหรับประเทศไทย หินภูเขาไฟที่พบในบริเวณใกล้เคียงกับแหล่งน้ำพุร้อนส่วนใหญ่มีอายุเก่าแก่มากเกินกว่าที่จะเป็นต้นกำเนิดความร้อนได้ ส่วนหินภูเขาไฟยุค Quaternary ที่มีอายุน้อยสามารถเป็นต้นกำเนิดความร้อนได้ ส่วนใหญ่จะเป็นชนิดที่มาจากหินหนืดร้อนมีระดับลึกมากและปรากฏอยู่ไกลจากแหล่งพุน้ำร้อนมาก

2) การกำเนิดน้ำพุร้อน

โดยทั่วไปต้นกำเนิดของน้ำร้อนที่พบในแหล่งพลังงานความร้อนใต้พิภพแต่ละแหล่งในโลก มักมีต้นกำเนิดจากน้ำเย็นบนผิวดินหรือน้ำฝน(Meteoric Water) ที่ไหลซึมผ่านช่องว่างหรือรอยแตกของหินลึกลงไปได้ดินได้รับความร้อนจากหินร้อนทำให้มีอุณหภูมิและความดันสูงขึ้น ไหลกลับสู่เบื้องบนและมาสะสมตัวในแหล่งกักเก็บที่เหมาะสม นอกจากนี้ปริมาณของน้ำใต้ดินบางส่วนอาจจะมาจากไอน้ำของหินหนืดที่เย็นตัว (Magmatic Water) และน้ำที่กักเก็บในช่องว่างระหว่างเม็ดแร่ประกอบหิน(Connate Water) หรือน้ำที่ได้

จากการตกผลึกของหินบางชนิด สำหรับแหล่งพลังงานความร้อนใต้พิภพทางภาคเหนือของประเทศไทย มีต้นกำเนิดของน้ำร้อนเช่นเดียวกับแหล่งอื่นๆทั่วโลก คือ มีต้นกำเนิดจากน้ำเย็นบนผิวดิน Giggerbach (1977) ทำการศึกษาวิจัยไอโซโทปของธาตุดิวทีเรียม(D) และธาตุออกซิเจน -18(^{18}O) ของตัวอย่างน้ำร้อนและน้ำเย็น โดยเฉพาะแหล่งน้ำพุร้อนป่าแป๋และแหล่งน้ำพุร้อนฝาง พบว่า มีส่วนประกอบของธาตุดิวทีเรียมและธาตุออกซิเจน -18 ของน้ำร้อนและน้ำเย็นในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน

ภาพที่ 2-1 การเกิดน้ำพุร้อน

ที่มา: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2552)

3) ธรณีวิทยาโครงสร้างของแหล่งพลังงานความร้อนใต้พิภพ

ลักษณะธรณีวิทยาโครงสร้างที่มีความสำคัญต่อระบบพลังงานความร้อนใต้พิภพทางภาคเหนือของประเทศไทย ได้แก่ รอยเลื่อน(Fault) และรอยแยก(Joints) ส่วนโครงสร้างทางธรณีวิทยาอื่นๆ เช่น ระบายของชั้นหิน(Bedding) รอยคดโค้ง(Folding) ริวขนาน(Foliation) มีความสัมพันธ์กับแหล่งพลังงานความร้อนใต้พิภพทางภาคเหนือเช่นกันแต่มีบทบาทน้อย เนื่องจากโครงสร้างประเภทแรกมีช่องว่างที่ให้น้ำร้อนไหลซึมขึ้นมาสู่ผิวดินได้มากกว่า จะพบว่าแหล่งพุน้ำร้อนแทบส่วนใหญ่ซึ่งปรากฏบริเวณภาคเหนือจะมีความสัมพันธ์หรืออยู่ภายใต้อิทธิพลของรอยเลื่อน(Fault Controlled) ทั้งที่เป็นรอยเลื่อนที่ยังมีพลัง(Active Fault) หรือ Concealed Fault

รอยเลื่อนที่สำคัญและเชื่อว่ายังคงมีพลัง คือ รอยเลื่อนแม่ทา ซึ่งมีลักษณะแบบครึ่งวงกลม(Semi-Circular Structure) ปรากฏอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของจังหวัดเชียงใหม่ และสามารถพบแหล่งพุน้ำร้อนหลายแห่งปรากฏอยู่ในบริเวณรอยเลื่อนนี้ เช่น แหล่งพุน้ำร้อนโป่งฮ่อม อำเภอสันกำแพง แหล่งพุน้ำร้อนโป่งกุ่ม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ และแหล่งพุน้ำร้อนบริเวณอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน เป็นต้น รอยเลื่อนแม่สะเรียง-แม่ฮ่องสอน เป็นรอยเลื่อนธรรมดา(Normal Fault) วางตัวอยู่ในแนวเหนือ-ใต้ มีความยาวมากกว่า 100 กิโลเมตร และพบน้ำพุร้อนที่เกิดอยู่ในแนวรอยเลื่อนนี้ คือ แหล่งพุน้ำร้อนอุมลองหลวง อำเภอแม่สะเรียง เป็นต้น รอยเลื่อนในแนวประมาณทิศตะวันออก-ตะวันตก ซึ่งเป็นรอยเลื่อนผาง-แม่จัน มีความยาวประมาณ 140 กิโลเมตร และมีน้ำพุร้อนที่เกิดร่วมกับรอยเลื่อนนี้ ได้แก่ แหล่งพุน้ำร้อนฝาง แหล่งพุน้ำร้อนโป่งเมืองงาม และแหล่งพุน้ำร้อนแม่จัน เป็นต้น รอยเลื่อนในแนวทิศตะวันออกเฉียงเหนือ-ตะวันตกเฉียงใต้ บริเวณจังหวัดแพร่ซึ่งเป็นรอยเลื่อนสัมผัสระหว่างหินภูเขาไฟยุค Permo-Triassic กับหิน

ตะกอนที่เกินในทะเล(Marine) ยุค Triassic สามารถพบแหล่งพุน้ำร้อนที่เกิดตามรอยเลื่อนนี้ ได้แก่ แหล่งพุน้ำร้อนบ้านแม่จอก และแหล่งพุน้ำร้อนบ้านปันเงิน อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ เป็นต้น

การศึกษาวิจัยตัวอย่างหินจากหลุมเจาะที่บริเวณแหล่งพุน้ำร้อนอำเภอสันกำแพง อำเภอดอยหล่อ อำเภอพร้าว และอำเภอวังชิ้น พบรอยแยกและรอยเลื่อนขนาดเล็กมากมายปรากฏในตัวอย่างหินที่ระดับความลึกต่างๆกัน แสดงว่าแหล่งกักเก็บพลังงานความร้อนใต้พิภพน่าจะเป็นแหล่งกักเก็บที่เกิดจากรอยเลื่อนและรอยแยกของหินมากกว่าแหล่งกักเก็บที่เกิดจากความพรุนของหิน

4) ลักษณะการกำเนิดและความสัมพันธ์ร่วมกับหินชนิดต่างๆ

แหล่งพุน้ำร้อนทางภาคเหนือของประเทศไทยมีมากกว่า 50 แห่ง ซึ่งสามารถจำแนกลักษณะการกำเนิดและความสัมพันธ์ของหินชนิดต่างๆได้ 4 ประเภท ได้แก่

1. แหล่งพุน้ำร้อนที่เกิดในหินแกรนิต ส่วนใหญ่เป็นยุค Triassic มีประมาณ 20% เช่น แหล่งพุน้ำร้อนเทพพนม แหล่งพุน้ำร้อนป่าแป๋ และแหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง เป็นต้น
2. แหล่งพุน้ำร้อนที่เกิดใกล้รอยสัมผัสของหินแกรนิตกับหินชั้นหรือหินแปรมีประมาณ 30% เช่น แหล่งพุน้ำร้อนฝาง แหล่งพุน้ำร้อนแม่จัน เป็นต้น
3. แหล่งพุน้ำร้อนที่เกิดในชั้นหินแปรชนิดเกรดต่ำซึ่งอยู่ไม่ห่างจากหินแกรนิต (ประมาณ 5-10 กิโลเมตร) มีประมาณ 40% เช่น แหล่งพุน้ำร้อนโป่งฮ่อม แหล่งพุน้ำร้อนโป่งจ๊ะ เป็นต้น
4. แหล่งพุน้ำร้อนที่เกิดอยู่ในแอ่งตะกอนยุค Tertiary มีประมาณ 10% เช่น แหล่งพุน้ำร้อนบ้านโป่งน้ำร้อน อำเภอเกาะคา และแหล่งพุน้ำร้อนบ้านโป่ง อำเภอพร้าว เป็นต้น

2.2 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2551: 31) ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism) ว่าเป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ตลอดจนการเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาส่วนหนึ่งจากการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและกิจกรรมรักษาฟื้นฟูสุขภาพ ขณะที่อารีย์ บุญชัย และจินนา ตันศรีวิพุธ (2546: 22) ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ที่สวยงามงดงามในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจด้วยการแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและ/หรือการบำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพ โดยทั่วไปการท่องเที่ยวสุขภาพจึงมีการจัดรายการท่องเที่ยวพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติ เพื่อเรียนรู้วิถีใช้พลังงานจากธรรมชาติมาบำบัดรักษา และสร้างเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้สดชื่นผ่อนคลายเป็นการเพิ่มพูนพลังกำลังใจให้สมบูรณ์แข็งแรง ปรับสภาพจิตใจและร่างกายให้สมดุล และสามารถนำกลับไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

จริญญา เจริญสุดใส (ราณี อิลิชัยกุล 2546: 90-91; อ้างอิงจาก จริญญา เจริญสุดใส, 2544.) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนั้นเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือการพักผ่อนควบคู่ไปกับการดูแลสุขภาพของนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสามารถแบ่งตามลักษณะสุขภาพของการท่องเที่ยวออกเป็น 3 ระดับ คือ

1). การท่องเที่ยวเพื่อรักษาโรคของนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวในลักษณะนี้กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างสูง เนื่องจากค่ารักษาพยาบาลในประเทศไทยถูกกว่าต่างประเทศ และประเทศไทยมีแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญและมีมือหลายด้าน

2). การท่องเที่ยวเพื่อฟื้นฟูสุขภาพของนักท่องเที่ยวหรืออยู่ในระยะพักฟื้น การท่องเที่ยวลักษณะนี้นักท่องเที่ยวต้องการอากาศที่บริสุทธิ์อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีและเป็นธรรมชาติ รับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ และออกกำลังกายอย่างเบาๆ เพื่อฟื้นฟูสุขภาพ สถานที่ท่องเที่ยวที่ให้บริการลักษณะนี้ เช่น ชีวาคม สถานที่ตากอากาศชายทะเล เป็นต้น

3). การท่องเที่ยวเพื่อรักษาสุขภาพของนักท่องเที่ยวที่ด้อยอยู่แล้วให้ดีขึ้น การท่องเที่ยวในลักษณะนี้กำลังเป็นที่นิยมอย่างสูงทั่วโลก เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เริ่มให้ความสำคัญกับการรักษาสุขภาพของตนเองภายใต้สภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมในปัจจุบัน โดยการออกกำลังกายและดูแลสุขภาพอย่างถูกวิธี เช่น การนั่งสมาธิ การฝึกโยคะ การฝึกไทเก๊ก การอาบน้ำแร่หรือสปา การนวดแผนโบราณ การรับประทานสมุนไพร การรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ และการพักผ่อนในที่ที่มีอากาศบริสุทธิ์ใกล้ชิดธรรมชาติมากขึ้น ซึ่งประเทศไทยมีสถานที่ให้บริการการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสุขภาพหลายประเภท

1) ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ปิติตา ดันติเวชกุล (2546: 29-30) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) อาจแบ่งออกได้ตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของโปรแกรมกิจกรรมการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็น 2 ประเภทหลักดังนี้

1) การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion Tourism) เป็นการเดินทางไปท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยวส่วนหนึ่งมาทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในที่พักผ่อนหรือนอกที่พักผ่อนอย่างถูกวิธี ตามหลักวิชาการและมีคุณภาพมาตรฐานอย่างแท้จริง เช่น การนวด/อบ/ประคบสมุนไพร การบริการสวนคนธบำบัด(Aroma Therapy) และวาริบำบัด(Water Therapy) การอาบน้ำแร่หรือพุน้ำร้อน การฝึกกายบริหารท่าฤๅษีดัดตน การฝึกปฏิบัติสมาธิแนวพุทธศาสนา การบริการอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพและอื่นๆ โดยทั่วไปจึงมักนิยมการเดินทางไปท่องเที่ยวในชนบท ต่างจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สวยงาม โดยจัดโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพที่หลากหลายบรรจุไว้ในโปรแกรมการท่องเที่ยวนั้นด้วย และเลือกพักผ่อนในสถานที่ตากอากาศประเภทโรงแรมหรือรีสอร์ทที่มีศูนย์สุขภาพหรือศูนย์กีฬาให้บริการส่งเสริมสุขภาพที่มีมาตรฐานคุณภาพอย่างแท้จริง เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในสถานที่พักผ่อนนั้นๆ จัดไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นในการให้บริการดังกล่าวแก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและผู้ให้บริการจึงต้องดำเนินการพัฒนาบริการ จัดโปรแกรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และได้มาตรฐานคุณภาพที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ จึงถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับการนิยมแพร่หลายเป็นอย่างมาก และมีประโยชน์ในการสร้างจิตสำนึกต่อการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยว รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมไปในตัวอีกด้วย

2) การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ (Health Healing Tourism) เป็นการเดินทางไปท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยวไปรับบริการบำบัดรักษาสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่มีคุณภาพมาตรฐานอย่างแท้จริง

เช่น การตรวจร่างกาย การรักษาโรคต่างๆ การทำฟันและการรักษาสุขภาพฟัน การผ่าตัดเสริมความงาม การผ่าตัดแปลงเพศ และอื่นๆ เป็นต้น โดยทั่วไปจึงมักมีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่บรรจุโปรแกรมการเข้ารับบริการบำบัดรักษาโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพต่างๆที่หลากหลาย เช่น การตรวจร่างกาย การรักษาโรคต่างๆ การทำฟัน การผ่าตัดเสริมความงาม หรือการผ่าตัดแปลงเพศ ฯลฯ เป็นต้น โดยเลือกใช้บริการในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่มีคุณภาพมาตรฐานอย่างแท้จริง ดังนั้น ผู้ประกอบการและผู้ให้บริการต้องดำเนินการพัฒนาบริการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมบำบัดรักษาสุขภาพที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และได้มาตรฐานคุณภาพที่เหมาะสม การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพจึงเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งประโยชน์ต่อการรักษาฟื้นฟูสุขภาพนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

2) ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทย

ประเทศไทยมีความได้เปรียบในบริการด้านสุขภาพหลายประการ โดยเฉพาะความพร้อมในด้านบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความสามารถเชี่ยวชาญในโรคเฉพาะทาง และค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่าด้วยบริการที่มีคุณภาพในมาตรฐานระดับเดียวกับประเทศที่พัฒนาแล้ว รวมทั้งยังมีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวและบริการรองรับด้านการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพได้มาตรฐานสากล ซึ่งเกื้อหนุนต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2555) ได้ประเมินถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย ดังนี้

จุดแข็งด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย คือ

- 1). ความคุ้มค่าเงินที่จ่ายไปทั้งด้านการท่องเที่ยวและด้านสุขภาพ
- 2). ความพร้อมของทรัพยากรทางการแพทย์ที่มีอยู่อย่างหลากหลายในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ เอื้อต่อการท่องเที่ยวพักผ่อน และการพักผ่อนหลังการบำบัดรักษา
- 3). ความพร้อมของบริการด้านการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานสากล โดยเฉพาะด้านที่พักซึ่งมีบูติคโฮเทล ที่โดดเด่น
- 4). ความพร้อมของบุคลากรด้านการแพทย์ที่เชี่ยวชาญ ทั้งแพทย์และพยาบาลซึ่งมีอัธยาศัยที่ดี และจิตใจอบอุ่นอารี
- 5). สถานพยาบาลของไทยหลายแห่งได้มาตรฐานระดับนานาชาติ (Joint Commission International - JCI)
- 6). ความมีชื่อเสียงด้านการแพทย์เฉพาะทาง จากความเชี่ยวชาญของแพทย์ ความทันสมัยด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการแพทย์ และการค้นคว้าวิจัยด้านการแพทย์แขนงต่างๆ
- 7). ทักษะด้านบริการส่งเสริมสุขภาพ โดยเฉพาะการนวดแผนไทยและสปาซึ่งใช้สมุนไพรไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

จุดอ่อนด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย คือ

- 1). ระยะเวลาพำนักของชาวต่างชาติที่เข้ามารักษาในประเทศไทยและผู้ติดตามโดยไม่ต้องทำวีซ่าเพียง 30 วัน ไม่เอื้อต่อการเดินทางเข้ามารักษาบางโรคที่ใช้เวลานาน
- 2). ข้อจำกัดด้านการสื่อสารภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษของคนไทย
- 3). การกำหนดเพดานการลงทุนของนักลงทุนต่างชาติไว้ที่ 49% ไม่ดึงดูดนักลงทุนต่างชาติ โดยเฉพาะการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ รวมทั้งอุปกรณ์และเครื่องมือทางการแพทย์ที่ยังต้องพึ่งการนำเข้าจากต่างประเทศ

4). สถานการณ์ความไม่สงบในประเทศและภัยธรรมชาติ ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัยในประเทศไทยของบรรดานักท่องเที่ยวต่างชาติ

โอกาสด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย คือ

- 1). แนวโน้มการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) ในประเทศที่พัฒนาแล้วทำให้ความต้องการที่พำนักระยะยาว (Long Stay) ซึ่งรวมทั้งบริการด้านสุขภาพในต่างประเทศเพิ่มขึ้นตาม โดยมีประเทศในเอเชียที่มีค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพต่ำกว่าเป็นปลายทางเป้าหมาย
- 2). สภาพการดำรงชีวิตในสังคมเมืองที่เต็มไปด้วยการแข่งขัน ก่อให้เกิดความเครียด และโรคภัยต่างๆตามมา เป็นโอกาสในการขยายตัวของบริการส่งเสริมสุขภาพ
- 3). การเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 เกื้อหนุนการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอาเซียน ส่งผลดีต่อประเทศไทย รวมทั้งยังเป็นโอกาสในการขยายการลงทุนในธุรกิจบริการทางการแพทย์ และการขยายเครือข่ายเข้าไปบริหารจัดการโรงพยาบาลในประเทศกลุ่ม CLMV
- 4). ท่าเลที่ตั้งของประเทศไทยที่เป็นศูนย์กลางของอาเซียน ประกอบกับการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมเชื่อมระหว่างประเทศ เกื้อหนุนต่อการเข้ามาใช้บริการด้านสุขภาพของไทย

อุปสรรคด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย คือ

- 1). ความคล้ายคลึงด้านวัฒนธรรมในความเป็นประเทศมุสลิม รวมทั้งการมีอาหารฮาลาลของบางประเทศ อาทิ มาเลเซีย และสิงคโปร์ สามารถดึงดูดตลาดกลุ่มมุสลิมได้ง่ายกว่า
- 2). ความได้เปรียบด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษของหลายประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียน
- 3). มาเลเซียกำลังดำเนินการขยายเวลาพำนักในประเทศให้ผู้ป่วยที่เข้ามาใช้บริการด้านการแพทย์ และผู้ติดตาม จาก 30 วันเป็น 180 วัน (โดยต้องมีหนังสือรับรองจากโรงพยาบาลในมาเลเซียที่ผู้ป่วยจะเข้ารับบริการทางการแพทย์)
- 4). ประเทศสมาชิกอาเซียนบางประเทศ อาทิ ลาว เวียดนาม และกัมพูชาเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติเข้าไปลงทุนในธุรกิจได้ 100%

ตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือ การท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพร่วมอยู่ด้วย โดยตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนั้นได้ถูกพัฒนาและบูรณาการมาอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการให้มีความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้ประเทศไทยซึ่งมีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยปัจจัยหนุนหลายประการ โดยเฉพาะคุณภาพของบุคลากรผู้ให้บริการทั้งด้านการท่องเที่ยวและบริการทางการแพทย์ สามารถสร้างรายได้จากตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเข้าประเทศจำนวนมาก

2.3 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติประเภทพุน้ำร้อนธรรมชาติ

ในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อนธรรมชาติ ได้นำกรอบและแนวคิดพื้นฐานจากโครงการมากำหนดกรอบมาตรฐานทางกายภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติของทางกรมการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2548) และคู่มือการจัดการแหล่งธรรมชาติของทางสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2545) มาประยุกต์ใช้ โดยในการประเมินคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว นั้นประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน ได้แก่

องค์ประกอบที่1 มาตรฐานหลักของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ

หมายถึง มาตรฐานในการให้บริการที่จำเป็นสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีการให้บริการน้ำพุร้อนธรรมชาติ ซึ่งต้องคำนึงถึงความปลอดภัยต่อสุขภาพของนักท่องเที่ยวเป็นหลักสำคัญในการพิจารณาจัดทำดัชนีมาตรฐาน เนื่องจากองค์ประกอบทางกายภาพและชีวภาพของน้ำพุร้อนธรรมชาติอาจส่งผลกระทบต่อนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการได้ การใช้น้ำพุร้อนเพื่อการอาบหรือดื่มจึงต้องมีความระมัดระวังอย่างมาก อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงผลกระทบในด้านสิ่งแวดล้อม โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา ได้แก่

เกณฑ์ที่ 1 คุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ

น้ำพุร้อนธรรมชาติที่จะนำมาให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เพื่อใช้อาบหรือดื่มหรือเพื่อรักษาโรคต้องมีคุณสมบัติทางเคมี ทางกายภาพ และชีวภาพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการรักษาทางการแพทย์

เกณฑ์ที่ 2 ห้องแช่น้ำพุร้อน/บ่อน้ำพุร้อน/สระว่ายน้ำ

ห้องน้ำ/บ่อน้ำ/สระว่ายน้ำ ต้องสะอาดถูกสุขลักษณะ และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับการป้องกันอันตรายกับผู้ใช้บริการ อันเนื่องมาจากอุบัติเหตุจากการแช่น้ำพุร้อน และไม่ก่อให้เกิดการแพร่เชื้อโรคต่อผู้ใช้บริการ

เกณฑ์ที่ 3 ห้องอาบน้ำ/ห้องสุขา/ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า

ต้องมีการจัดการด้านความสะอาดอย่างถูกสุขลักษณะ และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับการป้องกันอันตรายกับผู้ใช้บริการอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุที่เกิดจากการแช่น้ำพุร้อน

เกณฑ์ที่ 4 การจัดการด้านความปลอดภัย

แหล่งท่องเที่ยวต้องมีความพร้อมในการป้องกันและรักษาความปลอดภัยตลอดระยะเวลาที่ให้บริการ รวมไปถึงความสามารถในการปฐมพยาบาลให้กับนักท่องเที่ยวอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวได้

เกณฑ์ที่ 5 การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

มีการจัดการด้านกำจัดของเสียต่างๆ ไม่ก่อให้เกิดมลพิษด้านต่างๆต่อน้ำพุร้อนธรรมชาติและพื้นที่โดยรอบและไม่รบกวนกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างต่างๆที่จะส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพของลักษณะภูมิประเทศ

องค์ประกอบที่2 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ

หมายถึง การที่แหล่งท่องเที่ยวมีจุดดึงดูดความสนใจ เช่น มีเอกลักษณ์ในด้านต่างๆ มีศักยภาพในการรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และความสามารถในการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ความแตกต่างของแหล่งน้ำพุร้อนแต่ละพื้นที่ทั้งในด้านลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะแหล่งที่แตกต่างกันออกไป เช่น ขนาดของแหล่งท่องเที่ยว จำนวนบ่อ การเข้าถึงพื้นที่และกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นทั้งบริเวณพื้นที่แหล่งน้ำพุร้อน โดยเป็นตัวกำหนดว่าแหล่งนั้นมีศักยภาพเพียงพอที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่มีมาตรฐานทั้งในระดับประเทศและในระดับนานาชาติได้หรือไม่ โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา ได้แก่

เกณฑ์ที่ 1 แหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว

หลักเกณฑ์แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติไม่มีการดัดแปลงจนทำให้สภาพธรรมชาติที่มีอยู่เดิมเปลี่ยนไปและสามารถเป็นจุดดึงดูดความสนใจให้กับนักท่องเที่ยวได้

เกณฑ์ที่ 2 ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว

หลักเกณฑ์บริเวณแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติและบริเวณโดยรอบมีศักยภาพที่จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวรวมถึงการพัฒนาต่างๆที่จะเกิดขึ้น

เกณฑ์ที่ 3 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

หลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ของพื้นที่ต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งพุน้ำร้อนธรรมชาติซึ่งอาจทำให้เกิดความเสื่อมโทรมหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติเดิม รวมไปถึงการขัดต่อความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและให้ชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งในการท่องเที่ยว โดยตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวของตน ส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์ของพื้นที่อย่างยั่งยืน

3.1 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ

ประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติสามารถดำเนินการได้เป็น 2 กรณีตามลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่

กรณีที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวที่มีการให้บริการน้ำพุร้อนธรรมชาติ

จะทำการประเมินทั้งองค์ประกอบที่ 1 หรือแบบประเมินในส่วนที่ 1 มาตรฐานหลักของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ และองค์ประกอบที่ 2 หรือแบบประเมินในส่วนที่ 2 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ

กรณีที่ 2 แหล่งท่องเที่ยวที่ไม่มีการให้บริการน้ำพุร้อนธรรมชาติ

ประเมินเฉพาะองค์ประกอบที่ 2 หรือแบบประเมินในส่วนที่ 2 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ ในกรณีที่ยังไม่มีดำเนินการด้านการท่องเที่ยวหรือจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว หากผู้รับผิดชอบดูแลพื้นที่นั้นมีความประสงค์ที่จะทราบว่าพื้นที่ของตนมีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติหรือไม่ ก็สามารถนำแบบประเมินไปใช้ประเมินพื้นที่ได้ แหล่งท่องเที่ยวที่มีการให้บริการน้ำพุร้อนธรรมชาติที่ผ่านการประเมินดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 2-1 การประเมินมาตรฐานหลักแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ

มาตรฐานหลักของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ	การประเมิน
คุณภาพน้ำที่เหมาะสมในการให้บริการ	ต้องผ่านการประเมินข้อ 1-5
ห้องแช่น้ำพุร้อน/บ่อแช่น้ำพุร้อน/สระว่ายน้ำ	ต้องผ่านการประเมินข้อ 1-10
ห้องอาบน้ำ/ห้องสุขา/ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า	ต้องผ่านการประเมินข้อ 1-7
การจัดการด้านความปลอดภัย	ต้องผ่านการประเมินข้อ 1-6
การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	ต้องผ่านการประเมินข้อ 1-5

แหล่งท่องเที่ยวที่มีการให้บริการน้ำพุร้อนธรรมชาติต้องมีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์ทั้ง 5 ข้อ และในแต่ละเกณฑ์ต้องผ่านการประเมินในทุกดัชนี ยกเว้นในเกณฑ์ที่ 2 ห้องแช่น้ำพุร้อน/บ่อแช่น้ำพุร้อน/สระว่ายน้ำ ต้องผ่านการประเมินข้อ 1-10 ในส่วนของการประเมินด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติแสดงรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2-2 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อนธรรมชาติ

ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อนธรรมชาติ	คะแนนเต็ม	คิดเป็นร้อยละ
แหล่งพุน้ำร้อนธรรมชาติมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว	50	40
ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว	25	20
การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน	50	40
รวม	125	100

จากตารางที่ 2-2 แหล่งธรรมชาติที่มีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อนธรรมชาตินั้นต้องมีคุณสมบัติรวมทั้ง 2 องค์ประกอบไม่ต่ำกว่า 62 คะแนนหรือร้อยละ 50 หากแหล่งธรรมชาตินั้นขาดคุณสมบัติดังกล่าว แสดงว่าพื้นที่นั้นขาดความเหมาะสมหรือศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อนธรรมชาติ

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2550) กล่าวว่า อัตลักษณ์นั้นไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นลอยๆตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรมในช่วงเวลาหนึ่ง และวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งก่อสร้างทางสังคม(social construct) นอกจากนี้วัฒนธรรมก็ไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งหรือตายตัว หากแต่มีรูปแบบเป็นวงจรที่เรียกว่า “วงจรแห่งวัฒนธรรม” (circuit of culture) ดังนั้น อัตลักษณ์ทั้งหลายจึงมีกระบวนการถูกผลิต(produced) ให้เกิดขึ้น สามารถถูกบริโภค(consumed) และถูกควบคุมจัดการ(regulated) อยู่ในวัฒนธรรมเหล่านั้นและทั้งนี้ยังมีการสร้างความหมายต่างๆ (creating meanings) ผ่านทางระบบต่างๆของการสร้างภาพตัวแทน(symbolic systems of representation) ที่เกี่ยวกับตำแหน่งแห่งที่ต่างๆ ทางอัตลักษณ์อันหลากหลายที่เราเลือกใช้หรือนำเอามาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของเรา

ลักษณะสำคัญของอัตลักษณ์ คือ ยังคงเป็นเรื่องของการใช้สัญลักษณ์(symbol) เพราะการแสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ต่างๆ จะกระทำโดยผ่านระบบสัญลักษณ์ที่หลากหลายรูปแบบ ในอีกด้านหนึ่งอัตลักษณ์ก็ยังเกี่ยวข้องกับมิติ “ภายใน” ของความเป็นตัวเราอย่างมาก ทั้งในด้านของอารมณ์ความรู้สึกเราเพราะมนุษย์ให้ความหมายหรือเปลี่ยนแปลงความหมายที่เกี่ยวกับตนเองในกระบวนการที่เขาสัมพันธ์กับโลกและบริบทของอัตลักษณ์และตัวตนที่มันซ้อนทับกันอยู่ จึงมีการจัดแบ่งประเภทของอัตลักษณ์เป็น 2 ระดับ คือ ระดับอัตลักษณ์ส่วนบุคคล(personal identity) และอัตลักษณ์ทางสังคม(social identity) ที่จะใช้แสดงตน เช่น การที่สังคมกำหนดบทบาทหน้าที่และระบบคุณค่าที่ติดตัวมา ความเป็นพ่อ ความเป็นเพื่อน ความเป็นสามีภรรยา เข็ม โรงเรียน ผ้าที่พันคอของทีมชาติ หรือบางที่อาจเห็นได้จากเสื้อผ้าที่ใส่ สัญลักษณ์ และการสร้างภาพแทนความจริง(representation) เป็นสิ่งสำคัญในการแสดงให้เห็นแนวทางหรือที่เราอัตลักษณ์ร่วมกับบุคคลบางคน และการแยกแยะตัวเราด้วยการสร้างความต่างจากคนอื่น ในความเข้าใจนี้เองแม้ว่าในฐานะของบุคคลเราควรจะยอมรับในอัตลักษณ์ต่างๆอย่างตั้งใจ อัตลักษณ์เหล่านั้นยังเป็นผลผลิตที่สำคัญของสังคมที่เราอาศัยอยู่และความสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น อัตลักษณ์จึงได้จัดเตรียมการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับโลกที่เราอาศัยอยู่ นอกจากนี้อัตลักษณ์ยังรวมถึงเรื่องราว “ฉันมองตัวฉันเองอย่างไรและคนอื่นมองฉันอย่างไร” มันเข้าไปเกี่ยวกับตัวตน(self) และสิ่งที่อยู่ภายในมันเป็นการกำหนดตำแหน่งที่ระลึกจากสังคม ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คนอื่นรับรู้ด้วยไม่ใช่แค่เรารับรู้เท่านั้น อย่างไรก็ตามการที่เรามองตัวเราอย่างไรและคนอื่นมองเราอย่างไรมันอาจไม่สอดคล้องกันเสมอไป

อัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นมาได้อย่างไร มันถูกก่อตัวขึ้นมาโดยผ่านการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคล ในบุคคลหนึ่งๆก็จะมีอัตลักษณ์ที่หลากหลาย และเมื่อบุคคลยอมรับในอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่งในขณะเวลานั้นมันมีกระบวนการที่แตกต่างกันในการแทนที่ ในขณะที่บุคคลทำการกำหนดตำแหน่งของตนเองและถูกกำหนดตำแหน่งในทางสังคม กระบวนการที่เกิดขึ้นนี้ได้คำนึงถึงจุดเน้นที่ความแตกต่างความหลากหลายในการสร้างอัตลักษณ์ที่เท่าเทียมกับการตั้งคำถามว่า อัตลักษณ์ทั้งหลายนี้ได้เชื่อมโยงกับสังคมได้อย่างไร การมุ่งเป้าหมายไปที่ความสำคัญต่อมุมมองทางสังคมของอัตลักษณ์จะนำเราไปสำรวจโครงสร้างต่างๆโดยผ่านชีวิตของเราที่ถูกจัดการอัตลักษณ์ต่างๆของเรา ที่ถูกจัดเก็บไว้เข้าที่ด้วยโครงสร้างต่างๆทางสังคม และเราก็มีส่วนร่วมในการก่อตัวของอัตลักษณ์ของตัวเองด้วย

2.5 ทฤษฎีการสร้างแบรนด์สถานที่(Destination Branding) และทฤษฎีด้านภาพลักษณ์สถานที่(Destination Image)

1) การสร้างแบรนด์สถานที่ (Destination Branding)

แนวคิดในการสร้างแบรนด์สถานที่นั้นจะคล้ายคลึงกับแนวคิดในการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ เนื่องจากว่าสถานที่เป็นรูปแบบหนึ่งของผลิตภัณฑ์ คำนิยามมีค่อนข้างหลากหลายและแปรเปลี่ยนไปจากอดีต ซึ่งค่อนข้างจำกัดขอบเขตจนปัจจุบันมีขอบเขตกว้างขึ้น เพื่อให้ครอบคลุมการดำเนินงานด้านการตลาดที่เปลี่ยนไปเช่นกัน เช่น Aaker(1991) ได้ให้ความหมายของแบรนด์ผลิตภัณฑ์ (Brand) ไว้ค่อนข้างจำกัดว่า ตรา ยี่ห้อ หรือแบรนด์ คือ การตั้งชื่อและการออกแบบสัญลักษณ์ของสินค้าหรือบริการเพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างจากคู่แข่ง ส่วน Ritchie และ Ritchie(1998) ให้คำจำกัดความกว้างขึ้น โดยเห็นว่าตราสถานที่ (Destination Brand) หมายถึง ชื่อ(Name) สัญลักษณ์(Symbol) โลโก้(Logo) หรือรูปภาพ (Graphic) ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของสถานที่หรือแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างจากสถานที่อื่น

แบรนด์สถานที่เป็นกลไกหนึ่งที่กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวในสถานที่นั้นๆ และก่อให้เกิดความทรงจำที่ดีจากการได้รับประสบการณ์ตรงตามที่แบรนด์ได้ส่งเสริมไว้ (Ritchie&Ritchie, 1998, หน้า 103) กล่าวไว้ใน Blain Levy & Ritchie, 2005, หน้า 331) นอกจากนี้แล้ว Allan(2004) ยังแนะนำว่าการสร้างแบรนด์ให้กับสถานที่นั้นควรจะเน้นถึงการให้นักท่องเที่ยวมีความทรงจำที่ดีต่อสถานที่ ความน่าดึงดูดของสถานที่ ความเป็นเอกลักษณ์ของสถานที่ แสดงคุณภาพของสถานที่เพื่อให้แบรนด์ยั่งยืน รวมถึงการสื่อสารแบรนด์ไปยังตลาดทั่วโลกเพื่อให้ทุกคนได้รับรู้ถึงสถานที่นั้น

สำหรับ Blain et al., (2005) ให้ความเห็นว่าการสร้างตราสถานที่ (Destination Branding) มีกระบวนการดังนี้

1. การหาเอกลักษณ์หรือลักษณะเด่นของสถานที่นั้นรวมถึงการสร้างชื่อสัญลักษณ์หรือรูปภาพ
2. การนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวตามที่สัญญาไว้เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความทรงจำที่ดีต่อสถานที่นั้น
3. การกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดความชื่นชอบและสามารถจดจำสถานที่นั้น

2) ทฤษฎีด้านภาพลักษณ์สถานที่ (Destination Image)

ภาพลักษณ์สถานที่ หมายถึง องค์รวมความประทับใจที่มีต่อสถานที่หนึ่งๆ หรือการรับรู้เกี่ยวกับสถานที่หนึ่งๆ (Echtner & Ritchie, 2003) ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่เกิดจากการที่นักท่องเที่ยวประเมินต่อสถานที่หรือประเมินต่อสภาพแวดล้อมของสถานที่นั้นๆ โดยภาพลักษณ์สถานที่จะมีผลต่อการตัดสินใจในการ

เลือกเดินทางของนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะเลือกเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ที่มีภาพลักษณ์ที่ดี เช่น สถานที่ที่มีชื่อเสียง ที่มีความสวยงาม มีความสะอาด และมีความปลอดภัย ในทางตรงกันข้ามนักท่องเที่ยวจะหลีกเลี่ยงที่จะเดินทางไปยังสถานที่ที่มีภาพลักษณ์ที่ไม่ดี กล่าวคือนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะไม่เลือกเดินทางไปยังสถานที่ที่สกปรก สถานที่ที่ไม่ปลอดภัย สถานที่ที่มีความไม่มั่นคงทางการเมืองหรือเกิดการประท้วง การจลาจล เป็นต้น ดังนั้นสถานที่จำเป็นต้องบริหารจัดการภาพลักษณ์อย่างละเอียดอ่อนเพราะคือด่านที่สำคัญในการตัดสินใจเลือกเดินทางไปยังจุดหมายนั้นๆ

3) การประเมินภาพลักษณ์สถานที่

ภาพลักษณ์ของสถานที่ประกอบด้วยภาพลักษณ์ที่เกิดจากการรับรู้ (Cognitive Image) ภาพลักษณ์ที่เกิดจากความรู้สึกหรือทัศนคติ (Affective Image) และภาพลักษณ์ที่มีต่อสถานที่โดยรวม (Overall/Global Image) (Baloglu & McCleary, 1999) ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ภาพลักษณ์ที่เกิดจากการรับรู้ (Perceptual/Cognitive Image)

เป็นการรับรู้ที่เกิดจากการเห็นหรือการได้ยินจากสื่อต่างๆ รวมถึงการรับรู้ที่ตนเองได้เห็นหรือมีประสบการณ์การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งภาพลักษณ์ที่เกิดจากการรับรู้เป็นภาพลักษณ์ที่ก่อให้เกิดความเชื่อ (Beliefs) หรือความรู้ (Knowledge) เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้แก่ ความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว ประเพณี และวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งความเชื่อหรือความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับมาจากแหล่งข้อมูลตามสื่อต่างๆ จะเป็นปัจจัยหนึ่งในการจูงใจหรือการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดการอยากรู้ อยากเห็น และเกิดความสนใจที่จะมาสัมผัสกับแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ นั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวใหม่ที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์กับแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ มาก่อน

2. ภาพลักษณ์ที่เกิดจากความรู้สึกหรือทัศนคติ (Affective Image)

เป็นภาพลักษณ์ที่เกิดจากความรู้สึกที่ถูกประเมินหลังจากนักท่องเที่ยวได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ หรือเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเห็นหรือการได้ยิน ทำให้นักท่องเที่ยวมีทัศนคติหรือมีความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีต่อสถานที่ต่าง ๆ นั้น

3. ภาพลักษณ์ที่มีต่อสถานที่โดยรวม (Overall/Global Image)

เป็นภาพลักษณ์ที่เกิดจากการรับรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ (Cognitive Image) และภาพลักษณ์ที่เกี่ยวกับการประเมินความรู้สึกต่อคุณลักษณะต่างๆ ของสถานที่นั้นๆ (Affective Image) เกิดเป็นองค์รวมหรือภาพรวม สะท้อนถึงความรู้สึกนึกคิดของนักท่องเที่ยวที่มีต่อภาพลักษณ์ใหญ่ของสถานที่นั้นๆ กล่าวคือภาพลักษณ์ตามคุณลักษณะต่างๆ ของสถานที่ เช่น ทิวทัศน์ ภูมิประเทศ อากาศ สถาปัตยกรรม วัฒนธรรม และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น และความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีต่อคุณลักษณะต่าง ๆ นั้น เป็นปัจจัยที่มีผลต่อภาพลักษณ์โดยรวมของแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดหรือภาพลักษณ์ของประเทศหนึ่งๆ

4) ทฤษฎีด้านปัจจัยที่ก่อให้เกิดภาพลักษณ์สถานที่ (Image Formation)

นักท่องเที่ยวอาจมีภาพลักษณ์ต่อสถานที่ที่แตกต่างกัน โดยภาพลักษณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับนั้นมาจากแหล่งข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายช่องทางและในแต่ละแหล่งข้อมูลย่อมมีข้อมูลที่แตกต่างกันไป Gun (1972) ได้เสนอแนะว่า แหล่งกำเนิดของภาพลักษณ์สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แหล่งใหญ่ๆ คือ

1. ภาพลักษณ์ที่เกิดจากข้อมูลของการส่งเสริมการตลาด (Induced Image)

เป็นภาพลักษณ์ที่ก่อขึ้นจากผลของข้อมูลที่ได้รับมาจากเครื่องมือการสื่อสารการตลาดขององค์กรที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น การโฆษณาตามสื่อต่างๆ ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ วิทยุ และนิตยสาร ข้อมูลจากโบรชัวร์ ข้อมูลจากตัวแทนบริษัทนำเที่ยว เป็นต้น

2. ภาพลักษณ์ที่เกิดจากข้อมูลที่ไม่ใช่การส่งเสริมการตลาด (Organic Image)

เป็นภาพลักษณ์ที่ก่อให้เกิดขึ้นทางอ้อมซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่ก่อขึ้นเองโดยบุคคลนั้นได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทางเอกสาร หนังสือ รายงานต่างๆ หรือจากการแนะนำของเพื่อน คนรู้จัก ญาติพี่น้อง เป็นต้น ซึ่งแนวความคิดของ Gun (1972) ได้สอดคล้องกับแนวความคิดของ Fakeye และ Crompton (1991) ได้เสนอแนะว่า ภาพลักษณ์ของสถานที่ประกอบด้วยภาพลักษณ์ที่เกิดจากข้อมูลของการส่งเสริมการตลาดข้อมูลที่ไม่ใช่การส่งเสริมการตลาด และข้อมูลที่ได้รับมาจากประสบการณ์ ดังนั้นนักการตลาดควรส่งเสริมภาพลักษณ์สถานที่ด้วยวิธีที่หลากหลายรูปแบบเพื่อเป็นการแจ้งข้อมูลข่าวสารการชักชวนและการเตือนความจำ

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์ (2549, หน้า 87) ได้กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่า การรักษาและเสริมสร้างให้ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอยู่ในสภาพที่ดี คงความสวยงาม คงคุณค่าแก่ท้องถิ่นตลอดไป อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนหมู่มากในระยะยาว ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ธนิส เลิศชาญฤทธิ์ (2554, หน้า 174-177) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรวัฒนธรรมที่ยั่งยืนควรคำนึงถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะคุณภาพที่ดีเป็นวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการพัฒนา วิธีการพัฒนาทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนที่มีการกล่าวถึงในวงกว้าง และนำไปใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลกในปัจจุบันแบ่งออกได้เป็น 3 วิธี ดังนี้

1) การวิจัย (Research) การวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการประเมินคุณค่าและความสำคัญ of ทรัพยากรวัฒนธรรม ผลการวิจัยทรัพยากรวัฒนธรรมยังนำไปพัฒนาด้านต่างๆได้ เช่น นำไปใช้ในการวางแผนการอนุรักษ์ การกำหนดยุทธศาสตร์ในการท่องเที่ยว การกำหนดแผนการให้การศึกษาแก่สาธารณชน

2) การให้การศึกษาแก่สาธารณชน (Public education) สามารถเข้าถึงผู้คนส่วนมากในสังคม และมีพลังที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านบวก รวมถึงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจบางอย่างในการจัดการทรัพยากร เช่น การจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้และการสอน วิธีการทำสื่อความหมาย การจัดพิมพ์สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ การจัดทำสื่อเสียง และภาพยนตร์ เป็นต้น

3) การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างความรู้แก่สาธารณชนและพัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนโดยตรง โดยมีวิธีการอบรมเป็น 3 วิธีคือ การสัมมนา การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการฝึกปฏิบัติงานจริงในภาคสนาม

ธนภุต สังข์เฉย (2550, หน้า 109) ได้ให้นิยามของการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว หมายถึง การใช้ประโยชน์แหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบที่เกิดผลกระทบกับพื้นที่น้อยที่สุด เพื่อคงไว้ซึ่งระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยพื้นฐานของระบบการท่องเที่ยว หากใช้หรือการจัดการทรัพยากรที่ไม่เหมาะสม จนไม่อาจรักษาไว้ซึ่งคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวไว้ได้ ก็จะทำให้เกิดผลเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นกับชุมชนและพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

2.7 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น เป็นการสร้างสำนึกของการเป็นเจ้าของร่วมกันให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน เช่น ชุมชนที่มีการปลูกผัก ผลไม้ ดอกไม้ขายกันมาก คนในท้องถิ่นสามารถช่วยกันยกระดับการประกอบอาชีพขึ้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนที่มีแหล่งพุน้ำร้อน คนในท้องถิ่นสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นต้น โดยมีการวางแผนการตลาดและมีการประชาสัมพันธ์ที่ดีเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเที่ยวและเลือกซื้อสินค้าต่างๆ ซึ่งนับว่าเป็นหนทางของการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นวิธีหนึ่ง หลักการที่สำคัญ คือ ประชาชนจะต้องมีความรู้สึกรู้ว่าเป็นหน้าที่ของตนเองที่จะทำให้การท่องเที่ยวในท้องถิ่นมีความยั่งยืน แนวทางที่จะกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเช่นนี้ได้ก็คือ การกำหนดให้มีการวางแผนการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานของพื้นที่ เช่น จังหวัด อีกทั้งต้องมีการกำหนดเป็นนโยบายอย่างชัดเจนที่จะต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วม และถ้าเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐไม่ดำเนินการตามนโยบายประชาชนมีสิทธิร้องเรียนหรือโต้แย้งได้ และควรมีการดำเนินการประเมินผลโดยฝ่ายรัฐและประชาชนในทุกขั้นตอน ซึ่งจะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จได้ในขณะเดียวกันผู้คนในท้องถิ่นก็ต้องรับรู้ถึงการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีที่จะส่งผลถึงการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และสภาพของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆยังคงสมบูรณ์ไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือถูกทำลาย ซึ่งชุมชนในพื้นที่และผู้มีส่วนได้เสียต่างๆจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ดังตารางที่ 2-3

ตารางที่ 2-3 การแบ่งส่วนความรับผิดชอบเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ระดับ/องค์กร	ความรับผิดชอบ
ชุมชนในพื้นที่หรือภูมิภาค	- ร่วมกันกำหนดปรัชญาทางการท่องเที่ยวและวิสัยทัศน์ภายในชุมชนหรือภูมินาณั้ๆ - ร่วมกันพิจารณาแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชน - กำหนดขีดความสามารถในการรองรับทั้งทางด้านกายภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนหรือภูมิภาค - ให้การส่งเสริมหรือการยอมรับการท่องเที่ยวตามแนวทางแผนงานการพัฒนาอย่างยั่งยืน
องค์กรของชุมชน/การจัดการแหล่งท่องเที่ยว	- ประสานงานจัดทำแผนการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน - กำกับดูแลระดับของผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวภายในชุมชนหรือภูมิภาค
บริษัทนำเที่ยว	- ให้การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการตามแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน - สังเกตถูกระเบียบ ข้อบังคับ และแนวทางการปฏิบัติตามแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ผู้เยี่ยมชมเยือนหรือนักท่องเที่ยว	- มีสำนึกความรับผิดชอบต่อการท่องเที่ยวในฐานะนักท่องเที่ยวที่ดีและเคารพในค่านิยมของคนท้องถิ่น - ให้การยอมรับในข้อตกลงและเงื่อนไขของชุมชนที่มีต่อแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ที่มา: ดัดแปลงจาก Goeldner, C.R. and J.R. Brent Ritchie, 2003: 472

แม้ว่าหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นควรได้รับการส่งเสริม แต่การดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีความยากและสลับซับซ้อน และประชาชนจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้หลายวิธีและหลายระดับ Pretty (1995 อ้างใน Mowforth and Munt, 2009:229) ระบุว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นมี 5 ระดับหรือประเภท ตั้งแต่การมีส่วนร่วมแบบไร้อำนาจและการควบคุมถึงการควบคุมตนเองและมีอำนาจในการตัดสินใจ ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละชุมชนพึงร่วมกันพิจารณากำหนดระดับการมีส่วนร่วมตามความพร้อมหรือศักยภาพของชุมชน ดังตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2-4 ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

ระดับ	คุณลักษณะ
1. การมีส่วนร่วมแบบนิ่งเฉย (Passive Participation)	ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้การตัดสินใจของหน่วยงานหรือองค์กรข้อมูลอยู่ที่ผู้เชี่ยวชาญภายนอก อำนาจและการควบคุมอยู่ที่บุคคลภายนอกพื้นที่
2. การมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษา (Participation by Consultation)	ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาหรือตอบคำถาม แต่ไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมตามหน้าที่ (Functional Participation)	หน่วยงานภายนอกเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยทำให้งานบรรลุเป้าหมาย ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการรวมกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า
4. การมีส่วนร่วมแบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive Participation)	ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ การพัฒนาแผนปฏิบัติงาน และก่อตั้งหรือทำให้เกิดความเข้มแข็งของกลุ่มในท้องถิ่นหรือสถาบันกลุ่มต้องการเรียนรู้และตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่
5. การดำเนินการด้วยตนเองและการบรรลุเป้าหมาย (Self-mobilisation and Connectedness)	ประชาชนมีส่วนร่วมด้วยการริเริ่มโครงการอย่างอิสระจากสถาบันหรือองค์กรภายนอก ประชาชนติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญภายนอกเพื่อทรัพยากรและการให้คำปรึกษาเมื่อต้องการความช่วยเหลือ แต่อำนาจและการควบคุมการใช้ทรัพยากรอยู่ที่ชุมชนในท้องถิ่น

ที่มา: ดัดแปลงจาก Pretty (1995 อ้างใน Mowforth and Munt, 2009:229)

1) ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิทธิพื้นฐานและสิทธิมนุษยชน เป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมต้องรับรู้สิ่งที่ตนเองพึงได้รับและพึงให้เป็นข้อตกลงและรับผิดชอบร่วมกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติ สงบสุข ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

2) การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม ทำให้ประชาชนมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยเหตุผลที่ว่าการมีส่วนร่วมช่วยให้กลุ่มที่ถูกกีดกันทางเศรษฐกิจและสังคมมีโอกาสเสนอความต้องการของตนเองแก่ผู้ที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายในการพัฒนา ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการทางด้านจิตวิทยาและทำให้ประชาชนมีโอกาสในการได้รับผลจากการพัฒนา ยกระดับคุณภาพชีวิตและทำให้ภาครัฐระดมทรัพยากรจากท้องถิ่นเข้าร่วมสนับสนุนการพัฒนาได้อย่างทั่วถึง

3) การมีส่วนร่วมของประชาชนแสดงถึงนัยยะของการช่วยเหลือตนเอง การร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น วางเป้าหมายการพัฒนาาร่วมกัน ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ อันนำไปสู่การพึ่งตนเองของประชาชน ในที่สุด

4) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเครื่องมือในการสร้างความเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาระหว่าง ภาคประชาชนกับภาครัฐและภาคพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการยอมรับ เกิดการใช้ความคิดใหม่ๆ วิธีการใหม่ๆ หรือนวัตกรรมในการพัฒนา

5) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาทำให้ประชาชนสามารถแสดงศักยภาพที่มีอยู่ และช่วยหาหนทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เพราะเชื่อว่าเป็นปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศ

2) ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

ลักษณะที่ 1 การมีส่วนร่วมเทียม ได้แก่ ขันชักจูงชักนำ และการเกลี้ยกล่อมโน้มน้าว เป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด เป็นขั้นที่ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงส่วนร่วมในการตัดสินใจ กรณีนี้เป็นบุคคลกลุ่มน้อยที่มีอำนาจในการตัดสินใจโดยไม่มีการพูดถึงเนื้อหา วิธีการในการตัดสินใจ หรือตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ของผู้ที่มีอำนาจการตัดสินใจ สร้างขึ้นเพื่อทดแทนการมีส่วนร่วมแท้จริง เป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้ที่มีอำนาจดำเนินการชี้แจงแก่ผู้ที่เข้าร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ลักษณะที่ 2 การมีส่วนร่วมระดับพิธีการหรือการมีส่วนร่วมบางส่วน ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสาร การปรึกษาหารือ การให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการให้ข่าวสารข้อมูล มีกระบวนการปรึกษาหารือ หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่ความคิดเห็นที่ได้รับฟังจากประชาชนนั้นไม่มีหลักประกันว่าจะได้รับการใส่ใจ หรือนำไปเป็นเงื่อนไขสำคัญในการตัดสินใจของผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ จึงไม่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามข้อเสนอหรือข้อเรียกร้องของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย การแสดงความคิดเห็นในขั้นสูงของการมีส่วนร่วมระดับพิธีการ คือ ยอมให้คนไร้อำนาจให้คำแนะนำได้ แต่ยังคงไว้ซึ่งสิทธิในการตัดสินใจของผู้มีอำนาจ

ลักษณะที่ 3 การมีส่วนร่วมระดับอำนาจเป็นของประชาชน ได้แก่ ขึ้นเป็นหุ้นส่วน ขึ้นการกระจายอำนาจโดยใช้อำนาจผ่านตัวแทน ขึ้นการควบคุมโดยประชาชน ซึ่งการเป็นหุ้นส่วนของประชาชน คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสามารถเจรจาเพื่อผลประโยชน์ของตน การมีส่วนร่วมระดับสูงสุดของภาคประชาชนคือการใช้อำนาจตัดสินใจผ่านตัวแทน หรือประชาชนใช้อำนาจตัดสินใจเองการมีส่วนร่วมทั้ง 3 ลักษณะ แสดงดังภาพที่ 2-2

ภาพที่ 2-2 ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

ที่มา: ดัดแปลงจากไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2550)

3) โครงสร้างพื้นฐานเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วม มีกลยุทธ์ที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมได้อย่างกว้างขวาง คือ การรวมกันเป็นองค์กรชุมชน หรือเครือข่ายองค์กรชุมชนทำให้เกิดพลัง เนื่องจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นอาจมีความซับซ้อน หรือขยายวงกว้างเกินความสามารถที่ชุมชนจะแก้ไขปัญหาได้โดยลำพัง จึงจำเป็นต้องเชื่อมโยงผู้คน กลุ่ม ทำให้เกิดผู้นำและเกิดประสบการณ์ในการแก้ปัญหา

กลุ่ม องค์กรชุมชน และเครือข่ายชุมชน เป็นเครื่องมือในการสร้างพลังและอำนาจในการต่อรอง และการแก้ไขปัญหาของสมาชิก ที่สมาชิกต้องรวมทั้งพลังใจ พลังกาย พลังความคิด ดังนั้นความหมายขององค์กรชุมชนจึงหมายถึง การรวมตัวกันของบุคคลที่อยู่อาศัยในบริเวณเดียวกัน หรือมีความสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกัน มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการรวมตัวกันเพื่อการพัฒนา มีการคัดเลือกตัวแทนขึ้นมาเป็น

คณะกรรมการเพื่อบริหารงานภายในกลุ่ม มีการบริหารจัดการร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วย การแบ่งบทบาทหน้าที่ การกำหนดระเบียบ กติกา การทำบัญชี การเงิน เป็นอาทิ

การรวมกันเป็นกลุ่มหรือเป็นองค์กรชุมชนนั้นมิทั้งการรวมกันอย่างเป็นทางการ มีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เช่น สมาคม ชมรม มิทั้งการรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ เช่น กลุ่มธุรกิจชุมชน กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กลุ่มบริหารจัดการพุน้ำร้อน

กลุ่มและองค์การเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขปัญหาและให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิก อย่างไรก็ตามบางครั้งการช่วยเหลือสมาชิกก็อยู่ในวงจำกัด ทำให้มีความจำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม องค์กรต่างๆ เป็นเครือข่ายองค์กรชุมชน

4) ประโยชน์ของเครือข่าย/โครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนา

1) ช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ เครื่องมือและสื่อ ผ่านการประชุม การทดลองปฏิบัติการ การประชาสัมพันธ์ และการให้ความร่วมมือกันในการดำเนินโครงการ การแบ่งปันทักษะและประสบการณ์ให้แก่กัน เป็นการเสริมความสมบูรณ์ให้แก่สมาชิกเครือข่ายทั้งหมด

2) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการประสานงานในเครือข่ายช่วยลดการทำงานและการใช้ทรัพยากรซ้ำซ้อน ทำให้การพัฒนาสามารถดำเนินไปได้ก้าวหน้า รวดเร็ว และส่งผลในวงกว้างยิ่งขึ้น

3) สามารถเชื่อมโยงคนที่อยู่ในระดับต่างกัน มีวิธีการทำงาน การจัดองค์กร และภูมิหลังต่าง ๆ กัน เข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้าใจกันมากขึ้น นำไปสู่การทำงานร่วมกัน เพื่อประโยชน์ของทุกฝ่าย

4) สามารถทำให้ความต้องการของประชาชนได้รับการตอบสนองจากรัฐ

5) ช่วยชี้ให้เห็นปัญหาและประเด็นการพัฒนาที่ซับซ้อน

6) ทำให้คนและองค์การได้รับความช่วยเหลือ ได้รับกำลังใจ การจูงใจ และการยอมรับ ซึ่งมีความสำคัญต่อหน่วยงาน/องค์กรที่อยู่นอกระบบราชการ

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

3.1 ขั้นตอนการดำเนินงานของแผนงานวิจัย

การดำเนินงานวิจัยในส่วนของแผนงานและโครงการย่อยได้ร่วมกันดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การสำรวจพื้นที่ศึกษาและการศึกษารวบรวมข้อมูลต่างๆ พร้อมทั้งมีการจัดประชุมเพื่อติดตามความก้าวหน้าของโครงการย่อย ร่วมพูดคุยกับชาวชุมชนในพื้นที่แหล่งพุน้ำร้อนที่ศึกษา การจัดประชุมถ่ายทอดผลการศึกษาวิจัยสู่ชาวชุมชนและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งพุน้ำร้อนที่ทำการศึกษารวมทั้งจัดทำรายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์และการจัดการสื่อต่างๆ เช่น Power Point สำหรับการนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ และงานอื่นๆเพิ่มเติมตามที่ได้รับมอบหมายจากสำนักประสานงานฯ โดยแผนการดำเนินการวิจัยสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 3-1 ส่วนรายละเอียดวิธีการศึกษาต่างๆ ได้แสดงไว้ในแต่ละโครงการย่อย

ตารางที่ 3-1 การดำเนินงานของแผนงานวิจัย

ระยะเวลา	กิจกรรม
เดือน 1-2	1. คณะผู้วิจัยและที่ปรึกษาประชุมหารือก่อนดำเนินการวิจัย 2. รวบรวมและศึกษาข้อมูลจากฐานข้อมูลต่างๆ 3. สำรวจพื้นที่/ติดต่อประสานงานกับ อบต. และผู้นำชุมชน
เดือน 3-6	1. เก็บรวบรวมข้อมูลผลการศึกษาจากทุกโครงการย่อย (ครั้งที่ 1) 2. ประชุมชุดโครงการวิจัยเพื่อวางแผนงานในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสกลุ่มที่ด้อยโอกาสที่ศึกษา
เดือน 7-12	1. เก็บรวบรวมข้อมูลผลการศึกษาจากทุกโครงการย่อย (ครั้งที่ 2) 2. วิเคราะห์บริบทการพัฒนาการกองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสกลุ่มที่ด้อยโอกาสที่ศึกษา 3. ประเมินสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการกองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสกลุ่มที่ด้อยโอกาส (SWOT) 4. จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสกลุ่มที่ด้อยโอกาสที่ศึกษา 5. อบรมถ่ายทอดยุทธศาสตร์ที่ได้แก่ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งพุน้ำร้อนที่ศึกษา 6. เผยแพร่ยุทธศาสตร์ที่ได้ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

1) ผลการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์พื้นพิภพของโครงการที่ 1 จะทำให้ได้ผลผลิต/ผลลัพธ์ที่จะเป็นประโยชน์เชื่อมโยงต่อโครงการย่อยอื่นๆ ดังนี้

1.1 ข้อมูลทางธรณีนิเวศ แนวทางการจัดการทรัพยากรน้ำ และแนวทางการใช้ประโยชน์จากโคลนพุน้ำร้อน จะเป็นประโยชน์เชื่อมโยงให้กับโครงการวิจัยย่อยที่ 2 เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจำแนกเขตการท่องเที่ยวตามคุณภาพและศักยภาพที่รองรับได้ของพื้นที่ การคัดเลือกแหล่งพุน้ำร้อนและสร้างต้นแบบการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและภูมิทัศน์ต่อไป และเป็นประโยชน์เชื่อมโยงกับโครงการย่อยที่ 3 ในการพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ และการสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวจากการใช้น้ำพุร้อน รวมถึงกิจกรรมเชื่อมโยงกับแหล่งพุน้ำร้อน ส่วนผลการศึกษาด้านธรณีประวัติและการเกิดแหล่งเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์พื้นพิภพในพื้นที่พุน้ำร้อนที่ศึกษาก็จะมีส่วนส่งเสริมการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อีกด้วย

1.2 แนวทางการจัดการทรัพยากรน้ำและแนวทางการใช้ประโยชน์จากโคลนพุน้ำร้อน จะเป็นประโยชน์เชื่อมโยงกับโครงการย่อยที่ 4 โดยเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแผนงานในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน และอบรมถ่ายทอดให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการแหล่งพุน้ำร้อนต่อไป

2) โครงการวิจัยย่อยที่ 2 เชื่อมโยงกับโครงการวิจัยย่อยที่ 3 โดยผลการศึกษาเรื่องขีดจำกัดความสามารถทางการท่องเที่ยวของโครงการวิจัยย่อยที่ 3 จะเป็นประโยชน์ในการจำแนกเขตการท่องเที่ยวของแต่ละแหล่งพุน้ำร้อนของโครงการวิจัยย่อยที่ 2 และผลการศึกษาด้านการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและภูมิทัศน์จะเป็นประโยชน์เชื่อมโยงกับโครงการวิจัยย่อยที่ 4 ในการกำหนดแผนงานเพื่ออบรมและจัดทำคู่มือสมรรถนะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนต่อไป

3) โครงการวิจัยย่อยที่ 3 จะเชื่อมโยงกับโครงการวิจัยย่อยที่ 4 โดยผลการศึกษาแผนและนโยบายสู่แผนแม่บทการพัฒนาแหล่งพุน้ำร้อนและรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จ จะเป็นประโยชน์ในการกำหนดแผนงาน เพื่ออบรมและจัดทำคู่มือสมรรถนะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนอย่างมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชนพุน้ำร้อนต่อไป

4) ผลการศึกษาจากทุกโครงการวิจัยย่อยจะบูรณาการร่วมกัน เพื่อได้ผลลัพธ์สู่ทิศทางการจัดการยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาของแหล่งพุน้ำร้อนที่ศึกษา

เนื่องจากชุดโครงการวิจัยนี้มีระยะเวลาดำเนินงานเพียง 1 ปี ดังนั้นเพื่อให้สามารถเกิดการเชื่อมโยงบูรณาการกันได้ จึงได้ปรับระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยของโครงการวิจัยย่อยที่ 1 ให้เร็วขึ้น และปรับให้ทุกโครงการวิจัยย่อยมีการบูรณาการร่วมกันในแต่ละขั้นตอนการดำเนินการวิจัยอย่างสม่ำเสมอ

3.3 พื้นที่วิจัย

ได้คัดเลือกแหล่งพุน้ำร้อนจำนวน 3 แหล่งตามเส้นทางสายพุน้ำร้อนเมืองสปา และหมู่บ้านพุน้ำร้อนต้นแบบนำร่องเส้นทางที่ 1 เชียงใหม่-เชียงราย-แม่ฮ่องสอน รายละเอียดของแหล่งพุน้ำร้อนที่ได้คัดเลือกเพื่อการศึกษาวิจัยทั้ง 3 แหล่ง มีความน่าสนใจที่จะศึกษาเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวดังต่อไปนี้

1. แหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง จ.แม่ฮ่องสอน (พื้นที่วิจัยย่อย)

ตั้งอยู่ในเขตบ้านใหม่ดอนตัน ต.เมืองแปง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน เป็นบ่อน้ำพุร้อนขนาดใหญ่ มีลักษณะภูมิประเทศประกอบด้วยเทือกเขาสูงชันเกือบตลอดพื้นที่ ยกเว้นด้านเหนือสุด ซึ่งมีแม่น้ำปาย ไหลผ่านในแนวตะวันออก-ตะวันตก มีที่ราบน้ำท่วมถึงกว้างเกือบหนึ่งกิโลเมตร เป็นที่ตั้งของชุมชนขนาดใหญ่ เช่น บ้านเมืองแปง และบ้านใหม่ดอนตัน นอกจากนั้นก็มีที่ราบแคบๆริมฝั่งทางน้ำสาขาของแม่น้ำปาย ได้แก่ ห้วยแม่แปง ซึ่งไหลผ่านตำแหน่งที่มีน้ำพุร้อนปรากฏ พบโครงสร้างธรณีที่สำคัญในพื้นที่คือ แนวรอยเลื่อนที่สัมพันธ์กับการปรากฏพุน้ำร้อนตามแนวห้วยแม่แปง และแนวรอยเลื่อนที่เป็นขอบเขตของหินตะกอนยุคคาร์บอนิเฟอรัส สัมผัสกับหินแกรนิตทางด้านตะวันตกของพื้นที่ จากการสอบถามข้อมูลจากเจ้าที่ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแปงและการสำรวจพื้นที่ ทำให้ทราบว่าแหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปงเป็นพุน้ำร้อนที่อยู่คู่กับเมืองแปงมาช้านาน อยู่ใกล้กับหน่วยพิทักษ์และรักษาป่าแม่ปิง มีลักษณะเป็นบ่อน้ำพุร้อนขนาดใหญ่ อยู่ในการดูแลของอบต.เมืองแปง โดยทางอบต.ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากยุทธศาสตร์การพัฒนา จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2557 ในการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณแหล่งน้ำพุร้อนให้มีความสวยงามพร้อมให้บริการแก่นักท่องเที่ยว สิ่งก่อสร้าง ได้แก่ ทางเดินในการเดินชมแหล่งพุน้ำร้อน ศาลาสำหรับนั่งพักผ่อน และรางน้ำสำหรับแช่เท้าซึ่งสร้างไว้บริเวณรอบๆแหล่งพุน้ำร้อน ประกอบกับลักษณะภูมิประเทศที่ประกอบไปด้วยภูเขาสูงชันเกือบตลอดทั้งพื้นที่ ทำให้สภาพแวดล้อมบริเวณแหล่งพุน้ำร้อนมีความสวยงาม และในบริเวณพื้นที่แหล่งพุน้ำร้อนมีชนเผ่าพื้นเมืองอาศัยอยู่ เช่น ม้ง กะเหรี่ยง ลีซอ ไทยใหญ่ และคนเมือง จึงมีวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่าที่น่าสนใจสามารถใช้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมได้

ภาพที่ 3-1 สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป (ซ้าย) และสภาพของบ่อกำเนิด (ขวา) ของพุน้ำร้อนเมืองแปง

ภาพที่ 3-2 แผนที่ตำแหน่งพุน้ำร้อนเมืองแปง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. แหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง จ.เชียงราย

บ่อน้ำพุร้อนโป่งปูเฟื่อง ตั้งอยู่ที่บ้านโป่งปูเฟื่อง ต.แม่สรวย อ.แม่สรวย จ.เชียงราย ห่างจากถนนหลัก 1.8 กิโลเมตร อยู่ในบริเวณแอ่งเชิงเขา ทิวทัศน์สวยงาม ยังมีความเป็นธรรมชาติอยู่มาก มีบ่อน้ำร้อนจำนวน 3 บ่อ มีกลิ่นกำมะถันค่อนข้างแรง มีเอกชนนำน้ำพุร้อนที่ไหลเป็นธารน้ำร้อนจากโป่งปูเฟื่อง มาให้บริการใน ห้องอาบน้ำแร่ที่ออกแบบใหม่ และเป็นการพักผ่อนตามวิถีแห่งเซน ให้ชื่อว่า “ลันนาออนเซน” อยู่ไม่ไกล จากพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง ซึ่งนอกจากการอาบน้ำแร่แช่น้ำร้อนแล้ว จะมีกิจกรรมชมบ่อน้ำร้อน และวิธีการต้ม หน่อไม้จากน้ำร้อนในบ่อน้ำร้อนของชาวบ้านสำหรับนักท่องเที่ยว และสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว ใกล้เคียง อาทิ น้ำตกโป่งสะลำ ดอยวาวีหรือดอยช้าง วัดพระเจ้าทองทิพย์ อุทยานแห่งชาติดอยหลวง น้ำตก ขุนกรณ์ เป็นต้น จากการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นและการสำรวจพื้นที่ ได้ข้อมูลจากสมาชิกสภาเทศบาลตำบล เวียงสรวย(คุณกระมล) ว่าพุน้ำร้อนนี้เป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์ประมาณ 13 ไร่ อยู่ในความดูแลของ เทศบาลตำบลเวียงสรวย ขณะนี้ทางเทศบาลยังไม่ได้ดำเนินการสร้างบ่ออาบน้ำแช่เอง มีเพียงการแช่เท้า มีการ สร้างอาคารบริการนักท่องเที่ยวและจำหน่ายสินค้าไว้เพียง 2 หลัง แต่ยังไม่ได้เปิดใช้ เทศบาลกำลังขอ บประมาณจากจังหวัดในการตัดถนนให้เข้าถึงพุน้ำร้อนได้สะดวกขึ้น เคยมีการจ้างบริษัทมาออกแบบ ภูมิทัศน์ให้ แต่ชุมชนยังไม่เห็นด้วย เนื่องจากไม่สอดคล้องกับธรรมชาติเท่าที่ควร และกระทบกับวิถีชีวิตการ ต้มหน่อไม้ขาย

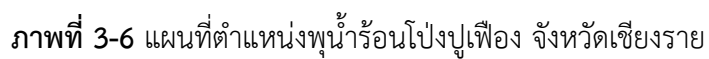
ภาพที่ 3-3 ป้ายแหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง (ซ้าย) และป้ายบอกทางเข้าพุน้ำร้อน (ขวา)

ภาพที่ 3-4 สมาชิกสภาเทศบาลป่าเมี่ยงนำชมและให้ข้อมูล (ซ้าย) และบ่อน้ำร้อนที่ใช้ต้มหน่อไม้ (ขวา)

ภาพที่ 3-5 พุน้ำร้อนที่พุดขึ้นสูงและมีการนำน้ำไปใช้ในห้องอาบแช่ของเอกชน (ซ้าย) และรีสอร์ทบริการอาบแช่ของเอกชน (ขวา)

3. แหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

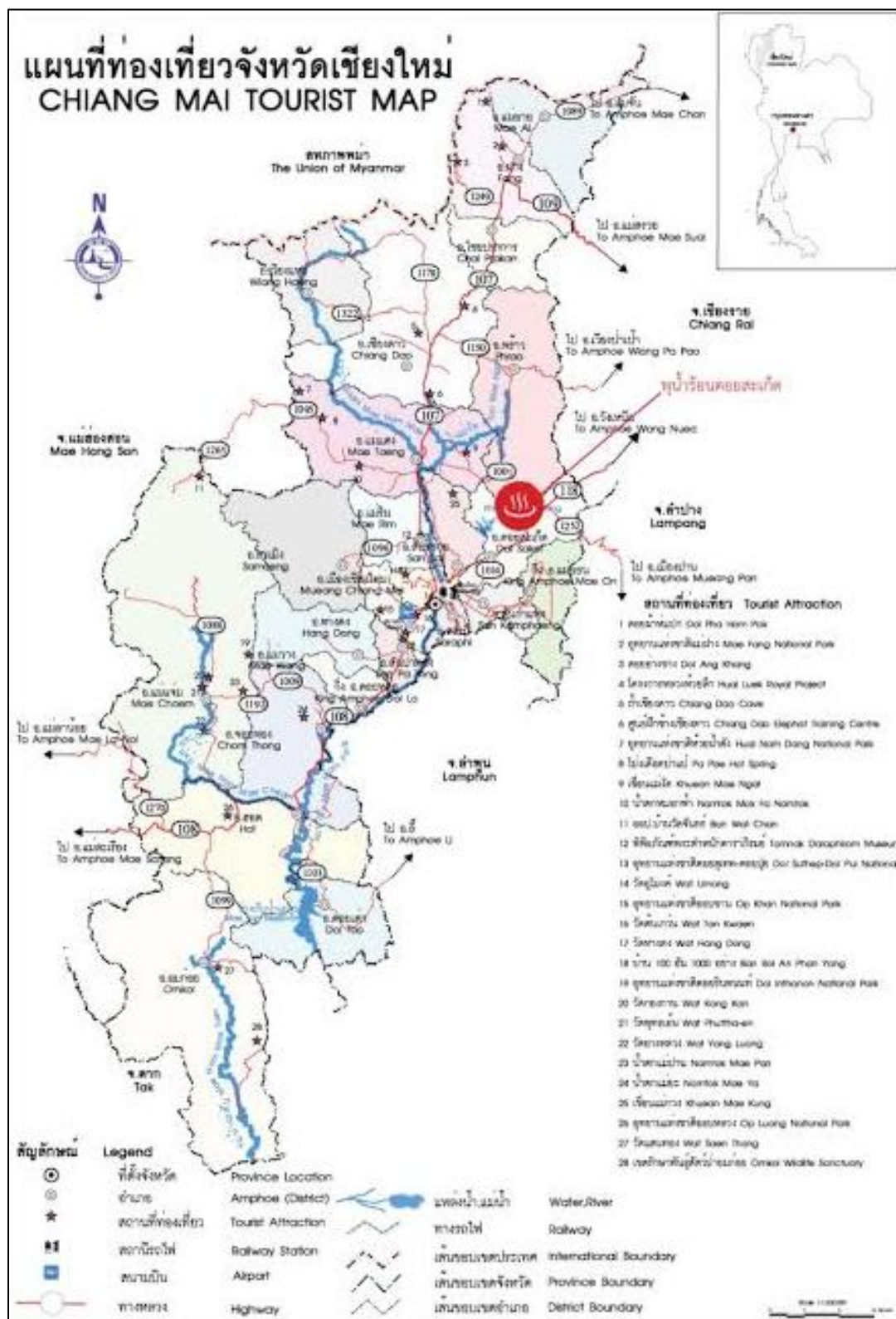
เป็นบ่อน้ำพุร้อนธรรมชาติที่สำคัญใน อ.ดอยสะเก็ด ตั้งอยู่บริเวณหุบเขาในหมู่บ้าน เข้าไปจากถนน เชียงใหม่-เชียงราย ประมาณ 2 กิโลเมตร มีทัศนียภาพโดยรอบและบรรยากาศร่มรื่น ประกอบไปด้วยน้ำแร่ หลายบ่อ ในแต่ละบ่อมีระดับความร้อนแตกต่างกันไป จากการสอบถามข้อมูลจากเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบล ป่าเมี่ยงและการสำรวจเบื้องต้นของคณะวิจัย ได้ข้อมูลว่าพุน้ำร้อนนี้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของเทศบาล ตำบลป่าเมี่ยง แต่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ ลักษณะการให้บริการอาบแช่มีทั้งแบบเป็นห้องส่วนตัวบ่ออาบแช่ รวม และแช่เท้า โดยมีจุดพุของน้ำแร่ร้อนกระจายหลายจุด มีการใช้ประโยชน์จากน้ำพุร้อนในการต้ม หน่อไม้และต้มไข่ มีร้านอาหารอยู่พอสมควร

ภาพที่ 3-7 ป้ายแหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด (ซ้าย) และบ่อน้ำร้อนเพื่อต่อไปใช้บริการในห้องอาบแช่ (ขวา)

ภาพที่ 3-8 สภาพในห้องอาบแช่ (ซ้าย) และบ่อต้มหน่อไม้ (ขวา)

ภาพที่ 3-9 แผนที่ตำแหน่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย

4.1 ยุทธศาสตร์โดยภาพรวมของการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา

4.1.1 บทนำ

การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ปีงบประมาณ 2559 ดำเนินการวิจัยโดยนักวิจัยจากสถาบันการศึกษาต่างๆ ซึ่งมีภาควิชาวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นหน่วยงานหลัก ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนพุน้ำร้อนท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา 3 แห่ง คือ พุน้ำร้อนเมืองแปง ต.เมืองแปง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน พุน้ำร้อนโป่งปูเฟือง ต.แม่สรวย อ.แม่สรวย จ.เชียงราย และพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา โดยพุน้ำร้อนแต่ละแห่งสามารถนำไปปรับใช้ในการวางแผนและดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2564)

การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนพุน้ำร้อนที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในแต่ละพื้นที่โดยตรง การศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ (ลักษณะทางธรณีวิทยา ปริมาณและคุณภาพน้ำของแหล่งพุน้ำร้อน รวมทั้งข้อมูลทางธรณีนิเวศ อุทกวิทยา อุตุนิยมวิทยา ของพื้นที่โดยรอบพุน้ำร้อน) การออกแบบทางภูมิสถาปัตยกรรม และบริบทการท่องเที่ยว แล้วนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาประมวลเพื่อจัดทำร่างยุทธศาสตร์และจัดอบรม/รับฟังความคิดเห็นจากผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และชุมชนพุน้ำร้อน เพื่อปรับปรุงให้เกิดความสมบูรณ์ของยุทธศาสตร์ต่อไป

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา นี้ ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพให้สอดคล้องกับฐานทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมล้านนาในท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพและขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน รวมทั้งการพัฒนาสมรรถนะการจัดการการท่องเที่ยวของบุคลากรการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความสมดุลของการพัฒนาทั้งในมิติของพื้นที่ เวลา กิจกรรม รูปแบบ และกลุ่มท่องเที่ยว ซึ่งจะนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและเป็นรากฐานที่มั่นคงในการยกระดับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประเภทพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาต่อไป ตามวิสัยทัศน์ที่มุ่งหวังได้อย่างมีความเป็นไปได้จริง

4.1.2 สถานการณ์ แนวโน้ม และทิศทางการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนล้านนา

1). สภาพแวดล้อมและบริบทการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวมีความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของประเทศเป็นอย่างมาก โดยก่อให้เกิดการจ้างงาน อาชีพ รายได้หมุนเวียน อัตราการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย จะเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของธุรกิจการค้าในประชาคมอาเซียน ซึ่งจะเป็นที่สนใจของผู้ประกอบการต่างชาติ ในการเข้ามาลงทุนเพื่อรองรับการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการแข่งขันด้านการบริการ การท่องเที่ยวและการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สูงขึ้น ดังนั้นหากไม่มีการศึกษาและเตรียมความพร้อมทั้ง ในด้านทักษะและประสบการณ์ในการบริการของผู้ประกอบการไทย การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว รวมทั้งการศึกษาด้านการตลาด เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว ทางเลือกหรือรูปแบบการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มแล้ว อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยก็จะประสบปัญหาในที่สุด

รัชชัย อรัญญิก (2557) ได้สรุปทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยไว้ว่า ในอดีต ประเทศไทยเน้นการท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass Tourism) เพื่อต้องการให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามา ท่องเที่ยวในประเทศจนก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แต่เนื่องจากปัจจุบัน แนวโน้มพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเปลี่ยนไป นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญต่อคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่จะต้องมีความปลอดภัย สะอาด มีการรักษาสภาพแวดล้อม ที่ดี รวมทั้งมีความนิยมใช้สื่อสารสนเทศในการท่องเที่ยวมากขึ้น ดังนั้นรูปแบบของการท่องเที่ยวจึงมีแนวโน้ม เปลี่ยนเป็นการท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) และการท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะทาง เฉพาะกลุ่มมากขึ้น (Niche Tourism) อาทิ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health and Wellness Tourism) การท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร (Voluntarism) การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร (Gastronomic Tourism) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นต้น ซึ่งนักท่องเที่ยวเองก็มีแนวโน้มต้องการ ที่จะเรียนรู้และได้รับประสบการณ์จากการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ดังนั้นประเทศไทยจึงควรเสนอภาพลักษณ์ การท่องเที่ยวที่เป็นจุดแข็งในเรื่องธรรมชาติที่สวยงาม คนไทยใจดี มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ มีประวัติศาสตร์น่าสนใจ การเสนอขายผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและ วัฒนธรรมจึงควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เฉพาะกลุ่มและยกระดับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในรูปแบบกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพที่สามารถสร้าง ทางเลือกในการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการและกิจกรรม การท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นสร้างคุณค่าและอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้ง มุ่งพัฒนาสินค้า บริการ และปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว อีกด้วย

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) เป็นการท่องเที่ยวทางเลือกรูปแบบหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากขึ้นตามลำดับ เนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถานที่ ท่องเที่ยวที่สวยงามทางธรรมชาติเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ รวมถึงการเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน ท้องถิ่น โดยแบ่งเวลาส่วนหนึ่งจากการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและกิจกรรมรักษา ฟันฟูสุขภาพ โดยทั่วไปแล้วการท่องเที่ยวสุขภาพจึงมีการจัดรายการท่องเที่ยวพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติ เพื่อเรียนรู้วิถีใช้พลังงานจากธรรมชาติมาบำบัดรักษา และสร้างเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้สดชื่น ผ่องใส เป็นการเพิ่มพูนพลังกำลังให้สมบูรณ์แข็งแรง ปรับสภาพจิตใจและร่างกายให้สมดุล และสามารถนำ กลับไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (สุรพล ศรีวิทยาและคณะ, 2546) ซึ่งการท่องเที่ยวในแหล่ง

พุน้ำร้อนในประเทศไทยเป็นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพรูปแบบหนึ่งในเชิงการบำบัดรักษาและดูแลสุขภาพ โดยประเทศไทยมีแหล่งพุน้ำร้อนที่ได้สำรวจแล้ว 124 แหล่ง กระจายตัวอยู่ทั่วไปยกเว้นในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2551) โดยส่วนใหญ่ จะถูกใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการ การท่องเที่ยว และธรรมชาติบำบัดเป็นหลัก โดยมีการบริหารจัดการ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือการจัดการกันเองในชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมอุทยาน แห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช โดยอาจใช้ประโยชน์จากแหล่งพุน้ำร้อนได้หลากหลาย อาทิ แหล่งพุน้ำร้อนที่เป็นบ่อน้ำ ธารน้ำ เหมาะสมกับการอาบน้ำแร่เพื่อสุขภาพ ส่วนแหล่งพุน้ำร้อนที่เป็นพุโคลน พุแก๊ส และ ไกเซอร์ เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่แปลกตาจึงเป็นสิ่งดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่ จากการสำรวจ พบว่าแหล่งพุน้ำร้อนในหลายพื้นที่มีการพัฒนาพื้นที่โดยรอบเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่พัก และห้องอาบน้ำแร่ที่มีการต่อท่อหรือสูบน้ำจากแหล่งพุน้ำร้อนมาใช้บริการลูกค้า อีกทั้งยังพบว่านักท่องเที่ยว และผู้เข้าพักพื้นที่ส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าพุน้ำร้อนมีสรรพคุณช่วยในการไหลเวียนของโลหิต ผ่อนคลายความ ตึงเครียด และสามารถใช้บรรเทาโรคหรืออาการบางอย่างได้ จึงนิยมเข้ามาใช้ประโยชน์จากแหล่งโดยตรง (อรรณพ หอมจันทร์และคณะ, 2555)

เขตอารยธรรมล้านนาประกอบไปด้วยกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความ หลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ สังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทำให้ ภาคเหนือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเหนือด้านการท่องเที่ยว ซึ่งสำนัคนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจึงเน้นการท่องเที่ยวในกลุ่ม เส้นทางอารยธรรมล้านนา โดยนำความโดดเด่นของอารยธรรมล้านนามาสร้างเป็นจุดขายสำคัญด้านการ ท่องเที่ยว กลุ่มจังหวัดที่ได้รับการขนานนามว่าเป็นอารยธรรมล้านนา อันได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ลำปาง ลำพูน รวมถึงแม่ฮ่องสอน ดังนั้นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่แสดงถึงวัฒนธรรมของคนใน ท้องถิ่น รูปแบบการท่องเที่ยว ตลอดจนทุนวัฒนธรรมพื้นฐาน และทรัพยากรท่องเที่ยวจะแสดงถึงศักยภาพ ด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้ ประกอบกับพื้นที่เชื่อมต่อประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียน (ASEAN) จึงถือได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นประตูด่านแรกที่จะนำไปสู่การทำธุรกิจท่องเที่ยวในอาเซียน เป็นกลุ่มเส้นทาง ท่องเที่ยวของกลุ่มท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทั้งการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม อันเชื่อมโยงกับอารยธรรมที่ทางกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้กำหนดให้เป็นกลุ่มเส้นทาง ท่องเที่ยวที่อยู่ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไทย พื้นที่แห่งนี้ถือได้ว่ามีความโดดเด่นในเรื่องของทรัพยากร ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิต และสถานที่ที่มนุษย์สร้างขึ้น ด้วยความ อุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ก่อให้เกิดมรดกทางวัฒนธรรมมากมาย โดยเฉพาะวัฒนธรรมท้องถิ่น วิธีการดำรงชีวิต อันก่อให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวต่างๆตามความสนใจ เช่น การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวทาง ประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวชุมชน และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นต้น

2). นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ด้านท่องเที่ยวที่มี

- แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 (คณะกรรมการนโยบายการ ท่องเที่ยวแห่งชาติ)

ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่อยู่บนพื้นฐานของศักยภาพและโอกาส ของประเทศไทยควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาพื้นฐาน เพื่อรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ในตลาดโลก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนา รักษา และยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวไทยให้ สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

ควรคำนึงถึงค่านิยมหลักของการท่องเที่ยวของประเทศ นั่นคือการปรับสมดุลการท่องเที่ยว การเชิดชูวิถีไทย และการเน้น “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมีองค์ประกอบที่การท่องเที่ยวของไทยควรแสดงไว้ ได้แก่ การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมอันดีงามของประเทศไทย การให้ความสำคัญต่อความยั่งยืนของทรัพยากรการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว การกระจายรายได้และการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคของประเทศ

วิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2579

“ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน”

เป้าประสงค์

1. การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว
2. การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างสมดุล
3. การกระจายรายได้และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ทุกพื้นที่และทุกภาคส่วน
4. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทย

พันธกิจ

1. พัฒนาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการในการท่องเที่ยวทุกรูปแบบอย่างมีมาตรฐานและสมดุล อีกทั้งมีความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม และอัตลักษณ์วิถีไทย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยให้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
2. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีคุณภาพและมาตรฐานในระดับสากล สามารถรองรับปริมาณของนักท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างต่อเนื่องและความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทแวดล้อม รวมทั้งสภาวะการแข่งขันในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
3. พัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับภูมิภาคและระดับโลก สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ตลอดจนสร้างความเข้าใจและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย จิตสำนึกท้องถิ่นและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี
4. สร้างสมดุลในนักท่องเที่ยวผ่านการตลาดเฉพาะกลุ่ม การส่งเสริมวิถีไทยและการสร้างความมั่นใจของนักท่องเที่ยว เพื่อผลักดันประเทศไทยสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพตามเป้าหมายให้สามารถสร้างรายได้และส่งเสริมการกระจายรายได้ให้แก่ประเทศอย่างยั่งยืน
5. ส่งเสริมการบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมและการบูรณาการของภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาชนให้มีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ สนับสนุนความร่วมมือระหว่างประเทศในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์การพัฒนา

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน

พื้นฐานการเติบโตของการท่องเที่ยวมีปัจจัยหลักที่คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว สินค้า และบริการที่ต้องได้มาตรฐานระดับสากลและมีเอกลักษณ์โดดเด่น โดยการพัฒนาต้องเกิดขึ้นอย่างเป็นมิตรกับ

สิ่งแวดล้อมและมีความสมดุลทั้งในด้านพื้นที่ เวลา และกลุ่มการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมการกระจายนักท่องเที่ยวและรายได้จากนักท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยพัฒนาความมั่งคั่งในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวซึ่งล้วนมีส่วนในการส่งเสริมประสบการณ์ในการท่องเที่ยว โดยในยุทธศาสตร์นี้เน้นด้านการพัฒนาระบบคมนาคมในทุกรูปแบบ รวมถึงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในด้านต่างๆ และการพัฒนาความปลอดภัยและสุขอนามัยอย่างเป็นระบบ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวผ่านการยกระดับคุณภาพสู่ระดับสากล เพื่อให้ทัดเทียมขีดความสามารถของบุคลากรในระดับโลกและเพื่อเตรียมความพร้อมกับการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงขึ้นผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกและการเป็นเจ้าบ้านที่ดีให้กับประชาชนและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน นับเป็นเครื่องมือสำคัญในการพิจารณาเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวไทย ผ่านการตลาดเฉพาะกลุ่ม การส่งเสริมวิถีไทย และการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว

การพัฒนาการตลาดของการท่องเที่ยวไทยอย่างมีสมดุล เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวคุณภาพผ่านการส่งเสริมการตลาดเฉพาะกลุ่มและการพัฒนาเครื่องหมายมาตรฐานคุณภาพ รวมทั้งการส่งเสริมการตลาดเพื่อกระตุ้นการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวและกระตุ้นตลาดนักท่องเที่ยวไทย กอปรกับการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการบนพื้นฐานเอกลักษณ์อย่างไทย และการปรับใช้เทคโนโลยีเพื่อการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวไทยให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ

การบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนคือปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วน การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องและการบริหารข้อมูลด้านการท่องเที่ยว เพื่อการวิเคราะห์และวางแผน รวมถึงการส่งเสริมการบูรณาการการพัฒนาการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในภูมิภาคโดยรวม

● ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558)

ให้ความสำคัญกับการสร้างความสมดุลของการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อบูรณาการเป้าหมายการเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้ภารกิจที่จะต้องดำเนินการควบคู่และเกี่ยวเนื่องกันไปถึง 3 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมตลาด ด้านการพัฒนาสินค้าและบริการ และด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว

วิสัยทัศน์

“วางรากฐานการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน”

เป้าหมาย

1. ในปี 2560 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยว 2.5 ล้านล้านบาท และเป็นแหล่งกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น
2. สังคมไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และชุมชนมีความเข้มแข็ง
3. ทุกภาคส่วนมีจิตสำนึกในการพัฒนาโดยคำนึงถึงความสมดุลและยั่งยืน

พันธกิจ

1. กระตุ้นตลาดท่องเที่ยวคุณภาพให้ได้ตามเป้าหมาย
2. พัฒนาสินค้าและบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและชุมชน
3. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการทำงานเชิงบูรณาการเชื่อมโยงระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์การพัฒนา

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การส่งเสริมตลาดท่องเที่ยว

สร้างความสมดุลระหว่างการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชน เพื่อวางรากฐานการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนในระยะยาว ในขณะเดียวกันจะต้องทำให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้เพื่อฟื้นฟูสถานะทางเศรษฐกิจของประเทศระยะสั้นเช่นกัน

กลยุทธ์การดำเนินงานประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก ดังนี้

1. กลยุทธ์การยกระดับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวสู่การเป็น Quality Leisure Destination

เน้นการสื่อสารข้อมูลเชิงบวก ในด้านสินค้าและบริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน และใช้ “วิถีไทย” เป็นตัวนำสร้างเอกลักษณ์ และส่งเสริมประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งปลูกกระแสให้คนไทยนิยมไทย ภูมิใจในความเป็นไทย และดำรงไว้ซึ่งวิถีไทย และบริหารจัดการภาพลักษณ์ทางลบ ควบคู่กับการยกระดับและเพิ่มขีดความสามารถให้ผู้เกี่ยวข้องในห่วงโซ่คุณค่ามีความเข้มแข็ง สามารถส่งเสริมสินค้าและบริการที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการนักท่องเที่ยว โดยดำเนินการผ่าน 2 มาตรการ ได้แก่ มาตรการปรับตำแหน่งภาพลักษณ์การท่องเที่ยวสู่การเป็น Quality Leisure Destination และมาตรการยกระดับคุณภาพ Value Chain

2. กลยุทธ์การปรับโครงสร้างตลาดสู่ High Value

เน้นการขยายฐานตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่ม High Value ทั้งกลุ่มระดับกลาง-บน กลุ่มความสนใจพิเศษ โดยนำเสนอสินค้าและบริการที่มีคุณภาพควบคู่กับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าวิถีไทย และสร้างการเดินทางเชื่อมโยงให้ไทยเป็นประตูสู่อาเซียน โดยดำเนินการผ่าน 3 มาตรการ คือ มาตรการเร่งเพิ่มรายได้ มาตรการปรับโครงสร้างตลาดหลัก และมาตรการแสวงหากลุ่มตลาดใหม่

3. กลยุทธ์สร้างโอกาสทางการท่องเที่ยวสู่คนไทยทุกกลุ่ม

เน้นให้คนไทยทุกคนสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงเศรษฐกิจและข้อจำกัดด้านกายภาพ และส่งเสริมการท่องเที่ยวในลักษณะเรียนรู้ เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ เปิดโลกทัศน์ และเกิดความเข้าใจและภาคภูมิใจในความเป็นไทยประกอบด้วยมาตรการสำคัญ คือ ส่งเสริมไทยเที่ยวไทย มีแนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ ส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวของคนไทยกลุ่มต่างๆ ส่งเสริมการเดินทางประชุมสัมมนาในประเทศ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เป็นต้น

4. กลยุทธ์สร้างสมดุลเชิงเวลาและพื้นที่

เน้นการส่งเสริมให้เกิดการเดินทางสู่พื้นที่ท่องเที่ยวรอง และเดินทางท่องเที่ยวในช่วงนอกฤดูกาล โดยดำเนินการผ่าน 2 มาตรการ ได้แก่ มาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ใหม่ โดยและมาตรการส่งเสริมการกระจายช่วงเวลาการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยว

มุ่งเน้นการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ โดยในระยะเร่งด่วนนี้จะให้ความสำคัญในการเร่งพัฒนาเชิงพื้นที่ การพัฒนาสินค้าและบริการรายสาขาเพื่อพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่เพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ

กลยุทธ์การพัฒนามุ่งเป็น 5 กลยุทธ์หลัก ดังนี้

1. กลยุทธ์การพัฒนาเชิงพื้นที่

เป็นการพัฒนาเตรียมความพร้อมเชิงพื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยว เน้นการพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับศักยภาพและขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว และให้ความสำคัญกับมิติของการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความสมดุลของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยส่งเสริมการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง และพัฒนาเชื่อมโยงสินค้าทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) เข้าสู่ภาคธุรกิจบริการท่องเที่ยว เพิ่มมูลค่าผลผลิตการเกษตรและการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปนำเข้าและบริโภคสินค้าจากต่างประเทศ ตลอดจนการพัฒนาอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นชุมชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ท่องเที่ยว อีกทั้งเน้นการบูรณาการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันของหน่วยงานแต่ละพื้นที่ โดยได้กำหนดพื้นที่ในการพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยวในระยะเร่งด่วนออกเป็น 8 เขตพัฒนา การท่องเที่ยว 12 เมืองต้องห้าม...พลาด และ 8 เขตพื้นที่เมืองชายแดน

2. กลยุทธ์การพัฒนารายสาขา

โดยประเด็นกลยุทธ์การพัฒนารายสาขา จะมุ่งเน้นการพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน ส่งเสริมผู้ประกอบการไทยให้มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและบริการมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมผู้ประกอบการไทยที่มีศักยภาพในการไปลงทุนในต่างประเทศด้วยและสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับความสนใจของนักท่องเที่ยว และตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ การท่องเที่ยวสีเขียว การท่องเที่ยวเชิงกีฬา การท่องเที่ยวเรือสำราญ และการท่องเที่ยวกลุ่มมุสลิม

3. กลยุทธ์พัฒนาการอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว

เป้าหมายหลักของกลยุทธ์นี้ คือ เร่งพัฒนาการอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวผ่านมาตรการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถช่วยเพิ่มรูปแบบการบริการสำหรับนักท่องเที่ยว โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ พัฒนาระบบอำนวยความสะดวก พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว และขยายศูนย์บริการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว

4. กลยุทธ์พัฒนาความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว

กลยุทธ์นี้มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับเรื่องความปลอดภัยกับชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว และสามารถส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของประเทศไทย โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) ผลักดันแนวทางการแก้ไขปัญหาการหลอกลวงนักท่องเที่ยว 2) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ 3) พัฒนากลไกและปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของศูนย์รับแจ้งเหตุของตำรวจท่องเที่ยวและศูนย์บริการนักท่องเที่ยวทางโทรศัพท์ 4) จัดตั้งกองทุนช่วยเหลือเฝ้าระวังนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 5) จัดตั้งศาลแผนกคดีนักท่องเที่ยว 6) สนับสนุนมาตรการจัดการความปลอดภัยในการเดินทาง และ 7) ผลักดันให้มีการกำหนดมาตรฐานการให้บริการและมาตรฐานความปลอดภัยทางการท่องเที่ยวในกิจกรรมการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ

5. กลยุทธ์พัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยว

กลยุทธ์นี้เน้นการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้ได้มาตรฐาน ให้สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก รวดเร็ว มีความปลอดภัยในการเดินทางและการบริการการขนส่งสาธารณะ เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวหลักกับแหล่งท่องเที่ยวรองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยขยายความเชื่อมโยงด้านการคมนาคมทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศภายในประเทศรวมถึงเส้นทางการท่องเที่ยวสู่ประเทศอาเซียน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ต้องมีการกำหนดกลยุทธ์และแนวทางในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเพื่อแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ ดังกล่าว โดยการบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาคม ผ่านกลไกการดำเนินงานตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติ มีการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในทุกระดับ พัฒนาระบบข้อมูลและกฎระเบียบต่างๆที่เกี่ยวข้อง นับเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากภาคีการพัฒนาทั้งสามฝ่ายโดยเฉพาะบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคประชาคมและภาคเอกชนในท้องถิ่น เนื่องจากท้ายที่สุดแล้วประชาชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากรจะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ดังนั้น ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวจึงได้กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาเป็น 4 กลยุทธ์หลัก ดังนี้

1. กลยุทธ์บูรณาการการทำงานผ่านกลไกการขับเคลื่อนทั้งระบบ

มุ่งเน้นให้มีการบูรณาการการทำงานผ่านกลไกการขับเคลื่อนตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับพื้นที่ ระดับท้องถิ่น รวมถึงกลไกการขับเคลื่อนงานในแต่ละเรื่องที่สำคัญ (Issue Based) มีการบูรณาการของหน่วยงานต่างๆ อย่างเป็นระบบทั้งกลไกการทำงาน กลไกการสนับสนุนงบประมาณ การพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กรและปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินงาน

2. กลยุทธ์พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและยกระดับผู้ประกอบการ

กลยุทธ์นี้มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและยกระดับผู้ประกอบการ เพื่อให้บุคลากรด้านการท่องเที่ยวภาครัฐมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พัฒนา

ผู้ประกอบการและผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพมาตรฐานและจรรยาบรรณ ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเตรียมความพร้อมการบริหารจัดการบุคลากรเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

3. กลยุทธ์การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว

โดยการนำเทคโนโลยีการจัดเก็บ ออกแบบและกลั่นกรองข้อมูลสร้างระบบการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์ข้อมูลเพื่อช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวของไทยเพื่อการวางแผนและตัดสินใจเชิงนโยบายของผู้บริหาร และเพื่อบริการข้อมูลและสารสนเทศแก่ซึ่ง TIC มีบทบาทหน้าที่ในการเชื่อมโยงและนำเข้าข้อมูล พัฒนาเป็นคลังข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว วิเคราะห์ และประยุกต์ใช้ข้อมูลด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศสมัย และพัฒนาเป็นศูนย์ปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวของประเทศ

4. กลยุทธ์ปรับปรุงกฎหมายและกลไกการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

เนื่องจากปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวหลายฉบับยังล้าสมัยไม่ทันต่อสถานการณ์ จนทำให้กลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาหรือเป็นข้อเสียเปรียบต่อประเทศคู่แข่ง ในขณะที่บางฉบับหน่วยงานรับผิดชอบไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างจริงจัง

4.1.3 การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกที่มีผลกระทบต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนล้านนา

จากการศึกษาสภาพแวดล้อมและบริบทท่องเที่ยวของแหล่งพุน้ำร้อนล้านนาที่ศึกษาทั้ง 3 แหล่ง คือ พุน้ำร้อนเมืองแปง พุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง และพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด แล้วนำมาวิเคราะห์ปัจจัยภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) และปัจจัยภายนอก(โอกาสและอุปสรรค) สามารถประมวลสรุปผลการวิเคราะห์ในภาพรวมของพุน้ำร้อนล้านนาได้ดังนี้

1). จุดแข็งที่อาจส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนล้านนา

1. แหล่งพุน้ำร้อนล้านนามีศักยภาพทั้งในเชิงปริมาณ อุณหภูมิ และคุณภาพของน้ำพุร้อน ที่สามารถรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและด้านอื่นๆได้เป็นอย่างดี

2. สภาพแวดล้อมของพุน้ำร้อนล้านนายังคงสภาพเป็นธรรมชาติ มีทัศนียภาพของภูมิประเทศแบบภูเขาสูงสลับเชิงเขา และป่าไม้ที่สวยงาม

3. พุน้ำร้อนบางแห่งมีที่ตั้งที่สามารถเข้าถึงได้จากเขตเมืองหรือทางหลวงสายหลัก เช่น พุน้ำร้อนดอยสะเก็ด และพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง เป็นต้น

4. พุน้ำร้อนบางแห่งมีลักษณะการเกิดและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น พุน้ำร้อนเมืองแปง มีลักษณะของแหล่งพุน้ำร้อนบนเนินเตี้ยๆ ทำให้น้ำพุร้อนไหลตามความลาดชันของพื้นที่ลงไปผสมกับน้ำเย็นในลำห้วยที่ไม่ไกลจากตัวพุน้ำร้อน และมีแม่น้ำปายซึ่งมีลักษณะลำน้ำและทิวทัศน์สองฝั่งที่สวยงามตามธรรมชาติอยู่ในพื้นที่อีกด้วย ส่วนพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดที่มีบ่อพุน้ำร้อนมากมายถึง 11 บ่อ จึงมีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์อย่างหลากหลาย

5. พุน้ำร้อนบางแห่งมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น พุน้ำร้อนดอยสะเก็ดมีบ่ออาบน้ำ บ่อแช่เท้า ห้องอบตัว ห้องนวดแผนไทย ร้านค้า พุน้ำร้อนเมืองแปงมีเส้นทางเดินชมพุน้ำร้อน เป็นต้น

6. การมีวิถีชีวิตเกษตรกรรมในพื้นที่โดยรอบแหล่งพุน้ำร้อนอาจช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ ทั้งการสร้างกิจกรรมและการพัฒนาการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เช่น การปรับใช้สมุนไพรในพื้นที่เชื่อมโยงกับการอาบแช่เพื่อสุขภาพ

7. มีอารยธรรมล้านนาและกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย จึงมีศักยภาพในการบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ากับการพัฒนาการท่องเที่ยว

8. ผู้บริหารท้องถิ่นและชุมชนพุน้ำร้อนที่ศึกษามีความเข้มแข็งและมุ่งมั่นในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและรักษาฐานทรัพยากรพุน้ำร้อนในท้องถิ่นให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

9. พุน้ำร้อนบางแห่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการและเป็นที่รู้จักพอสมควร เช่น พุน้ำร้อนดอยสะเก็ด

2). จุดอ่อนที่อาจกระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนล้านนา

1. พุน้ำร้อนบางแห่งมีอุณหภูมิสูงมาก เช่น พุน้ำร้อนเมืองแปง (95–96 องศาเซลเซียส) และมีสภาพพื้นที่โล่งแจ้ง ขาดร่มเงา จึงเป็นข้อจำกัดในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว

2. พุน้ำร้อนบางแห่ง เช่น พุน้ำร้อนโป่งปุเพื่อ่งยังไม่มีการพัฒนา ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม จึงยังไม่เป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว

3. ขาดการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยจากความร้อนที่สูงมากของน้ำพุร้อน

4. ยังไม่มีแนวทางการบริหารจัดการด้านการใช้ประโยชน์จากน้ำพุร้อนอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ยังไม่มีที่พักค้างสำหรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะพุน้ำร้อนที่อยู่ห่างไกลตัวเมือง เช่น พุน้ำร้อนเมืองแปง

6. สิ่งอำนวยความสะดวกถูกสร้างขึ้นโดยขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ การวางตำแหน่งพื้นที่ใช้สอยไม่เหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากน้ำพุร้อน

7. ขาดป้ายสัญลักษณ์ที่มีประสิทธิภาพในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมและข้อปฏิบัติที่ควรทราบ

8. พฤติกรรมการอาบแช่ของนักท่องเที่ยวไม่เหมาะสม เช่น การแช่เท้าในบ่อตักอาบ เป็นต้น

9. ขาดมาตรการรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น ทิ้งเศษสบู์ แชมพู และขยะในพื้นที่

10. ยังขาดหรือยังต้องปรับปรุงรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

11. ประชาชนทั่วไปในพื้นที่ยังไม่เข้าใจตรงกันในแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

12. ขาดการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง และพุน้ำร้อนบางแห่งอยู่ห่างไกลจากแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง

13. ขาดการประชาสัมพันธ์หรือการประชาสัมพันธ์ยังไม่มีประสิทธิภาพ

3). โอกาสที่อาจส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนล้านนา

1. กระแสความนิยมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน เป็นโอกาสที่จะส่งเสริมให้แหล่งพุน้ำร้อนล้านนาได้รับความสนใจมากขึ้น เช่น พุน้ำร้อนเมืองแปงมีโอกาพัฒนาเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแหล่งพุน้ำร้อนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกึ่งผจญภัยในแม่น้ำปาย หรือพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดมีโอกาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปากับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

2. กระแสความนิยมผลิตภัณฑ์ธรรมชาติที่มีในพื้นที่ชุมชนพุน้ำร้อนล้านนา เป็นโอกาสที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้ชุมชน

3. วิถีชีวิตเกษตรกรรมที่เรียบง่าย แต่เป็นจุดเด่นที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ เช่น การทำไร่กระเทียมที่ใหญ่ที่สุดในประเทศที่ตำบลเมืองแปง หรือวิถีชีวิตเกษตรกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ดอยสะเก็ด เป็นต้น

4. มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในเขตอารยธรรมล้านนาจำนวนมาก เป็นโอกาสที่จะเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับพุน้ำร้อนล้านนาได้เป็นอย่างดี

5. การสร้างถนนสายใหม่ๆของภาครัฐเป็นโอกาสให้สามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับพุน้ำร้อนล้านนา กับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ได้เพิ่มขึ้น

6. พุน้ำร้อนล้านนาบางแห่งมีโอกาสดีเป็นพิเศษในการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การมีประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญของชาติ หรือการที่ทางจังหวัดมีความร่วมมือกับสถาบัน/หน่วยงาน ทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวกับการพัฒนาพุน้ำร้อน

4). อุปสรรคที่อาจส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนล้านนา

1. นโยบายและงบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยวยังเป็นปัญหาในพุน้ำร้อนหลายแห่ง
2. ฤดูกาล เช่น ฤดูร้อนมีผลกระทบต่อกิจกรรมอาบแช่เพื่อสุขภาพ
3. ปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น การเผาป่า และเกิดหมอกควันในภาคเหนือ เป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว
4. ชุมชนในพื้นที่พุน้ำร้อนมีอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นรายได้หลัก ยังขาดความรู้ความเข้าใจและการปรับตัว จึงยังไม่สนใจการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนมากนัก
5. กลุ่มผู้ดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนยังมีปัญหาการสื่อสารภาษากับนักท่องเที่ยว
6. ผู้ถือครองที่ดินและประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบยังไม่มี ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนให้เหมาะสมสอดคล้องกันในทุกมิติ
7. ในเขตอารยธรรมล้านนามีแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนหลายแห่งเป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยว

4.1.4 วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์

วิสัยทัศน์

“พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาที่โดดเด่นในธรรมชาติ ผสานกับวัฒนธรรมล้านนา และวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง”

พันธกิจ

1. พัฒนาการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อนและสปา บนฐานทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมล้านนา และวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง
2. รักษาฐานทรัพยากรพุน้ำร้อนล้านนาและสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน
3. มุ่งมั่นให้บริการด้านท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาแก่นักท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพและเกิดความประทับใจด้วยไมตรีจิตชาวล้านนา
4. เพิ่มขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวที่หลากหลายและเฉพาะกลุ่ม
5. พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากน้ำพุร้อนและผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพและหลากหลาย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

6. สร้างความตระหนักรู้และเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งทั้งภายในชุมชนและภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง

เป้าประสงค์

1. เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและสปาในแหล่งพุน้ำร้อนล้านนาได้ตรงตามศักยภาพของพุน้ำร้อนแต่ละแหล่ง
2. ดำรงไว้ซึ่งความยั่งยืนของฐานทรัพยากรพุน้ำร้อนล้านนาและสภาพธรรมชาติโดยรอบ
3. ขยายฐานนักท่องเที่ยวและให้บริการท่องเที่ยวคุณภาพที่ตอบสนองและสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม
4. ได้ผลิตภัณฑ์จากพุน้ำร้อนและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่หลากหลาย มีคุณภาพ สามารถผลิตและจำหน่ายได้
5. เพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ชุมชนพุน้ำร้อนล้านนา
6. เกิดเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งและยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งในชุมชนพุน้ำร้อนล้านนาและองค์กร/หน่วยงานภายนอก

4.1.5 ประเด็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาด้านกายภาพและสภาพแวดล้อม

กลยุทธ์ที่ 1.1 ออกแบบ/พัฒนาการก่อสร้างหรือปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการท่องเที่ยวได้อย่างตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

แนวทางการปฏิบัติ

1. สำหรับพุน้ำร้อนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวแต่ยังไม่ได้ได้รับการพัฒนา ควรมีการออกแบบทางภูมิสถาปัตยกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับภูมิลักษณะ ลักษณะของพุน้ำร้อน รวมทั้งปริมาณและคุณภาพน้ำพุร้อน ที่สามารถดำเนินการก่อสร้างต่อไปได้อย่างเหมาะสม
2. พัฒนาทางกายภาพบริเวณพุน้ำร้อนให้เหมาะสม เช่น เพิ่มร่มเงาด้วยการปลูกพรรณไม้ หรือเสริมสิ่งปลูกสร้าง เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แหล่งพุน้ำร้อน
3. พิจารณาการสร้างจุดแวะพักนักท่องเที่ยวเป็นระยะ ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงที่มีชื่อเสียงกับพุน้ำร้อนที่อยู่ค่อนข้างห่างไกล เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวสู่พุน้ำร้อนในท้องถิ่น
4. พิจารณาการสร้างที่พักค้างแรมนักท่องเที่ยวในแหล่งพุน้ำร้อนที่ยังไม่มีสถานที่พักค้างหรืออยู่ห่างไกล ไม่สะดวกในการเดินทางไปกลับในวัน
5. พัฒนาการเชื่อมต่อเส้นทางที่สวยงามตามธรรมชาติเข้ากับแหล่งพุน้ำร้อน เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 1.2 บริหารจัดการด้านปริมาณและคุณภาพน้ำพุร้อน ให้สามารถใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพ

แนวทางปฏิบัติ

1. ศึกษาอัตราการเกิดของน้ำพุร้อน และสำรวจความต้องการใช้น้ำพุร้อนในกิจกรรมต่างๆ ทั้งหมด
2. ประเมินปริมาณน้ำพุร้อนที่ถูกใช้ในแต่ละกิจกรรมว่าเหมาะสมกับอัตราการเกิดของน้ำพุร้อนหรือไม่

3. จัดทำแผนบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากน้ำพุร้อนให้สอดคล้องกับอัตราการเกิดน้ำพุร้อน
4. ในกรณีที่น้ำพุร้อนมีอุณหภูมิสูงเกินกว่าที่จะนำมาให้บริการอาบแช่โดยตรง ควรพิจารณาการสร้างระบบหมุนเวียนน้ำพุร้อนให้มีอุณหภูมิตกลงจนเหมาะสมในการให้บริการอาบแช่ หรือในกรณีที่บริเวณแหล่งพุน้ำร้อนมีธารน้ำเย็นไหลผ่านก็ควรพิจารณาปรับปรุงสภาพทางกายภาพให้น้ำพุร้อนไหลไปผสมกับน้ำเย็นในลำธาร เพื่อให้อุณหภูมิตกลง เพื่อสามารถให้บริการอาบแช่ได้

กลยุทธ์ที่ 1.3 กำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยจากน้ำพุร้อน

แนวทางปฏิบัติ

1. สร้างแนวกันบริเวณที่มีความเสี่ยงต่ออันตรายจากน้ำพุร้อน โดยเฉพาะในแหล่งพุน้ำร้อนที่มีอุณหภูมิสูงมาก ๆ
2. ติดป้ายเตือนนักท่องเที่ยวไม่ให้เข้าใกล้บริเวณที่อาจได้รับอันตรายจากน้ำพุร้อน

กลยุทธ์ที่ 1.4 กำหนดมาตรการรักษาความสะอาดและสภาพแวดล้อมบริเวณพุน้ำร้อน

แนวทางปฏิบัติ

1. จัดทำระเบียบขั้นตอนที่มีมาตรฐานในการให้บริการอาบแช่น้ำแร่ที่ชัดเจน เพื่อแสดงให้นักท่องเที่ยวรับทราบอย่างทั่วถึงและปฏิบัติ รวมทั้งควบคุมตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ
2. กำหนดมาตรการรักษาสภาพแวดล้อม เช่น การจัดการขยะที่เกิดขึ้นในบริเวณพุน้ำร้อนอย่างถูกหลักสุขาภิบาล โดยจัดหาถังขยะที่มีรูปแบบเหมาะสมในการรองรับขยะ มีรูปสัญลักษณ์ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และมีการจัดการเก็บขนขยะที่มีประสิทธิภาพ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างอัตลักษณ์ กิจกรรม และรูปแบบการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 2.1 สร้างอัตลักษณ์ของแหล่งพุน้ำร้อนจากลักษณะเด่นทางธรรมชาติ วิถีชีวิตชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่น สำหรับแหล่งพุน้ำร้อนที่ยังใหม่ต่อการพัฒนา

แนวทางปฏิบัติ

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางด้านธรณีวิทยา การเกิดพุน้ำร้อน สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติโดยรอบแหล่งพุน้ำร้อน บริบทชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่นของชนเผ่าต่างๆ
2. ประมวลลักษณะเด่นทั้งทางด้านกายภาพ วิถีชีวิตชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่น แล้วสรุปเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของพุน้ำร้อนแต่ละแหล่ง
3. จัดทำเป็นคำขวัญที่สื่อถึงความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาที่น่าสนใจ และเผยแพร่ต่อไป

กลยุทธ์ที่ 2.2 สร้างกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวหลากหลายกลุ่ม

แนวทางปฏิบัติ

1. พัฒนาการท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวที่แหล่งพุน้ำร้อนกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่น่าสนใจ โดยสร้างกิจกรรมที่ตอบสนองกระแสความสนใจของกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายอย่างสอดคล้องกับสภาพทางธรรมชาติและวิถีชีวิตในชุมชน

2. สร้างรูปแบบกิจกรรมเสริมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และสมบัติของน้ำพุร้อน เช่น กิจกรรมการดำไข่ที่หลากหลายตามความลาดชันของพื้นที่และอุณหภูมิที่ต่างกันในแหล่งพุน้ำร้อนที่มีลักษณะพื้นที่เอื้ออำนวย เช่น พุน้ำร้อนเมืองแปง

3. ในแหล่งพุน้ำร้อนที่มีบ่อพุน้ำร้อนหลายบ่อ เช่น พุน้ำร้อนดอยสะเก็ด ควรพัฒนาการใช้ประโยชน์จากแต่ละบ่อให้มีหลากหลายของรูปแบบการให้บริการ เช่น การผสมสมุนไพรในท้องถิ่นลงในบางบ่อ เพื่อสร้างความน่าสนใจในการบริการอาบแช่เพื่อสุขภาพ

4. นำวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ชุมชนมาพัฒนาการท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) เพื่อบูรณาการกับกิจกรรมการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน

5. สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายตามลักษณะทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตในชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในท้องถิ่น และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้หลากหลายกลุ่มในทุกฤดูกาล โดยการพัฒนาแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geotourism) ในพื้นที่ที่มีลักษณะเด่นทางธรณีวิทยา (ลักษณะการเกิดพุน้ำร้อน แนวรอยเลื่อนบริเวณใกล้เคียง หินงอก หินย้อย โคลนและทรายร้อน เป็นต้น) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ในพื้นที่ที่มีความงดงามของป่าไม้ และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism) ในพื้นที่ที่ทำการเกษตรที่มีจุดเด่น (เช่น การปลูกกระเทียมที่มีคุณภาพและเป็นแหล่งที่ใหญ่ที่สุดที่ตำบลเมืองแปง หรือการทำเกษตรพอเพียงที่ดอยสะเก็ด เป็นต้น)

6. พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน เช่น การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure travel) ในพื้นที่ที่มีลักษณะทางธรรมชาติเอื้ออำนวย เช่น การล่องแก่ง การเดินป่า เป็นต้น การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (Ethnic tourism) การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (Home stay & Farm stay tourism) หรือแม้กระทั่งการท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long stay tourism) ทั้งนี้ต้องแล้วแต่ศักยภาพและความเหมาะสมของแต่ละแหล่งพุน้ำร้อน

กลยุทธ์ที่ 2.3 พัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

แนวทางปฏิบัติ

1. จัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนชุมชน มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง
2. คณะกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนชุมชนร่วมกันกำหนดทิศทางและจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน โดยเน้นถึงความยั่งยืนของทรัพยากรพุน้ำร้อน สภาพแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 3.1 พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากน้ำพุร้อน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้ชุมชน

แนวทางปฏิบัติ

1. จัดการศึกษาดูงานการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำพุร้อน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องไปศึกษาดูงานที่แหล่งพุน้ำร้อนที่ได้ดำเนินการในเรื่องนี้แล้ว หรือเชิญผู้เชี่ยวชาญมาอบรมให้ความรู้ด้านการผลิต เช่น การทำสบู่เหลวน้ำแร่ สเปรย์น้ำแร่ เป็นต้น
2. ศึกษาความเป็นไปได้ในการผลิตเชิงพาณิชย์และการจัดจำหน่าย

กลยุทธ์ที่ 3.2 พัฒนาผลิตภัณฑ์ธรรมชาติในชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์

แนวทางปฏิบัติ

1. พัฒนาการผลิตหน่อไม้ต้มน้ำพุร้อนให้ถูกสุขลักษณะได้มาตรฐาน และออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม โดยใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่สาน เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนพุน้ำร้อนล้านนา จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว
2. พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ธรรมชาติในชุมชน เช่น ผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตร สิ่งทอ จักสาน ฯลฯ ที่น่าสนใจ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

กลยุทธ์ที่ 4.1 เพิ่มสมรรถนะบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

แนวทางปฏิบัติ

1. จัดอบรมเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจข้อมูลท่องเที่ยว ทักษะการบริการท่องเที่ยว และการใช้ภาษาต่างประเทศ เพื่อสามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้องและประทับใจ
2. จัดฝึกอบรมและศึกษาดูงานให้แก่เจ้าหน้าที่และพนักงานที่มีหน้าที่ดูแลห้องพัก ห้องอาบน้ำ และสภาพแวดล้อมให้สามารถบำรุงรักษาสถานที่อำนวยความสะดวก สุขภัณฑ์ สภาพแวดล้อม และบริการนักท่องเที่ยวอย่างได้มาตรฐานสากล

กลยุทธ์ที่ 4.2 สร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในท้องถิ่น

แนวทางปฏิบัติ

1. จัดประชุมผู้บริหาร เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนที่มีหน้าที่โดยตรงในการดูแลรับผิดชอบแหล่งพุน้ำร้อนให้มีความเข้าใจที่ตรงกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในท้องถิ่น
2. ผู้นำชุมชนสร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่องแก่ชุมชนถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวและประโยชน์ที่จะได้รับกับชุมชน เพื่อให้ชาวชุมชนเตรียมพร้อมในการปรับตัวระหว่างชีวิตเกษตรกรรมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม
3. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสานกับอำเภอและจังหวัด เพื่อเพิ่มโอกาสในการพัฒนาแหล่งพุน้ำร้อน ตัวอย่างเช่น พุน้ำร้อนดอยสะเก็ด ได้รับประโยชน์จากความร่วมมือระหว่างจังหวัดเชียงใหม่ กับสถาบันพุน้ำร้อนในประเทศญี่ปุ่น ในการได้รับคำแนะนำในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อน เป็นต้น
4. ผู้บริหารและผู้นำชุมชนสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งทางวิชาการและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวกับสถาบันการศึกษาและภาคเอกชนอย่างต่อเนื่อง
5. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชนพุน้ำร้อนทำความเข้าใจและสร้างความร่วมมือกับผู้ถือครองพื้นที่โดยรอบแหล่งพุน้ำร้อน เพื่อให้สามารถจัดการสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา
6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งพุน้ำร้อนที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในท้องถิ่น ที่เน้นถึงความเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จ

ในการดำเนินการจริงอย่างสอดคล้องกับนโยบายของประเทศและจังหวัด เพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากทางจังหวัดหรือแหล่งงบประมาณอื่นต่อไป

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่เน้นอัตลักษณ์ของแหล่งพุน้ำร้อน

กลยุทธ์ที่ 5.1 ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในหลายรูปแบบ

แนวทางปฏิบัติ

1. จัดทำข้อมูลนักท่องเที่ยวและประมวลสรุปอัตลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในท้องถิ่น จัดทำเป็นคำขวัญ
2. นำข้อมูลข้างต้นมาจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ติดตั้งในบริเวณพุน้ำร้อน แผ่นพับ คู่มือนักท่องเที่ยว และแผนที่แสดงเส้นทางระหว่างพุน้ำร้อนกับแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง เพื่อประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบ
3. สร้างความประทับใจในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวช่วยประชาสัมพันธ์ในลักษณะการบอกต่อ

กลยุทธ์ที่ 5.2 สร้างความร่วมมือกับแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงและเพื่อการประชาสัมพันธ์

แนวทางปฏิบัติ

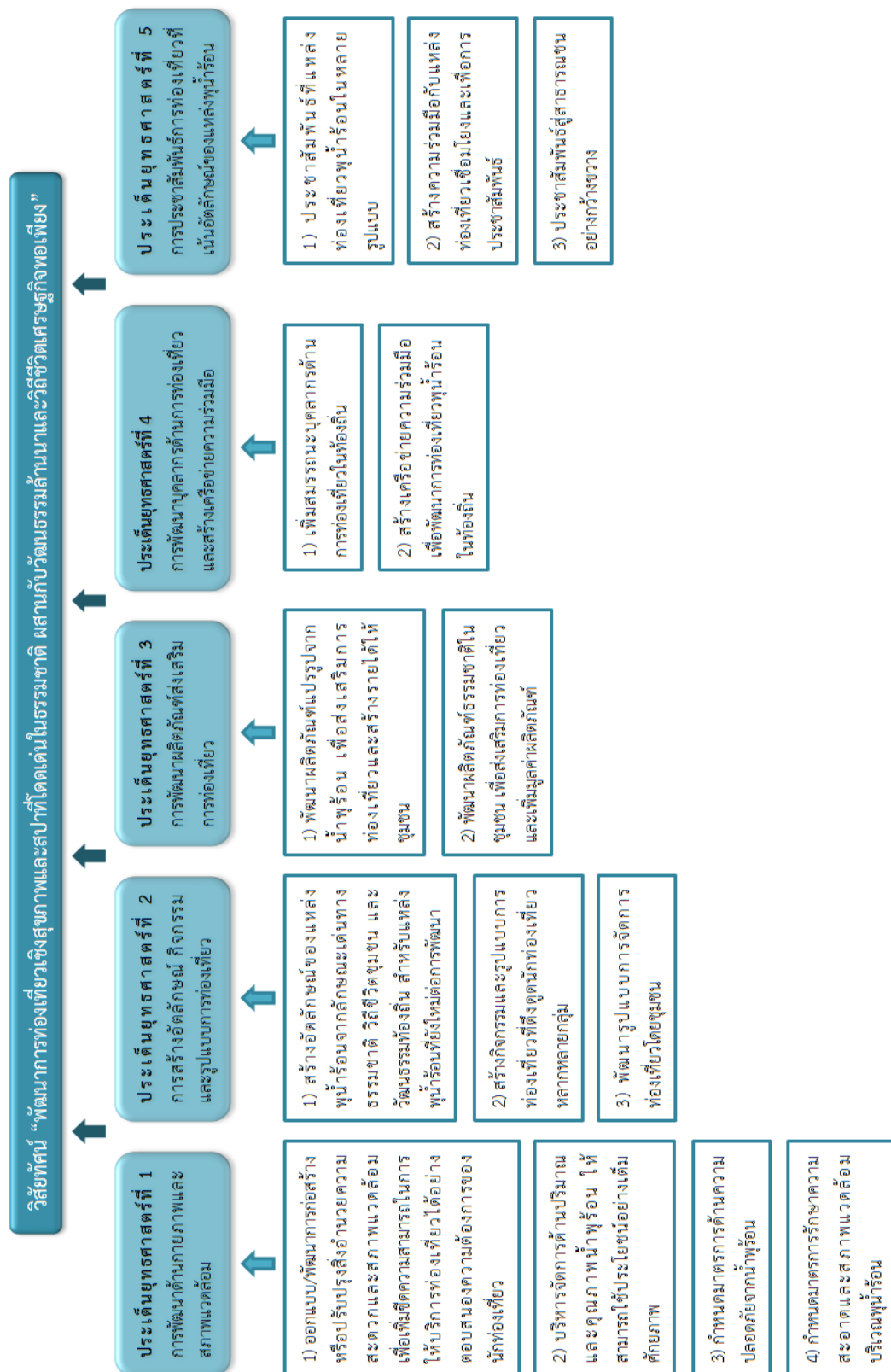
1. ติดต่อขอความร่วมมือกับแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในการช่วยประชาสัมพันธ์ให้ โดยการแจกแผ่นพับแก่นักท่องเที่ยว
2. ในกรณีที่แหล่งพุน้ำร้อนตั้งอยู่ไม่ไกลจากเขตตัวเมืองที่มีนักท่องเที่ยวมาก ควรติดต่อขอความร่วมมือจากศูนย์ท่องเที่ยวในเขตเมืองช่วยประชาสัมพันธ์แผ่นพับแก่นักท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 5.3 ประชาสัมพันธ์สู่สาธารณชนอย่างกว้างขวาง

แนวทางปฏิบัติ

1. ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโดยเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆที่ทันสมัย เข้าถึงนักท่องเที่ยวได้อย่างกว้างขวาง เช่น อินเทอร์เน็ต โดยจัดทำเป็นกราฟิกดีไซน์/คลิป/ภาพ/คำบรรยาย ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
2. ติดต่อขอความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ศูนย์ท่องเที่ยวจังหวัด หรือรายการวิทยุ/โทรทัศน์

4.1.6 แผนภาพแสดงความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์

ภาพที่ 4-1 ความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์

4.1.7 การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนากองทุนน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาสู่การปฏิบัติจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งการวางแผน การกำหนดนโยบาย และการดำเนินการตามลำดับขั้น รวมทั้งมีความร่วมมือด้านองค์ความรู้ ทรัพยากร งบประมาณ การปรับกฎระเบียบ และการบูรณาการองค์ความรู้ทุกมิติ ดังนั้น เพื่อให้สามารถเกิดการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ได้ในเชิงปฏิบัติได้อย่างมีผลสัมฤทธิ์ จึงกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ดังนี้

- 1). ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนากองทุนน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาให้มีความสอดคล้องกับการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และแผนพัฒนากองทุนน้ำร้อนแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2564) แผนพัฒนากองทุนน้ำร้อนจังหวัดกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา
- 2). เชื่อมโยงยุทธศาสตร์การพัฒนากองทุนน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาเข้ากับแผนยุทธศาสตร์ แผนแม่บท และแผนปฏิบัติการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ
- 3). กระจายแผนพัฒนากองทุนน้ำร้อนในพื้นที่กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา โดยมีความร่วมมือในการดำเนินการขับเคลื่อนทุกระดับให้เป็นการพัฒนาบูรณาการการบริหารจัดการในระดับท้องถิ่น (ชุมชนน้ำร้อน) และระดับนโยบาย
- 4). อาศัยกลไกและเครื่องมือการพัฒนาและทั้งภาครัฐ ชุมชน และภาคเอกชน ที่สามารถดำเนินการพัฒนากองทุนน้ำร้อนในแต่ละพื้นที่ได้อย่างตอบสนองต่อสภาพปัญหาและการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ
- 5). หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ได้แก่ หน่วยงานหลักระดับปฏิบัติการ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ก็คือหมู่บ้าน ซึ่งดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหารชุมชนน้ำร้อนในท้องถิ่น ร่วมกับหน่วยงานระดับพื้นที่ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทุกระดับ โดยมีหน่วยงานสนับสนุนระดับพื้นที่ ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนากองทุนน้ำร้อนประจำเขต พัฒนากองทุนน้ำร้อน สำนักงานภาครัฐ เช่น สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด และรัฐวิสาหกิจประจำจังหวัด สถาบันการศึกษาที่มีความร่วมมือทางวิชาการ ภาคเอกชนที่มีส่วนรับผิดชอบต่อสังคม และกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์โดยหน่วยงานระดับชุมชนและระดับพื้นที่ต้องดำเนินการอย่างสอดคล้องภายใต้หน่วยงานระดับนโยบายที่มีความเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนตามประเด็นยุทธศาสตร์แต่ละด้าน ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาด้านกายภาพและสภาพแวดล้อม : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานหลัก โดยมีหน่วยงานสนับสนุน ได้แก่ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (กรมการท่องเที่ยว) กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงคมนาคม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน)

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ 1 นี้ หน่วยงานหลักระดับปฏิบัติการ ได้แก่ คณะกรรมการบริหารชุมชนน้ำร้อน เทศบาล/อบต. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ ร่วมกันดำเนินการพัฒนาด้านกายภาพและสภาพแวดล้อมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน แผนพัฒนาและนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ โดยเน้นการออกแบบและพัฒนาก่อสร้างหรือปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อม การบริหารจัดการด้านปริมาณและคุณภาพน้ำพุร้อนให้สามารถใช้ประโยชน์อย่างเต็ม

ศักยภาพ การกำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยจากน้ำพุร้อน และการกำหนดมาตรการรักษาความสะอาด และสภาพแวดล้อมบริเวณพุน้ำร้อน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างอัตลักษณ์ กิจกรรม และรูปแบบการท่องเที่ยว : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นหน่วยงานหลัก โดยมีหน่วยงานสนับสนุน ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพแห่งประเทศไทย และสโมสรน้ำพุร้อนไทย

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ 2 นี้ หน่วยงานหลักระดับปฏิบัติการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ ดำเนินการโดยมุ่งสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งพุน้ำร้อนจากลักษณะเด่นทางธรรมชาติ วิถีชีวิตชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่น สร้างกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและพัฒนา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (กรมการท่องเที่ยว) เป็นหน่วยงานหลัก โดยมีหน่วยงานสนับสนุน ได้แก่ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) และสโมสรน้ำพุร้อนไทย

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ 3 นี้ หน่วยงานหลักระดับปฏิบัติการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ ดำเนินการโดยเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากน้ำพุร้อน และผลิตภัณฑ์ธรรมชาติในชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ในชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา(กรมการท่องเที่ยว) เป็นหน่วยงานหลัก โดยมีหน่วยงานสนับสนุน ได้แก่ กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพแห่งประเทศไทย และสโมสรน้ำพุร้อนไทย

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ 4 นี้ หน่วยงานหลักระดับปฏิบัติการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับดำเนินการจัดโครงการ/กิจกรรม เพื่อเพิ่มสมรรถนะบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้มีความรู้ และทักษะในการให้บริการท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณภาพ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในท้องถิ่นอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่เน้นอัตลักษณ์ของแหล่งพุน้ำร้อน : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา(กรมการท่องเที่ยว) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นหน่วยงานหลัก โดยมีหน่วยงานสนับสนุน ได้แก่ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) และสโมสรน้ำพุร้อนไทย

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ 5 นี้ หน่วยงานหลักระดับปฏิบัติการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ ดำเนินการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทั้งที่แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน และทางสื่อต่างๆในหลากหลาย

รูปแบบที่น่าสนใจ และสร้างความร่วมมือกับแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเพื่อการประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวโดยตรง

4.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนสำหรับแหล่งพุน้ำร้อนที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง

4.2.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง ต.เมืองแปง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน

วิสัยทัศน์

“เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อนและสปาในธรรมชาติ ผสานกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศกึ่งผจญภัยอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน”

คำขวัญ

“แช่แปง ล่องปาย ปีนผา ศึกษาธรณีนิเวศ”

พันธกิจ

1. พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนเมืองแปง สปาธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกึ่งผจญภัยแม่น้ำปาย
2. รักษาฐานทรัพยากรพุน้ำร้อนและสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน
3. มุ่งมั่นตอบสนองรองรับการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อน และสปาธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่นักท่องเที่ยวด้วยจิตบริการและวัฒนธรรมชาวเหนือ
4. สร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือทั้งภายในชุมชนและภาคส่วนต่างๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง-แม่น้ำปาย อย่างต่อเนื่อง

เป้าประสงค์

1. เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนเมืองแปง สปาธรรมชาติ เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกึ่งผจญภัยแม่น้ำปายอย่างเป็นรูปธรรม
2. ดำรงไว้ซึ่งความยั่งยืนของฐานทรัพยากรพุน้ำร้อนและสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ
3. สามารถให้บริการด้านการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง-แม่น้ำปาย แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณภาพและประทับใจ
4. เกิดความร่วมมือที่เข้มแข็งและยั่งยืนระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชน และภาคส่วนอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง-แม่น้ำปาย
5. สามารถพัฒนาต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อนเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกึ่งผจญภัยในภาคเหนือ

การวิเคราะห์จุดแข็ง(S), จุดอ่อน (W), โอกาส (O) และอุปสรรค (T)

1). จุดแข็ง (S-Strength)

S1: แหล่งพุน้ำร้อนมีศักยภาพการให้น้ำพุร้อนในปริมาณสูงมาก (ประมาณ 790 ลบ.ม./วัน) ซึ่งสามารถจะรองรับกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว และใช้ประโยชน์อื่นๆได้อย่างเต็มที่ น้ำพุร้อนมีอุณหภูมิสูงมาก (ประมาณ 95 องศาเซลเซียส) มีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานและมีแร่ธาตุเหมาะในการอาบแช่

แต่ต้องปรับอุณหภูมิให้เหมาะสม และสามารถนำไปอุปโภคได้ (ไม่เหมาะกับการบริโภคเนื่องจากมีฟลูออไรด์สูง)

S2: บริเวณพุน้ำร้อนยังคงสภาพเป็นธรรมชาติอยู่มาก มีทัศนียภาพที่สวยงามท่ามกลางหมอกไอน้ำจากพุน้ำร้อนที่ห้อมล้อมด้วยป่า ทิวเขา พื้นที่เกษตรกรรม และสวนชุมชน

S3: มีธารน้ำเย็นมาเชื่อมต่อทำให้เกิดน้ำอุ่น หากได้รับการพัฒนาสามารถอาบน้ำแช่ได้โดยธรรมชาติ

S4: มีเส้นทางเดินชมพื้นที่พุน้ำร้อน

S5: มีแม่น้ำปายที่มีความหลากหลายทางธรรมชาติ อาทิ พุน้ำร้อนเล็กๆ โคลนและทรายร้อน หินย้อย พรรณไม้สองฝั่งแม่น้ำ สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งพุน้ำร้อนได้

S6: ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาพื้นที่พุน้ำร้อนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งจะทำให้การพัฒนาแหล่งพุน้ำร้อนนี้ดำเนินการได้อย่างยั่งยืน

2). จุดอ่อน (W-Weakness)

W1: การที่น้ำมีความร้อนสูงถึง 95 องศาเซลเซียส ประกอบกับสภาพแวดล้อมที่เปิดโล่งขาดร่มเงา ทำให้สภาพโดยรอบมีความร้อนอบอ้าว ไม่สามารถทำกิจกรรมอื่นๆได้ นอกจากการชมทัศนียภาพ และการต้มไข่

W2: ยังไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวมากนัก มีห้องสุขาที่ตั้งอยู่ในจุดที่ไม่เหมาะสม คือในตำแหน่งทางเข้าด้านหน้าพุน้ำร้อน ยังไม่มีร้านค้า ที่พักค้างคืน การพัฒนาผู้ดูแลอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง

W3: ขาดมาตรการรักษาความปลอดภัยจากความร้อนที่สูงมากของน้ำพุน้ำร้อน

W4: ขาดมาตรการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการทิ้งขยะเกลื่อนกลาดบริเวณ

W5: อยู่ห่างไกลจากจุดท่องเที่ยวหลัก เช่น เมืองปาย

3). โอกาส (O-Opportunity)

O1: การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศกึ่งผจญภัย เป็นโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะเชื่อมโยงกับแหล่งพุน้ำร้อนได้

O2: มีชุมชนชาวเขาและไทยอาศัยอยู่ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับแหล่งพุน้ำร้อนได้

O3: กระแสความนิยมผลิตภัณฑ์ธรรมชาติเป็นโอกาสที่จะสร้างรายได้เสริมให้แก่ชุมชน ด้วยการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากน้ำพุน้ำร้อน และการเกษตร ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว

O4: วิถีชีวิตเกษตรกรรมที่เรียบง่ายแต่เป็นจุดเด่น ได้แก่ การปลูกกระเทียม ถั่วเหลือง ข้าว และข้าวโพด อาจช่วยส่งเสริมเชื่อมโยงกับการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนได้

O5: มี อ.ปาย ซึ่งเป็นแหล่งที่มีนักท่องเที่ยวมาเป็นจำนวนมาก จึงเป็นโอกาสที่จะพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งพุน้ำร้อนได้

O6: มีเส้นทางเชื่อมสู่อำเภอกัลยาณิวัฒนาซึ่งเป็นเส้นทางเชื่อมการท่องเที่ยวระหว่างเชียงใหม่ วัดจันทร์ และแม่ฮ่องสอนได้อีกทางหนึ่ง

O7: สามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเส้นทางล่องแก่งแม่น้ำปายกับพื้นที่ได้

4). อุปสรรค (T-Threat)

- T1:** การกระจายตัวของพุน้ำร้อนที่ผุดขึ้นนั้นมีในบริเวณกว้าง จึงไม่เอื้อต่อการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นโครงสร้างหนักอยู่ใกล้บริเวณแหล่งพุน้ำร้อนมากเกินไป ห้องน้ำ หรือ อาคารที่มีขนาดใหญ่จึงควรตั้งอยู่ในระยะที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบแง่ลบต่อพุน้ำร้อนได้ ซึ่งอาจเกิดความไม่สะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวที่รักความสะดวกสบาย
- T2:** เนื่องจากเป็นแหล่งพุน้ำร้อนในพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดษใช้ยานยนต์ (Semi-Primitive Motorized, SPM) ทำให้การเข้าถึงพุน้ำร้อนต้องใช้เวลาในการเดินทางนาน และเวลากลางคืนไม่เอื้อต่อการเดินทาง
- T3:** ในฤดูร้อนเกิดการเผาป่าและเกิดภาวะหมอกควัน อันเป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยว
- T4:** การโอนถ่ายความรับผิดชอบพื้นที่พุน้ำร้อนให้ท้องถิ่นยังไม่เรียบร้อย
- T5:** ชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งใช้เวลากลางวันทั้งหมดในการเกษตร หากพัฒนาสู่การท่องเที่ยวอาจต้องเรียนรู้การปรับตัว
- T6:** เส้นทางล่องแก่งในแม่น้ำปายในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมา แต่ชุมชนยังมีปัญหาการสื่อสารภาษากับนักท่องเที่ยว
- T7:** มีแหล่งพุน้ำร้อนในภาคเหนือหลายแหล่งที่ได้รับการพัฒนาแล้ว เป็นทางเลือกแก่นักท่องเที่ยว

กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยว

1). กลยุทธ์เชิงรุกใช้จุดแข็งและโอกาสที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด (SO)

S1.S5.O1.O7: พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่พุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกึ่งผจญภัยล่องแม่น้ำปาย

ภาพที่ 4-2 พุน้ำร้อนเมืองแปงและแม่น้ำปาย

S1.S2.S3.O1: พัฒนารูปแบบการอาบน้ำแร่ที่ผสมในธารน้ำเย็นที่ไหลผ่านให้มีอุณหภูมิพอเหมาะท่ามกลางทัศนียภาพที่สวยงาม

ภาพที่ 4-3 สภาพแวดล้อมบริเวณพุน้ำร้อนเมืองแปง

S1.S2.O3: พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากน้ำพุร้อนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

S2.O2: ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาวเขาและไต เชื่อมโยงกับแหล่งพุน้ำร้อนที่ยังคงสภาพธรรมชาติที่มีทัศนียภาพที่สวยงามท่ามกลางหมอกไอน้ำจากพุน้ำร้อน

ภาพที่ 4-4 บรรยากาศที่สวยงามท่ามกลางหมอกไอน้ำพุน้ำร้อนเมืองแปง และศิลปวัฒนธรรมของชาวเขาและไต

S2.O4: เชื่อมโยงวิถีชีวิตเกษตรกรรมที่เรียบง่ายแต่มีจุดเด่น เช่น การปลูกกระเทียม และพืชไร่อื่นๆ เข้ากับการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน

ภาพที่ 4-5 วิถีชีวิตเกษตรกรรมที่เรียบง่ายของชาวชุมชนตำบลเมืองแปง

S5.O1.O5: พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวแม่น้ำปายให้น่าสนใจ (ล่องปาย-ลุยป่า) เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากอำเภอปาย โดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มุ่งเน้นการล่องแม่น้ำปาย (เที่ยวไป) ที่มีความหลากหลายของธรรมชาติ และเดินทางตามเส้นทางธรรมชาติในป่า (เที่ยวกลับ)

ภาพที่ 4-6 สภาพลำน้ำปายที่เหมาะสมสำหรับการล่องแก่งและธรรมชาติที่สวยงามสองฝั่งแม่น้ำปาย

2). กลยุทธ์จุดแข็งจัดอุปสรรค (ST)

S4.T1: พัฒนาการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในบริเวณที่ไม่มีผลกระทบต่อพุน้ำร้อน โดยมีการเชื่อมต่อกับเส้นทางเดินชมพุน้ำร้อนที่มีอยู่แล้ว

ภาพที่ 4-7 สภาพของพุน้ำร้อนเมืองแปงที่มีเพียงเส้นทางเดินชมพุน้ำร้อน

S2.S6.T2

- สร้างจุดแวะพักให้นักท่องเที่ยวได้ชมวิวและวิถีชีวิตชุมชนเป็นระยะก่อนเข้าถึงพุน้ำร้อนเมืองแปง
- พิจารณาการสร้างที่พักค้างแรมนักท่องเที่ยว เพื่อแก้ปัญหาการเดินทางที่ใช้เวลานานและความไม่สะดวกในการเดินทางตอนกลางคืน

S6.T4: เร่งการถ่ายโอนความรับผิดชอบพุน้ำร้อนให้ท้องถิ่น เพื่อจะได้ดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวตามแผนที่วางไว้ต่อไปได้อย่างเต็มที่

S5.S6.T6: อบรมมัคคุเทศก์โดยเน้นความสามารถทางภาษาที่จะสื่อสารและให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เริ่มเข้ามาล่องปายและชมพุน้ำร้อน

ภาพที่ 4-8 นักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสนใจมาชมพุน้ำร้อนเมืองแปง

S6.T5: ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และผู้นำชุมชน ควรสร้างความเข้าใจแก่ชุมชนถึงแนวทางและประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้ชาวชุมชนสามารถปรับตัวระหว่างชีวิตเกษตรกรรมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างสอดคล้องกัน

S1.S2.S5.T7: สร้างอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนแปง-แม่น้ำปายที่แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนอื่นๆในภาคเหนือ

ภาพที่ 4-9 สภาพพุน้ำร้อนเมืองแปง-แม่น้ำปายที่มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยง

3). กลยุทธ์ลดจุดอ่อนเพื่อเพิ่มโอกาส (WO)

W1.O1

- พัฒนาทางกายภาพบริเวณพุน้ำร้อนด้วยการปลูกไม้ยืนต้นและเสริมสิ่งปลูกสร้างให้ร่มเงาในตำแหน่งที่เหมาะสม เพื่อลดความอบอ้าวของความร้อน ซึ่งจะทำให้สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณพุน้ำร้อนได้ดีขึ้น

ภาพที่ 4-10 สภาพแวดล้อมบริเวณพุน้ำร้อนเมืองแปงที่ควรพัฒนาการสร้างร่มเงาเพื่อลดความร้อน

- สร้างรูปแบบกิจกรรมเสริมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และสมบัติของน้ำพุร้อน เช่น กิจกรรมการต้มไข่ ณ จุดต่างๆตามความลาดชันของพื้นที่และอุณหภูมิสูงต่ำที่ต่างๆ ซึ่งจะทำให้ได้รูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย สร้างความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว

ภาพที่ 4-11 พุน้ำร้อนเมืองแปงที่แม้มีความร้อนสูงแต่ก็มีภูมิลักษณะที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยว

W3.W4.O1: สร้างมาตรการรักษาความปลอดภัยจากความร้อนที่สูงมากของน้ำพุร้อน และมาตรการดูแลสิ่งแวดล้อมในบริเวณพื้นที่พุน้ำร้อน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนความยั่งยืนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

ภาพที่ 4-12 สภาพแวดล้อมของพุน้ำร้อนเมืองแปงที่ควรมีมาตรการรักษาความปลอดภัยจากความร้อนที่สูงมากและการดูแลสิ่งแวดล้อม

W5.O5: ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว-ลุยป่า ให้แก่นักท่องเที่ยวที่อำเภอป่าไผ่ได้ทราบ ด้วยรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจ

W5.O6: ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอภักดีพัฒนา ซึ่งเป็นเส้นทางเชื่อมการท่องเที่ยวระหว่างเชียงใหม่ วัชรินทร์ และแม่ฮ่องสอน

ภาพที่ 4-13 สภาพโดยทั่วไปของพื้นที่ในอำเภอกัลยาณิวัฒนา

4). กลยุทธ์ที่มีจุดอ่อนและอุปสรรคอาจตั้งรับหรือยกเลิก (WT)

W1.T3: พิจารณาเว้นช่วงการให้บริการท่องเที่ยวในฤดูร้อน เนื่องจากปัญหาความร้อนในบริเวณพุน้ำร้อนเมืองแปงที่มีสภาพโล่งแจ้งและอุณหภูมิของน้ำสูงมาก ประกอบกับมีปัญหาหมอกควันจากการเผาป่าในภาคเหนืออีกด้วย

แนวทางการปฏิบัติตามกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยว

1). แนวทางการปฏิบัติตามกลยุทธ์เชิงรุกใช้จุดแข็งและโอกาสที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด (SO)

กลยุทธ์ที่ 1 (S1.S5.O1.O7): พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่น้ำพุร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกึ่งผจญภัยล่องแม่น้ำปาย

แนวทางการปฏิบัติ

- 1). วางแผนปรับสภาพทางด้านกายภาพบริเวณพุน้ำร้อนเมืองแปงให้เอื้อต่อการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เช่น สิ่งอำนวยความสะดวก และปรับสภาพลำห้วยที่ไหลผ่านพุน้ำร้อน
- 2). สร้างกิจกรรมบริเวณพุน้ำร้อนให้น่าสนใจ และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น
- 3). ศึกษาสภาพแวดล้อมแม่น้ำปาย เพื่อกำหนดเส้นทางล่องแก่ง (เที่ยวไป) และเส้นทางเดินป่า (เที่ยวกลับ) และรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม
- 4). จัดทำคู่มือนักท่องเที่ยวในลักษณะเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่พุน้ำร้อนเมืองแปงกับกิจกรรมล่องปาย-ลุยป่าศึกษาธรรมชาติให้น่าสนใจ
- 5). ประชาสัมพันธ์ดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยรูปแบบที่น่าสนใจ

กลยุทธ์ที่ 2 (S1.S2.S3.O1): พัฒนารูปแบบการอาบน้ำแร่ที่ผสมในธารน้ำเย็นที่ไหลผ่านให้มีอุณหภูมิพอเหมาะ ท่ามกลางทัศนียภาพที่สวยงาม

แนวทางการปฏิบัติ

- 1). ปรับสภาพพื้นที่บริเวณธารน้ำเย็นที่ไหลผ่านพุน้ำร้อนให้เหมาะสมที่จะพัฒนากิจกรรมการอาบน้ำแช่แก่นักท่องเที่ยวได้
- 2). ศึกษาสัดส่วนการผสมกันของน้ำแร่ร้อนจากพุน้ำร้อนและน้ำเย็นในลำธาร และวัดอุณหภูมิของน้ำ ณ ตำแหน่งต่างๆจากจุดเริ่มผสมกันไปตามระยะทางการไหลของน้ำในลำธาร เพื่อจะได้กำหนดช่วงระยะทางของลำธารที่มีอุณหภูมิเหมาะสมในการอาบน้ำแช่ (เช่น 30-40 องศาเซลเซียส)
- 3). สร้างที่นั่งริมน้ำสำหรับแช่เท้าในตำแหน่งที่เหมาะสม เพื่อบริการนักท่องเที่ยวที่ไม่ประสงค์จะลงอาบน้ำแช่

กลยุทธ์ที่ 3 (S1.S2.O3): พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากน้ำพุร้อนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว**แนวทางการปฏิบัติ**

- 1). จัดโครงการศึกษาดูงานด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำพุร้อนโดยอบต.เมืองแปง นำเจ้าหน้าที่และผู้สนใจไปศึกษาดูงานที่แหล่งพุน้ำร้อนที่มีประสบการณ์ด้านนี้ หรือเชิญผู้เชี่ยวชาญมาอบรมให้ความรู้ในกระบวนการผลิต เช่น การทำสบู่เหลวน้ำแร่ สเปรย์น้ำแร่ เป็นต้น
- 2). ศึกษาความเป็นไปได้ในการผลิตเชิงพาณิชย์และการจัดจำหน่าย

กลยุทธ์ที่ 4 (S2.O2): ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาวเขาและไต เชื่อมโยงกับแหล่งพุน้ำร้อนที่ยังคงสภาพธรรมชาติที่มีทัศนียภาพที่สวยงามท่ามกลางหมอกไอน้ำจากพุน้ำร้อน

แนวทางการปฏิบัติ

- 1). ศึกษาวัฒนธรรมชาวเขาและไต เพื่อนำมาจัดกิจกรรมแสดงศิลปะหรือสาธิตวิถีชีวิตชนเผ่า
- 2). จัดหาและปรับสภาพพื้นที่บริเวณพุน้ำร้อนที่จะใช้เป็นที่จัดการแสดงศิลปะ/สาธิตวิถีชีวิตชนเผ่าให้เหมาะสมสอดคล้องกับภูมิลักษณะ และทัศนียภาพที่สวยงามของหมอกไอน้ำพุน้ำร้อนและสภาพแวดล้อมโดยรอบ
- 3). ศึกษาช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชนเผ่า เช่น งานประเพณีปีใหม่ม้ง(น้อเป่ใจั่ว) เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 5 (S2.O4): เชื่อมโยงวิถีชีวิตเกษตรกรรมที่เรียบง่ายแต่มีจุดเด่น เช่น การปลูกกระเทียมและพืชไร่อื่นๆ เข้ากับการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน

แนวทางการปฏิบัติ

- 1). ประมวลสรุปวิถีชีวิตเกษตรกรรม เช่น การเป็นแหล่งปลูกกระเทียมคุณภาพดีที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยและพืชไร่อื่นๆ เพื่อนำมาประกอบการจัดทำกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 2). วางแผนการจัดกิจกรรมศึกษาวิถีชีวิตเกษตรกรรมแก่นักท่องเที่ยวในช่วงเวลาและรูปแบบที่เหมาะสมเชื่อมโยงกับแหล่งพุน้ำร้อนและแม่น้ำปาย

กลยุทธ์ที่ 6 (S5.O1.O5): พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวแม่น้ำปายให้น่าสนใจ (ล่องปาย-ลุยป่า) เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากอำเภอปาย โดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกึ่งผจญภัยในการล่องแม่น้ำปาย (เที่ยวไป) ที่มีความหลากหลายของธรรมชาติและเดินป่า (เที่ยวกลับ)

แนวทางการปฏิบัติ

- 1). ศึกษาสภาพลำน้ำและอุทกวิทยาแม่น้ำปาย เพื่อกำหนดถึงช่วงระยะทาง และช่วงเวลาในรอบปีที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมการล่องปาย
- 2). ศึกษาธรรมชาติแนวแม่น้ำปาย ซึ่งประกอบด้วยลักษณะทางธรณีนีที่น่าสนใจ เช่น พุน้ำร้อนเล็กๆ โคลนและทรายร้อน หินงอกหินย้อย และพรรณไม้สองฝั่งแม่น้ำปาย เพื่อเป็นข้อมูลส่งเสริมกิจกรรมการล่องปาย
- 3). ศึกษาและกำหนดเส้นทางเดินป่าจากจุดสิ้นสุดการล่องปายสู่ถ้ำนอน โดยมีจุดแวะชมธรรมชาติ (เที่ยวกลับ) ที่น่าสนใจ และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และเวลา

- 4). จัดทำคู่มือการล่องปาย-ลุยป่า สำหรับนักท่องเที่ยว โดยประมวลสาระความรู้จากที่ศึกษามาข้างต้น และมาตรการความปลอดภัยในการล่องแก่ง
- 5). อบรมมัคคุเทศก์ให้มีความรู้สามารถถ่ายทอดให้นักท่องเที่ยวที่มาล่องแก่งแม่น้ำปายได้อย่างน่าสนใจ
- 6). สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างอบต.เมืองแปงกับกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อร่วมกันดำเนินกิจกรรมการล่องแก่งแม่น้ำปายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2). แนวทางการปฏิบัติตามกลยุทธ์จุดแข็งจัดอุปสรรค (ST)

กลยุทธ์ที่ 1 (S4.T1): พัฒนาการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ในบริเวณที่ไม่มีผลกระทบต่อน้ำร้อน โดยมีการเชื่อมต่อกับเส้นทางเดินชมพุน้ำร้อนที่มีอยู่แล้ว

แนวทางการปฏิบัติ

- 1). ศึกษารายละเอียดของสภาพพื้นที่พุน้ำร้อนและบริเวณโดยรอบ เพื่อพิจารณาสถานที่ก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมไม่ให้เกิดผลกระทบต่อตัวพุน้ำร้อน และสามารถเชื่อมต่อกับเส้นทางเดินชมพุน้ำร้อนที่มีอยู่แล้วอย่างเหมาะสม
- 2). วางแผนและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น อาคารบริการนักท่องเที่ยว ร้านค้า ห้องน้ำ ให้เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

กลยุทธ์ที่ 2 (S2.S6.T2)

กลยุทธ์ที่ 2.1 : สร้างจุดแวะพักให้นักท่องเที่ยวได้ชมวิวและวิถีชีวิตชุมชนเป็นระยะก่อนเข้าถึงพุน้ำร้อนเมืองแปง

แนวทางการปฏิบัติ

- 1). สำรวจเส้นทางจากอำเภอลำปางและกัลยาณิวัฒนาที่เข้าสู่พุน้ำร้อนเมืองแปง เพื่อกำหนดจุดแวะพักนักท่องเที่ยวที่เหมาะสม มีทิวทัศน์ที่สวยงามหรือชมวิถีชีวิตชุมชน
- 2). ออกแบบศาลาจุดแวะพักให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพพื้นที่และวัฒนธรรมท้องถิ่น

กลยุทธ์ที่ 2.2 : พิจารณาการสร้างที่พักค้างแก่นักท่องเที่ยว เพื่อแก้ปัญหาการเดินทางที่ใช้เวลานานและความไม่สะดวกในการเดินทางตอนกลางคืน

แนวทางการปฏิบัติ

- 1). สำรวจพื้นที่บริเวณโดยรอบพุน้ำร้อน เพื่อเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมในการสร้างที่พักค้างนักท่องเที่ยว
- 2). สำรวจและประเมินความต้องการให้มีที่พักค้างจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพุน้ำร้อนเมืองแปงและล่องแก่งแม่น้ำปาย เพื่อประกอบการวางแผนการก่อสร้างที่พักค้างนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม
- 3). ออกแบบที่พักค้างนักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับภูมิลักษณะและวัฒนธรรมท้องถิ่น

กลยุทธ์ที่ 3 (S6.T4): เร่งการถ่ายโอนความรับผิดชอบพุน้ำร้อนให้ท้องถิ่น เพื่อจะได้ดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวตามแผนที่วางไว้ต่อไปได้อย่างเต็มที่

แนวทางการปฏิบัติ

อบต.เมืองแปงควรประมวลสรุปความพร้อมของชาวชุมชนหมู่บ้านดอนตันและอบต.ที่มีความมุ่งมั่นจะพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงให้ชัดเจน แล้วทำเรื่องส่งผ่านนายอำเภอไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน และติดตามเรื่องต่อไป

กลยุทธ์ที่ 4 (S5.S6.T6): อบรมมัคคุเทศก์โดยเน้นความสามารถทางภาษาที่จะสื่อสารและให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เริ่มเข้ามาท่องเที่ยวและชมพุน้ำร้อน

แนวทางการปฏิบัติ

จัดโครงการอบรมความรู้ภาษาอังกฤษ(หรือภาษาต่างประเทศอื่นๆ) โดยเน้นทักษะการพูด เพื่อให้ข้อมูลทางด้านการท่องเที่ยวให้กับกลุ่มมัคคุเทศก์ที่จะทำหน้าที่บริการนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ 5 (S6.T5): ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และผู้นำชุมชน ควรสร้างความเข้าใจแก่ชุมชนถึงแนวทางและประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้ชาวชุมชนสามารถปรับตัวระหว่างชีวิตเกษตรกรรมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างสอดคล้องกัน

แนวทางการปฏิบัติ

จัดประชุมหมู่บ้านดอนตัน โดยผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และผู้นำชุมชน ร่วมกันชี้แจงแนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์พุน้ำร้อนเมืองแปง เพื่อการท่องเที่ยวและประโยชน์อื่นๆอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตเกษตรกรรม และอาจเชิญนักวิชาการร่วมประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันด้วย

กลยุทธ์ที่ 6 (S1.S2.S5.T7): สร้างอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนแปง-แม่น้ำปายที่แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนอื่นๆในภาคเหนือ

แนวทางการปฏิบัติ

- 1). เน้นการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงแม่น้ำปายตามคำขวัญ “แช่แปง-ล่องปาย-ปันผาศึกษาธรณีนิเวศ” ซึ่งสะท้อนถึงอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนอื่นๆในภาคเหนือ
- 2). จัดรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จของแหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง-แม่น้ำปาย

3). แนวทางการปฏิบัติตามกลยุทธ์ลดจุดอ่อนเพื่อเพิ่มโอกาส (WO)

กลยุทธ์ที่ 1 (W1.O1)

กลยุทธ์ที่ 1.1 : พัฒนาทางกายภาพบริเวณพุน้ำร้อนด้วยการปลูกไม้ยืนต้นและเสริมสิ่งปลูกสร้างให้ร่มเงาในตำแหน่งที่เหมาะสม เพื่อลดความอบอ้าวของความร้อน ซึ่งจะทำให้สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณพุน้ำร้อนได้ดีขึ้น

แนวทางการปฏิบัติ

- 1). ศึกษาชนิดพันธุ์ไม้ที่สามารถเจริญเติบโตได้ในบริเวณใกล้พุน้ำร้อน และบริเวณที่เหมาะสมในการปลูก พร้อมทั้งเทคนิคในการปลูกตามหลักวิชาการและการทดลองปลูก
- 2). ก่อสร้างวัสดุให้ร่มเงาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในบริเวณที่ไม่อาจปลูกพืชร่มเงาได้

กลยุทธ์ที่ 1.2 : สร้างรูปแบบกิจกรรมเสริมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และสมบัติของน้ำพุร้อน เช่น กิจกรรมการต้มไข่ ณ จุดต่างๆตามความลาดชันของพื้นที่และอุณหภูมิสูงต่ำที่ต่างๆ ซึ่งจะทำให้ได้รูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย สร้างความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว

แนวทางการปฏิบัติ

1). ศึกษาลักษณะความลาดชันของแหล่งพุน้ำร้อน จุดที่น้ำร้อนพุขึ้น และไหลกระจายไปตามจุดต่างๆ ตรวจสอบอุณหภูมิน้ำแร่ร้อน ณ ตำแหน่งต่างๆ ทดลองต้มไข่ตามตำแหน่งต่างๆซึ่งมีอุณหภูมิสูงต่ำแตกต่างกันไป โดยใช้เวลาต่างๆกัน เพื่อให้ได้ลักษณะไข่ที่หลากหลายรูปแบบตามความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ไข่อ่อนชิ้น ไข่ยางมะตูม ไข่ต้มสุก

2). ออกแบบจุดต้มไข่และวัสดุที่ใช้ให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และน่าสนใจ เช่น มีภาพลักษณะไข่ที่ต้มดีไว้ให้ดู เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 2 (W3.W4.O1): สร้างมาตรการรักษาความปลอดภัยจากความร้อนที่สูงมากของน้ำพุร้อน และมาตรการดูแลสิ่งแวดล้อมในบริเวณพื้นที่พุน้ำร้อน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนความยั่งยืนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

แนวทางการปฏิบัติ

1). ดำเนินการติดป้ายเตือนนักท่องเที่ยวให้ทราบถึงอันตรายจากความร้อนที่สูงมากของน้ำพุร้อน หรือสร้างแนวป้องกันไม่ให้นักท่องเที่ยวเข้าไปใกล้จุดที่มีอันตรายสูง

2). จัดการขยะที่เกิดขึ้นบริเวณพุน้ำร้อนอย่างถูกหลักสุขาภิบาล โดยใช้ถังขยะที่มีรูปแบบเหมาะสมกับการรองรับชนิดและปริมาณขยะที่เกิดขึ้น และมีรูปลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ตลอดจนประเมินความถี่ในการเก็บขนรวบรวมขยะและการนำไปกำจัดให้เหมาะสม

กลยุทธ์ที่ 3 (W5.O5): ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว-ลุยป่า ให้แก่นักท่องเที่ยวที่อำเภอป่าไผ่ได้ทราบ ด้วยรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจ

แนวทางการปฏิบัติ

1). จัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง-แม่น้ำปาย โดยเน้นตามคำขวัญว่า “แช่แปง-ล่องปาย-ปีนผา-ศึกษาธรรมชาติ” ซึ่งมีข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งภาษาไทยและอังกฤษ และนำไปเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยวที่อำเภอป่าไผ่

2). เผยแพร่การท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง-แม่น้ำปายผ่านสื่อต่างๆที่ทันสมัย เข้าถึงนักท่องเที่ยวได้กว้างขวาง เช่น อินเทอร์เน็ต โดยจัดทำเป็นคลิป/ภาพ/คำบรรยาย ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ 4 (W5.O6): ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอกัลยาณิวัฒนา ซึ่งเป็นเส้นทางเชื่อมการท่องเที่ยวระหว่างเชียงใหม่ วัจจันทร์ และแม่ฮ่องสอน

แนวทางการปฏิบัติ

1). สำรวจและจัดทำแผนที่แสดงเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง-แม่น้ำปาย กับแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอกัลยาณิวัฒนา

2). จัดทำบอร์ด/ผัง แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง โดยเพิ่มแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอกัลยาณิวัฒนาให้ครบถ้วน เพื่อติดไว้ที่พุน้ำร้อนเมืองแปงให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

3). เผยแพร่แผนปฏิบัติการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง-แม่น้ำปาย ในแหล่งท่องเที่ยวอำเภอภักดีพัฒนา

4). แนวทางการปฏิบัติตามกลยุทธ์มีจุดอ่อนและอุปสรรคอาจตั้งรับหรือยกเลิก (WT)

กลยุทธ์ (W1.T3): พิจารณาเว้นช่วงการให้บริการนักท่องเที่ยวในฤดูร้อน เนื่องจากปัญหาความร้อนในบริเวณพุน้ำร้อนเมืองแปงที่มีสภาพโล่งแจ้งและอุณหภูมิของน้ำสูงมาก ประกอบกับมีปัญหามอกควันจากการเผาป่าอีกด้วย

แนวทางการปฏิบัติ

ศึกษาช่วงเวลาที่อากาศร้อน แดดจัด และมีปัญหามอกควันจากการเผาป่าในเขตภาคเหนือ เพื่อกำหนดระยะเวลาที่หยุดบริการการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง-แม่น้ำปาย

4.2.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง ต.แม่สรวย อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

วิสัยทัศน์

“เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่โดดเด่นท่ามกลางความงดงามตามธรรมชาติ แบบภูเขาสูงสลับเชิงเขา”

คำขวัญ

“โป่งอุ่นกาย วิถีสบายใจ ชมพงไพร และไหว้พระธาตุ”

พันธกิจ

1. ยกระดับภาพลักษณ์พุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพท่ามกลางธรรมชาติแบบภูเขาสูงสลับเชิงเขา ที่สามารถเข้าถึงได้จากเขตเมือง
2. บริหารจัดการทรัพยากรพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องและสภาพแวดล้อมให้สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และใช้ประโยชน์อื่นๆได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน
3. มุ่งมั่นให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวอย่างประทับใจด้วยไมตรีจิตชาวเหนือ
4. พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพมาตรฐานเป็นที่นิยม และดำเนินการด้านการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ
5. สร้างความตระหนักรู้และเครือข่ายความร่วมมือที่แข็งแกร่งทั้งภายในชุมชนและภาคส่วนต่างๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องอย่างต่อเนื่อง

เป้าประสงค์

1. สามารถพัฒนาพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพท่ามกลางธรรมชาติแบบภูเขาสูงสลับเชิงเขาที่นักท่องเที่ยวจากเขตเมืองให้ความสนใจมาท่องเที่ยว
2. เพิ่มรายได้ท้องถิ่นจากการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน
3. ให้การบริการแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณภาพและประทับใจ
4. ได้ผลิตภัณฑ์จากน้ำพุร้อนและธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์สามารถผลิตและจัดจำหน่ายเป็นสินค้าได้อย่างเป็นรูปธรรม

5. เกิดเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และภาคส่วนต่างๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องอย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์จุดแข็ง(S), จุดอ่อน (W), โอกาส (O) และอุปสรรค (T)

1). จุดแข็ง (S-Strength)

- S1:** เป็นแหล่งพุน้ำร้อนในพื้นที่ธรรมชาติดัดแปลง (Roaded Natural-Modified) คือ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ธรรมชาติมีระยะห่างจากแหล่งชุมชน แต่สามารถเข้าถึงได้จากเขตเมืองและแหล่งความเจริญ (20 กิโลเมตรจากตัวเมืองเชียงราย) เนื่องจากสามารถใช้พาหนะหรือยานยนต์เกือบทุกประเภท
- S2:** แหล่งพุน้ำร้อนมีอัตราการให้น้ำมากพอสมควร (ประมาณ 490 ลบ.ม./วัน) และสม่ำเสมอตลอดปี จึงมีศักยภาพในการพัฒนาการใช้ประโยชน์รองรับกิจกรรมได้อย่างเต็มที่ และมีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานสามารถมีแร่ธาตุที่เป็นประโยชน์ต่อการอาบแช่เพื่อสุขภาพและอุปโภคได้ (ไม่เหมาะกับการบริโภค)
- S3:** อุณหภูมิของน้ำพุน้ำร้อนอยู่ในช่วง 69-73°C และแร่ธาตุที่เหมาะสมทำให้มีผลต่อการต้มไข่และหน่อไม้ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการต้มไข่จะมีลักษณะที่พิเศษแตกต่างจากแหล่งอื่นๆ โดยมีเอกลักษณ์ คือ ต้มไข่ ใช้เวลานาน 20 -30 นาทีขึ้นไปไข่ขาวยังคงสภาพเป็นวุ้น ส่วนไข่แดงมีลักษณะกลมนุ่ม
- S4:** แหล่งพุน้ำร้อนมีความเป็นธรรมชาติมาก ภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงสลับเชิงเขาสวยงาม
- S5:** กลุ่มผู้สูงอายุมีจำนวนถึง 70 คน ต้องการและให้ความสนใจในการปรับใช้สวนสมุนไพรในพื้นที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมในพุน้ำร้อน
- S6:** เทศบาลตำบลเวียงสรวยและชุมชนบ้านโป่งปูเฟื่องมีความตั้งใจในการพัฒนาพื้นที่แหล่งพุน้ำร้อนให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว
- S7:** คนในพื้นที่ (คนเมือง ลัวะ อาข่า และลาหู่) ที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย และมีวิถีชีวิตเกษตรกรรม เช่น หาของป่า เก็บหน่อไม้ ปลุกข้าวนาปี และปลูกพุดรา

2). จุดอ่อน (W-Weakness)

- W1:** พื้นที่พุน้ำร้อนถึงแม้ว่าจะอยู่บนเส้นทางหลักระหว่างเมืองเชียงใหม่ เชียงราย และมีระยะห่างจากตัวเมืองเชียงรายประมาณ 20 กิโลเมตร แต่ยังไม่มีการพัฒนา จึงไม่เป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวมากนัก ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมักแวะซื้อหน่อไม้ต้มโป่งและพุดรา ที่ขายตามทางผ่าน
- W2:** เนื่องจากน้ำพุน้ำร้อนมีอุณหภูมิค่อนข้างสูงเกิน 60 องศาเซลเซียส ทำให้ไม่สามารถต้มไข่ได้โดยตรง จึงไม่มีกิจกรรมให้ทำมากนัก นอกจากการต้มหน่อไม้ และ ต้มไข่
- W3:** ขาดการดูแลและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานสำหรับพื้นที่อย่างต่อเนื่อง
- W4:** ขาดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- W5:** ชุมชนในพื้นที่ขาดความรู้ความเข้าใจในประเด็นของการพัฒนา มีความกังวลในการเปลี่ยนแปลง/ปรับปรุงการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งพุน้ำร้อน เนื่องจากความไม่เชื่อใจในการพัฒนาที่ล้มเหลวที่เคยทำมาแล้ว
- W6:** แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงมีระยะทางค่อนข้างไกล
- W7:** ขาดการประชาสัมพันธ์พื้นที่ ทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่เป็นที่รู้จัก ไม่สามารถเดินทางมาได้

3). โอกาส (O-Opportunity)

- O1: กระแสความนิยมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นโอกาสที่จะส่งเสริมให้แหล่งพุน้ำร้อนนี้ได้รับความสนใจ
- O2: มีแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงภายใน อ.แม่สรวย ได้แก่ พระธาตุจอมแจ้ง เขื่อนแม่สรวย และสวนสมุนไพร เป็นต้น รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างอ.พาน อ.เวียงป่าเป้า ยังอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว ดอยช้างและในเส้นทางไปยังดอยาวีที่ขึ้นชื่อด้านการผลิตกาแฟและชาอันเลื่องชื่อ
- O3: อยู่ในเส้นทางที่จะพัฒนาเชื่อมต่อเส้นทางเดินป่า จากดอยช้างสู่พุน้ำร้อนได้ (ในช่วงฤดูหนาว)
- O4: กระแสความนิยมผลิตภัณฑ์ธรรมชาติอาจมีส่วนช่วยให้สามารถสร้างรายได้เสริมให้แก่ชุมชน ด้วยการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากพุน้ำร้อน และการเกษตร ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว

4). อุปสรรค (T-Threat)

- T1: นโยบายและงบประมาณยังไม่สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่แหล่งพุน้ำร้อนไปอย่างเหมาะสม
- T2: ชุมชนโดยรอบมีความกังวลในเรื่องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร
- T3: การมีแหล่งพุน้ำร้อนที่พัฒนาแล้วในจังหวัดเชียงราย-เชียงใหม่ ทำให้แหล่งพุน้ำร้อนนี้ได้รับความสนใจไม่มาก

กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยว

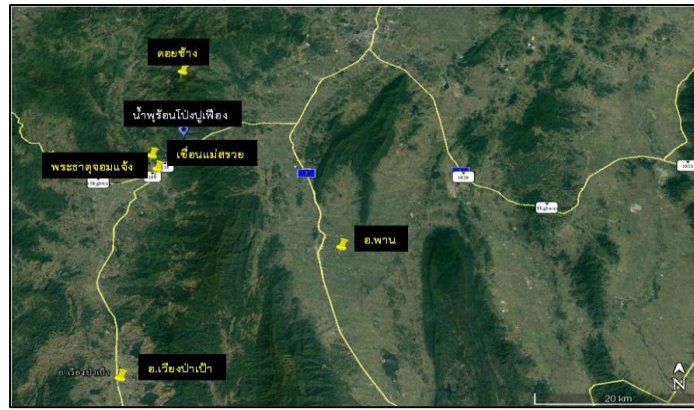
1). กลยุทธ์เชิงรุกใช้จุดแข็งและโอกาสที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด (SO)

S4.O1.O4: พัฒนาการท่องเที่ยวโดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเชิงนิเวศอย่างสอดคล้องกับทรัพยากรพุน้ำร้อน และความสวยงามของธรรมชาติแบบภูเขาสูงสลับเชิงเขา ผสมผสานกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายและวิถีชีวิตเกษตรกรรม

ภาพที่ 4-14 วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอแม่สรวย

S1.O2: เชื่อมโยงการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนไปพร้อมกับแหล่งท่องเที่ยวทั้งภายใน อ.แม่สรวย และระหว่างอ.พาน อ.เวียงป่าเป้า ดอยช้าง และดอยาวี

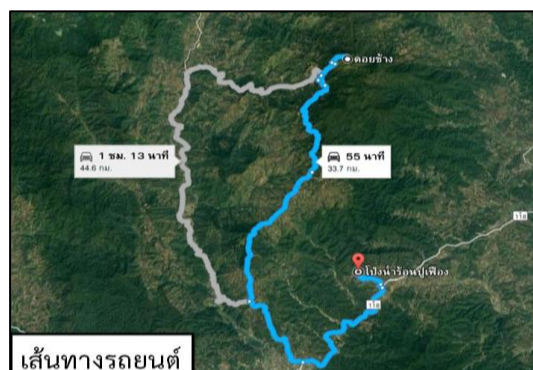
ภาพที่ 4-15 แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง

S1.S4.S7.O1: ออกแบบรายละเอียดทางภูมิสถาปัตยกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับตำแหน่งที่ตั้ง ภูมิประเทศ สภาพแวดล้อม ลักษณะของพุน้ำร้อน รวมทั้งปริมาณและคุณภาพน้ำแร่ร้อน เพื่อพร้อมเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากทางจังหวัด หรือแหล่งงบประมาณอื่นๆต่อไป

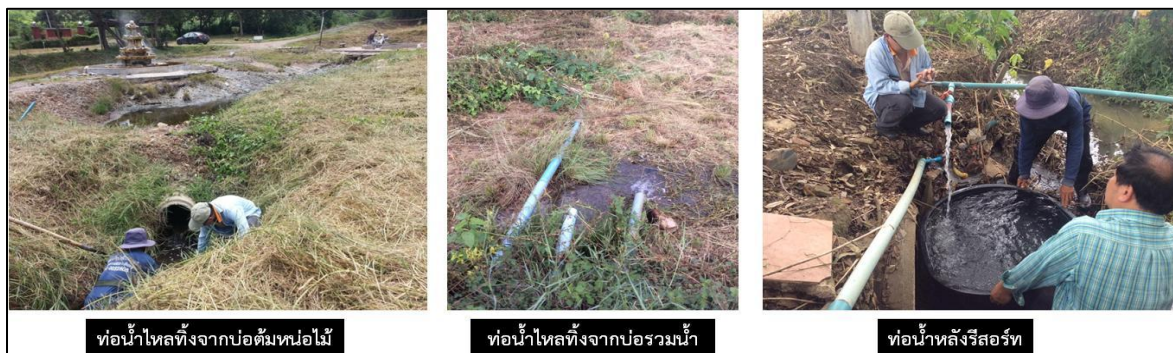
ภาพที่ 4-16 สภาพแวดล้อมบริเวณพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง

S1.S4.O3: พัฒนาการเชื่อมต่อเส้นทางเดินป่าที่มีความสวยงามตามธรรมชาติจากดอยช้างสู่พุน้ำร้อนในช่วงฤดูหนาว เพื่อเป็นกิจกรรมเสริมการท่องเที่ยว

ภาพที่ 4-17 แผนที่แสดงเส้นทางระหว่างดอยช้างและพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง

S2.O1: บริหารจัดการด้านปริมาณของน้ำพุร้อนให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ โดยพิจารณาจากอัตราการให้น้ำ (490 ลบ.ม./วัน) ที่สม่ำเสมอ และกิจกรรมการใช้ประโยชน์ต่างๆที่จะดำเนินการต่อไปในอนาคตให้สมดุลเหมาะสม

พ่อน้ำไหลทั้งจากบ่อต้มหม้อไม้

พ่อน้ำไหลทั้งจากบ่อรวมน้ำ

พ่อน้ำหลังรีสอร์ท

ภาพที่ 4-18 การประเมินอัตราการให้น้ำของพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง

S3.O4: พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น หม้อไม้และไข่ต้มน้ำพุร้อนที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากที่อื่นๆ ตลอดจนผลิตภัณฑ์แปรรูปจากน้ำพุร้อนและการเกษตร ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว

ภาพที่ 4-19 ผลิตภัณฑ์ชุมชนพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องที่มีอยู่

2). กลยุทธ์จุดแข็งจัดอุปสรรค (ST)

S6.T1: เทศบาลและชุมชนร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง ที่เน้นถึงความเป็นไปได้ที่จะประสบผลสำเร็จในการดำเนินการจริงอย่างสอดคล้องกับนโยบายของประเทศชาติ เพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากทางจังหวัดหรือแหล่งงบประมาณอื่นๆต่อไป

S2.T2: จัดทำแผนการใช้ประโยชน์จากน้ำพุร้อนให้สอดคล้องกับอัตราการให้น้ำที่มีมากพอสมควร และสม่ำเสมอตลอดปี เพื่อให้ชาวชุมชนโดยรอบแหล่งพุน้ำร้อนมีความมั่นใจว่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อการทำการเกษตร

S1.S3.S4.S5.S7.T3:

- สร้างอัตลักษณ์ของแหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง โดยเน้นการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่ธรรมชาติที่สวยงาม สามารถเข้าถึงได้จากเขตเมืองและแหล่งความเจริญ ผสมผสานกับรูปแบบการให้บริการ และกิจกรรมแบบวัฒนธรรมล้านนา รวมทั้งผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อทำให้แหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น

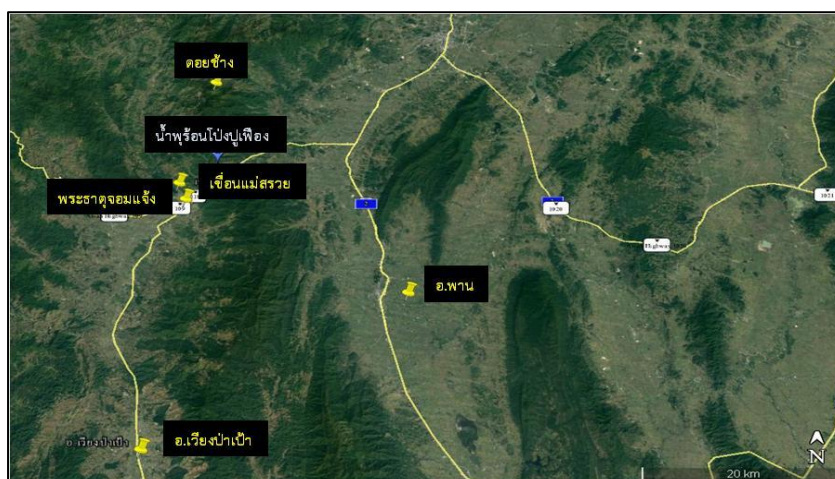
- ประชาสัมพันธ์เชิงรุก โดยเน้นตามอัตลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ

ภาพที่ 4-20 ที่ตั้งแหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องสามารถเข้าถึงได้จากเขตเมือง

3). กลยุทธ์ลดจุดอ่อนเพื่อเพิ่มโอกาส (WO)

W1.W6.W7.O2: ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงใน อ.แม่สรวย อ.พาน อ.เวียงป่าเป้า ได้รู้จักและทราบถึงอัตลักษณ์ที่น่าสนใจของแหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง

ภาพที่ 4-21 แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงใน อ.แม่สรวย อ.พาน และ อ.เวียงป่าเป้า

W2.O1: สร้างระบบหมุนเวียนน้ำแร่ร้อนให้มีอุณหภูมิลดลง พอเหมาะแก่การอาบแช่ เพื่อสามารถให้บริการอาบแช่เพื่อสุขภาพได้

W4.O1.O4: พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเอง เพื่อความยั่งยืนของการดำเนินงาน โดยเน้นการตอบสนองกระแสความนิยมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เชิงนิเวศ และผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ

W5.O1: สร้างความเข้าใจร่วมกันในชุมชนถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเชิงนิเวศของพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องอย่างเหมาะสม และประโยชน์ที่จะได้รับอย่างยั่งยืน

4). กลยุทธ์มีจุดอ่อนและอุปสรรคอาจตั้งรับหรือยกเลิก (WT)

W3.T1: เนื่องจากในปัจจุบันยังขาดการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและงบประมาณในการดำเนินการ จึงควรอยู่ในช่วงที่เทศบาลและชุมชนจะร่วมกันศึกษาและเตรียมความพร้อมที่จะได้รับโอกาสในการพัฒนาต่อไป

ภาพที่ 4-22 สภาพโดยทั่วไปของสิ่งก่อสร้างที่ชำรุดใช้งานไม่ได้บริเวณพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง

W5.T2: ในช่วงเวลาที่ชาวชุมชนโดยรอบพุน้ำร้อนยังไม่ได้เข้าใจและยังไม่เห็นประโยชน์ของการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งกังวลเรื่องน้ำใช้เพื่อการเกษตร กลุ่มผู้นำในการพัฒนาไม่ควรเร่งดำเนินการใดๆ แต่ควรค่อยๆทำความเข้าใจกับชาวชุมชนอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการปฏิบัติตามกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยว

1). แนวทางการปฏิบัติตามกลยุทธ์เชิงรุกใช้จุดแข็งและโอกาสที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด (SO)

กลยุทธ์ที่ 1 (S4.O1.O4): พัฒนาการท่องเที่ยวโดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเชิงนิเวศอย่างสอดคล้องกับทรัพยากรพุน้ำร้อน และความสวยงามของธรรมชาติแบบภูเขาสลับเชิงเขา ผสมผสานกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายและวิถีชีวิตเกษตรกรรม

แนวทางการปฏิบัติ

กำหนดทิศทางและวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเชิงนิเวศผสมผสานกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์และวิถีชีวิตเกษตรกรรม โดยเน้นตามคำขวัญว่า “โป่งอุ่นกาย วิถีสบายใจ ชมพงไพร และไหว้พระธาตุ”

กลยุทธ์ที่ 2 (S1.O2): เชื่อมโยงการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องกับแหล่งท่องเที่ยวทั้งภายใน อ.แม่สรวย และ อ.พาน อ.เวียงป่าเป้า ดอยช้าง และดอยยาวี

แนวทางการปฏิบัติ

1). สำรวจและจัดทำแผนที่แสดงเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องกับแหล่งท่องเที่ยวทั้งภายใน อ.แม่สรวย และ อ.พาน อ.เวียงป่าเป้า ดอยช้าง และดอยยาวี

2). จัดทำบอร์ด/ผังแสดงแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง และติดไว้ที่พุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง เพื่อให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

3). ติดต่อประสานงานกับแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงต่างๆ เพื่อร่วมกันประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ

กลยุทธ์ที่ 3 (S1.S4.S7.O1): ออกแบบรายละเอียดทางภูมิสถาปัตยกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับตำแหน่งที่ตั้ง ภูมิประเทศ สภาพแวดล้อม ลักษณะของพุน้ำร้อน

รวมทั้งปริมาณและคุณภาพน้ำแร่ร้อน เพื่อพร้อมเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากทางจังหวัดหรือแหล่งงบประมาณอื่นๆต่อไป

แนวทางการปฏิบัติ

1). ดำเนินการประสานและร่วมมือกับนักวิชาการในการออกแบบรายละเอียดทางภูมิสถาปัตยกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ความเห็น เพื่อให้ได้แบบที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน และพร้อมที่จะดำเนินการก่อสร้างได้จริง

2). นำเสนอแบบที่ได้ไปยังจังหวัดหรือแหล่งงบประมาณอื่นๆ เพื่อของบประมาณดำเนินการต่อไป

กลยุทธ์ที่ 4 (S1.S4.O3): พัฒนาการเชื่อมต่อเส้นทางเดินป่าที่มีความสวยงามตามธรรมชาติจากดอยช้างสู่พุน้ำร้อนในช่วงฤดูหนาว เพื่อเป็นกิจกรรมเสริมการท่องเที่ยว

แนวทางการปฏิบัติ

1). สำรวจเส้นทางจากดอยช้างสู่พุน้ำร้อน เพื่อกำหนดเส้นทางเดินป่าที่เหมาะสมและมีความสนใจแก่นักท่องเที่ยว

2). ศึกษารูปแบบการเดินป่าที่น่าสนใจ ดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น ใช้เกวียน เป็นต้น

3). ปรับสภาพทางกายภาพของเส้นทางเดินป่าให้เหมาะสม เช่น ปรับปรุงให้เป็นทางเกวียน เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 5 (S2.O1): บริหารจัดการด้านปริมาณของน้ำพุร้อนให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ โดยพิจารณาจากอัตราการให้น้ำ (490 ลบ.ม./วัน) ที่สม่ำเสมอ และกิจกรรมการใช้ประโยชน์ต่างๆที่จะดำเนินการต่อไปในอนาคตให้สมดุลเหมาะสม

แนวทางการปฏิบัติ

1). สำรวจความต้องการใช้น้ำพุร้อนให้ครอบคลุมกิจกรรมต่างๆทั้งหมด เช่น การใช้น้ำพุร้อนของรีสอร์ท(ล้านนาออนเซ็น) การใช้น้ำพุเพื่ออุปโภคของชุมชน และเพื่อการเกษตร

2). ประเมินปริมาณน้ำที่แต่ละกิจกรรมต้องใช้ และพิจารณาว่าเหมาะสมกับอัตราการให้น้ำ (490 ลบ.ม./วัน) ของพุน้ำร้อนหรือไม่

3). ให้รีสอร์ทล้านนาออนเซ็นที่ขอใช้น้ำแร่จากพุน้ำร้อนดำเนินการติดตั้งมิเตอร์ แล้วจ่ายค่าน้ำแร่ตามหน่วย(ลบ.ม.) ที่ใช้จริง

กลยุทธ์ที่ 6 (S3.O4): พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น หน่อไม้และไข่ต้มน้ำพุร้อนที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากที่อื่นๆ ตลอดจนผลิตภัณฑ์แปรรูปจากน้ำพุร้อนและการเกษตร ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว

แนวทางการปฏิบัติ

1). นำข้อมูลคุณภาพน้ำพุร้อนที่ประกอบด้วยแร่ธาตุที่เป็นประโยชน์มาทำการประชาสัมพันธ์ความพิเศษของคุณภาพน้ำแร่ที่โป่งปูเฟื่อง ซึ่งทำให้หน่อไม้และไข่ต้มน้ำพุร้อนมีคุณสมบัติที่ดี มีความอร่อยเป็นพิเศษ

2). ประสานกับนักวิชาการเพื่อร่วมมือกันพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากน้ำพุร้อน เช่น หน่อไม้ น้ำพุร้อน ไข่ต้มออนเซ็น สบู่เหลวน้ำแร่ สเปรย์น้ำแร่ พร้อมออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์และน่าสนใจ ตลอดจนแนวทางการตลาด

2). แนวทางการปฏิบัติตามกลยุทธ์จุดแข็งจัดอุปสรรค (ST)

กลยุทธ์ที่ 1 (S6.T1): เทศบาลและชุมชนร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟือง ที่เน้นถึงความเป็นไปได้ที่จะประสบผลสำเร็จในการดำเนินการจริงอย่างสอดคล้องกับนโยบายของ ประเทศชาติ เพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากทางจังหวัดหรือแหล่งงบประมาณอื่นๆต่อไป

แนวทางการปฏิบัติ

- 1). ศึกษานโยบายด้านการท่องเที่ยวในทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับจังหวัด เพื่อเป็นแนวทาง ในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟืองให้สอดคล้องกับนโยบาย
- 2). จัดประชุมร่วมกันระหว่างเทศบาลและชุมชน เพื่อได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว พุน้ำร้อนโป่งปูเฟืองที่ได้รับความเห็นชอบจากทั้งทางเทศบาลและชาวชุมชน
- 3). เทศบาลดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน โดยเน้นถึงศักยภาพความเป็นไปได้ ในการดำเนินการจริง แล้วเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากทางจังหวัดหรือแหล่งงบประมาณอื่นๆ

กลยุทธ์ที่ 2 (S2.T2): จัดทำแผนการใช้ประโยชน์จากน้ำพุร้อนให้สอดคล้องกับอัตราการให้น้ำที่มี มากพอสมควรและสม่ำเสมอตลอดปี เพื่อให้ชาวชุมชนโดยรอบแหล่งพุน้ำร้อนมีความมั่นใจว่าจะไม่ส่งผล กระทบต่อการทำการเกษตร

แนวทางการปฏิบัติ

- 1). ศึกษาข้อมูลการใช้น้ำพุร้อนในกิจกรรมต่างๆอย่างละเอียด
- 2). จัดทำแผนการใช้น้ำพุร้อนที่สอดคล้องกับอัตราการให้น้ำพุร้อน
- 3). จัดประชุมหมู่บ้าน และชี้แจงให้ชาวชุมชนได้รับทราบอย่างชัดเจน

กลยุทธ์ที่ 3 (S1.S3.S4.S5.S7.T3)

กลยุทธ์ที่ 3.1 : สร้างอัตลักษณ์ของแหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟือง โดยเน้นการเป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงสุขภาพในพื้นที่ธรรมชาติที่สวยงาม สามารถเข้าถึงได้จากเขตเมืองและแหล่งความเจริญผสมผสานกับ รูปแบบการให้บริการและกิจกรรมแบบวัฒนธรรมล้านนา รวมทั้งผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อทำให้แหล่งพุน้ำร้อน โป่งปูเฟืองได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น

แนวทางการปฏิบัติ

ประมวลสรุปอัตลักษณ์ของแหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟืองด้วยคำขวัญว่า “โป่งอุ่นกาย วิถีสบายใจ ชมพงไพร และไหว้พระธาตุ” ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ที่มีธรรมชาติสวยงามเข้าถึง ได้จากตัวเมือง รวมทั้งวิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น

กลยุทธ์ที่ 3.2 : ประชาสัมพันธ์เชิงรุก โดยเน้นตามอัตลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ

แนวทางการปฏิบัติ

- 1). จัดทำแผนประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟือง ด้วยคำขวัญ “โป่งอุ่นกาย วิถีสบายใจ ชมพงไพร และไหว้พระธาตุ” พร้อมข้อมูลการท่องเที่ยวทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และนำไปเผยแพร่ตามแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงและศูนย์บริการการท่องเที่ยวต่างๆ
- 2). เผยแพร่การท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟืองผ่านสื่อต่างๆที่ทันสมัย เข้าถึงนักท่องเที่ยวได้อย่าง กว้างขวาง เช่น ทางอินเทอร์เน็ต ในรูปแบบคลิป/ภาพ/คำบรรยาย ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

3). แนวทางการปฏิบัติตามกลยุทธ์ลดจุดอ่อนเพื่อเพิ่มโอกาส (WO)

กลยุทธ์ที่ 1 (W1.W6.W7.O2): ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงใน อ.แม่สรวย อ.พาน อ.เวียงป่าเป้า ได้รู้จักและทราบถึงอัตลักษณ์ที่น่าสนใจของแหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง

แนวทางการปฏิบัติ

ติดต่อประสานงานกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงใน อ.แม่สรวย อ.พาน อ.เวียงป่าเป้า เพื่อช่วยเผยแพร่เอกสารประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง ซึ่งมีข้อมูลที่แสดงอัตลักษณ์ของแหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องที่ชัดเจนและแสดงถึงแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงที่เป็นระบบ

กลยุทธ์ที่ 2 (W2.O1): สร้างระบบหมุนเวียนน้ำแร่ร้อนให้มีอุณหภูมิลดลง พอเหมาะแก่การอาบแช่เพื่อสามารถให้บริการอาบแช่เพื่อสุขภาพได้

แนวทางการปฏิบัติ

1). สำรวจพื้นที่ในบริเวณพุน้ำร้อน เพื่อพิจารณาเลือกที่ก่อสร้างระบบหมุนเวียนน้ำแร่ร้อนในบริเวณที่เหมาะสม

2). ออกแบบลาร่าง/บ่อปูน และระบบท่อที่เหมาะสมในการหมุนเวียนหรือพักน้ำแร่ร้อนให้เย็นลง (จากประมาณ 70 องศาเซลเซียสลงเหลือ 40 องศาเซลเซียส) เพื่อให้เหมาะสมแก่การอาบแช่ หรือสร้างบ่อพักน้ำแร่ให้เย็นเป็นน้ำแร่เย็น แล้วค่อยผสมกับน้ำแร่ร้อนตามสัดส่วนที่เหมาะสมสำหรับการอาบแช่

กลยุทธ์ที่ 3 (W4.O1.O4): พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเอง เพื่อความยั่งยืนของการดำเนินงาน โดยเน้นการตอบสนองกระแสความนิยมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เชิงนิเวศ และผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ

แนวทางการปฏิบัติ

1). ศึกษาและประมวลสรุปผลการศึกษาวิจัยของนักวิชาการเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานและแนวทางการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง

2). เทศบาลและชุมชนร่วมกันจัดทำ (ร่าง) แผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เชิงนิเวศ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

กลยุทธ์ที่ 4 (W5.O1): สร้างความเข้าใจร่วมกันในชุมชนถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเชิงนิเวศของพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องอย่างเหมาะสม และประโยชน์ที่จะได้รับอย่างยั่งยืน

แนวทางการปฏิบัติ

จัดประชุมชาวชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ได้รับทราบและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แล้วนำมาปรับปรุงแผนให้สมบูรณ์และสอดคล้องกับวิถีชุมชน

4). แนวทางการปฏิบัติตามกลยุทธ์มีจุดอ่อนและอุปสรรคอาจตั้งรับหรือยกเลิก (WT)

กลยุทธ์ที่ 1 (W3.T1): เนื่องจากในปัจจุบันยังขาดการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและงบประมาณในการดำเนินการ จึงควรอยู่ในช่วงที่เทศบาลและชุมชนจะร่วมกันศึกษาและเตรียมความพร้อมที่จะได้รับโอกาสในการพัฒนาต่อไป

แนวทางการปฏิบัติ

1). ในช่วงที่ยังไม่มีงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวก เทศบาลและชุมชนควรจัดประชุมปรึกษาหารือในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องอย่างต่อเนื่อง เพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินการเมื่อได้รับอนุมัติงบประมาณ

2). จัดโครงการศึกษาดูงานการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งพุน้ำร้อนอื่นๆที่ได้ดำเนินการแล้ว ให้กับผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และผู้นำชุมชน เพื่อให้ได้รับข้อคิดที่กว้างขวางขึ้น และเป็นการกระตุ้นความมุ่งมั่นในการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์ที่ 2 (W5.T2): ในช่วงเวลาที่ชาวชุมชนโดยรอบพุน้ำร้อนยังไม่ได้เข้าใจและยังไม่เห็นประโยชน์ของการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งกังวลเรื่องน้ำใช้เพื่อการเกษตร กลุ่มผู้นำในการพัฒนาไม่ควรเร่งดำเนินการ แต่ควรค่อยๆทำความเข้าใจกับชาวชุมชนอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการปฏิบัติ

กลุ่มผู้นำในการพัฒนาทำความเข้าใจกับชาวชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยชี้ถึงข้อมูล ผลการศึกษาวิจัยประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น และตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนอื่นๆที่พัฒนาแล้วเกิดผลสำเร็จ

4.2.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

วิสัยทัศน์

“เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

คำขวัญ

“อาบโป่ง ห่มป่า สุขพระราชวิถีเกษตรพอเพียง”

พันธกิจ

1. พัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดโดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา บนฐานของทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาล้านนาควบคู่ไปกับวิถีชีวิตเกษตรพอเพียง
2. อนุรักษ์และบริหารจัดการบ่อน้ำร้อนที่มีอยู่มากมายให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน
3. สร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวโดยพัฒนารูปแบบการให้บริการและสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้หลากหลายกลุ่มและทุกช่วงเวลาการท่องเที่ยว
4. ขยายฐานนักท่องเที่ยวกลุ่ม High Value (นักท่องเที่ยวระดับกลาง-บน) โดยพัฒนาสถานที่เฉพาะกลุ่มรูปแบบการบริการอาบน้ำแร่และสปาที่ทันสมัยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว
5. พัฒนาและเพิ่มมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์จากพุน้ำร้อนและผลิตภัณฑ์ในชุมชนอื่นๆให้มีความหลากหลายและมีคุณภาพมาตรฐาน
6. สร้างความตระหนักรู้และเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างคณะกรรมการบริหารพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดและภาคส่วนต่างๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

เป้าประสงค์

1. สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโดยสะกัดได้ตรงตามอัตลักษณ์อย่างเต็มศักยภาพและยั่งยืน
2. สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนได้เพิ่มขึ้น
3. สามารถให้บริการท่องเที่ยวคุณภาพที่ตอบสนองและประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม
4. สามารถขยายฐานนักท่องเที่ยวกลุ่ม High value ได้ตามเป้าหมาย
5. ได้ผลิตภัณฑ์จากพุน้ำร้อนและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีความหลากหลายและคุณภาพมาตรฐานสามารถผลิตและจัดจำหน่ายเป็นสินค้าชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. มีเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งและยั่งยืนของคณะกรรมการบริหารพุน้ำร้อนโดยสะกัดและภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโดยสะกัด

การวิเคราะห์จุดแข็ง(S), จุดอ่อน (W), โอกาส (O) และอุปสรรค (T)

1). จุดแข็ง (S-Strength)

- S1:** เป็นแหล่งพุน้ำร้อนในพื้นที่ชนบท (Rural, R) ที่สามารถเข้าถึงได้จากเขตเมืองและแหล่งความเจริญใกล้ทางหลวงสายหลัก เชียงใหม่-เชียงราย
- S2:** แหล่งพุน้ำร้อนมีศักยภาพการให้น้ำพุร้อนในปริมาณที่มาก (รวมทุกบ่อ) สามารถที่จะส่งเสริมกิจกรรมและรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้ น้ำพุร้อนมีอุณหภูมิสูงและคุณภาพอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานมีแร่ธาตุที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพสามารถนำไปบริการอาบแช่เพื่อสุขภาพและอุปโภคได้ (ไม่เหมาะกับการนำไปบริโภค)
- S3:** มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความหลากหลาย เช่น บ่อพุน้ำร้อนหลายบ่อ และมีสภาพพื้นที่เกษตรกรรมแบบเกษตรอินทรีย์ อาทิ ข้าว หน่อไม้ ชา กาแฟ เงาะ
- S4:** มีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวมากมาย เช่น บ่ออาบแช่ บ่อแช่เท้า ห้องอบตัว บริการนวดแผนไทย ร้านอาหารและของที่ระลึก
- S5:** ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถบริหารจัดการเอง และมุ่งมั่นที่จะรักษาและพัฒนาแหล่งทรัพยากรพุน้ำร้อนอย่างมาก โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน
- S6:** มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย (คนเมือง ไทลื้อ ปกาเกอญอ) จึงมีศักยภาพในการบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ากับการพัฒนาการท่องเที่ยว
- S7:** เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการแล้วจึงเป็นที่รู้จักพอสมควร

2). จุดอ่อน (W-Weakness)

- W1:** การบริหารจัดการด้านปริมาณน้ำพุร้อนบางส่วนยังไม่เหมาะสม เช่น บ่อหลักที่ใช้สำรองน้ำแร่ร้อนสำหรับส่งไปยังห้องอาบแช่ มีความจุน้ำได้ไม่เพียงพอให้บริการในช่วงที่นักท่องเที่ยวมาใช้บริการมาก
- W2:** ยังขาดการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยที่ดีพอ เช่น ไม่มีรั้วป้องกันรอบบ่อพุน้ำร้อนที่ร้อนจัด
- W3:** การใช้ประโยชน์จากบ่อพุร้อนที่มีอยู่มากมายหลายบ่ออย่างน้อย เมื่อเทียบกับศักยภาพเชิงปริมาณของน้ำพุร้อนที่มี
- W4:** ยังขาดที่พักค้างสำหรับนักท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกถูกสร้างขึ้นโดยขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ ทำให้มีสิ่งก่อสร้างด้วยวัสดุโครงสร้างหนักทึบอยู่บริเวณบ่อน้ำร้อน เช่น บ่อแช่เท้า และบ่อต้มหน่อไม้

W5: การวางตำแหน่งพื้นที่ใช้สอยของสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เหมาะสมต่อพฤติกรรมการใช้ประโยชน์จากน้ำพุร้อน เช่น บ่อต้มหม้อไม่อยู่ในระดับที่สูงกว่าบ่อแช่เท้า และไม่มีระบบคัดแยกน้ำ เมื่อถึงฤดูต้มหม้อไม่ทำให้เกิดน้ำเสีย (มีสีดำและกลิ่นเหม็น) ปนมากับน้ำในบ่อแช่เท้า ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ชวนมองหรือสัมผัส

W6: ขาดป้ายสัญลักษณ์ที่มีประสิทธิภาพในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมภายในพื้นที่หรือให้ความรู้เกี่ยวกับข้อปฏิบัติในการใช้น้ำพุร้อน

W7: พฤติกรรมการใช้บ่ออาบแช่ของนักท่องเที่ยวไม่เหมาะสม เช่น การใช้เท้าแช่ในบ่อต้กอาบ หรือการกระโดดน้ำที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตนักท่องเที่ยวเอง

W8: ขาดมาตรการการรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การอาบแช่แล้วทิ้งเศษสบู่ แชมพูในพื้นที่

W9: ขาดการแนะนำเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกับพื้นที่อื่นๆ

3). โอกาส (O-Opportunity)

O1: จังหวัดมีการทำความร่วมมือกับสถาบันทางวิชาการด้านพุน้ำร้อนในประเทศญี่ปุ่น น่าจะสามารถสร้างความน่าเชื่อมั่นในด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้

O2: กระแสความสนใจด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิต ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง มีส่วนช่วยส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งพุน้ำร้อนนี้อย่างมาก

O3: กระแสความนิยมผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ เป็นโอกาสให้สามารถสร้างรายได้เสริมให้แก่ชุมชน เช่น ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ สมุนไพรปลอดสารปนเปื้อน หรือผลิตภัณฑ์แปรรูปอื่นๆ เช่น ยาสมุนไพร สบู่ โลชั่น ทาผิว เป็นต้น

O4: ชุมชนโดยรอบแหล่งพุน้ำร้อน ร้อยละ 60 เป็นไทลื้อ น่าจะสมารถนำวัฒนธรรมมาเชื่อมโยงกับกิจกรรมท่องเที่ยวได้

O5: มีแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง เช่น แม่กำปอง แม่ออน และสันกำแพง

O6: การที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้เคยเสด็จมาที่พุน้ำร้อนดอยสะเก็ด และในอดีตเจ้าดารารัศมีพระชายาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้เคยเสด็จมาที่พุน้ำร้อนแห่งนี้อีกด้วย จึงสามารถที่จะลำดับเรื่องราวและนำเสนอให้สังคมและนักท่องเที่ยวได้ทราบถึงความภาคภูมิใจของพื้นที่แห่งนี้

4). อุปสรรค (T-Threat)

T1: ฤดูกาล เช่น ช่วงฤดูร้อนส่งผลกระทบต่อกิจกรรมท่องเที่ยวพุน้ำร้อน

T2: พื้นที่โดยรอบพุน้ำร้อนเป็นพื้นที่ครอบครองโดยเอกชน ดังนั้นการจัดการสภาพแวดล้อมในพื้นที่โดยรอบจึงไม่สามารถทำได้หากไม่ได้รับความร่วมมือ

T3: ชุมชนส่วนมากรักสันโดษมีความพอเพียงอย่างมาก จึงไม่ค่อยใส่ใจด้านกิจกรรมท่องเที่ยว

T4: ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่มีแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งพุน้ำร้อนที่ได้รับการพัฒนาแล้วเป็นจำนวนมาก

กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยว

1). กลยุทธ์เชิงรุกใช้จุดแข็งและโอกาสที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด (SO)

S1.O2.O3: ประชาสัมพันธ์โดยเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา ผสมผสานกับการเรียนรู้วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง และผลิตภัณฑ์ธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวจากตัวเมืองเชียงใหม่ ซึ่งสามารถเดินทางมายังแหล่งพุน้ำร้อนได้อย่างสะดวก

S5.O5: บริหารจัดการให้มีการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างแหล่งพุน้ำร้อนกับแหล่งท่องเที่ยวแม่กำปอง แม่ออน และสันกำแพง เป็นต้น

ภาพที่ 4-23 แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงกับพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดได้

S6.O4: ส่งเสริมการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายทั้งในบริเวณพุน้ำร้อนและชุมชนโดยรอบ บูรณาการเข้ากับการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน

ภาพที่ 4-24 วัฒนธรรมของชาวไทยลื้อที่สามารถนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดได้

S5.S7.O6: เทศบาล/ชุมชน ร่วมกันจัดทำประมวลลำดับเหตุการณ์ที่ในหลวงรัชกาลที่9 เคยเสด็จมาที่พุน้ำร้อนดอยสะเก็ด เพื่อนำเสนอให้สังคมและนักท่องเที่ยวได้รับรู้ถึงความภาคภูมิใจนี้ ซึ่งจะช่วยให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวในอีกทางหนึ่งด้วย

S2.O1: พัฒนาการใช้ประโยชน์จากบ่อพุน้ำร้อนที่มีอยู่มากมายให้เกิดความหลากหลายของรูปแบบการให้บริการ โดยขอคำแนะนำจากสถาบันทางวิชาการด้านพุน้ำร้อนในญี่ปุ่นที่ทางจังหวัดมีความร่วมมืออยู่แล้ว เพื่อเพิ่มศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4-25 บ่อพุ่น้ำร้อนดอยสะเก็ดที่มีอยู่มากมายสามารถพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวได้อย่างหลากหลาย

S3.O3: พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ธรรมชาติในชุมชน เช่น หน่อไม้ต้มน้ำพุร้อน สบู่เหลวน้ำแร่ ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ สมุนไพรปลอดสารปนเปื้อน และผลิตภัณฑ์แปรรูปอื่นๆ เพื่อยกระดับสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ภาพที่ 4-26 ผลิตภัณฑ์ชุมชนพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดที่มีอยู่ในปัจจุบัน

S4.O2: เพิ่มสมรรถนะในการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ เพื่อตอบสนองกระแสความสนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาให้มากขึ้น

2). กลยุทธ์จุดแข็งจัดอุปสรรค (ST)

S3.T1: พัฒนากิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวให้หลากหลายตามทรัพยากรธรรมชาติ สภาพพื้นที่ และวิถีชีวิตในชุมชน เพื่อสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล

S5.T2: สร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนพุน้ำร้อนกับผู้ถือครองพื้นที่โดยรอบ เพื่อการจัดการสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา รวมถึงวิถีชีวิตชุมชน

S5.T3: สร้างความเข้าใจแก่ชาวชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

S1.S7.T4: สร้างอัตลักษณ์พุน้ำร้อนดอยสะเก็ดให้โดดเด่นโดยเน้นรูปแบบการให้บริการที่หลากหลาย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะจากตัวเมืองเชียงใหม่

: สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการอยู่แล้ว เพื่อจะได้ช่วยบอกต่อ

: ประชาสัมพันธ์เชิงรุก โดยอาศัยรูปแบบที่ทันสมัย น่าสนใจ และเข้าถึงนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3). กลยุทธ์ลดจุดอ่อนเพื่อเพิ่มโอกาส (WO)

W1-W6.O2.O6: ปรับปรุงด้านกายภาพและการจัดการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการได้อย่างสอดคล้องกับกระแสความสนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา เชียงรุ่งรักษ์ เชียงวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

W7.W8.O2: จัดทำระเบียบและควบคุมการใช้บ่ออาบแช่และการให้บริการอื่นๆของนักท่องเที่ยว ตลอดจนการรักษาสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม เพื่อยกระดับการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา สู่ความเป็นมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล

W9.O5: จัดทำและประชาสัมพันธ์แหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงให้เป็นระบบและดึงดูดนักท่องเที่ยว

4). กลยุทธ์มีจุดอ่อนและอุปสรรคอาจตั้งรับหรือยกเลิก (WT)

W4.T4: พิจารณาความเหมาะสมในการสร้างที่พักค้างสำหรับนักท่องเที่ยวว่าสมควรทำหรือไม่ เนื่องจากในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ก็มีแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนที่มีที่พักอยู่แล้วหลายแห่ง

แนวทางการปฏิบัติตามกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยว

1). แนวทางการปฏิบัติตามกลยุทธ์เชิงรุกใช้จุดแข็งและโอกาสที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด (SO)

กลยุทธ์ที่ 1 (S1.O2.O3): ประชาสัมพันธ์โดยเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา ผสมผสานกับการเรียนรู้วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง และผลิตภัณฑ์ธรรมชาติให้แก่นักท่องเที่ยวจากตัวเมืองเชียงใหม่ ซึ่งสามารถเดินทางมายังแหล่งพุน้ำร้อนได้อย่างสะดวก

แนวทางการปฏิบัติ

1). จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัยในรูปแบบและช่องทางต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต (คลิปวิดีโอ, ภาพ, คำบรรยาย) แผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์ โดยเน้นความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา ในสภาพธรรมชาติ วิถีชีวิตเกษตรพอเพียง และผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ ตามคำขวัญที่สรุปไว้ว่า “อาบโป่ง ห่มป่า สุขธรรมชาติวิถีเกษตรพอเพียง”

2). ติดต่อขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในตัวเมืองเชียงใหม่ เพื่อช่วยเผยแพร่แผ่นพับประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากตัวเมืองเชียงใหม่ซึ่งสามารถเดินทางมายังแหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดได้โดยสะดวก

กลยุทธ์ที่ 2 (S5.O5): ส่งเสริมให้ชุมชนบริหารจัดการให้มีการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างแหล่งพุน้ำร้อนกับแหล่งท่องเที่ยวแม่กำปอง แม่ออน และสันกำแพง เป็นต้น

แนวทางการปฏิบัติ

1). สำรวจเส้นทางและจัดทำแผนที่แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดกับแหล่งท่องเที่ยวแม่กำปอง แม่ออน และสันกำแพง เป็นต้น

2). จัดทำบอร์ด/ผัง แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง (แม่กำปอง แม่ออน และสันกำแพง เป็นต้น) ติดไว้ที่พุน้ำร้อนดอยสะเก็ด เพื่อให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

3). เผยแพร่แผ่นพับประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดในแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงดังกล่าว

กลยุทธ์ที่ 3 S6.O4: ส่งเสริมการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายทั้งในบริเวณพุน้ำร้อนและชุมชนโดยรอบบูรณาการเข้ากับการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน

แนวทางการปฏิบัติ

- 1). ศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในบริเวณพุน้ำร้อนและชุมชนโดยรอบ เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนที่จะนำวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่น่าสนใจและเหมาะสมที่จะนำมาจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 2). วางแผนจัดกิจกรรม เช่น การแสดงศิลปะ สาธิตวิถีชีวิตชนเผ่า โดยพิจารณาถึงช่วงเวลาและโอกาสที่เหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนดอยเกิด

กลยุทธ์ที่ 4 (S5.S7.O6): เทศบาล/ชุมชน ร่วมกันจัดทำประมวลลำดับเหตุการณ์ที่ในหลวงรัชกาลที่9 เคยเสด็จมาที่พุน้ำร้อนดอยสะเก็ด เพื่อนำเสนอให้สังคมและนักท่องเที่ยวได้รับรู้ถึงความภาคภูมิใจนี้ซึ่งจะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวในอีกทางหนึ่งด้วย

แนวทางการปฏิบัติ

- 1). สืบค้นและประมวลสรุปประวัติ เหตุการณ์ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่ได้เคยเสด็จมาที่พุน้ำร้อนดอยสะเก็ดแห่งนี้ รวมทั้งในอดีตเจ้าดารารัศมีพระชายาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้เคยเสด็จมา ณ สถานที่นี้ด้วย
- 2). จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ประวัติที่น่าสนใจของพื้นที่พุน้ำร้อนดอยสะเก็ด เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ซึ่งจะเป็นกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดอย่างน่าสนใจอีกด้วย

กลยุทธ์ที่ 5 (S2.O1): พัฒนาการใช้ประโยชน์จากบ่อพุน้ำร้อนที่มีอยู่มากมายให้เกิดความหลากหลายของรูปแบบการให้บริการ โดยขอคำแนะนำจากสถาบันทางวิชาการด้านพุน้ำร้อนในญี่ปุ่นที่ทางจังหวัดมีความร่วมมืออยู่แล้ว เพื่อเพิ่มศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

แนวทางการปฏิบัติ

- 1). รวบรวมผลการศึกษาศักยภาพทางปริมาณและคุณภาพของแหล่งน้ำพุร้อนทั้ง 11 บ่อ เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการใช้ประโยชน์ต่อไป
- 2). วางแผนพัฒนาการใช้ประโยชน์บ่อพุน้ำร้อนแต่ละบ่อ โดยเน้นการให้บริการสุขภาพให้มีความหลากหลาย โดยขอคำแนะนำจากสถาบันทางวิชาการด้านพุน้ำร้อนในประเทศญี่ปุ่น มาผสมผสานกับการใช้ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น การเติมสมุนไพรต่างๆในบางบ่อ รวมทั้งวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีเสน่ห์ในการสร้างรูปแบบการบริการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

กลยุทธ์ที่ 6 (S3.O3): พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ธรรมชาติในชุมชน เช่น หน่อไม้ต้มน้ำพุร้อน สบู่เหลวสมุนไพร ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ สมุนไพรปลอดสารปนเปื้อน และผลิตภัณฑ์แปรรูปอื่นๆ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

แนวทางการปฏิบัติ

- 1). รวบรวมข้อมูลการทำผลิตภัณฑ์จากน้ำพุร้อน และผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีอยู่ในปัจจุบัน

2). ศึกษาวิจัยต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ รวมทั้งปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามน่าสนใจ

3). ศึกษาวิจัยด้านการตลาด เพื่อการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์อย่างมีระบบ

กลยุทธ์ที่ 7 (S4.O2): เพิ่มสมรรถนะในการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ เพื่อตอบสนองกระแสความสนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาให้มากขึ้น

แนวทางการปฏิบัติ

- 1). ศึกษาข้อมูลการใช้ประโยชน์สิ่งอำนวยความสะดวกที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน
- 2). วางแผนการใช้ประโยชน์สิ่งอำนวยความสะดวกให้เต็มสมรรถนะ โดยพิจารณาจากข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดำเนินการอยู่แล้ว และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น

2). แนวทางการปฏิบัติตามกลยุทธ์จุดแข็งจัดอุปสรรค (ST)

กลยุทธ์ที่ 1 (S3.T1): พัฒนากิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวให้หลากหลายตามทรัพยากรธรรมชาติสภาพพื้นที่ และวิถีชีวิตในชุมชน เพื่อสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาล

แนวทางการปฏิบัติ

- 1). รวบรวมผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพพื้นที่และวิถีชีวิตชุมชนที่มีทั้งหมด
- 2). ประมวลสรุปผลการศึกษาวิจัยที่มีทั้งหมด และวางแผนพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ในทุกฤดูกาล เช่น กิจกรรมการเรียนรู้ทางธรณีนิเวศของพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด ศึกษาเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้เคยเสด็จมาพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดแห่งนี้ และประวัติการเสด็จมาของเจ้าดารารัศมี และสาระความรู้เกี่ยวกับพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดที่ควรทราบ ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนเกษตรพอเพียง จัดการแสดงศิลปะชนเผ่าในเทศกาลต่างๆ จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากน้ำพุร้อนและผลิตภัณฑ์ชุมชน ตลอดจนสาธิตวิธีการผลิตสินค้าชุมชนที่น่าสนใจ

กลยุทธ์ที่ 2 (S5.T2): สร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนพุน้ำร้อนกับผู้ถือครองพื้นที่โดยรอบ เพื่อการจัดการสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา รวมถึงวิถีชีวิตชุมชน

แนวทางการปฏิบัติ

เชิญผู้ถือครองพื้นที่โดยรอบพุน้ำร้อนเข้าร่วมประชุมหมู่บ้านในบางวาระเพื่อร่วมพูดคุย สร้างความเข้าใจที่ตรงกันในแนวทางการพัฒนาทางกายภาพที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและคุณค่าการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรพุน้ำร้อน

กลยุทธ์ที่ 3 (S5.T3): สร้างความเข้าใจแก่ชาวชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางการปฏิบัติ

คณะกรรมการชุมชนควรรายงานกิจการและความก้าวหน้าในการบริหารจัดการพุน้ำร้อนแก่ชาวชุมชนอย่างชัดเจนต่อเนื่องเป็นประจำ เพื่อสร้างความเข้าใจและเสริมความเข้มแข็งของความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนอย่างสอดคล้องกับวิถีของเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์ที่ 4 (S1.S7.T4)

กลยุทธ์ที่ 4.1 : สร้างอัตลักษณ์พุน้ำร้อนดอยสะเก็ดให้โดดเด่นโดยเน้นรูปแบบการให้บริการที่หลากหลายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะจากตัวเมืองเชียงใหม่

แนวทางการปฏิบัติ

ประมวลสรุปผลการศึกษาวิจัยและดึงดูดเด่นที่เป็นอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดด้วยคำขวัญว่า “อาบโป่ง ห่มป่า สุขธรรมชาติวิถีเกษตรพอเพียง”

กลยุทธ์ที่ 4.2 : สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการอยู่แล้ว เพื่อจะได้ช่วยบอกต่อ

แนวทางการปฏิบัติ

1). สร้างรูปแบบการให้บริการที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจเพิ่มขึ้น และช่วยกันบอกต่อให้ผู้มาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น โดยการให้บริการด้วยอัธยาศัยไมตรีที่งดงามของชาวเหนือ และอาจมีของที่ระลึก/ของแถมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนให้นักท่องเที่ยวพร้อมแจกแผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดด้วย

2). อบรมรูปแบบการให้บริการนักท่องเที่ยวที่น่าประทับใจให้กับเจ้าหน้าที่และผู้ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด

กลยุทธ์ที่ 4.3 ประชาสัมพันธ์เชิงรุก โดยอาศัยรูปแบบที่ทันสมัย น่าสนใจ และเข้าถึงนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการปฏิบัติ

จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การปรับปรุงบอร์ด/ผัง แผ่นพับประชาสัมพันธ์ให้มีข้อมูลการท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากขึ้น จัดทำวีดิทัศน์ คลิป ภาพ และคำบรรยายประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยเน้นถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด

3). แนวทางการปฏิบัติตามกลยุทธ์ลดจุดอ่อนเพื่อเพิ่มโอกาส (WO)

กลยุทธ์ที่ 1 (W1-W6.O2.O6): ปรับปรุงด้านกายภาพและการจัดการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการได้อย่างสอดคล้องกับกระแสความสนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา เชิงอนุรักษ์เชิงวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางการปฏิบัติ

1). ขยายบ่อหลักที่สำรองน้ำแร่ร้อนสำหรับส่งไปยังห้องอาบแช่ให้มีความจุน้ำเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยวช่วงฤดูท่องเที่ยว

2). บริหารจัดการด้านความปลอดภัย เช่น สร้าง/ปรับปรุงแนวรั้วป้องกันรอบบ่อพุน้ำร้อนที่ร้อนจัด

3). บริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากบ่อน้ำร้อนที่มีอยู่มากมายให้มีความหลากหลายในการให้บริการอย่างเหมาะสม

4). ก่อสร้าง/ปรับปรุง/เปลี่ยนตำแหน่งที่ตั้งของสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพพื้นที่และลักษณะการใช้ประโยชน์

5). จัดทำป้ายสัญลักษณ์การสื่อสารแก่นักท่องเที่ยวให้เหมาะสม

กลยุทธ์ที่ 2 (W7.W8.O2): จัดทำระเบียบและควบคุมการใช้บ่ออาบแช่และการใช้บริการอื่นๆ ของนักท่องเที่ยว ตลอดจนการรักษาสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม เพื่อยกระดับการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา สู่ความเป็นมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล

แนวทางการปฏิบัติ

1). ปรับปรุงระเบียบขั้นตอนการให้บริการอาบแช่น้ำแร่ให้ชัดเจน และจัดทำบอร์ด/ป้าย แสดงระเบียบขั้นตอนให้ได้มาตรฐาน ทั้งวัสดุที่ใช้ ขนาดตัวอักษร ตลอดจนติดตั้งไว้ตรงตำแหน่งที่ผู้ให้บริการสามารถอ่านได้ง่าย

2). กำกับให้เจ้าหน้าที่ที่ให้บริการได้ดูแลแนะนำให้ผู้ใช้บริการอาบแช่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ระบุไว้

3). อบรมพนักงานทำความสะอาดเครื่องสุขภัณฑ์ ห้องอาบแช่ บ่อแช่ ให้ปฏิบัติงานในการทำความสะอาดให้ได้ตามมาตรฐานสากล

4). วางมาตรการรักษาสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม เช่น จัดเตรียมถังขยะในจุดที่สามารถรับการทิ้งขยะได้อย่างเหมาะสม กำหนดเวลาในการเก็บขนขยะให้สอดคล้องกับปริมาณขยะที่เกิดขึ้น เพื่อให้ไม่มีขยะตกค้างในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 3 (W9.O5): จัดทำและประชาสัมพันธ์แหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงให้เป็นระบบและดึงดูดนักท่องเที่ยว

แนวทางการปฏิบัติ

1). สำรวจและจัดทำแผนที่แสดงเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงกับพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด

2). จัดทำบอร์ด/ผัง แสดงแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงให้เข้าใจง่าย ติดไว้ที่แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด เพื่อให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

3). ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดพร้อมแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในรูปแบบต่างๆ เช่น เผยแพร่แผ่นพับประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงต่างๆ และการประชาสัมพันธ์ทางอินเทอร์เน็ต

4). แนวทางการปฏิบัติตามกลยุทธ์มีจุดอ่อนและอุปสรรคอาจตั้งรับหรือยกเลิก (WT)

กลยุทธ์ที่ 1 (W4.T4): พิจารณาความเหมาะสมในการสร้างที่พักค้างสำหรับนักท่องเที่ยวว่าสมควรทำหรือไม่ เนื่องจากในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ก็มีแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนที่มีที่พักอยู่แล้วหลายแห่ง

แนวทางการปฏิบัติ

สำรวจความต้องการมีสถานที่พักค้างของนักท่องเที่ยวในรูปแบบของแบบสอบถาม/สัมภาษณ์ เพื่อประเมินว่าสมควรจะพิจารณาสร้างที่พักค้างสำหรับนักท่องเที่ยวหรือไม่

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ผลการศึกษาองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา

ผลการศึกษาองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์พื้นพิภพในพื้นที่พุน้ำร้อนทั้ง 3 แห่ง คือ พุน้ำร้อนเมืองแปง ต.เมืองแปง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน พุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง ต.แม่สรวาย อ.แม่สรวาย จ.เชียงราย และพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ สรุปได้ดังนี้

1). ลักษณะทางธรณีวิทยาและสภาพแวดล้อม

พุน้ำร้อนเมืองแปง มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสลับเนินเขา การลำดับชั้นหินมีอายุตั้งแต่มหายุคพาลีโอโซอิกถึงยุคควอเทอร์นารี พุน้ำร้อนตั้งอยู่ห่างจากกลุ่มรอยเลื่อนแม่ฮ่องสอนซึ่งเป็นกลุ่มรอยเลื่อนมีพลังที่วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ ประมาณ 42 กิโลเมตร

พุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง มีลักษณะภูมิประเทศเป็นแบบเทือกเขาสูงสลับซับซ้อนต่อเนื่องกันหลายเทือกเขาและแอ่งที่ราบหุบเขา หินที่พบในบริเวณนี้ประกอบด้วย หินชีสต์ หินฟิลไลต์ และหินชนวน มีอายุอยู่ในยุคไซลูเรียน – ดีโวเนียน พุน้ำร้อนตั้งอยู่ใกล้กับกลุ่มแนวรอยเลื่อน ทางด้านทิศเหนือ คือ แนวรอยเลื่อนแม่จัน(รอยเลื่อนมีพลังขนาดใหญ่) ทางด้านทิศใต้ คือ แนวรอยเลื่อนแม่สรวาย ทั้งสองรอยเลื่อนเป็นรอยเลื่อนลูกของรอยเลื่อนแม่จัน เรียกกลุ่มรอยเลื่อนนี้ว่า “กลุ่มรอยเลื่อนพะเยา”

พุน้ำร้อนดอยสะเก็ด มีลักษณะภูมิประเทศบริเวณนี้เป็นที่ราบลุ่มและมีเนินเขาเตี้ยล้อมรอบ การลำดับชั้นหินมีอายุตั้งแต่มหายุคพาลีโอโซอิกถึงยุคควอเทอร์นารี พุน้ำร้อนตั้งอยู่ห่างจากแนวรอยเลื่อนแม่จัน 1.2 กิโลเมตร และรอยเลื่อนแม่ต๋ม 4.2 กิโลเมตร ซึ่งทั้งสองแนวรอยเลื่อนอยู่ในกลุ่มรอยเลื่อนมีพลังแม่ทา ในแนวทิศตะวันตกเฉียงเหนือ-ตะวันออกเฉียงใต้

ข้อมูลลักษณะทางธรณีวิทยาและสภาพแวดล้อมเหล่านี้ เป็นประโยชน์ในการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและภูมิทัศน์ให้สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ และการที่มีแนวรอยเลื่อนอยู่ไม่ไกลแหล่งพุน้ำร้อน อาจสร้างกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวรอยเลื่อน เป็นการท่องเที่ยวเชิงธรณีได้อีกด้วย

2). สภาพภูมิอากาศ/อุทกวิทยา

- สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะอากาศของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงราย และเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่พุน้ำร้อนทั้ง 3 แห่งตั้งอยู่ ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะพัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูหนาว ทำให้มีอากาศหนาวเย็นและแห้งแล้งทั่วไปกับมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดพามวลอากาศชื้นจากทะเลและมหาสมุทรปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูฝน

ทำให้มีฝนตกทั่วไป ฤดูกาลของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงราย และเชียงใหม่ พิจารณาตามลักษณะลมฟ้าอากาศของประเทศไทย แบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู ดังนี้

ฤดูร้อน เริ่มประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม มีอากาศร้อนอบอ้าวทั่วไป โดยเฉพาะในเดือนเมษายนเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวมากที่สุดในรอบปี

ฤดูฝน เริ่มประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นระยะที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเข้าสู่ประเทศไทย อากาศจะเริ่มชุ่มชื้นและมีฝนตกชุกตั้งแต่ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป เดือนที่มีฝนตกมากที่สุดคือเดือนสิงหาคม

ฤดูหนาว เริ่มประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดปกคลุมประเทศไทย อากาศโดยทั่วไปจะหนาวเย็นและแห้ง เดือนที่มีอากาศหนาวที่สุดคือเดือนมกราคม

- อุทกวิทยา

พุน้ำร้อนเมืองแปง

พุน้ำร้อนเมืองแปงตั้งอยู่พื้นที่ลุ่มน้ำห้วยแม่แปง อยู่ใกล้บริเวณพื้นที่ราบซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ตอนบนของกลุ่มน้ำเป็นภูเขาที่มีความลาดชันพอสมควร ดังนั้นถ้าฝนตกหนักอาจทำให้เกิดน้ำป่าไหลหลากสู่พื้นที่ราบลุ่ม ซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและเกิดความเสียหายได้

ส่วนห้วยโป่งร้อน สามารถรองรับปริมาณน้ำร้อนจากพุน้ำร้อนเมืองแปงได้ทั้งหมด โดยไม่ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมแต่อย่างใด

อุทกวิทยาแม่น้ำปาย ในช่วง 25 เมษายน – 23 พฤศจิกายน 2559 ไม่มีน้ำหลากเกิดขึ้น ยกเว้นในช่วงที่มีฝนตกหนัก (เช่น วันที่ 13 สิงหาคม 2559) ส่งผลให้ระดับน้ำในแม่น้ำปายสูงขึ้น แต่ไม่ถึงขั้นอุทกภัยเนื่องจากสองฝั่งมีตลิ่งที่สูง แต่ไม่เหมาะสมในการล่องแก่งเนื่องจากกระแสน้ำไหลเชี่ยว อาจเกิดอันตรายต่อนักท่องเที่ยวได้

จากการล่องแก่งแม่น้ำปายเป็นระยะทาง 10.7 กิโลเมตร พบว่า ลักษณะลำน้ำปายและริมสองฝั่งมีสภาพธรรมชาติที่น่าสนใจ ทั้งลักษณะทางธรณีวิทยา ภูมิลักษณะ พืชพรรณ จึงมีศักยภาพสามารถรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวล่องแก่ง ซึ่งจะช่วยเชื่อมโยงการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปงได้เป็นอย่างดี

พุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง

ลักษณะภูมิประเทศบริเวณบ้านโป่งปูเฟื่องเป็นภูเขาและเนินเขาสลับซับซ้อน มีพื้นที่รับน้ำประมาณ 0.95 ตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นต้นน้ำของห้วยโป่งปูเฟื่อง มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เส้นทางระบายน้ำจากภูเขามีความลาดชันประมาณ 30% และเปลี่ยนความลาดชันเป็นพื้นที่ราบบริเวณแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง จึงทำให้ในช่วงเวลาที่มีฝนตกอาจทำให้น้ำไหลบ่าจากภูเขา อย่างไรก็ตามลำธารธรรมชาติที่เป็นเส้นทางน้ำซึ่งมีขนาดเล็ก สามารถรองรับน้ำจากพุน้ำร้อน (มีอัตราการไหล 492 ลูกบาศก์เมตร/วัน) และพื้นที่ตอนบนในช่วงเวลาปกติได้ แต่ถ้ามีฝนตกหนักจะทำให้น้ำหลากและเกิดน้ำท่วมขังเป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆได้ จึงควรทำทางระบายน้ำเพิ่มเติมบริเวณเชิงเขา ทำบ่อพักน้ำหรือติดตั้งระบบสูบน้ำช่วยระบายน้ำ

พุน้ำร้อนดอยสะเก็ด

แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดตั้งอยู่ในพื้นที่ราบระหว่างภูเขา บริเวณใกล้เคียงเป็นทุ่งนาและพื้นที่ชุมชน อยู่ในลุ่มน้ำย่อยของแม่น้ำแม่ลาวซึ่งเป็นลำธารธรรมชาติที่สามารถรองรับน้ำจากพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด (70 ลูกบาศก์เมตร/วัน) แต่เนื่องจากบริเวณพุน้ำร้อนเป็นที่ราบน้ำท่วมถึงจึงอาจมีปัญหาเรื่องการระบายน้ำเมื่อฝนตกหนัก โดยมีน้ำท่วมขังเป็นระยะเวลาสั้นๆได้

ข้อมูลสภาพภูมิอากาศและอุทกวิทยาที่ได้นี้ เป็นประโยชน์ในปรับสภาพทางกายภาพของพื้นที่ เช่น ทำทางระบายเพื่อบรรเทาภาวะน้ำหลาก พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว กำหนดฤดูท่องเที่ยว หรือช่วงเวลาที่เหมาะสมควรเว้นการบริการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพอากาศและอุทกวิทยา

3). คุณภาพน้ำ

โดยภาพรวมน้ำพุร้อนจากแหล่งพุน้ำร้อนทั้ง 3 แห่ง มีอุณหภูมิสูงและมีแร่ธาตุที่เป็นประโยชน์ในการให้บริการอาบแช่เพื่อสุขภาพได้ และมีความปลอดภัยจากการปนเปื้อนของเชื้อจุลินทรีย์ก่อโรค คุณภาพน้ำทางกายภาพและเคมีอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานน้ำบาดาล เป็นน้ำอ่อนหรือน้ำจืด มีความเหมาะสมสำหรับการอุปโภค แต่ไม่เหมาะสมสำหรับการบริโภคเนื่องจากมีกำมะถันค่อนข้างสูง และน้ำพุร้อนเมืองแปงมีปริมาณฟลูออไรด์สูง ส่วนน้ำพุร้อนดอยสะเก็ดในบ่อพุน้ำร้อนที่ชาวบ้านนำมาใช้ซักล้างและอาบน้ำ มีสารหนูเกินเกณฑ์มาตรฐาน

นอกจากน้ำพุร้อนจากทั้ง 3 แหล่ง มีความเหมาะสมที่จะนำมาให้บริการอาบแช่เพื่อสุขภาพแล้วยังมีประโยชน์ในส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ โดยนำไปทำผลิตภัณฑ์จากน้ำพุร้อน เช่น สบู่ น้ำแร่ สเปรย์ น้ำแร่ หรือใช้ต้มหน่อไม้และต้มไข่ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะน้ำพุร้อนโป่งปูเฟื่อง เนื่องจากอุดมไปด้วยแคลเซียมและแอนไอออนที่สำคัญ ได้แก่ โซเดียม โพแทสเซียม แคลเซียม แมกนีเซียม และคลอไรด์ ทำให้หน่อไม้เกิดความหวาน กรอบ อร่อย ไม่ขม และไข่ต้มมีลักษณะเด่นเฉพาะที่มีไข่แดงแข็งเป็นก้อนกลมในขณะที่ไข่ขาวเป็นวุ้นและมีรสชาติอร่อย

4). สมบัติทางกายภาพและเคมีของโคลนพุน้ำร้อน

ผลการศึกษาสมบัติทางกายภาพและเคมีของโคลนพุน้ำร้อนเมืองแปงและดอยสะเก็ด พบว่า อุดมไปด้วยแร่ธาตุที่เหมาะสมสำหรับการพอกผิว และมีความร้อนที่จะกระตุ้นการไหลเวียนของเลือด แร่ธาตุที่สำคัญ ได้แก่ โซเดียม แคลเซียม โพแทสเซียม แมกนีเซียม และกำมะถัน ซึ่งธาตุเหล่านี้จะช่วยปรับสภาพสมดุลของผิว ลดความแห้งกร้าน ผลัดผิวใหม่ สร้างและซ่อมแซมเซลล์ผิวที่เสื่อมไป ช่วยกระตุ้นให้เซลล์ผิวทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยลดการอักเสบของผิวอีกด้วย แต่โคลนพุน้ำร้อนนี้มีปริมาณไม่มากนัก จึงอาจไม่สามารถรองรับการพัฒนาเชิงพาณิชย์ได้อย่างเต็มที่ และยังมีการสะสมของสารหนูในปริมาณที่สูง ดังนั้นจึงเหมาะที่จะอนุรักษ์ไว้เพื่อประโยชน์ในการท่องเที่ยวเชิงวิชาการ ในลักษณะของการศึกษาทางธรณินิเวศในพื้นที่ต่อไป

5). ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงธรณินิเวศ

พุน้ำร้อนเมืองแปง

พุน้ำร้อนเมืองแปงเป็นพุน้ำร้อนที่ไหลขึ้นมาจากหินแกรนิตโดยตรง ลักษณะทางธรณีวิทยาของพื้นที่บ้านเมืองแปงเป็นภูเขาสูงสลับเนินเขา มีทิวทัศน์สวยงาม เส้นทางสัญจรตั้งอยู่บนเนิน พื้นที่มีระดับสูงต่ำ และมีไร่กระเทียมซึ่งเป็นเกษตรกรรมหลักในพื้นที่ (ช่วงพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์) ช่วยเสริมบรรยากาศของ

ความเป็นวิถีชีวิตเกษตรกรรมที่เรียบง่าย ส่วนแม่น้ำปายมีความสวยงามตามธรรมชาติและลักษณะทางธรณีวิทยาที่น่าสนใจ เช่น พุน้ำร้อนขนาดเล็กริมปาย ทรายร้อน หินย้อย หน้าผา และพืชพรรณที่สวยงาม มีความเหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนั้นพุน้ำร้อนเมืองแปงและพื้นที่โดยรอบจึงมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงธรณีนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยได้เป็นอย่างดี

พุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง

จากความซับซ้อนทางธรณีวิทยาทำให้พื้นที่บ้านโป่งปูเฟื่องมีลักษณะเป็นภูเขาสูงสลับกับเนินเขา พื้นที่มีระดับสูงต่ำ เส้นทางสัญจรและบ้านเรือนตั้งอยู่บนเนิน เส้นทางเชื่อมต่อถึงกันหมด เนินเขาในหมู่บ้าน ถูกตัดเป็นขั้นบันไดเพื่อลดการกัดเซาะจากน้ำ ทำให้เกิดความสวยงามแปลกตา มีรอยเลื่อนห่างจากบ้านโป่งปูเฟื่องเพียง 1.7 กิโลเมตร ดังนั้นพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องจึงมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรณีนิเวศ โดยอาจจัดทำเส้นทางจักรยานดูลักษณะทางธรณีวิทยารอบๆหมู่บ้าน และท่องเที่ยวชมรอยเลื่อนมีพลัง เป็นการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง คือ การอาบแช่พุน้ำร้อน หน่อไม้ต้มโป่ง ไข่ลวก ออนเซ็น

พุน้ำร้อนดอยสะเก็ด

พุน้ำร้อนดอยสะเก็ดอยู่ไม่ไกลจากรอยเลื่อนแม่จัดกับแม่ตุ้มในกลุ่มรอยเลื่อนแม่ทา ซึ่งเป็นรอยเลื่อนมีพลัง จึงอาจจะเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงธรณีในแนวรอยเลื่อนนี้กับกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดที่ได้ดำเนินการอยู่แล้ว ได้แก่ การอาบแช่พุน้ำร้อน ผลิตภัณฑ์จากพุน้ำร้อน (หน่อไม้ต้มโป่ง ไข่ต้ม) ผลิตภัณฑ์ชุมชน และเสริมด้วยกิจกรรมปั่นจักรยานรอบหมู่บ้าน

ดังนั้นโดยภาพรวมสรุปได้ว่า ผลการศึกษาของโครงการย่อยที่ 1 ทั้งหมด เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ดังนี้

- เป็นข้อมูลในการจำแนกเขตท่องเที่ยวตามสถานภาพและศักยภาพทางกายภาพที่รองรับได้ของแหล่งพุน้ำร้อนที่ศึกษา ซึ่งนำไปสู่การสร้างต้นแบบการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและภูมิทัศน์บนฐานของทุนสิ่งแวดล้อม (ดังผลการศึกษาในโครงการย่อยที่ 2)
- เป็นข้อมูลในการพิจารณาขีดความสามารถในการรับได้ของพื้นที่ ชัดจำกัดความสามารถทางการท่องเที่ยวและนโยบายสู่แผนแม่บทการพัฒนาแหล่งพุน้ำร้อน และเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวจากการใช้น้ำพุร้อน และกิจกรรมเชื่อมโยงกับแหล่งพุน้ำร้อน ซึ่งนำไปสู่การกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จสำหรับชุมชนพุน้ำร้อนที่ศึกษา (ดังผลการศึกษาในโครงการย่อยที่ 3)
- เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแผนงานและจัดทำคู่มือในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (ดังผลการศึกษาในโครงการย่อยที่ 4)
- เป็นข้อมูลในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา (โดยเฉพาะในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาด้านกายภาพและสภาพแวดล้อม)

5.1.2 ผลการศึกษาเพื่อสร้างต้นแบบการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและภูมิทัศน์ของแหล่งพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา

จากผลการศึกษาการกำหนดรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน การวางผังบริเวณ และการกำหนดแนวทางการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและภูมิสถาปัตยกรรมในพื้นที่พุน้ำร้อนทั้ง 3 แห่ง สามารถสรุปรายละเอียดได้ ดังนี้

1). พื้นที่โล่ง

กำหนดพื้นที่สีเขียวเพื่อนันทนาการ (Recreation Area) ไว้เพื่อรองรับปริมาณนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ โดยเน้นให้มีการพัฒนาพื้นที่ที่บำรุงและดูแลรักษาง่าย สะดวก ประหยัด และกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมโดยรวม แต่ให้กำหนดขอบเขตชัดเจนและปรับปรุงพื้นที่จอดรถให้เข้าถึงได้เฉพาะทางด้านหน้า จัดเส้นทางเดินเท้าสภาพคงทนสามารถรองรับการใช้ประโยชน์ได้ปานกลาง และมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่มีขนาดเล็กและกลมกลืนกับธรรมชาติ พื้นที่ด้านหน้าควรจัดพื้นที่สำหรับให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ก่อนการเข้าไปใช้ประโยชน์ในแหล่งพุน้ำร้อน

การปรับปรุงบริเวณควรใช้โครงสร้างและวัสดุที่ใช้ในพื้นที่ให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์ของพื้นที่ตามแนวทาง ดังนี้

- ปลุกต้นไม้ใหญ่สำหรับให้ร่มเงาในพื้นที่จอดรถเพื่อลดขนาดพื้นที่โล่งและพื้นที่แดดแข็ง รวมถึงปลูกไม้พุ่มเสริมและติดตั้งโคมไฟสนามเพื่อลดทอนขนาดของพื้นที่และเพื่อการนำสายตา
- ปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรวมให้ร่มรื่น จัดการใช้ประโยชน์โดยกำหนดให้มีพื้นที่กิจกรรม พื้นที่พักผ่อนหย่อน เพื่อรองรับกิจกรรมและการรอคอยของนักท่องเที่ยว
- ติดตั้งป้ายให้ข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยวและข้อมูลแหล่งพุน้ำร้อนทั้งในพื้นที่และโครงข่ายการท่องเที่ยวในจังหวัด

2). เส้นทางในการเข้าถึง

ควบคุมและจำกัดการเข้าถึงบ่อพุน้ำร้อนของนักท่องเที่ยว เพื่อป้องกันผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของพื้นที่บ่อพุน้ำร้อนในอนาคต โดยกำหนดมาตรการควบคุมการเข้าถึงจำกัดการเข้าถึงโดยรถยนต์ให้สิ้นสุดแค่พื้นที่จอดรถทางด้านหน้าเท่านั้น สนับสนุนการเดินเท้าในพื้นที่พุน้ำร้อน ปรับสภาพผิวทางสัญจรจากพื้นที่แดดแข็ง เป็นพื้นผิวที่น้ำซึมผ่านได้หรือพื้นผิวลาดยางมะตอยที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น และปลูกพรรณไม้ท้องถิ่นเสริมบริเวณพื้นที่โล่ง

3). ที่จอดรถ

ควรวางผังและจัดระบบที่จอดรถให้เหมาะสม โดยกำหนดให้จัดพื้นที่จอดรถไว้เฉพาะด้านหน้า และจัดสร้างที่จอดรถเพิ่มเติมบริเวณปากทางเข้าพื้นที่พุน้ำร้อน หลีกเลี่ยงการสร้างพื้นที่จอดรถขนาดใหญ่ และการใช้พื้นที่แดดแข็งที่ระบายน้ำได้ยากมาเป็นวัสดุของที่จอดรถ แยกส่วนระหว่างรถยนต์ขนาดใหญ่และขนาดเล็ก แบ่งพื้นที่ด้วยต้นไม้และการจัดภูมิทัศน์ รวมถึงควรคำนึงถึงความต่อเนื่องระหว่างพื้นที่จอดรถลานกิจกรรมและทางสัญจรหลักของพื้นที่พุน้ำร้อน

4). ทิวทัศน์และที่หมายตา

ออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและภูมิสถาปัตยกรรม ให้สอดคล้องกับภาพลักษณ์สถานที่ที่แตกต่างกันของพุน้ำร้อนแต่ละแห่ง

5). รูปแบบสถาปัตยกรรม

การออกแบบรูปแบบทางสถาปัตยกรรม อาคารต้องมีความสอดคล้องกลมกลืนกับพื้นที่ โดยขนาด รูปทรง วัสดุ และสีสันท้องอาคารจะต้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ขนาดอาคารไม่ใหญ่จนเกินไป และเลือกใช้โครงสร้างที่ทำให้เกิด Building Footprint น้อย วัสดุและสีสันท้องอาคารที่เลือกใช้ควรเป็นวัสดุที่สามารถหาได้ง่ายและมีความกลมกลืนกับธรรมชาติ รูปทรงของอาคารควรมีชายคายยื่นออกมาเพื่อกันฝน เนื่องจากมีภูมิประเทศและภูมิอากาศที่ฝนตกชุก รวมทั้งใช้วัสดุและสีสันท้องอาคารที่มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ โดยอาจใช้วัสดุที่มาจากไม้ร่วมกับและเหล็กเพื่อลดความแข็งกระด้างของวัสดุลง

6). ป้ายสื่อความหมาย และป้ายสัญลักษณ์

- ป้ายสื่อความหมาย เน้นบอกเล่า อธิบายข้อมูล ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ขณะเที่ยวชม หรือเรียนรู้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในแหล่งท่องเที่ยว

- ป้ายสัญลักษณ์ เน้นการใช้สื่อความหมายแบบใช้ระยะเวลาอันสั้น เข้าใจได้ง่าย ควรแสดงด้วยภาพหรือสัญลักษณ์ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าใจได้ตรงกัน ส่วนประกอบของป้ายนั้นควรมีมาตรฐาน ดังนี้

- ป้ายบอกทาง (Directional Sign)

เพื่อบอกทิศทางและแนะนำนักท่องเที่ยวไปสู่พื้นที่เป้าหมายที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก พื้นที่กิจกรรมนันทนาการ และจุดสำคัญอื่นๆ ให้กับนักท่องเที่ยวให้สามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว ปลอดภัย และไม่หลงทาง

- ป้ายข้อบังคับและเตือน (Regulatory and Warning Sign)

ใช้แนะนำให้นักท่องเที่ยวทราบถึงกฎระเบียบ ข้อห้าม ข้อปฏิบัติที่จำเป็นและควรทราบในการใช้พื้นที่ บอกข้อควรระวังและข้อแนะนำให้นักท่องเที่ยวทราบล่วงหน้าเกี่ยวกับอันตรายและอุบัติเหตุ จากสภาพพื้นที่และกิจกรรมท่องเที่ยว

- ป้ายสถานที่ (Identification)

ใช้แสดงตำแหน่ง ประเภท และชื่อสถานที่ท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก และจุดสำคัญอื่นๆ ภายในพื้นที่

- ป้ายสื่อความหมาย (Interpretation Sign)

ใช้บอก แสดงหรืออธิบายข้อมูลและเรื่องราวที่น่าสนใจในพื้นที่ เช่น ลักษณะทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เป็นต้น เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี

7). การออกแบบพืชพันธุ์

ในการจัดภูมิทัศน์ในพื้นที่พุน้ำร้อนทั้ง 3 แหล่ง ควรเลือกใช้วัสดุพืชพันธุ์ตามหลักการ ดังนี้

- รักษาต้นไม้เดิมในพื้นที่

หลีกเลี่ยงการวางผังอาคารหรือออกแบบสก่อสร้างที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อต้นไม้เดิม ควรกำหนดตำแหน่งสก่อสร้างขนาดใหญ่ในบริเวณที่มีต้นไม้ไม่หนาแน่น หรือมีแต่ต้นไม้ขนาดเล็ก สำรวจชนิดพืชพันธุ์ที่มีความสำคัญและเปราะบางเพื่ออนุรักษ์ และควรมีการปลูกพืชทดแทนในสัดส่วน 2:1 ของพืชพันธุ์เดิม

- เลือกใช้พันธุ์ไม้ที่เหมาะสม

ไม่ควรนำไม้ต่างถิ่นเข้าไปใช้ในพื้นที่ ควรใช้ไม้ท้องถิ่นที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศและสภาพอากาศ หลีกเลี่ยงการใช้พืชมีพิษ มีหนาม โดยเฉพาะในบริเวณที่เป็นทางเท้า ไม่ควรใช้พืชพันธุ์ที่ต้องตัดแต่งมาก ควรเลือกพืชที่ทนทานและเลือกใช้พันธุ์ที่มีความหลากหลายประเภทเพื่อสร้างความสวยงามกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ไม่ควรจัดแต่งต้นไม้มากเกินไปจนมีลักษณะไม่เป็นธรรมชาติ ยกเว้นบริเวณพื้นที่ควบคุมเพื่อสิ่งแวดล้อม เช่น พื้นที่ลานจอดรถ อาคารเอนกประสงค์ อาจตกแต่งด้วยต้นไม้ได้สมควร ไม่ควรปลูกต้นไม้ที่ต้องตัดแต่งมาก เช่น กล้วย ในพื้นที่ห่างไกลที่เข้าไปดูแลรักษายาก ควรปลูกตามลักษณะภูมิประเทศ ปลูกให้หลากหลายทั้งชนิดและขนาดให้ใกล้เคียงกับสภาพแวดล้อมเดิม

- รอบอาคารเอนกประสงค์ ควรตกแต่งภูมิทัศน์ให้สวยงามกว่าจุดอื่นๆ ควรปลูกเพื่อเน้นหรือนำสายตาไปสู่พื้นที่ที่มีมุมมองสวยงาม

- ใช้ต้นไม้เป็นฉากกัน เพื่อบังสายตาไม่ให้เห็นทัศนียภาพที่ไม่เหมาะสมในพื้นที่ส่วนบริการต่างๆ เช่น ที่ทิ้งขยะ ห้องน้ำ และอาจใช้ต้นไม้ช่วยแบ่งแยกบริเวณที่มีกิจกรรมขัดแย้งออกจากกัน

- ใช้ต้นไม้ให้ร่มเงาในบริเวณที่มีผู้ใช้ประโยชน์ เช่น บริเวณลานจอดรถ ลานสำหรับพักผ่อน บริเวณปิกนิก เป็นต้น โดยควรใช้ไม้ยืนต้นที่มีพุ่มค่อนข้างหนาแน่นตลอดปี พุ่มใบกว้าง เจริญเติบโตเร็ว แข็งแรงและกิ่งไม่เปราะบาง

- ใช้ต้นไม้เพื่อป้องกันการพังทลายของหน้าดิน ในบริเวณที่มีความลาดชันมาก โดยอาจใช้ทั้งไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม และไม้คลุมดิน นอกจากนี้ยังอาจใช้ต้นไม้เพื่อการนำสายตาและปลูกต้นไม้ที่ทนไฟสูงเป็นแนวกันไฟรอบพื้นที่ได้อีกด้วย

8). การปรับปรุงพื้นที่

ควรออกแบบให้มีการปรับปรุงพื้นที่น้อยที่สุด ลดการทำลายพืชพันธุ์ท้องถิ่นและสภาพภูมิประเทศเดิม การออกแบบภูมิทัศน์ต้องกลมกลืนและไม่ขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมโดยรอบ ไม่ควรปรับระดับในพื้นที่ที่มีแนวการไหลของน้ำและควรใช้กำแพงกันดินในพื้นที่ส่วนที่ความชัน 3:1 ขึ้นไป

9). การใช้วัสดุประกอบภูมิทัศน์

ในกรณีที่มีการนำวัสดุอื่นๆ เช่น โคมไฟ แผ่นทางเดินประกอบด้วยหินขนาดต่างๆ ควรเลือกวัสดุที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ราคาไม่แพง ทนทาน ดูแลรักษาง่าย ควรเน้นวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น

การนำแนวทางการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและภูมิสถาปัตยกรรมพื้นที่พุน้ำร้อนทั้ง 3 แห่งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพื้นที่พุน้ำร้อนอื่นๆ มีประเด็นในการพิจารณาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของพื้นที่ อัตลักษณ์และภาพลักษณ์ของพื้นที่ที่แตกต่างกัน ดังนี้

- เน้นการสร้างให้เกิดความทรงจำต่อสถานที่ โดยการใช้องค์ประกอบที่มีลักษณะโดดเด่น เช่น การปลูกต้นไม้หรือการมีทิวทัศน์ที่มีลักษณะเฉพาะ หรืออาจเกิดจากภาพรวมขององค์ประกอบต่างๆ ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีลักษณะพิเศษใดๆเลยก็ได้ หรือการคงสภาพแวดล้อมเดิมให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ที่สุด

- เน้นการรักษาระบบทางธรรมชาติเดิม ช่วยลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ เช่น ปัญหาน้ำท่วม การสูญเสียสมดุลของระบบนิเวศ และการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้น โดยคำนึงถึงเส้นทางการระบายน้ำทางธรรมชาติเดิมเป็นหลัก และใช้การเสริมระบบระบายน้ำในพื้นที่เพื่อช่วยลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของสิ่งปลูกสร้างในอนาคต รักษาพื้นที่แหล่งพุน้ำร้อนเดิม

และต้นไม้ใหญ่ซึ่งมีอยู่เดิม การปรับปรุงพื้นที่โดยรอบเพื่อให้เกิดประโยชน์ใช้สอยได้มากขึ้น ต้องมีผลกระทบต่อบริเวณเดิมให้น้อยที่สุด

- การเชื่อมต่อพื้นที่ใช้งานและสร้างจุดเปลี่ยนถ่าย (Transition) อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องสร้างความชัดเจนของทางสัญจรระหว่างพื้นที่ใช้สอยให้มีความน่าอยู่ และสร้างรูปแบบพื้นที่ที่ให้ความสำคัญกับคนเดินเท้า และลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต
- การออกแบบทางสัญจรที่เอื้อต่อคนเดินเท้าให้สามารถไปถึงได้ในพื้นที่กิจกรรม ต้องพิจารณาวางแผนเส้นทางสัญจรควบคู่ไปกับตำแหน่งแหล่งน้ำพุร้อนและตำแหน่งของสิ่งก่อสร้างต่างๆ รวมทั้งความสวยงามและน่าใช้ การปลูกต้นไม้ และการออกแบบ Street Furniture และโดยเฉพาะการสร้างความปลอดภัยของเส้นทางสัญจร
- การลดผลกระทบที่เกิดจากพื้นที่จอดรถและพื้นที่ลาดเชิงอื่นๆ การจัดพื้นที่จอดรถให้อยู่พื้นที่ควบคุมและการสร้างการเข้าถึงพื้นที่ โดยการเดินเท้าให้สามารถลดบทบาทของรถยนต์และลดปริมาณพื้นที่จอดรถลงได้ อย่างไรก็ตามที่จอดรถก็ยังเป็นสิ่งจำเป็นเพียงแต่การออกแบบควรมีการปรับลดผลกระทบของที่จอดรถทั้งในด้านสภาพแวดล้อมและความสวยงาม
- การสร้างพื้นที่เปิดโล่งเป็นพื้นที่ที่รองรับกิจกรรมประเภทการพักผ่อน นันทนาการ การพบปะทางสังคม รวมถึงเป็นพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติด้วย พื้นที่เปิดโล่งที่ดเนินสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่น่าพึงพอใจและเติมเต็มการใช้ชีวิตประจำวันได้ พื้นที่เปิดโล่งนี้ยังหมายรวมถึงทางสัญจรด้วย
- เน้นการสร้างพื้นที่เพื่อการเรียนรู้ เนื่องจากแหล่งน้ำพุร้อนเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมเป็นแหล่งให้ความรู้ทางธรณีวิทยาแก่บุคคลทั่วไป ดังนั้นในการออกแบบจึงควรมุ่งเน้นในการสร้างเสริมบรรยากาศในลักษณะเป็นพื้นที่การเรียนรู้ที่ช่วยให้ความรู้และปลูกฝังความใฝ่รู้ให้เกิดกับผู้คน ทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว
- ป้ายและ Street Furniture ต้องมีรูปแบบ ขนาด จำนวน ตำแหน่ง และชนิดวัสดุ ที่เหมาะสมกับการใช้งานของผู้คน และสร้างทัศนียภาพที่ดีให้กับทางสัญจร

5.1.3 ผลการศึกษาศักยภาพและขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา สรุปได้ดังนี้

- 1). แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนมีศักยภาพด้านกายภาพที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ความแตกต่างด้านอัตราการไหลของน้ำร้อนต่อวันและอุณหภูมิ ทั้งนี้พบว่าโดยภาพรวมด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับปัจจัยทางการท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก จุดสนใจทางการท่องเที่ยว และที่พัก ซึ่งพื้นที่ที่พบว่ามีศักยภาพในระดับดี คือ พุน้ำร้อนดอยสะเก็ด ส่วนอีก 2 แห่งอยู่ในระดับต่ำ
- 2). รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งพุน้ำร้อนควรอยู่ภายใต้การบริหารจัดการโดยชุมชน เช่น พุน้ำร้อนดอยสะเก็ด และโป่งปุเปือง แต่ทั้งนี้จำเป็นต้องอยู่ภายใต้การปรึกษาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น
- 3). จากศักยภาพของพุน้ำร้อนด้านปริมาณน้ำและกายภาพ พบว่าทั้ง 3 แห่งมีขีดความสามารถในการรองรับได้ทางการท่องเที่ยวไม่เกินขีดความสามารถ แต่บางพื้นที่ เช่น พุน้ำร้อนดอยสะเก็ดอาจเกิดปัญหาจากช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวนิยมใช้กิจกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกเดียวกัน ทำให้เกิดขีดความสามารถรองรับได้ของพื้นที่
- 4). ผลการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของพุน้ำร้อนทั้ง 3 แห่ง สรุปได้ดังตารางที่ 5-1 ถึง 5-3

ตารางที่ 5-1 สรุปศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

เกณฑ์	คะแนนรวม / ร้อยละ
เกณฑ์ที่ 1 แหล่งน้ำพุน้ำร้อนมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว	29 / คะแนนหรือร้อยละ 23
เกณฑ์ที่ 2 ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว	19 / คะแนนหรือร้อยละ 15
เกณฑ์ที่ 3 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน	31 / คะแนนหรือร้อยละ 25
รวม	79 คะแนนหรือร้อยละ 63
สรุปผลการประเมิน	ระดับดี

ตารางที่ 5-2 สรุปศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง จังหวัดเชียงราย

เกณฑ์	คะแนนรวม / ร้อยละ
เกณฑ์ที่ 1 แหล่งน้ำพุน้ำร้อนมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว	24 / คะแนนหรือร้อยละ 19
เกณฑ์ที่ 2 ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว	6 / คะแนนหรือร้อยละ 5
เกณฑ์ที่ 3 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน	11 / คะแนนหรือร้อยละ 9
รวม	41 คะแนนหรือร้อยละ 33
สรุปผลการประเมิน	ระดับต่ำ

ตารางที่ 5-3 สรุปศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเมืองแปง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เกณฑ์	คะแนนรวม / ร้อยละ
เกณฑ์ที่ 1 แหล่งน้ำพุน้ำร้อนมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยว	26 / คะแนนหรือร้อยละ 21
เกณฑ์ที่ 2 ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว	9 / คะแนนหรือร้อยละ 7
เกณฑ์ที่ 3 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน	20 / คะแนนหรือร้อยละ 16
รวม	55 คะแนนหรือร้อยละ 44
สรุปผลการประเมิน	ระดับต่ำ

5). ศักยภาพทางการท่องเที่ยวตามปัจจัยทางการท่องเที่ยว สรุปได้ดังตารางที่ 5-4

ตารางที่ 5-4 ศักยภาพทางการท่องเที่ยวตามปัจจัยทางการท่องเที่ยว (5As)

พื้นที่	ศักยภาพด้านการเข้าถึง	ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพด้านที่พัก
แหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด	มีความสะดวกในการเข้าถึง มีป้ายบอกทางเข้าจากถนนสายหลักชัดเจน	- บ่อน้ำร้อนหลายบ่อที่กระจายในพื้นที่ - จุดชมวิวนาข้าว และทัศนียภาพธรรมชาติอันร่มรื่นรอบ ๆ พื้นที่ - วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชาวไทลื้อ - มีความเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง	มีกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ แช่อาบในบ่อน้ำร้อน แช่เท้า ต้มไข่ม้วน ผัดหมี่ ไชยโปงลาง รวบรวมถึงสินค้าท้องถิ่น	มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวค่อนข้างครบครัน ทั้งร้านค้า ร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่ม ห้องน้ำ ห้องส้วม และลานจอดรถ	ยังไม่มีมีการให้บริการที่พักภายในแหล่ง แต่มีที่พักในบริเวณใกล้เคียงเปิดให้บริการ โดยมีห้องพักจำนวน 4 หลัง เจ้าของเป็นคนในพื้นที่

พื้นที่	ศักยภาพด้านการเข้าถึง	ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพด้านที่พัก
แหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง	มีความสะดวกในการเข้าถึงจากถนนสายหลักและมีป้ายบอกทางค่อนข้างชัดเจน แต่เส้นทางเข้าจากถนนหลักระยะทาง 500 เมตร เป็นทางลูกรัง ซึ่งต้องได้รับการปรับปรุง	- ไม่ค่อยมีสิ่งดึงดูดใจที่มีในพื้นที่เนื่องจากขาดการพัฒนาและการประชาสัมพันธ์ - ขาดการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง เช่น วัดแสงแก้ว เป็นต้น - มีการรวมตัวของชุมชนเพื่อจัดตั้งกลุ่มสมุนไพร มีการปลูกและดูแลสวนสมุนไพร และมีการวางแผนพัฒนาการสร้างเส้นทางเดินชมสวนสมุนไพร รวมทั้งมีแนวคิดที่จะนำสมุนไพรในพื้นที่มาปรับใช้กับกิจกรรมการอบสมุนไพรในพุน้ำร้อนในพื้นที่	- กิจกรรมของเอกชนที่ได้มาเปิดบริการนักท่องเที่ยวจะมีการแช่น้ำร้อน การอบสมุนไพร - กิจกรรมขายผลไม้ที่ต้มในพุน้ำร้อนแก่นักท่องเที่ยวที่สัญจรผ่านทาง	ยังไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ	ยังไม่มีบริการที่พักภายในแหล่ง แต่มีที่พักในบริเวณใกล้เคียงเปิดให้บริการชื่อว่าล้านนาออนเซ็น เป็นที่พักลงทุนจากนอกพื้นที่
แหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง	- เส้นทางเดินทางค่อนข้างไกลและซับซ้อน ป้ายบอกทางค่อนข้างน้อย - แต่มีการวางแผนที่จะพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยการตัดถนนเชื่อมเส้นทางสู่เชียงใหม่ผ่านอำเภอกัลยาณิวัฒนา อีกหนึ่งช่องทางเพื่อเพิ่มความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	- มีพุน้ำร้อนขนาดใหญ่ ที่มีอุณหภูมิสูงถึง 95 องศาเซลเซียส - พื้นที่ใกล้เคียงมีวัดศรีวิชัยหรือวัดเมืองแปงอันเป็นวัดเก่าแก่ของชุมชน แต่ขาดการพัฒนาเชื่อมโยง - มีการวางแผนเพื่อพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยวในพื้นที่อีกแห่ง คือ การท่องเที่ยวถ้ำน้ำพวย และการชมหมู่บ้านชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงในพื้นที่ ซึ่งถ้ามีการเชื่อมโยงกิจกรรมท่องเที่ยวเหล่านี้ จะเป็นการช่วยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามายังแหล่งพุน้ำร้อน	ยังไม่มีกิจกรรมท่องเที่ยวหลักเกิดขึ้นในพื้นที่ มีเพียงแค่การเดินทางชมบริเวณโดยรอบ	มีห้องน้ำ แต่ไม่ได้รับการดูแล และขาดลานจอดรถที่เป็นสัดส่วน	ยังไม่มีบริการที่พักภายในแหล่ง

6). ชัดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งพุน้ำร้อนทั้ง 3 แห่ง สรุปได้ดังตารางที่ 5-5 ถึง 5-7

ตารางที่ 5-5 ชัดความสามารถในการรองรับได้ของพุน้ำร้อนโดยสะกัด

จุดที่ให้บริการ	ชัดความสามารถในการรองรับ (คน)	จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดต่อช่วงเวลา	ร้อยละ	ชัดความสามารถ
ปริมาณน้ำโดยรวมต่อวัน	66.61 ลบ.ม. (66,610 ลิตร) ต่อคน ใช้น้ำประมาณ 20 ลิตร	1,800	46.04	ต่ำกว่าชัดความสามารถ
จุดบ่ออาบน้ำแช่เดี่ยว	จำนวน 12 ห้อง, VIP 2 ห้อง (รับได้ 16 คน)	16	100.00	เกินชัดความสามารถ
จุดบ่ออาบน้ำแช่รวม (เด็ก)	ขนาด 25 x 5 เมตร (25 คน)	16	64.00	เข้าใกล้ชัดความสามารถ
จุดแช่เท้า	ยาว 60 เมตร (รับได้ 30 คน)	30	100.00	เกินชัดความสามารถ
ร้านอาหาร เครื่องดื่ม	จำนวน 10 ร้าน (รับได้ 50 ที่นั่ง)	50	100.00	เกินชัดความสามารถ

จุดที่ให้บริการ	ขีดความสามารถในการรองรับ (คน)	จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดต่อช่วงเวลา	ร้อยละ	ขีดความสามารถ
ห้องน้ำ	ห้องน้ำด้านบน 5 ห้อง ด้านล่าง 3 ห้อง (รับได้ 8 คน)	8	100.00	เกินขีด ความสามารถ
ร้านนวดแผนไทย	ขนาด 8 x 12 เมตร มีฟูกที่นอนจำนวน 12 แผ่น หมอน 11 ใบ (รับได้ 12 คน)	12	100.00	เกินขีด ความสามารถ
บ่อตกอาบยามเย็น	จำนวน 6 บ่อ (รับได้ 12 คน)	8	66.66	เข้าใกล้ขีด ความสามารถ
ถึงขยะ	8 จุด จุดละ 1 ใบ (ใบละ 300 กก.)	600	33.33	ต่ำกว่าขีด ความสามารถ
ลานจอดรถ	100 คัน รับได้ 500 คน	500	40.00	ต่ำกว่าขีด ความสามารถ

ตารางที่ 5-6 ขีดความสามารถในการรองรับได้ของพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง

จุดที่ให้บริการ	ขีดความสามารถในการรองรับ (คน)	จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดต่อช่วงเวลา	ร้อยละ	ขีดความสามารถ
ปริมาณน้ำโดยรวมต่อวัน	2,457/วัน	5	99.80	ต่ำกว่าขีด ความสามารถ
จุดบ่ออาบแช่เดี่ยว	-	-		
จุดบ่ออาบแช่รวม (เด็ก)	-	-		
จุดแช่เท้า	-	-		
ร้านอาหาร เครื่องดื่ม	-	-		
ห้องน้ำ	-	-		
ร้านนวดแผนไทย	-	-		
บ่อตกอาบยามเย็น	-	-		
ถึงขยะ	25	5	20	ต่ำกว่าขีด ความสามารถ
ลานจอดรถ	100	5	5.0	ต่ำกว่าขีด ความสามารถ

ตารางที่ 5-7 ขีดความสามารถในการรองรับได้ของพุน้ำร้อนเมืองแปง

จุดที่ให้บริการ	ขีดความสามารถในการรองรับ (คน)	จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดต่อช่วงเวลา	ร้อยละ	ขีดความสามารถ
ปริมาณน้ำโดยรวมต่อวัน	39,554 คน/วัน	10	99.98	ต่ำกว่าขีด ความสามารถ
จุดบ่ออาบแช่เดี่ยว	-	-		
จุดบ่ออาบแช่รวม (เด็ก)	-	-		
จุดแช่เท้า	-	-		
ร้านอาหาร เครื่องดื่ม	-	-		

จุดที่ให้บริการ	ขีดความสามารถในการรองรับ (คน)	จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดต่อช่วงเวลา	ร้อยละ	ขีดความสามารถ
ห้องน้ำ	-	-		
ร้านนวดแผนไทย	-	-		
บ่อตั๊กอาบยามเย็น	-	-		
ถังขยะ	25	10	40	ต่ำกว่าขีดความสามารถ
ลานจอดรถ	50	10	20	ต่ำกว่าขีดความสามารถ

5.1.4 ผลการศึกษาด้านการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา สรุปได้ดังนี้

1). ด้านกิจกรรมท่องเที่ยวในแต่ละแห่งจำเป็นต้องมี เน้นกิจกรรมท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากพุน้ำร้อนโดยตรง ในขณะเดียวกันจำเป็นต้องมีกิจกรรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดทางเลือกและสามารถอยู่ท่องเที่ยวได้นานขึ้น

2). ผลการศึกษาด้านแนวทางการวางแผนพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จำเป็นต้องเน้น 4 ประเด็นหลัก คือ

- การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน
- การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรในพื้นที่ และสร้างความหลากหลายภายใต้ขีดความสามารถของทรัพยากรท่องเที่ยวในแต่ละแห่ง
- การจัดสร้างเขตการใช้ประโยชน์ของพื้นที่จำเป็นต้องจัดทำภายใต้กรอบของพื้นที่ความเปราะบางของพื้นที่
- การสร้างสิ่งก่อสร้างใดๆในพื้นที่ จำเป็นต้องศึกษาด้านความเหมาะสม สอดคล้องกับภูมิสถาปัตย์ อัตลักษณ์ และวัฒนธรรมของชุมชน

5.1.5 ผลการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการอย่างมีส่วนร่วมแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สรุปได้ดังนี้

1). ผลการวิเคราะห์การสำรวจความคิดเห็นชุมชน

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆดังนี้

- ระดับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในพื้นที่ยังไม่ได้รับการตรวจประเมินมาตรฐานมากที่สุด รองลงมาคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในพื้นที่ยังไม่มีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว และมีบางส่วนคิดว่าได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว

- สภาพปัญหาแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในปัจจุบันมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ ขาดงบประมาณในการพัฒนา/ดูแลรักษา/บูรณะ/ซ่อมแซม รองลงมา คือ บุคลากรขาดความรู้และ/หรือประสบการณ์ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว และการขาดทักษะด้านการตลาด/การประชาสัมพันธ์/แหล่งท่องเที่ยวยังไม่เป็นที่รู้จัก ตามลำดับ

- ความจำเป็นในการฝึกอบรมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน เรียงลำดับตามความสำคัญจากมากไปน้อย ดังนี้ การตลาดและประชาสัมพันธ์ การบริการที่ดี ความร่วมแรงร่วมใจ การตรวจสอบความถูกต้องของกระบวนการ และการสร้างสัมพันธภาพตามลำดับ

2). ผลการกำหนดหลักสูตรอบรมโครงการ

ได้กำหนดหลักสูตรอบรมโครงการการพัฒนาสมรรถนะการจัดการอย่างมีส่วนร่วม แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการอบรม

เพื่อพัฒนาบุคลากรภาครัฐและภาคชุมชนที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ให้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมและเกิดมูลค่าและคุณค่าเพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืน และยกระดับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว เชิงสุขภาพ น้ำพุร้อนธรรมชาติ โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือผู้บริหารและพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนที่ศึกษา รูปแบบการอบรมแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การอบรมเชิงบรรยาย และการอบรมเชิงปฏิบัติการ รายละเอียดของหลักสูตรประกอบด้วย สมรรถนะหลัก 2 สมรรถนะ ได้แก่ ความร่วมแรงร่วมใจเพื่อประโยชน์ร่วมกัน และการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล สมรรถนะตามหน้าที่ 4 สมรรถนะ ได้แก่ การตลาดและประชาสัมพันธ์ การสร้างเสริมสร้างงานบริการ การตรวจสอบความถูกต้องของกระบวนการ และการเสริมสร้างประสบการณ์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนการประเมินผลการอบรม โดยประเมินผลความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม และประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตรและวิทยากรโดยรวม

3). ผลการจัดทำคู่มือฝึกอบรมสมรรถนะการจัดการพุน้ำร้อนอย่างมีส่วนร่วม แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา

ได้จัดทำคู่มือฝึกอบรมสมรรถนะการจัดการพุน้ำร้อนอย่างมีส่วนร่วมแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อน กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา เพื่อใช้ประกอบการอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการพุน้ำร้อนอย่างมีส่วนร่วมของผู้บริหารและพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบุคลากรภาครัฐและภาคชุมชนที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาให้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดมูลค่าและคุณค่าเพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืน และเพื่อช่วยยกระดับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติของกรมการท่องเที่ยว เนื้อหาของคู่มือฝึกอบรมประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 2 สมรรถนะ และสมรรถนะตามหน้าที่ 4 สมรรถนะ รวม 6 หน่วย ตามรายละเอียดหลักสูตรอบรมข้างต้น

4). ผลการประเมินผลฝึกอบรมสมรรถนะการจัดการพุน้ำร้อนอย่างมีส่วนร่วมแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา

โดยภาพรวมสรุปได้ว่า ผู้เข้ารับการอบรมในแหล่งพุน้ำร้อนทั้ง 3 แห่ง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการจัดอบรมในด้านต่างๆ อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ดังนี้

- สภาพการอบรม โดยเฉพาะด้านการต้อนรับและบริการของเจ้าหน้าที่ รองลงมา คือ ความเหมาะสมของห้องประชุมโดยทั่วไป เช่น การจัดที่นั่ง แสงสว่าง ระบบเสียง และ คุณภาพและปริมาณอาหารและเครื่องดื่ม ตามลำดับ

- หลักสูตรในการอบรมในภาพรวม โดยเฉพาะด้านความเหมาะสมของเนื้อหาในการอบรม รองลงมา คือ ประโยชน์ที่คิดว่าจะนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้งาน ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้หลังการอบรม และระดับปานกลาง คือ ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้ ก่อนการอบรม ตามลำดับ

- วิทยากรและคู่มืออบรม โดยเฉพาะด้านคู่มืออบรมและอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม และการถ่ายทอดและความรู้ของวิทยากร

- ความรู้ที่ได้รับและความพึงพอใจต่อโครงการ โดยเฉพาะการได้รับความรู้และมีความพึงพอใจต่อโครงการ รองลงมาคือ จะแนะนำผู้อื่นหากมีการจัดโครงการหลักสูตรนี้อีก และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

สรุปได้ว่า ผู้เข้าอบรมได้รับความรู้และทักษะที่เป็นการเพิ่มพูนสมรรถนะด้านการจัดการอย่างมีส่วนร่วมแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนเพิ่มขึ้นจากเดิมเฉลี่ยร้อยละ 22.3 ซึ่งผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปพัฒนาและจัดการพุน้ำร้อนที่รับผิดชอบอย่างมีส่วนร่วมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนที่มีคุณค่าแก่การท่องเที่ยว และนำมาซึ่งรายได้ที่กระจายให้แก่ชุมชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างเป็นธรรม

5.1.6 ผลการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา

จากผลการศึกษาของทุกโครงการย่อย และการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของพุน้ำร้อนที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง สามารถประมวลจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาโดยภาพได้ ดังนี้

วิสัยทัศน์

“พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาที่โดดเด่นในธรรมชาติ ผสานกับวัฒนธรรมล้านนา และวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง”

พันธกิจ

1. พัฒนาการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อนและสปา บนฐานทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมล้านนาและวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง
2. รักษาฐานทรัพยากรพุน้ำร้อนล้านนาและสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน
3. มุ่งมั่นให้บริการด้านท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาแก่นักท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพและเกิดความประทับใจด้วยไมตรีจิตชาวล้านนา
4. เพิ่มขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวที่หลากหลายและเฉพาะกลุ่ม
5. พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากน้ำพุร้อนและผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพและหลากหลายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
6. สร้างความตระหนักรู้และเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งทั้งภายในชุมชนและภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง

เป้าประสงค์

1. เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและสปาในแหล่งพุน้ำร้อนล้านนาได้ตรงตามศักยภาพของพุน้ำร้อนแต่ละแหล่ง
2. ดำรงไว้ซึ่งความยั่งยืนของฐานทรัพยากรพุน้ำร้อนล้านนาและสภาพธรรมชาติโดยรอบ
3. ขยายฐานนักท่องเที่ยวและให้บริการท่องเที่ยวคุณภาพที่ตอบสนองและสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม
4. ได้ผลิตภัณฑ์จากพุน้ำร้อนและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่หลากหลายมีคุณภาพ สามารถผลิตและจัดจำหน่ายได้
5. เพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ชุมชนพุน้ำร้อนล้านนา
6. เกิดเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งและยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งในชุมชนพุน้ำร้อนล้านนาและองค์กร/หน่วยงานภายนอก

ประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และแนวทางการปฏิบัติ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาด้านกายภาพและสภาพแวดล้อม

กลยุทธ์ที่ 1.1 ออกแบบ/พัฒนาการก่อสร้างหรือปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการท่องเที่ยวได้อย่างตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

แนวทางการปฏิบัติ

1. สำหรับพุน้ำร้อนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว แต่ยังไม่ได้รับการพัฒนา ควรมีการออกแบบทางภูมิสถาปัตยกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับภูมิลักษณะ ลักษณะของพุน้ำร้อน รวมทั้งปริมาณและคุณภาพน้ำพุร้อน ที่สามารถดำเนินการก่อสร้างต่อไปได้อย่างเหมาะสม
2. พัฒนากายภาพบริเวณพุน้ำร้อนให้เหมาะสม เช่น เพิ่มร่มเงาด้วยการปลูกพรรณไม้ หรือเสริมสิ่งปลูกสร้าง เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แหล่งพุน้ำร้อน
3. พิจารณาการสร้างจุดแวะพักนักท่องเที่ยวเป็นระยะระหว่างแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงที่มีชื่อเสียงกับพุน้ำร้อนที่อยู่ค่อนข้างห่างไกล เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวสู่พุน้ำร้อนในท้องถิ่น
4. พิจารณาการสร้างที่พักค้างแรมนักท่องเที่ยวในแหล่งพุน้ำร้อนที่ยังไม่มีสถานที่พักค้างหรืออยู่ห่างไกล ไม่สะดวกในการเดินทางไปกลับในวัน
5. พัฒนาการเชื่อมต่อเส้นทางที่สวยงามตามธรรมชาติเข้ากับแหล่งพุน้ำร้อน เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 1.2 บริหารจัดการด้านปริมาณและคุณภาพน้ำพุร้อน ให้สามารถใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพ

แนวทางปฏิบัติ

1. ศึกษาอัตราการเกิดของน้ำพุร้อน และสำรวจความต้องการใช้น้ำพุร้อนในกิจกรรมต่างๆทั้งหมด
2. ประเมินปริมาณน้ำพุร้อนที่ถูกใช้ในแต่ละกิจกรรมว่าเหมาะสมกับอัตราการเกิดของน้ำพุร้อนหรือไม่
3. จัดทำแผนบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากน้ำพุร้อนให้สอดคล้องกับอัตราการเกิดน้ำพุร้อน

4. ในกรณีที่น้ำพุร้อนมีอุณหภูมิสูงเกินกว่าที่จะนำมาให้บริการอาบแช่โดยตรง ควรพิจารณาการสร้างระบบหมุนเวียนน้ำพุร้อนให้มีอุณหภูมิตกลงจนเหมาะสมในการให้บริการอาบแช่ หรือในกรณีที่บริเวณแหล่งพุน้ำร้อนมีธารน้ำเย็นไหลผ่านก็ควรพิจารณาปรับปรุงสภาพทางกายภาพให้น้ำพุร้อนไหลไปผสมกับน้ำเย็นในลำธาร เพื่อให้อุณหภูมิตกลงมาสามารถให้บริการอาบแช่ได้

กลยุทธ์ที่ 1.3 กำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยจากน้ำพุร้อน

แนวทางปฏิบัติ

1. สร้างแนวกันบริเวณที่มีความเสี่ยงต่ออันตรายจากน้ำพุร้อน โดยเฉพาะในแหล่งพุน้ำร้อนที่มีอุณหภูมิสูงมาก ๆ
2. ติดป้ายเตือนนักท่องเที่ยวไม่ให้เข้าใกล้บริเวณที่อาจได้รับอันตรายจากน้ำพุร้อน

กลยุทธ์ที่ 1.4 กำหนดมาตรการรักษาความสะอาดและสภาพแวดล้อมบริเวณพุน้ำร้อน

แนวทางปฏิบัติ

1. จัดทำระเบียบขั้นตอนที่มีมาตรฐานในการให้บริการอาบแช่น้ำแร่ที่ชัดเจน เพื่อแสดงให้นักท่องเที่ยวรับทราบอย่างทั่วถึงและปฏิบัติ รวมทั้งควบคุมตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ
2. กำหนดมาตรการรักษาสภาพแวดล้อม เช่น การจัดการขยะที่เกิดขึ้นในบริเวณพุน้ำร้อนอย่างถูกหลักสุขาภิบาล โดยจัดหาถังขยะที่มีรูปแบบเหมาะสมในการรองรับขยะ มีรูปลักษณ์ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และมีการจัดการเก็บขนขยะที่มีประสิทธิภาพ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างอัตลักษณ์ กิจกรรม และรูปแบบการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 2.1 สร้างอัตลักษณ์ของแหล่งพุน้ำร้อนจากลักษณะเด่นทางธรรมชาติ วิถีชีวิตชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่น สำหรับแหล่งพุน้ำร้อนที่ยังใหม่ต่อการพัฒนา

แนวทางปฏิบัติ

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางด้านธรณีวิทยา การเกิดพุน้ำร้อน สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติโดยรอบแหล่งพุน้ำร้อน บริบทชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่นของชนเผ่าต่างๆ
2. ประมวลลักษณะเด่นทั้งทางด้านกายภาพ วิถีชีวิตชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่น แล้วสรุปเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของพุน้ำร้อนแต่ละแหล่ง
3. จัดทำเป็นคำขวัญที่สื่อถึงความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาที่น่าสนใจ และเผยแพร่ต่อไป

กลยุทธ์ที่ 2.2 สร้างกิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวหลากหลายกลุ่ม

แนวทางปฏิบัติ

1. พัฒนาการท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวที่แหล่งพุน้ำร้อนกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่น่าสนใจ โดยสร้างกิจกรรมที่ตอบสนองกระแสความสนใจของกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายอย่างสอดคล้องกับสภาพทางธรรมชาติและวิถีชีวิตในชุมชน
2. สร้างรูปแบบกิจกรรมเสริมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และสมบัติของน้ำพุร้อน เช่น กิจกรรมการต้มไข่ที่หลากหลายตามความลาดชันของพื้นที่และอุณหภูมิที่ต่างกัน เป็นต้น สำหรับแหล่งพุน้ำร้อนที่มีลักษณะพื้นที่เอื้ออำนวย เช่น พุน้ำร้อนเมืองแปง

3. ในแหล่งพุน้ำร้อนที่มีบ่อพุน้ำร้อนหลายบ่อ เช่น พุน้ำร้อนดอยสะเก็ด ควรพัฒนาการใช้ประโยชน์จากแต่ละบ่อให้มีหลากหลายของรูปแบบการให้บริการ เช่น การผสมสมุนไพรในท้องถิ่นลงในบางบ่อเพื่อสร้างความน่าสนใจในการบริการอาบแช่เพื่อสุขภาพ

4. นำวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ชุมชนมาพัฒนาการท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) เพื่อบูรณาการกับกิจกรรมการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน

5. สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายตามลักษณะทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตในชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในท้องถิ่น และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้หลากหลายกลุ่มในทุกฤดูกาล โดยการพัฒนาูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geotourism) ในพื้นที่ที่มีลักษณะเด่นทางธรณีวิทยา (ลักษณะการเกิดพุน้ำร้อน แนวรอยเลื่อนบริเวณใกล้เคียง หินงอก หินย้อย โคลนและทรายร้อน เป็นต้น) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ในพื้นที่ที่มีความงดงามของป่าไม้ และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism) ในพื้นที่ที่ทำการเกษตรที่มีจุดเด่น (เช่น การปลูกกระเทียมที่มีคุณภาพและเป็นแหล่งที่ใหญ่ที่สุดที่ตำบลเมืองแปง หรือการทำเกษตรพอเพียงที่ดอยสะเก็ด เป็นต้น)

6. พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน เช่น การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure travel) ในพื้นที่ที่มีลักษณะทางธรรมชาติเอื้ออำนวย เช่น การล่องแก่ง การเดินป่า เป็นต้น การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (Ethnic tourism) การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (Home stay & Farm stay tourism) หรือแม้กระทั่งการท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long stay tourism) ทั้งนี้ต้องแล้วแต่ศักยภาพและความเหมาะสมของแต่ละแหล่งพุน้ำร้อน

กลยุทธ์ที่ 2.3 พัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

แนวทางปฏิบัติ

1. จัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน ชุมชนมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง
2. คณะกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน ชุมชนร่วมกันกำหนดทิศทางและจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน โดยเน้นถึงความยั่งยืนของทรัพยากรพุน้ำร้อน สภาพแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 3.1 พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากน้ำพุร้อน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้ชุมชน

แนวทางปฏิบัติ

1. จัดการศึกษาดูงานการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำพุร้อน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องไปศึกษาดูงานที่แหล่งพุน้ำร้อนที่ได้ดำเนินการในเรื่องนี้แล้ว หรือเชิญผู้เชี่ยวชาญมาอบรมให้ความรู้ด้านการผลิต เช่น การทำสบู่เหลวน้ำแร่ สเปรย์น้ำแร่ เป็นต้น
2. ศึกษาความเป็นไปได้ในการผลิตเชิงพาณิชย์และการจัดจำหน่าย

กลยุทธ์ที่ 3.2 พัฒนาผลิตภัณฑ์ธรรมชาติในชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์

แนวทางปฏิบัติ

1. พัฒนาการผลิตหม้อไม้ต้มน้ำพุร้อนให้ถูกสุขลักษณะได้มาตรฐาน และออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม โดยใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่สาน เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนพุน้ำร้อนล้านนา จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว
2. พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ธรรมชาติในชุมชน เช่น ผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตร สิ่งทอ จักสาน ฯลฯ ที่น่าสนใจ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

กลยุทธ์ที่ 4.1 เพิ่มสมรรถนะบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

แนวทางปฏิบัติ

1. จัดอบรมเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจข้อมูลท่องเที่ยว ทักษะการบริการท่องเที่ยว และการใช้ภาษาต่างประเทศ เพื่อสามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้องและประทับใจ
2. จัดฝึกอบรมและศึกษาดูงานให้แก่เจ้าหน้าที่และพนักงานที่มีหน้าที่ดูแลบ่ออาบน้ำ ห้องอาบน้ำ และสภาพแวดล้อมให้สามารถบำรุงรักษาสถานที่อำนวยความสะดวก สุขภัณฑ์ สภาพแวดล้อม และบริการนักท่องเที่ยวอย่างได้มาตรฐานสากล

กลยุทธ์ที่ 4.2 สร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในท้องถิ่น

แนวทางปฏิบัติ

1. จัดประชุมผู้บริหาร เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนที่มีหน้าที่โดยตรงในการดูแลรับผิดชอบแหล่งพุน้ำร้อนให้มีความเข้าใจตรงกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในท้องถิ่น
2. ผู้นำชุมชนสร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่องแก่ชุมชนถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวและประโยชน์ที่จะได้รับกับชุมชน เพื่อให้ชาวชุมชนเตรียมพร้อมในการปรับตัวระหว่างชีวิตเกษตรกรรมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม
3. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสานกับอำเภอและจังหวัด เพื่อเพิ่มโอกาสในการพัฒนาแหล่งพุน้ำร้อน ตัวอย่างเช่น พุน้ำร้อนดอยสะเก็ด ได้รับประโยชน์จากความร่วมมือระหว่างจังหวัดเชียงใหม่ กับสถาบันพุน้ำร้อนในประเทศญี่ปุ่น ในการได้รับคำแนะนำในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อน เป็นต้น
4. ผู้บริหารและผู้นำชุมชนสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งทางวิชาการและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวกับสถาบันการศึกษาและภาคเอกชนอย่างต่อเนื่อง
5. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชนพุน้ำร้อนทำความเข้าใจและสร้างความร่วมมือกับผู้ถือครองพื้นที่โดยรอบแหล่งพุน้ำร้อน เพื่อให้สามารถจัดการสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา
6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งพุน้ำร้อนที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในท้องถิ่น ที่เน้นถึงความเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จในการดำเนินการจริงอย่างสอดคล้องกับนโยบายของประเทศและจังหวัด เพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากทางจังหวัดหรือแหล่งงบประมาณอื่นต่อไป

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่เน้นอัตลักษณ์ของแหล่งพุน้ำร้อน

กลยุทธ์ที่ 5.1 ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในหลายรูปแบบ

แนวทางปฏิบัติ

1. จัดทำข้อมูลนักท่องเที่ยวและประมวลสรุปอัตลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนในท้องถิ่น จัดทำเป็นคำขวัญ
2. นำข้อมูลข้างต้นมาจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ติดตั้งในบริเวณพุน้ำร้อน แผ่นพับ คู่มือนักท่องเที่ยว และแผนที่แสดงเส้นทางระหว่างพุน้ำร้อนกับแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง เพื่อประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบ
3. สร้างความประทับใจในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวช่วยประชาสัมพันธ์ในลักษณะการบอกต่อ

กลยุทธ์ที่ 5.2 สร้างความร่วมมือกับแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงและเพื่อการประชาสัมพันธ์

แนวทางปฏิบัติ

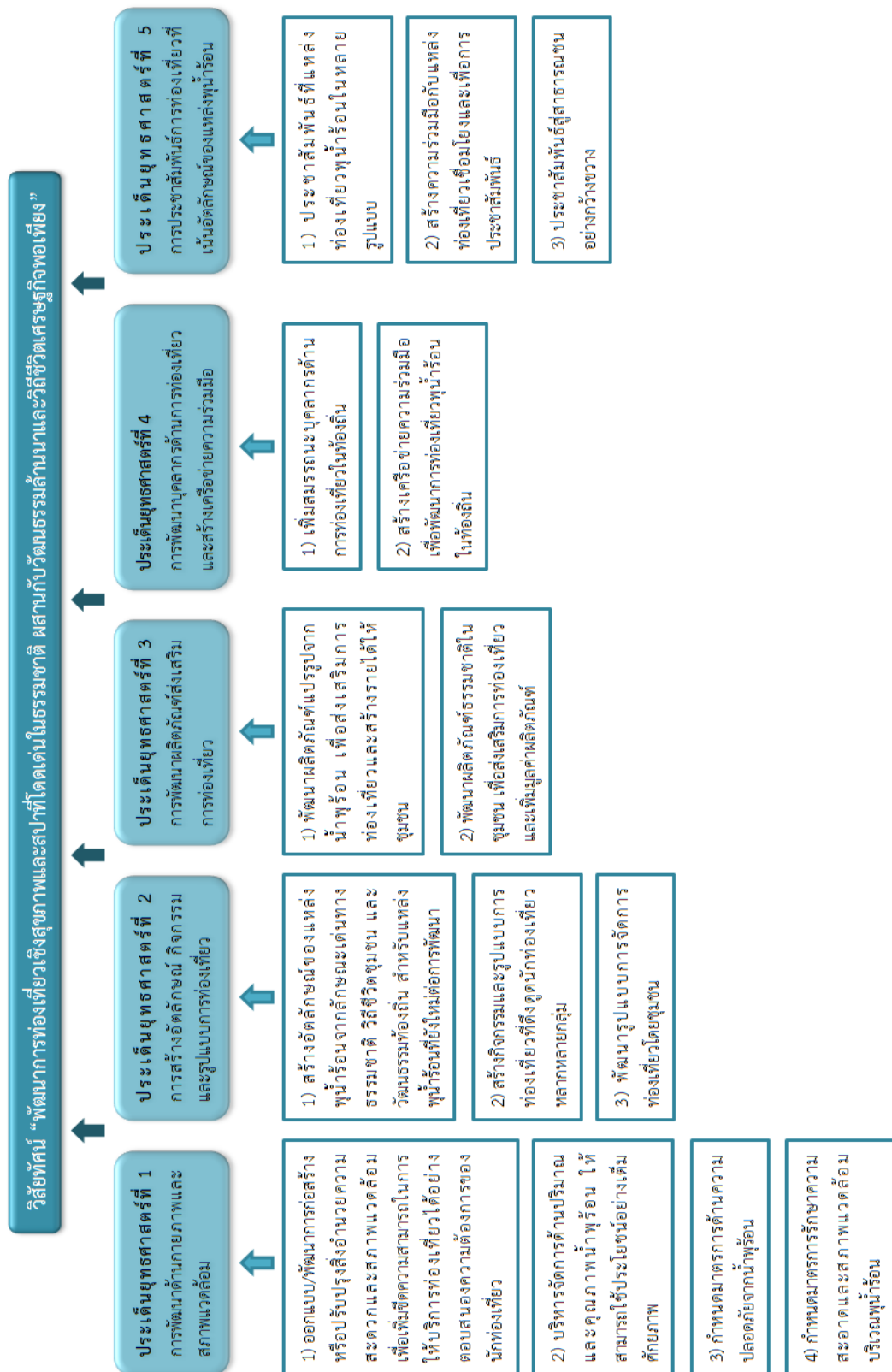
1. ติดต่อขอความร่วมมือกับแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในการช่วยประชาสัมพันธ์ให้ โดยการแจกแผ่นพับแก่นักท่องเที่ยว
2. ร่วมกับแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในการประชาสัมพันธ์ให้โดยการแจกแผ่นพับแก่นักท่องเที่ยว
3. ในกรณีที่แหล่งพุน้ำร้อนตั้งอยู่ไม่ไกลจากเขตตัวเมืองที่มีนักท่องเที่ยวมาก ควรติดต่อขอความร่วมมือจากศูนย์ท่องเที่ยวในเขตเมืองช่วยประชาสัมพันธ์แผ่นพับแก่นักท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 5.3 ประชาสัมพันธ์สู่สาธารณชนอย่างกว้างขวาง

แนวทางปฏิบัติ

1. ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวพุน้ำร้อนโดยเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆที่ทันสมัย เข้าถึงนักท่องเที่ยวได้อย่างกว้างขวาง เช่น อินเทอร์เน็ต โดยจัดทำเป็นกราฟิกดีไซน์/คลิป/ภาพ/คำบรรยาย ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
2. ติดต่อขอความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ศูนย์ท่องเที่ยวจังหวัด หรือรายการวิทยุ/โทรทัศน์

แผนภาพแสดงความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์

ภาพที่ 5-1 ความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

แหล่งพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาที่เลือกมาศึกษาเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวทั้ง 3 แหล่ง คือ แหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง จ.แม่ฮ่องสอน แหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง จ.เชียงราย และแหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

มีส่วนที่เหมือนกัน คือ

- 1). เป็นแหล่งพุน้ำร้อนในความดูแลของเทศบาล/อบต. ร่วมกับหมู่บ้านและชุมชนบริหารจัดการเอง
- 2). มีวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 3). มีศักยภาพในการได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อน
- 4). ชุมชนมีความสนใจและมุ่งมั่นจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 5). มีวิถีชีวิตเกษตรกรรม และวัฒนธรรมล้านนาที่คล้ายคลึง

แต่ก็มีส่วนที่ต่างกัน คือ

1). ลักษณะทางธรณีวิทยาของพุน้ำร้อน ภูมิลักษณะ และสภาพแวดล้อม เช่น พุน้ำร้อนเมืองแปง มีลักษณะการพุของน้ำร้อนเป็นบริเวณกว้างและมีการไหลไปตามลักษณะภูมิประเทศที่มีความลาดชัน และมีห้วยไหลผ่านพุน้ำร้อน ทั้งยังมีแม่น้ำปายอยู่ไม่ไกลนัก พุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องมีจุดพุของน้ำร้อนที่แน่นอนเพียง 2 จุด ส่วนพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดมีการพุของน้ำร้อนกระจายกระจายถึง 11 จุด

2). ปริมาณและคุณภาพน้ำพุร้อน เช่น พุน้ำร้อนเมืองแปงมีปริมาณน้ำพุร้อนสูงมาก (790 ลบ.ม./วัน) และมีอุณหภูมิสูงมาก (95 องศาเซลเซียส) พุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องมีปริมาณน้ำพุร้อนมากพอสมควร (491 ลบ.ม./วัน) อุณหภูมิสูงปานกลาง (69-73 องศาเซลเซียส) ส่วนพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดมีปริมาณน้ำพุร้อนมาก(รวมทุกบ่อ) และมีอุณหภูมิในแต่ละบ่อแตกต่างกันไป สำหรับคุณภาพของน้ำ 3 แหล่ง โดยเฉพาะโป่งปูเฟื่องมีแร่ธาตุที่เป็นประโยชน์ต่อการอาบแช่เพื่อสุขภาพ และเสริมลักษณะพิเศษและรสชาติของผลิตภัณฑ์พุน้ำร้อน เช่น หน่อไม้ และไข่ต้มน้ำพุร้อน

3). สภาพการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพุน้ำร้อนในปัจจุบัน เช่น พุน้ำร้อนเมืองแปงยังมีการใช้ประโยชน์จากน้ำพุร้อนน้อยมาก ในขณะที่มีปริมาณน้ำพุร้อนสูงมาก ส่วนดอยสะเก็ดมีการใช้ประโยชน์ในการบริการท่องเที่ยวและธุรกิจต้มหน่อไม้ในระดับหนึ่ง แต่ยังมีบ่อพุน้ำร้อนอีกหลายบ่อที่ควรพัฒนาการใช้ประโยชน์ต่อไป

4). สภาพเศรษฐกิจและสังคมในชุมชน เช่น ชาวชุมชนตำบลเมืองแปงมีอาชีพปลูกกระเทียม ซึ่งสร้างรายได้ค่อนข้างสูง จึงอาจมีความสนใจเรื่องการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนไม่มากนัก ส่วนพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดแม้เป็นชุมชนเกษตรกรรมเช่นกัน แต่มีรายได้จากการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนพอสมควร จึงมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนค่อนข้างสูง

5). ระดับการได้รับการสนับสนุนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น พุน้ำร้อนดอยสะเก็ดได้รับการพัฒนาค่อนข้างมาก พุน้ำร้อนเมืองแปงได้รับการพัฒนาทางกายภาพเบื้องต้นเท่านั้น เช่น มีเส้นทางเดินชมพุน้ำร้อน ในขณะที่พุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องยังไม่มีการพัฒนา

ด้วยบริบทที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น และข้อมูลจากการวิจัยของชุดโครงการในมิติต่างๆ ได้แก่ ด้านวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ (ธรณีนิเวศ ปริมาณและคุณภาพน้ำพุร้อน และสภาพแวดล้อม) การออกแบบทางภูมิสถาปัตยกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวก และข้อมูลทางการท่องเที่ยว คณะผู้วิจัยได้ประมวลและ

วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดจัดทำเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งพุน้ำร้อนทั้ง 3 แหล่ง ดังนั้นยุทธศาสตร์ที่ได้จึงมีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ตามอัตลักษณ์ของแหล่งพุน้ำร้อนแต่ละแหล่ง

อย่างไรก็ตามบริบทเหล่านี้อาจเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์ จึงควรมีการทบทวนและปรับปรุงยุทธศาสตร์เหล่านี้ตามระยะเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป แต่แนวคิดตามยุทธศาสตร์นี้จะยังคงเป็นประโยชน์ในการปรับใช้เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทพุน้ำร้อนในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาและที่อื่นๆตามความเหมาะสม โดยเฉพาะแหล่งพุน้ำร้อนที่อยู่ในความดูแลและบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน

สำหรับการใช้ประโยชน์จากยุทธศาสตร์นี้ ชุมชนพุน้ำร้อนที่ศึกษาทั้ง 3 แหล่งได้นำประเด็นยุทธศาสตร์บางส่วนมาใช้ประโยชน์ตั้งแต่ในระหว่างดำเนินการวิจัยแล้ว เช่น การปรับสภาพทางกายภาพบางส่วน ความตระหนักภูมิทัศน์ทางของการพัฒนาที่ถูกต้องเหมาะสม การสร้างเสริมความเข้มแข็งของคณะกรรมการชุมชนที่บริหารจัดการพุน้ำร้อน และการเริ่มเกิดเครือข่ายความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ เป็นต้น

ส่วนการจะขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวตามยุทธศาสตร์ในระยะต่อไป จำเป็นต้องมีความเข้าใจและความร่วมมือของคณะกรรมการชุมชนที่มีหน้าบริหารจัดการพุน้ำร้อน และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่มีหน้าที่ปกครองตามลำดับชั้น รวมทั้งภาคส่วนอื่นๆที่เกี่ยวข้องทางด้านการท่องเที่ยวด้วย

5.3 ข้อเสนอแนะ

- 1). หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวควรได้รับทราบถึงยุทธศาสตร์นี้ เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาและพื้นที่อื่นๆต่อไป
- 2). ภาคส่วนต่างๆทั้งรัฐและเอกชนควรร่วมกันผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวตามยุทธศาสตร์อย่างจริงจัง
- 3). ควรมีการทบทวนและปรับปรุงยุทธศาสตร์ในระยะเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้การขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวตามประเด็นยุทธศาสตร์มีประสิทธิภาพสูงสุด
- 4). ส่งเสริมการศึกษาวิจัยต่อยอดตามยุทธศาสตร์ในประเด็นที่สำคัญ เพื่อสามารถดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวในส่วนที่มีความจำเป็นต้องดำเนินการก่อน
- 5). ขยายการศึกษาวิจัยไปในพื้นที่พุน้ำร้อนแหล่งอื่นๆ ในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาที่น่าสนใจทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว (Destination) ให้สามารถเกิดการพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพตามอัตลักษณ์สู่ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวในระดับสากล และแหล่งพุน้ำร้อนที่มีศักยภาพ (Potential) ในการที่จะได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการท่องเที่ยวและการกีฬาอุตสาหกรรม. (2540). รายงานของคณะกรรมการการท่องเที่ยวและการกีฬาอุตสาหกรรมพิจารณาพิจารณาการศึกษาเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและให้เกิดศักยภาพในการแข่งขันในยุคของการค้าเสรี. กรุงเทพฯ: กองกรรมการ สำนักเลขาธิการอุตสาหกรรม
- โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ. (2540). คู่มือการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน, กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- ปัทมิตา ตันติเวชกุล (2546). การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. จุลสารการท่องเที่ยว. 22 (1) : 30 – 41.
พจนานุกรมศัพท์ธรณีวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2544). น้ำพุร้อน. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2550). เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารการพัฒนาเมืองและชนบทหน่วยที่ 10 สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี.
- มานพ รักษาสกุลลงษ์.2544.น้ำพุร้อน-แหล่งพลังงานใต้พิภพ. วารสารเศรษฐธรณีวิทยา. กรมทรัพยากรธรณี.ปีที่3. (4)ซ8.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2555). ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทย. สืบค้นในแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูล <http://www.ksmcare.com/Article/82/28465>. เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2558
- สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2549). คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งเชิงสุขภาพพุน้ำร้อนธรรมชาติ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2551. โครงการจัดทำมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ประเภทโป่งพุร้อน (สรุปย่อผู้บริหาร). กรุงเทพฯ
- สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว (2556). แหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติ. สืบค้นในแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูล <http://61.19.236.142/hot spring/index.php> เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2557
- อรอนพ หอมจันทร์ .นิตยา เลหาะจินดา วีระศักดิ์ อุดมโชคและพงศกร จิวงกรณ์คุปต์ และพัชรี สุนทร นันท.2554. การศึกษาศักยภาพและสถานภาพเพื่อการพัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนในภาคตะวันตกของประเทศไทย. สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อรอนพ หอมจันทร์ .นิตยา เลหาะจินดา วีระศักดิ์ อุดมโชค พงศกร จิวงกรณ์คุปต์ พัทรี สุนทรนันท และ ดาวรุ่ง สังข์ทอง. 2556. การศึกษาสภาพแวดล้อม อุทกวิทยา อุทกธรณีวิทยาและคุณภาพน้ำเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งน้ำพุร้อนในภาคตะวันตกของประเทศไทย. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. ปีงบประมาณ 2555
- Aaker D. A. (1991). Managing Brand equity: Capitalizing on the value of a Brand Name. NewYork: Free Press.
- Arjen Y. Hoekstra, Ashok K. Chapagain, Maite M. Aldaya and Mesfin M. Mekonnen.2011. The Water Footprint Assessment Manual.Setting the Global Standard.
- Baloglu S. & Mc Cleary K. W. (1999). A Model of Destination Image Formation. Annals of

- Tourism Research 26(4): 868-897.
- Eurostat. 2009. **Medstat II: 'Water and Tourism' pilot study**. Eurostat, European Commission. Available from: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-78-09-699/EN/KS-78-09-699-EN.PDF
- Gössling, S. 2001. **The consequences of tourism for sustainable water use on a tropical island: Zanzibar, Tanzania**. Journal of Environmental Management, 61(2), 179-191.
- Gunn C. A. (1972). **Vacationscape: Designing Tourist Regions**. Austin: Bureau of Business Research University of Texas at Austin.
- Langumier, A., & Ricou, C. 1995. **Le fonctionnement estival des services d'e'u dans les communes du littoral normand. Analyse de l'i'pact des populations et activités saisonnières**. Paris, Agence de l'e'u Seine Normandie.
- Narasaiah, M.L. 2005. **Water and sustainable tourism**, New Delhi: Discovery Publishing House. O'Neill & Siegelbaum and The RICE Group. 2002. **Hotel water conservation, A Seattle demonstration**. Seattle: Seattle Public Utilities Resource Conservation Section
- Stefan Gössling, Paul Peeters, C. Michael Hall, Jean-Paul Ceron, Ghislain Dubois, La Vergne Lehmann, Daniel Scott. 2011. **Tourism and Water Use: Supply, Demand, and Security An International Review**
- Swarbrooke J. & Horner S. (2007). **Consumer Behavior in Tourism (2nd ed.)**. Butterworth Heinemann. Oxford.
- Thailand Development Research Institute (TDRI). (1997) **Thailand Tourism: Vision 2012**, 12(2): 14-24.
- Tourism Authority of Thailand. (2001) **National Ecotourism Action Plan**. Bangkok: Conservation Division, Tourism Authority of Thailand (TAT).
- Tourism Concern. (1992). **Beyond the Green Horizon: Principles for Sustainable Tourism**. United Kingdom: World Wildlife Fund.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ กิจกรรมที่ได้ดำเนินการมา และผลที่ได้รับตลอดโครงการ

ตารางที่ ก-1 เปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ กิจกรรมที่ได้ดำเนินการมา และผลที่ได้รับตลอดโครงการ

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	ระยะเวลาที่ตั้งไว้	ระยะเวลาที่ทำได้จริง	ผลที่ได้รับ
1.ศึกษาองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์พื้นพิภพเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา 2.เพื่อสร้างต้นแบบการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและภูมิทัศน์ของแหล่งพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา 3. เพื่อศึกษาศักยภาพและขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา 4.เพื่อสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวจากการใช้น้ำพุร้อนกิจกรรมเชื่อมโยงแหล่งพุน้ำร้อนและรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จสำหรับแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา 5.เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาอย่างมีส่วนร่วมขององค์กร	1. คณะผู้วิจัยและที่ปรึกษาประชุมหารือก่อนดำเนินการวิจัย 2. รวบรวมและศึกษาข้อมูลจากฐานข้อมูลต่างๆ 3. สำรวจพื้นที่/ติดต่อประสานงานกับ อบต. และผู้นำชุมชน	เดือน 1-2	เดือน 1-2	1.ได้แนวทางการวิจัยที่ละเอียดชัดเจน สามารถนำไปดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ 2.ได้ข้อมูลพื้นฐานทั้งทางวิทยาศาสตร์และการท่องเที่ยวที่เป็นประโยชน์ในงานวิจัย 3.ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษา และได้เครือข่ายความร่วมมือ/ผู้ประสานงาน/ผู้ช่วยการดำเนินการวิจัยในชุมชน
	1. เก็บรวบรวมข้อมูลผลการศึกษาจากทุกโครงการย่อย (ครั้งที่ 1) 2. ประชุมชุดโครงการวิจัยเพื่อวางแผนงานในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาที่ศึกษา	เดือน 3-6	เดือน 3-6	1.ข้อมูลผลการศึกษาจากทุกโครงการย่อย (ครั้งที่1) 2.แนวทางที่ชัดเจนในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาที่ศึกษา
	1. เก็บรวบรวมข้อมูลผลการศึกษาจากทุกโครงการย่อย (ครั้งที่2) 2. วิเคราะห์บริบทการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาที่ศึกษา 3. ประเมินสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อ การท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาที่ศึกษา (SWOT Analysis)	เดือน 7-12	เดือน 7-14	1.ข้อมูลการศึกษาของทุกโครงการย่อย (ครั้งที่2) 2.บริบทการพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาที่ศึกษา 3.สถานภาพ(จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค) ด้านการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาที่ศึกษา 4.ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาของแหล่งที่ศึกษา 5.ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นทราบถึงยุทธศาสตร์การ

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	ระยะเวลา ที่ตั้งไว้	ระยะเวลาที่ทำ ได้จริง	ผลที่ได้รับ
ปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน 6.เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการ ท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารย ธรรมล้านนาของแหล่งพุน้ำร้อนที่ศึกษา	4. จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการ ท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรม ล้านนาที่ศึกษา 5. อบรมถ่ายทอดยุทธศาสตร์ที่ได้แก่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่ดูแล รับผิดชอบแหล่งพุน้ำร้อนที่ศึกษา 6. เผยแพร่ยุทธศาสตร์ที่ได้ให้กับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง			พัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ ได้ต่อไป 6.หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวสามารถนำ ยุทธศาสตร์ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ภาคผนวก ข

การประชุมแผนงานวิจัย

คณะผู้วิจัยได้จัดการประชุมแผนงานวิจัยก่อนการดำเนินการวิจัย เพื่อให้ได้แนวทางการวิจัยที่ละเอียดชัดเจน สามารถนำไปดำเนินการวิจัยได้อย่างเป็นระบบ ดังสรุปรายงานการประชุมดังต่อไปนี้

การประชุมแผนงานวิจัยครั้งที่ 1

โครงการ “ยุทธศาสตร์การพัฒนากองทุนน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ”

วันศุกร์ที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2559 เวลา 10.00 - 14.00 น.

ณ ห้องประชุม 419 ชั้น 4 ภาควิชาวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ อาคารสุขประชา วาจานนท์

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. ผศ. อรรถพร หอมจันทร์	ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย/ หัวหน้าโครงการวิจัยย่อยที่ 1
2. ผศ. ศุภกิจ ยิ้มสรวล	หัวหน้าโครงการวิจัยย่อยที่ 2
3. ดร. นิพล เชื้อเมืองพาน	หัวหน้าโครงการวิจัยย่อยที่ 3
4. รศ.ดร. ราณี อิศัยกุล	หัวหน้าโครงการวิจัยย่อยที่ 4
5. อ. พงศกร จิวงกรณ์คุปต์	นักวิจัยโครงการวิจัยที่ 1
6. ดร. ตติยา เทพพิทักษ์	นักวิจัยโครงการวิจัยที่ 2
7. ดร. นีออน ศรีสมยง	นักวิจัยโครงการวิจัยที่ 3
8. ผศ.ดร. รชพร จันทรสว่าง	นักวิจัยโครงการวิจัยที่ 4
9. รศ. ปภาวดี มนต์วีรวิทย์	นักวิจัยโครงการวิจัยที่ 4

ผู้ที่ไม่มาประชุม

1. ดร.กัญจน์นรี ช่างฉ่ำ	นักวิจัยโครงการวิจัยที่ 1 (ติดภารกิจ)
2. อ.ขวัญฤพา ศรีสว่าง	นักวิจัยโครงการวิจัยที่ 2 (ติดภารกิจ)
3. ดร.ธนธร วชิรขจร	นักวิจัยโครงการวิจัยที่ 3 (ติดภารกิจ)
4. ผศ.อรรธรณ บัญพัฒน์	นักวิจัยโครงการวิจัยที่ 3 (ติดภารกิจ)

เริ่มประชุม เวลา 10.00 น.

คณะผู้วิจัยโครงการย่อยที่ 1-4 ได้ร่วมวางแผนในการดำเนินการวิจัย การประสานงานกับผู้บริหารท้องถิ่นและชุมชนสำรวจพื้นที่แหล่งน้ำร้อนที่ศึกษา และแนวทางดำเนินการวิจัยของแต่ละโครงการย่อย เพื่อให้คณะผู้วิจัยมีความเข้าใจที่ตรงกัน และสามารถดำเนินการวิจัยต่อไปได้อย่างเป็นระบบ ชี้แจงทั้งในส่วน of ข้อสัญญาการรับทุนอุดหนุนการวิจัย แนวปฏิบัติด้านการเงิน และแนวทางการวิจัยที่สอดคล้องบูรณาการกัน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1.วาระแจ้งเพื่อทราบ

ผศ.อรรถพร หอมจันทร์ ผู้อำนวยการแผนงานวิจัยได้แจ้งเรื่องที่คุณผู้วิจัยจำเป็นต้องทราบ ดังนี้

1.1) ข้อเสนอแนะทุนอุดหนุนการวิจัยและวิธีการปฏิบัติตามกฎหมาย ปพช.

สัญญาฯ ทุนอุดหนุนการวิจัยของชุดโครงการวิจัยนี้เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2559 ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2560 ซึ่งมีรายละเอียดดังสัญญาฯ ทุนอุดหนุนการวิจัยเลขที่ RDG5950131 ซึ่งคุณผู้วิจัยต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในสัญญาฯ อย่างเคร่งครัด และที่สำคัญคือต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ปพช. ในการจ่ายเงินออกจากโครงการถ้าเป็นเงินสดต้องมีจำนวนเงินไม่เกิน 30,000 บาท แต่ถ้าจำนวนเงินตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไปต้องจ่ายผ่านบัญชีธนาคารเท่านั้น

1.2) การจ่ายเงินอุดหนุนการวิจัย

สกว. จะจ่ายเงินอุดหนุนการวิจัยให้แผนงานและโครงการย่อยตามงวดเงินที่ระบุในสัญญา คือ งบสมทบ1-3 งบสมทบ (งวดพิเศษ ก.) (รายละเอียดดังในเอกสารแนบหมายเลข 2 ของสัญญาการรับทุน)

1.3) แนวปฏิบัติทางการเงินบัญชีและพัสดุ

ผู้อำนวยการแผนงานวิจัยและหัวหน้าโครงการย่อยต้องเปิดบัญชีใหม่ของธนาคารกรุงไทยจำกัด และใช้เฉพาะกับโครงการวิจัยนี้เท่านั้น สำหรับบัญชีธนาคารของแผนงานวิจัยต้องมีผู้มีสิทธิ์เบิกจ่าย 3 คน คือ ผู้อำนวยการแผนงาน(ผศ.อรรถพร หอมจันทร์) และผู้ร่วมโครงการอีก 2 คน คือ ดร.กัญจน์นรี ช่างฉ่ำ และ อ.พงศกร จิวภรณ์คุปต์ การเบิกจ่ายต้องมี 2 ใน 3 ของผู้มีสิทธิ์ คือ ผู้อำนวยการแผนงานกับผู้มีสิทธิ์เบิกจ่ายอีก 1 คน โดยจะมีการตรวจสอบบัญชีของโครงการวิจัยทุก 6 เดือน(หรือตามที่สกว.เห็นสมควร) และขอให้หัวหน้าโครงการทุกโครงการดำเนินการเบิกจ่ายให้ถูกต้องตามแนวปฏิบัติทางการเงินบัญชีและพัสดุ (ดังรายละเอียดในเอกสารแนบหมายเลข 2 ของสัญญาการรับทุน)

1.4) ลงทะเบียนระบบการจัดการงานวิจัยทางอิเล็กทรอนิกส์

ตรวจสอบและปรับปรุง(Update) ข้อมูลการลงทะเบียนของนักวิจัยในระบบฐานข้อมูล BIODATA เพื่อให้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์

1.5) การรายงานความก้าวหน้าและผลงานของโครงการ

คุณผู้วิจัยจะต้องจัดทำรายงานความก้าวหน้าฉบับแรกคือรอบ 2 เดือน เสนอต่อสำนักงานประสานงานโครงการวิจัยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ (ตามรายละเอียดในเอกสารแนบหมายเลข 4 ของสัญญาการรับทุน)

2.เรื่องพิจารณา

2.1) การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่ดูแลแหล่งพุน้ำร้อนและการสำรวจภาคสนามครั้งที่ 1

คุณผู้วิจัยได้ประชุมหารือและมีข้อสรุปว่าคุณผู้วิจัยโครงการย่อยที่ 1 - 4 จะออกศึกษาภาคสนามในแหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด พุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องและพุน้ำร้อนเมืองแปง ในระหว่างวันที่ 15-18 มิถุนายน 2559 โดยได้ติดต่อประสานงานกับ เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง เทศบาลตำบลเวียงสรวย.องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแปง และหัวหน้าชุมชนที่ดูแลแหล่งพุน้ำร้อนที่จะศึกษาเรียบร้อยแล้วเพื่อความสะดวกในการออกภาคสนามต่อไป

2.2) การเตรียมจัดทำรายงานความก้าวหน้ารอบ 2 เดือน

คณะผู้วิจัยได้ปรึกษาร่วมกันโดยได้ข้อสรุปถึงแนวทางการดำเนินงานวิจัยช่วงแรก(2เดือน) จะต้องมีการออกภาคสนาม และประสานงานชุมชน หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ รวมถึงรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิต่างๆ ทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์และการท่องเที่ยว เพื่อให้ได้แนวทางในการวิจัยที่ละเอียดชัดเจน สามารถดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ และนำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนต่อไป

ปิดประชุม เวลา 14.00 น.

ภาพที่ ข-1 การประชุมแผนงานวิจัยครั้งที่ 1

ภาพที่ ข-2 การพูดคุยประสานงานกับทางอบต.เมืองแปง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน และการออกภาคสนาม ณ แหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง

ภาพที่ ข-3 การพูดคุยประสานงานกับทางเทศบาลตำบลเวียงสรวย อ.แม่สรวย จ.เชียงราย และการออกภาคสนาม ณ แหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟือง

ภาพที่ ข-4 การพูดคุยประสานงานกับทางอบต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ และการออกภาคสนาม ณ แหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด

การประชุมแผนงานวิจัยครั้งที่ 2
โครงการ “ยุทธศาสตร์การพัฒนากองน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ”
วันศุกร์ที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2559 เวลา 09.00 - 12.00 น.
ณ ห้องประชุม 419 ชั้น 4 ภาควิชาวิทยาศาสตร์พื้นพิภพ อาคารสุขประชา วาจานนท์
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. ผศ. อรรถพร หอมจันทร์	ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย/หัวหน้าโครงการวิจัยย่อยที่ 1
2. ผศ. ศุภกิจ ยิ้มสรวล	หัวหน้าโครงการวิจัยย่อยที่ 2
3. ดร. นิพล เชื้อเมืองพาน	หัวหน้าโครงการวิจัยย่อยที่ 3
4. รศ.ดร. ราณี อธิชัยกุล	หัวหน้าโครงการวิจัยย่อยที่ 4
5. อ. พงศกร จิราภรณ์คุปต์	นักวิจัยโครงการวิจัยที่ 1
6. ดร.กัญจน์ริ ช่างฉ่า	นักวิจัยโครงการวิจัยที่ 1
7. ดร. ตติยา เทพพิทักษ์	นักวิจัยโครงการวิจัยที่ 2
8. ดร. นีออน ศรีสมยง	นักวิจัยโครงการวิจัยที่ 3
9. ดร. ธนธร วชิรขจร	นักวิจัยโครงการวิจัยที่ 3
10. ผศ.ดร. รชพร จันทร์สว่าง	นักวิจัยโครงการวิจัยที่ 4

ผู้ที่ไม่มาประชุม

1. อ.ขวัญฤพา ศรีสว่าง	นักวิจัยโครงการวิจัยที่ 2 (ติดภารกิจ)
2. ผศ.อรรณณ บุญพัฒน์	นักวิจัยโครงการวิจัยที่ 3 (ติดภารกิจ)

เริ่มประชุม เวลา 09.00 น.

คณะผู้วิจัยโครงการย่อยที่ 1 – 4 ได้สรุปผลการดำเนินงานของแต่ละโครงการย่อยที่ผ่านมา รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นร่วมกัน เพื่อเตรียมการดำเนินงานในขั้นต่อไปในการลงภาคสนามศึกษาเพิ่มเติมพื้นที่แหล่งน้ำร้อนที่ศึกษา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. โครงการย่อยสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

โครงการย่อยที่ 1

จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาธรณีนิเวศ ศึกษากิจกรรมการใช้น้ำในพื้นที่ วัดอัตราการให้น้ำพุร้อน และเก็บตัวอย่างน้ำ/โคลนพุร้อน และวิเคราะห์คุณสมบัติทางเคมี กายภาพ และชีวภาพ เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการนำมาใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมสามารถสรุปผลการศึกษาของแหล่งพุร้อนแต่ละแหล่งได้ดังนี้

- แหล่งพุร้อนดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

มีจำนวนบ่อน้ำพุร้อนที่กระจายอยู่ทั้งสิ้น 11 บ่อ มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากในช่วงเดือนธันวาคมถึงมกราคม ในบางช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการมาก จะทำให้ปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการ จึงแนะนำให้มีการวางแผนที่จะทำการขยายบ่อเก็บน้ำในแนวข้างเพื่อกักเก็บปริมาณน้ำให้ได้มากขึ้น

สำหรับคุณภาพน้ำพุร้อน แหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดสามารถนำไปใช้ประโยชน์ใช้ในการอาบแช่, ต้มไข่ และหน่อไม้ได้ เนื่องจากมีปริมาณของกำมะถัน(Sulfur) มาก โดยเฉพาะในบริเวณบ่อต้มหน่อไม้ มีผลให้คุณสมบัติที่ส่งผลต่อเนื้อเยื่อของหน่อไม้ ทำให้หน่อไม้มีความหวานและกรอบมากขึ้น แต่ทำให้น้ำในบ่อต้มหน่อไม้มีสีดำด้วย จึงควรจัดการแยกน้ำทิ้งเพื่อไม่ให้เกิดการปนเปื้อนเข้าไปในลำรางแช่เท้า

- แหล่งพุน้ำร้อนโป่งปุเฟือง จ.เชียงราย

ผลการวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำพุร้อนพบว่าสามารถนำไปใช้ประโยชน์ใช้ในการอาบแช่, ต้มไข่และหน่อไม้ได้ และจากการสำรวจกิจกรรมเพื่อวัตถุประสงค์การให้น้ำของพุน้ำร้อนโป่งปุเฟือง ได้อัตราการให้น้ำประมาณ 491 ลูกบาศก์เมตร/วัน ซึ่งมีปริมาณมากและยังไม่มีมีการนำไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมอย่างเหมาะสม

- แหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง จ.แม่ฮ่องสอน

จากการวัดอัตราการให้น้ำของพุน้ำร้อนเมืองแปงได้อัตราการให้น้ำประมาณ 791 ลูกบาศก์เมตร/วัน และจากการลงสำรวจพื้นที่แหล่งพุน้ำร้อนรวมถึงการล่องแม่น้ำปาย เพื่อการสำรวจพื้นที่และเก็บตัวอย่างโคลนพุน้ำร้อนพบว่า แหล่งกำเนิดพุน้ำร้อนมาจากแหล่งความร้อนใต้พิภพซึ่งชนิดดินและหินที่รองรับด้านล่างมีความสัมพันธ์กับคุณภาพน้ำพุร้อน มีแร่ธาตุในปริมาณที่มากพอ อาทิ มีปริมาณโซเดียม(Na) ในดินสูงจะทำให้ น้ำเป็นพิษต่อพืช (ส่งผลให้ดินแน่นแข็ง รากพืชชอนไชยาก) แต่เนื่องจากการนำน้ำจากแม่น้ำปายมาใช้ด้วยจึงทำให้มีความเข้มข้นลดลง พืชที่นิยมปลูก คือ กระเทียมและถั่วเหลือง(ปลูกสลับกัน) เนื่องจากบริเวณนี้มีแร่ธาตุสูง โดยเฉพาะกำมะถัน(S) พื้นที่บริเวณนี้จึงมีความเหมาะสมในการปลูกกระเทียม ส่วนพื้นที่บริเวณแหล่งพุน้ำร้อนควรมีการปลูกต้นไม้ที่เหมาะสมซึ่งจะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

สำหรับโคลนที่นำมาศึกษาพบว่า อาจไม่มีศักยภาพมากพอทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ เนื่องจากมีแนวโน้มที่จะมีปริมาณสารหนูสูง ทั้งนี้จะได้ทำการเก็บตัวอย่างครั้งที่ 2 นำไปตรวจวัดโลหะหนักเพื่อยืนยันปริมาณสารที่ตรวจพบอีกครั้งหนึ่ง แต่พบว่าบางบริเวณมีทรายร้อนซึ่งอาจปรับพื้นที่ทำเป็น sand bath โดยมีการคัดขนาดทราย(Grain Size) ให้นักท่องเที่ยวชมกวดู และในบริเวณใกล้เคียงพบว่ามีจุดน้ำร้อนและน้ำเย็นมาบรรจบกันส่งผลให้น้ำบริเวณนั้นมีอุณหภูมิที่เหมาะสมซึ่งสามารถปรับพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวลงเล่นได้

สำหรับกิจกรรมการล่องแก่งตามลำน้ำปายควรจัดเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชื่อมโยง ซึ่งข้อมูลจากสถานีวัดระดับน้ำในแม่น้ำปายสามารถนำมาทำการศึกษาเกี่ยวกับอุทกวิทยากับการล่องน้ำปายได้ จากการสอบถามชมรมการล่องแก่งทราบว่ามีการตรวจดูจากระดับน้ำ เพื่อที่ดูว่าจะสามารถล่องแก่งได้หรือไม่ ซึ่งจะสามารถล่องแก่งได้เมื่อระดับน้ำสูงไม่เกิน 2 เมตร แต่ถ้าระดับน้ำสูงกว่านี้ซึ่งอาจเป็นผลมาจากน้ำหลากจะมีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุได้ เช่น น้ำดูด จึงจะต้องทำการวิเคราะห์หาช่วงเวลาและช่วงระยะทางที่เหมาะสมสำหรับการล่องแก่งในแต่ละช่วงเวลาในรอบปี

โครงการย่อยที่ 2

จากผลการศึกษาที่ผ่านมา อาจจำแนกแหล่งพุน้ำร้อนทั้ง 3 แหล่ง ตามอัตลักษณ์และจุดเด่นได้ ดังนี้

- แหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

เป็นแหล่งพุน้ำร้อนในพื้นที่ชนบท (Rural, R) ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนชนบทที่สามารถเข้าถึงได้จากเขตเมืองและแหล่งความเจริญ สามารถเข้าถึงได้ง่าย ควรวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับโป่งหน่อและโป่งไข่ โดยแหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ดมีจุดเด่นคือ เป็นพุน้ำร้อนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

- แหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง จ.เชียงราย

เป็นแหล่งพุน้ำร้อนในพื้นที่ธรรมชาติดัดแปลง (Roaded Natural-Modified, RNM) คือ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ธรรมชาติ มีระยะห่างจากแหล่งชุมชนแต่สามารถเข้าถึงได้จากเขตเมืองและแหล่งความเจริญ เนื่องจากสามารถใช้พาหนะหรือยานยนต์เกือบทุกประเภท

- แหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง จ.แม่ฮ่องสอน

เป็นแหล่งพุน้ำร้อนในพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดษใช้ยานยนต์ (Semi-Primitive Motorized, SPM) มีจุดเด่นคือการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure) จะทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายชื่อพันธุ์ไม้สำหรับ landscape โดยประเมินภาพลักษณ์ในแต่ละพื้นที่ และให้โครงการย่อยที่ 1 ทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับน้ำหลาก/ดินถล่ม เพื่อประเมินความเหมาะสมสำหรับสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่แหล่งพุน้ำร้อน

จะดำเนินการนำภาพถ่ายทางอากาศที่ได้จากการไปสำรวจมาจัดทำแบบจำลองที่คาดว่าจะทำการพัฒนา ปรับปรุงแหล่งพุน้ำร้อนออกมาว่าจะมีลักษณะไปในทิศทางใด

โครงการย่อยที่ 3

- แหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

กิจกรรมและอาชีพในพื้นที่มีการปลูกไหม พืชผัก เลี้ยงสัตว์ (เปิด, กบ) วิถีชีวิตเริ่มเปลี่ยนจากอัตลักษณ์ที่มีอยู่เดิมไปบ้าง ชนเผ่าสำคัญในบริเวณนี้คือชาวไทลื้อ ซึ่งแบ่งออกเป็นบ้านรวงเหนือและรวงใต้ ซึ่งจะมีการรวมตัวกันเมื่อมีเทศกาล เช่น การแห่ และการละเล่น ล่าสุดมีการจัดกิจกรรมลอยกระทง โดยร่วมมือกับเอกชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีกิจกรรมทำร่วมกัน และส่งเสริมรายได้ของชาวบ้านแต่ไม่ได้มีวัฒนธรรมดั้งเดิม

- แหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง จ.เชียงราย

เนื่องมีความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับเทศบาล แต่ปัจจุบันมีความเข้าใจกันมากขึ้น ในส่วนของท้องถิ่นมีกลุ่มสวนสมุนไพรมีพื้นที่ประมาณ 300 ไร่ โดยมีการทำหนังสือรวบรวมเกี่ยวกับสมุนไพรเอาไว้ ชาวเขาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ได้แก่ ลีว อาข่า มูเซอ (ประเพณีกินข้าวใหม่) ปกาเกอญอ ม้ง เป็นต้น

- แหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง จ.แม่ฮ่องสอน

ประวัติความเป็นมาของเมืองแปงคือ แหล่งพุน้ำร้อนนี้มีมาเป็นเวลานานแล้ว มีเจ้านางสุวรรณคำแปงจากพม่าหนีมาที่นี่ จึงทำให้มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ มีประเด็นที่น่าสนใจคือการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กิจกรรมกึ่งผจญภัย เช่น การล่องลำน้ำปายเดินทางป่า เป็นต้น

โครงการย่อยที่ 4

สรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

- แหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

- o มีความเจริญมากที่สุด, มีความแข็งแกร่งในแง่ของชุมชน, ทางชุมชนรวมตัวกันได้ดีและมีรายได้ในระดับหนึ่ง
- o นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังเกี่ยวกับน้ำพุร้อนเมื่อนำไปเทียบกับที่อื่นเพราะว่าที่ดอยสะเก็ดน้ำพุร้อนไม่ได้พุ่งขึ้นสูงเหมือนที่อื่นๆ
- o มีการพัฒนาภูมิทัศน์ที่ไม่เหมาะสมกับลักษณะกับพื้นที่ จึงควรมีการปรับภูมิทัศน์ให้สวยงามและปรับปรุงห้องอาบแช่ต่างๆให้ดูดีขึ้น

- มีบ่ออาบแช่สำหรับชาวบ้านบริเวณอาคารเอนกประสงค์ที่ชาวบ้านสามารถมาใช้ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย
- ขาดข้อมูลการศึกษาทางวิชาการ เช่น แร่ธาตุที่ตรวจพบ อุณหภูมิของบ่อแต่ละบ่อ วิธีการอาบแช่ที่ถูกต้อง และประโยชน์ที่ได้รับจากการอาบแช่
- ขาดความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษกับนักท่องเที่ยว
- ระบบทำความสะอาดห้องอาบแช่รวมถึงบ่ออาบแช่กลางแจ้งจะมีเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นชาวบ้านผลัดเปลี่ยนกันมาทำความสะอาด โดยภาพรวมคิดว่าอาจจะยังไม่สะอาดมากนัก ซึ่งอาจจะเป็นเพราะความเก่าของห้องอาบแช่ก็เป็นได้
- ต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งพุน้ำร้อนกับชาวบ้าน เพื่อที่ชาวบ้านจะได้ทราบว่าแหล่งพุน้ำร้อนนี้ให้ประโยชน์อย่างไรบ้าง
- แหล่งพุน้ำร้อนโป่งปุเฟือง จ.เชียงราย
 - มีปัญหาความขัดแย้งกันในระดับท้องถิ่น
 - สิ่งที่หน่วยงานท้องถิ่นและชาวบ้านเกิดความสงสัยคือ จะได้อะไรจากการพัฒนาแหล่งพุน้ำร้อน
 - เดิมเคยมีการพัฒนาแหล่งพุน้ำร้อนมาแล้วบ้างในบางส่วน แต่หลังจากการเกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหวจึงส่งผลกระทบต่อสิ่งปลูกสร้างต่างๆ เช่น แท่นพุน้ำร้อน น้ำไม่แรงเหมือนเมื่อก่อน ระบบไฟฟ้าไม่สามารถใช้ได้ รวมถึงบ่ออาบแช่น้ำอุ่นน้ำเย็นได้รับความเสียหาย
 - เนื่องจากเทศบาลได้เคยทำการพัฒนาแหล่งพุน้ำร้อนมาก่อน แต่ผลที่ออกมาไม่ดีมากนักจึงอาจส่งผลให้เกิดการต่อต้านหากจะทำการพัฒนาแหล่งพุน้ำร้อนอีกครั้งหนึ่ง
 - ควรมีการสร้างบ่ออาบแช่รวมกลางแจ้ง รวมถึงห้องเปลี่ยนเสื้อผ้าเนื่องจากมีวิวทิวทัศน์และภูมิทัศน์ที่สวยงาม
 - นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติทัวร์เดินป่าที่มาในช่วงฤดูหนาว แต่ไม่มีนักท่องเที่ยวที่เป็นทัวร์แบบทั่วไป
 - บ่อด้านบนที่เป็นน้ำอุ่นปัจจุบันยังมีเด็กในพื้นที่มาอาบแช่อยู่มาก แต่ต้องมีการปรับปรุงสภาพให้ดีขึ้น
 - รายได้ส่วนใหญ่ของแหล่งพุน้ำร้อนมาจากการต้มไข่และหน่อไม้ซึ่งเป็นรายได้เฉพาะฤดูกาลเท่านั้น
 - สามารถทำเป็นจุดแวะพักระหว่างเส้นทางการเดินเที่ยวได้
- แหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง จ.แม่ฮ่องสอน
 - ยังมีปัญหาเรื่องการถ่ายโอนในการจัดการดูแลแหล่งพุน้ำร้อน
 - ขาดบุคลากรที่มีหน้าที่ในการดูแลและให้บริการนักท่องเที่ยวบริเวณแหล่งพุน้ำร้อน
 - โดยภาพรวมแหล่งพุน้ำร้อนยังไม่มีกิจกรรมสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยว มีเพียงการปรับปรุงภูมิทัศน์เพียงเท่านั้นรวมถึงบ่อต้มไข่ลาร่างแช่เท้าไม่สามารถใช้งานได้
 - ขาดในเรื่องของการให้บริการและภาษาในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว

สำหรับกิจกรรมของโครงการมีการทำหลักสูตรสำหรับการอบรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยจะไปทำการอบรมแหล่งละ 1 วัน ระยะเวลาประมาณ 6 ชั่วโมง อบรมในเรื่องของการให้บริการ และการตลาดต่อไป

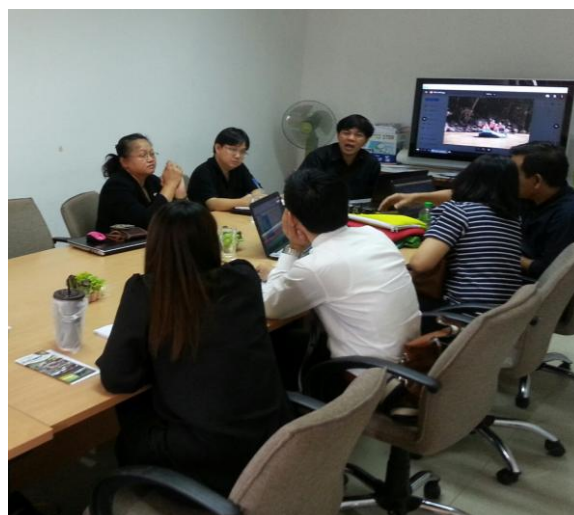
2. แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นบูรณาการร่วมกัน

คณะผู้วิจัยโครงการย่อยที่ 1 - 4 ได้ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยทำการปรึกษาและวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยวพุน้ำร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาของแหล่งพุน้ำร้อนที่ศึกษาทั้ง 3 แหล่ง คือ พุน้ำร้อนดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พุน้ำร้อนโป่งปูเฟือง จังหวัดเชียงราย และพุน้ำร้อนเมืองแปง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ต่อไป

3. เตรียมการทําวิจัยในระยะต่อไป

คณะผู้วิจัยได้ปรึกษาร่วมกันโดยได้ข้อสรุปถึงแนวทางการดำเนินงานในขั้นต่อไป จะต้องมีการออกภาคสนาม และประสานงานชุมชน หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ รวบรวมข้อมูลทางด้านวิทยาศาสตร์ สถาปัตยกรรม และการท่องเที่ยว จากผลการศึกษาโครงการย่อยในรอบ 6 เดือน สามารถดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ และจะนำไปสู่ยุทธศาสตร์อย่างไรต่อไป

ปิดประชุม เวลา 12.30 น.

ภาพที่ ข-5 การประชุมแผนงานวิจัยครั้งที่ 2

ภาคผนวก ค

การอบรมถ่ายทอดผลการวิจัย

องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ได้แก่ อบต. และชาวชุมชนในพื้นที่แหล่งพุน้ำร้อน ได้รับประโยชน์จากผลการวิจัยโดยตรง กล่าวคือ แหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง(จ.แม่ฮ่องสอน) พุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง(จ.เชียงราย) และพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด(จ.เชียงใหม่) ในการจัดประชุมถ่ายทอดความรู้จากผลการวิจัย ทั้งในรูปแบบการบรรยายเชิงพบปะพูดคุยเพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรพุน้ำร้อนและรูปแบบการพัฒนาพุน้ำร้อนอย่างยั่งยืนทางด้านการท่องเที่ยว และแนวทางการบริหารจัดการเพื่อใช้ประโยชน์จากน้ำพุร้อนในด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีหลักฐานภาพถ่ายกิจกรรมดังต่อไปนี้

วันที่ 24 มิถุนายน 2560

แหล่งพุน้ำร้อนเมืองแปง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน

ภาพที่ ค-1 การถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนที่พุน้ำร้อนเมืองแปง

วันที่ 25 มิถุนายน 2560

แหล่งพุน้ำร้อนโป่งปุเฟือง อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

ภาพที่ ค-2 การถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนที่พุน้ำร้อนโป่งปุเฟือง

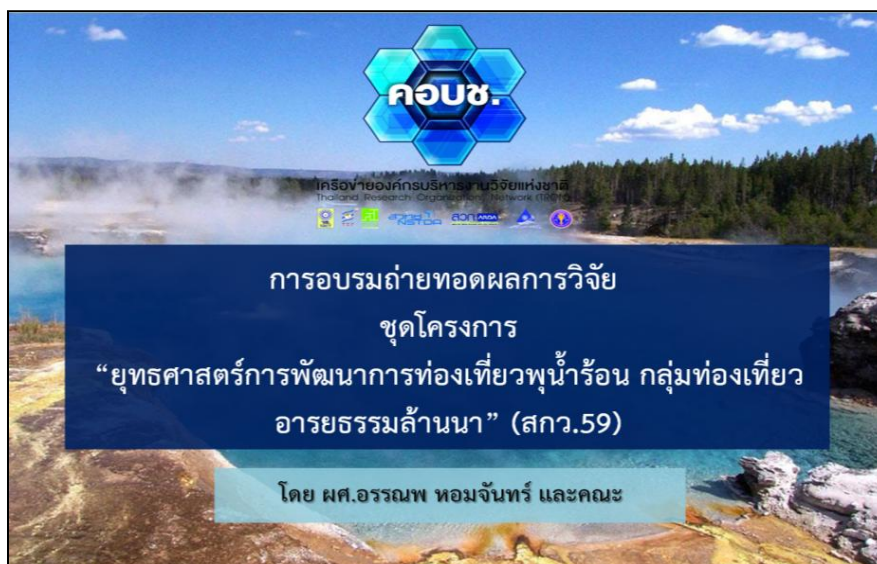
แหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

ภาพที่ ค-3 การถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนที่พุน้ำร้อนดอยสะเก็ด

ตัวอย่างเอกสารประกอบการถ่ายทอด

แหล่งพุร้อนเมืองแปง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาก่อสร้างเพื่อพัฒนาพื้นที่ร้อนเมืองแปง

วิสัยทัศน์
“เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาในธรรมชาติ ผสานกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศกึ่งผจญภัย”

คำขวัญ
“ล่องปาย ปีนผา ศึกษาธรณีนิเวศ”

S1.S2.S3.O1

พัฒนารูปแบบการอาบน้ำแร่ที่ผสมในธารน้ำเย็นที่ไหลผ่านซึ่งมีอุณหภูมิพอเหมาะท่ามกลางทัศนียภาพที่สวยงาม

S1.S2.O3

พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากน้ำพุร้อน เช่น สบู่แร่ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในอีกทางหนึ่ง

S4.T1

พัฒนาการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก (ห้องน้ำ อาคารบริการนักท่องเที่ยว)
ในบริเวณที่ไม่มีผลกระทบต่อน้ำร้อน โดยมีการเชื่อมต่อกับเส้นทางการเดินชมพุน้ำร้อนที่มีอยู่แล้ว

W1.O1

- **พัฒนาทางกายภาพบริเวณพุน้ำร้อน**ด้วยการปลูกไม้ยืนต้นและเสริมสิ่งปลูกสร้างให้ร่มเงา ในตำแหน่งที่เหมาะสม เพื่อลดความอบอ้าวของความร้อน ซึ่งจะทำให้สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณพุน้ำร้อนได้ดีขึ้น

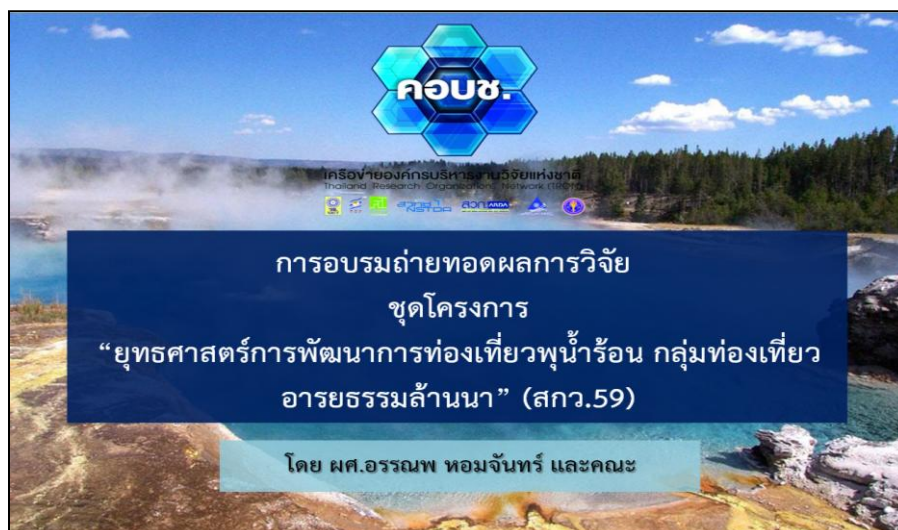

W1.T3

พิจารณาเว้นช่วงการให้บริการนักท่องเที่ยวในฤดูร้อน เนื่องจากปัญหาความร้อนในบริเวณพุน้ำร้อนเมืองแปงที่มีสภาพโล่งแจ้งและอุณหภูมิของน้ำสูงมาก ประกอบกับมีปัญหามอกควันจากการเผาป่าอีกด้วย

แหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

S1.S3.S4.S5.S7.T3

1) สร้างอัตลักษณ์ของแหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่อง โดยเน้นการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่ธรรมชาติที่สวยงาม สามารถเข้าถึงได้จากเขตเมืองและแหล่งความเจริญ ผสมผสานกับรูปแบบการให้บริการ และกิจกรรมแบบวัฒนธรรมล้านนา รวมทั้งผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อให้แหล่งพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น

2) ประชาสัมพันธ์เชิงรุก โดยเน้นตามอัตลักษณ์ให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ

W2.O1

สร้างระบบหมุนเวียนน้ำแร่ร้อนให้มีอุณหภูมิลดลง พอเหมาะแก่การอาบแช่ เพื่อสามารถให้บริการอาบแช่เพื่อสุขภาพได้

W4.O1.O4

พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเอง เพื่อความยั่งยืนของการดำเนินงาน โดยเน้นการตอบสนองกระแสความนิยมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เชิงนิเวศ และผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ

W5.O1

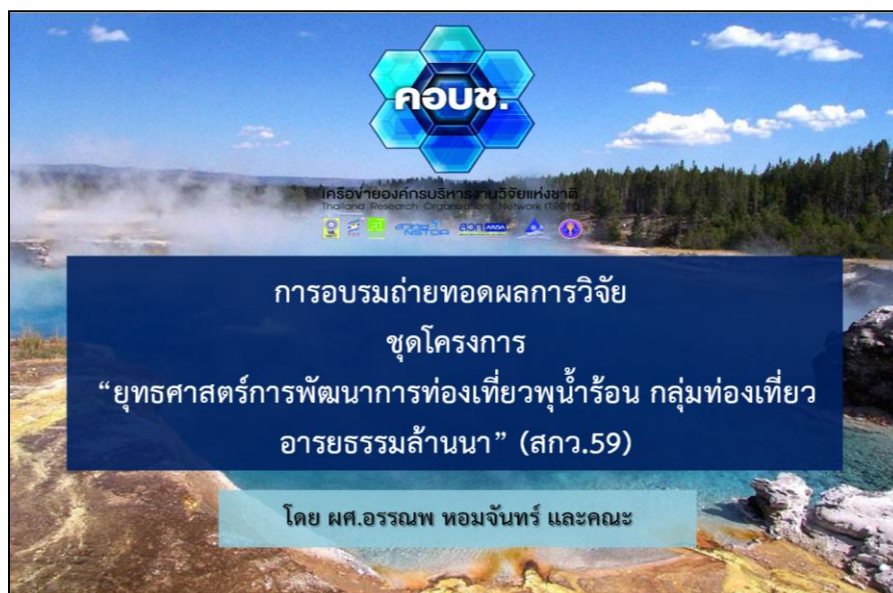
สร้างความเข้าใจร่วมกันในชุมชนถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเชิงนิเวศของพุน้ำร้อนโป่งปูเฟื่องอย่างเหมาะสม และประโยชน์ที่จะได้รับอย่างยั่งยืน

W3.T1

เนื่องจากในปัจจุบันยังขาดการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและงบประมาณในการดำเนินการ จึงควรอยู่ในช่วงที่เทศบาลและชุมชนจะร่วมกันศึกษาและเตรียมความพร้อมที่จะได้รับโอกาสในการพัฒนาต่อไป

แหล่งพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวพุน้ำร้อนดอยสะเก็ด

วิสัยทัศน์ : เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำขวัญ : อาบโป่ง ห่มป่า สุขธรรมชาติวิถีเกษตรพอเพียง

S2.O1

พัฒนาการใช้ประโยชน์จากบ่อพุน้ำร้อนที่มีอยู่มากมายให้เกิดความหลากหลายของรูปแบบการให้บริการ โดยขอคำแนะนำจากสถาบันทางวิชาการด้านพุน้ำร้อนในญี่ปุ่นที่ทางจังหวัดมีความร่วมมืออยู่แล้ว เพื่อเพิ่มศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

S1.S7.T4

สร้างอัตลักษณ์พุน้ำร้อนดอยสะเก็ดให้โดดเด่นโดยเน้นรูปแบบการให้บริการที่หลากหลาย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะจากตัวเมืองเชียงใหม่

- สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการอยู่แล้ว เพื่อจะได้ช่วยบอกต่อ
- ประชาสัมพันธ์เชิงรุก โดยอาศัยรูปแบบที่ทันสมัย น่าสนใจ และเข้าถึงนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

W1-W6.O2.O6

ปรับปรุงด้านกายภาพและการจัดการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการได้อย่างสอดคล้องกับกระแสความสนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสปา เชิงอนุรักษ์ เชิงวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

- 1) ขยายบ่อหลักที่สำรองน้ำแร่ร้อนสำหรับส่งไปยังห้องอาบแช่ให้มีความจุน้ำเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยวช่วงฤดูท่องเที่ยว

W4.T4

พิจารณาความเหมาะสมในการสร้างที่พักค้างสำหรับนักท่องเที่ยวว่าสมควรทำหรือไม่ เนื่องจากในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ก็มีแหล่งท่องเที่ยวพุน้ำร้อนที่มีที่พักอยู่แล้วหลายแห่ง

